W. S. Maugham

Doamna Craddock

roman

Editura Eminescu

Cuprins

PREFAȚĂ
ÎNCHINARE
I
II
III
IV
V
VI
VII
VIII
IX
X
XI
XII
XIII
XIV
XV
XVI
XVII
XVIII
XIX
XX
XXI
XXII
XXIII
XXIV
XXV
XXVI
XXVII
XXVIII
XXIX
XXX
XXXI
XXXII
XXXIII
XXXIV

XXXV
XXXVI

W.S. MAUGHAM

Doamna Craddock

Traducere de
LILIANA MAREŞ

EDITURA EMINESCU
1974

PREFAŢĂ

Acest roman a fost scris în urmă cu treizeci de ani. Pe vremea aceea a fost considerat ca extrem de îndrăzneţ şi a fost respins pe rând de un şir de editori, printre care şi de William Heinemann, dar până la urmă a fost citit de Robertson Nicoll, unul dintre asociaţii firmei „Hodder şi Stoughton" şi deşi cartea nu era, după părerea lui, genul de publicaţie pe care să-l tipărească firma sa, l-a apreciat suficient pentru a-l îndemna pe William Heinemann să-şi revizuiască hotărârea. William Heinemann a citit şi el romanul şi a fost de acord să-l publice, cu condiţia să înlăture acele pasaje pe care el le considera scandaloase. Această ediţie a fost tipărită după manuscris, incluzând deci părţile „ruşinoase", dar acum, după ce l-am recitit, zău ducă-mi pot da seama care anume sunt, şi n-am avut răbdarea să compar manuscrisul cu volumul tipărit, ba dimpotrivă, mi se pare că romanul este de o bună-cuviinţă penibilă.

Am profitat de această nouă ediţie pentru a-i face anumite corecturi. Consider că autorul acestui roman e mort de mulţi ani, drept pentru care m-am folosit de manuscris ca şi cum ar fi fost al unui prieten răposat, a cărui carte, încă nerevizuită de el, mi-ar fi fost încredinţată spre publicare. E posibil să ne înălţăm, săpând trepte în fostele noastre individualităţi, dar nu este cazul, cred, să ne folosim de târnăcop. Am lăsat cartea aşa cum a fost, fără să-i înlătur lipsurile şi m-am mulţumit să-i aduc doar câteva mici modificări. Punctuaţia folosită de autor era cu totul la întâmplare şi, pe cât mi-a stat în putinţă, m-am străduit s-o mai organizez puţin. Am înlocuit

liniuţele pe care le-a folosit – mă tem că din necunoaşterea unei arte complicate – prin virgule, două puncte şi punct şi virgulă. Am renunţat la şirurile de puncte, puncte, cu ajutorul cărora autorul încerca să atragă atenţia cititorului asupra eleganţei vreunui sentiment sau a vreunei observaţii pline de rafinament şi am şters semnele de exclamaţie ce se remarcau pe pagină ca nişte stâlpi de telegraf, evident pentru a sublinia uimirea autorului faţă de propriu-i spirit. Nu înţeleg deloc pentru ce a manifestat afectarea de a reproduce greşelile de vorbire ale unor personaje, transcriindu-le ca atare. Am eliminat toate aceste particularităţi, dar dacă au mai rămas cumva unele, cititorul este rugat să ierte o exagerare tinerească şi neglijenţa redactorului.

Există o anecdotă despre Alfred de Musset în care ni se povesteşte că, venind odată în vizită la George Sand, şi punând mâna pe unul din romanele ei ce se aflau pe o măsuţă, la îndemână, poetul a început să-l citească în timp ce o aştepta pe scriitoare. Socoti că romanul este nemaipomenit de prolix. Când gazda intră, îl găsi cu creionul în mână, înlăturând toate adjectivele de prisos. Se spune că asta nu i-a prea convenit lui George Sand. Înţeleg atât intransigenţa lui, cât şi nemulţumirea ei. Dar în cazul de faţă m-am folosit de calea de mijloc. Câteva dintre cuvintele favorite ale autorului au acum o rezonanţă ciudat de desuetă, dar n-am socotit necesar să le schimb, deoarece nimic nu ne poate garanta că cele moderne, cu care aş fi putut să le înlocuiesc, nu vor fi şi ele la fel de depăşite. Un epitet îşi are voga lui, după care este uitat, şi adjectivele fantastic *şi* teribil *din zilele noastre, fără doar şi poate că vor răsuna, nu peste mult, la fel de fals ca şi adjectivul* groaznic, *care a fost atât de mult folosit în ultimul deceniu al secolului trecut. Pe atunci eram trufaşi, acum suntem de un sentimentalism exagerat şi pieptul ce tresaltă*

astăzi va fi foarte curând la fel de ridicol ca şi turnul de fildeş de ieri. Dar oricum am renunţat la un mare număr de nişte, anume *şi* destul de, *căci autorul acestei cărţi pare să fi avut o aversiune nefericită faţă de afirmaţiile fără rezerve; am fost necruţător şi cu adverbele. Când autorul a folosit cinci cuvinte pentru a spune ceea ce s-ar fi putut exprima printr-unul singur, le-am înlocuit cu acela; şi când mi s-a părut că n-a spus ceea ce ar fi vrut să spună de fapt, am îndrăznit să schimb cuvintele pe care le-a folosit, înlocuindu-le cu ceea ce cred că intenţiona să spună. Engleza e o limbă foarte dificilă, şi autorului, faţă de care mi-am luat toate aceste libertăţi, nu i-a fost predată niciodată. Puţinele cunoştinţe pe care le avea le învăţase şi el de ici, de colo. Nimeni nu-i explicase greutăţile pe care le implică compoziţia şi nici misterele stilului. A început să scrie cum începe un copil să umble. S-a străduit să înveţe după modele valabile, dar cum nu avea pe nimeni care să-l îndrume, nu şi le-a ales întotdeauna cu prea multă înţelepciune şi a dat multă atenţie unor scriitori ce par acum celor mai mulţi dintre noi, a fi afectaţi şi neinteresanţi.*

Câteva lucruri în această carte mi s-au părut din cale-afară de absurde, aşa că le-am înlăturat cu totul, dar am lăsat altele – deşi m-au făcut să zâmbesc şi să roşesc – pentru că făceau parte integrantă din epocă; şi dacă romanul de faţă are vreun merit (ceea ce trebuie să aprecieze doar cititorul), apoi atunci el constă în faptul că redă un tablou fidel dintr-un colţ al Angliei de la sfârşitul secolului al XIX-lea. Pe vremea aceea femeile purtau haine lungi şi păr lung, iar bărbaţii, jobene şi redingote. Războiul cu burii n-avusese încă loc şi fiecare englez era convins că poate înfrunta zece francezi. Era sfârşitul unei epoci, dar moşierii, care aveau să-şi piardă atât de curând puterea de care se bucuraseră vreme îndelungată, erau ultimii care puteau să creadă una ca asta. Erau foarte conştienţi de calităţile lor

aristocratice şi nu aveau decât dispreţ faţă de clasele avute ce începeau să le ia locul. Cei mai mulţi dintre ei erau nătângi, aveau vederi înguste şi erau intransigenţi; erau ruşinoşi, formalişti, pedanţi şi depăşiţi şi puţini sunt cei care regretă că desfăşurarea evenimentelor i-a înlăturat din calea istoriei.

W. S. MAUGHAM

ÎNCHINARE

Dragă domnişoară Ley, sper că nu consideraţi o jignire, dacă mă întreb când anume s-a întâmplat să am norocul de a vă fi cunoscut, căci, deşi îmi dau prea bine seama că acest lucru nu s-a petrecut prea de mult, mi se pare că vă ştiu de atâta vreme, încât înclin să şovăi. Nu v-am întâlnit oare acum două veri la Neapole? (Nu prea îmi aduc bine aminte de ce anume frecventaţi, în toiul lui august, staţiunile de sporturi de iarnă; motivele invocate erau ingenioase, dar neconcludente. Nu doreaţi, sper, să vă evitaţi concetăţenii?)

Mă aflam la Galeria Capodoperilor, privind admirabila statuie-portret a Agripinei, când dumneavoastră, care eraţi aşezată lângă mine, aţi pus o întrebare. Am început să stăm de vorbă – apropo, nu ne-am întrebat niciodată dacă familiile noastre sunt onorabile, căci dumneavoastră mi-aţi considerat respectabilitatea ca pe ceva de la sine înţeles – şi de atunci ne-am petrecut o bună bucată de vreme împreună. Aţi fost, de fapt, rareori absentă din gândurile mele.

Acum, că ne aflăm la o răscruce de drumuri (expresia s-a cam banalizat şi nu v-ar plăcea deloc) trebuie să-mi permiteţi să vă spun câtă plăcere mi-a făcut consideraţia pe care mi-aţi acordat-o, cât de mult am apreciat legăturile ce s-au stabilit între noi şi cât am regretat că împrejurări inevitabile le-au făcut să fie atât de rare. Mărturisesc că-mi inspiraţi veneraţie. Dumneavoastră nu veţi crede acest lucru, căci adeseori m-aţi acuzat că sunt neserios; dar zâmbetul subţire şi ironic ce vă apare pe faţă când fac vreo remarcă, îmi dă tot timpul impresia ca am

spus o prostie, ceea ce ştiu că după părerea dumneavoastră înseamnă a face cea mai mare crimă. Mi-aţi spus că, atunci când o cunoştinţă îţi lasă o amintire plăcută, trebuie să rezişti tentaţiei de a o reînnoi; schimbarea momentului şi a locurilor creează impresii noi ce nu pot rivaliza cu cele vechi, de două ori idealizate: o dată, prin noutatea lor, apoi prin absenţă. Maxima e neîndurătoare, dar tocmai din acest motiv e, poate, mai adevărată. Şi cu toate acestea nu-mi pot închipui ca viitorul să nu ne rezerve nimic mai bun decât uitarea. Este limpede că potecile pe care umblăm sunt deosebite: eu mă voi apuca de altă muncă, iar dumneavoastră veţi rămâne pierdută pentru mine în labirintul de hoteluri italiene în care vă place să vă ascundeţi strălucirea; nu prea am speranţa de a vă reîntâlni (afirmaţia sună cam sentimental şi ştiu că dumneavoastră nu vă place exuberanţa. Scrisoarea mea este, vai, plină de paranteze), dar doresc, cu toate acestea, din toată inima, ca într-o bună zi, să consimţiţi a risca experienţa. Ce părere aveţi?

Dragă domnişoară Ley, rămân al dumneavoastră, sincer (şi să nu râdeţi de mine dacă mi-ar plăcea să adaug) şi iubitor.

W.M

I

Acestei cărţi i s-ar mai putea spune şi *Triumful Dragostei.*

Bertha se uita pe fereastră la ziua mohorâtă şi pustie. Cerul era plumburiu, şi norii grei se târau aproape de pământ. Lăsată în părăsire, aleea ce ducea spre poartă era măturată de vântul tăios, iar ulmii ce-o străjuiau de o parte şi de alta erau desfrunziţi; ramurile lor golaşe păreau că tremură înspăimântate de frig. Era o zi posomorâtă de la sfârşitul lui noiembrie. Anul ce-şi trăia clipele de pe urmă făcea parcă întreaga natură să se cutremure; imaginaţia refuza să-ţi lase mintea ostenită să se gândească la soarele milostiv, la primăvara ce avea să vină, feciorelnică, să împrăştie flori şi frunze verzi din coşuleţele ei.

Bertha se întoarse şi se uită la mătuşa ei care tocmai tăia filele ultimului număr al revistei *Spectator.* Domnişoara Ley citea listele cu titlurile cărţilor apărute în toamna aceea şi cuvintele de laudă pe care editorii reuşiseră, cu îndemânare, să le extragă din recenziile nefavorabile, tot întrebându-se ce carte să comande de la librăria Mudie.

— Bertha, în după-masa asta nu-ţi găseşti astâmpăr, observă ea, răspunzând la privirea insistentă pe care nepoata o aţintise asupra ei.

— Cred c-am să mă duc să mă plimb, până la poartă, spuse fata.

— Ai mai făcut plimbarea asta de două ori până acum de-un ceas încoace. Ţi se pare chiar aşa de interesantă?

Fără să-i răspundă, Bertha se întoarse iar spre fereastră; scena pe care o contempla de două ore i

se întipărise în minte cu precizie, obsedând-o prin monotonia ei.

— La ce te gândeşti, mătuşă Polly? întrebă Bertha, când întorcându-se dintr-o dată spre domnişoara Ley, surprinse privirea acesteia aţintită asupra ei.

— Mă gândeam de câtă perspicacitate trebuie să ai nevoie ca să desluşeşti emoţiile pe care le încearcă o femeie doar privindu-i, de la spate, coafura.

Bertha râse.

— Nu cred să fiu stăpânită de vreo emoţie. Cred că… încercă să găsească o modalitate de a exprima ceea ce simţea: – Cred că aş avea chef să-mi schimb pieptănătura…

Domnişoara Ley nu-i răspunse; îşi plecă doar privirea asupra revistei ce-o ţinea în mână. Nu-şi bătu capul să înţeleagă ce-i spunea nepoată-sa, căci de mult încetase să se mai mire de comportarea şi de felul de a fi al Berthei; era doar uimită că ele nu întăreau, în suficientă măsură, părerea unanimă că Bertha era o tânără independentă, de la care te puteai aştepta la orice. În cei trei ani pe care-i petrecuseră împreună de la moartea tatălui Berthei, cele două femei învăţaseră să se tolereze reciproc cât se poate de bine. Afecţiunea dintre ele era cumpătată şi perfect respectabilă, cum era firesc să fie între două doamne, legate prin interese şi convenienţe comune. Adusă în Italia de moartea fratelui ei, domnişoara Ley o cunoscuse pe Bertha la mormântul răposatului, dar nepoata ei era pe atunci prea mare şi prea independentă ca să mai accepte autoritatea unei persoane străine; cât despre domnişoara Ley, ea n-avea nici cea mai mică dorinţă să-şi exercite autoritatea asupra cuiva. Era o femeie foarte indolentă, care nu dorea decât să lase oamenii în pace şi să fie lăsată la rândul ei în pace. Dar cum era evident că trebuia să aibă grijă de o nepoată orfană, faptul că Bertha avea optsprezece ani era fără îndoială un avantaj,

şi de n-ar fi fost convenienţele unei societăţi respectabile, Bertha ar fi putut foarte bine să-şi poarte singură de grijă. Domnişoara Ley îi fu foarte recunoscătoare providenţei preamilostive când îşi dădu seama că pupila ei are nestrămutata intenţie de a-şi urma drumul pe care singură şi-l alesese şi că nici prin gând nu-i trecea să se ţină de fustele unei fete bătrâne, ca mătuşa ei, ce ţinea morţiş să-şi păstreze libertatea.

Călătoriră prin Europa, văzură multe biserici, tablouri, oraşe, şi se pare că singura lor dorinţă era să-şi ascundă una de cealaltă emoţiile pe care le încercau. Întocmai ca şi Pieile Roşii care îndură cele mai groaznice torturi fără să clipească, domnişoara Ley considera că este o mare ruşine să-ţi exteriorizezi trăirile faţă de ceva ce te emoţionează. Recurgea la un cinism politicos sub care-şi ascundea sentimentalismul, râzând că nu poate plânge – şi lipsa ei de originalitate în această privinţă, vechea repetare a dubletului lui Grimaldi, n-o făcea decât să se autoironizeze; după părerea ei lacrimile erau o dovadă de prostie şi de necuviinţă.

„Chiar şi o femeie frumoasă se urâţeşte când plânge, spunea ea, dar când mai este şi urâtă atunci devine de-a dreptul respingătoare.”

În cele din urmă, după ce-şi închirie apartamentul din Londra, domnişoara Ley se stabili, împreună cu Bertha, la Court Leys, un conac de lângă Blackstable, în comitatul Kent, pentru a se lăsa în voia bucuriilor pe care ţi le oferă viaţa la ţară. Cele două femei trăiau în deplină armonie, deşi nu-şi manifestau afecţiunea decât prin faptul că se sărutau dimineaţa şi seara, sărutare ce şi-o dădeau şi o primeau cu aproape aceeaşi indiferenţă. Se respectau reciproc pentru aptitudinile şi pentru mintea lor ageră, îndeosebi când acestea se manifestau prin mici ironii amicale.

Dar erau prea deştepte ca să se certe şi cum nici nu se urau şi nici nu se iubeau din cale-afară, nu

exista de fapt niciun motiv să nu se înţeleagă şi mai departe cum nu se poate mai bine. Datorită relaţiilor ce se stabiliseră între ele, domnişoara Ley nu se nelinişti prea mult când îşi dădu seama de nervozitatea pe care o manifesta Bertha în ziua aceea, punând-o pur şi simplu pe seama sângelui năvalnic din trupul ei tânăr; iar dorinţa ciudată şi nefirească a fetei de a se duce până la poartă, într-o după-amiază rece şi aspră de iarnă, n-o făcu nici măcar să dea din umeri în semn de dezaprobare sau să se mire ridicând din sprâncene.

*

Bertha îşi puse o pălărie şi ieşi din casă. Aleea străjuită de ulmi, ce ducea în linie dreaptă de la intrarea principală a conacului Court Leys până la poartă, fusese pe vremuri impunătoare, dar acum arăta limpede declinul unei case străvechi. Ici şi colo un copac mort, căzut la pământ, lăsase un gol dizgraţios. Un trunchi uriaş mai zăcea încă la pământ, după groaznica furtună din anul trecut, lăsat să putrezească acolo de nepăsarea vătafilor şi a ţăranilor de pe moşie. De o parte şi de alta a ulmilor era câte o pajişte îngustă, altădată un gazon bine întreţinut, dar acum năpădită de măcriş şi de tot felul de buruieni; câteva oi păşteau iarba pe care odinioară se plimbau doamne sprintene, îmbrăcate în crinoline şi domni cu peruci cu coadă, discutând despre războaie şi despre ultimele romane ale domnului Richardson. Dincolo de pajişte era un gard viu, neîngrijit, apoi se întindeau lanurile moşiei Ley. Bertha se îndreptă spre poartă, privind şoseaua; era o adevărată uşurare să nu mai simtă privirile reci ale domnişoarei Ley aţintite asupra ei. Şi-aşa inima îi era copleşită de nenumărate emoţii care se învolburau, zbătându-se întocmai ca păsările ce încearcă să scape dintr-o plasă; pentru nimic în lume n-ar fi îngăduit însă ca cineva să-i privească în inima plină de speranţă, de

dor şi de sute de năzuinţe stranii. Ieşi pe şoseaua ce ducea de la Blackstable la Tercanbury; se uită în susul şi-n josul ei, inima i se strânse şi începu să-i bată mai tare. Dar drumul măturat de vântul de iarnă era pustiu şi Bertha suspină dezamăgită.

Nu se putea întoarce acasă. În clipa aceea s-ar fi sufocat sub un acoperiş, iar pereţii i s-ar fi părut ziduri de închisoare; simţea o anume plăcere să înfrunte vântul tăios, ce străbătea prin haine şi lăsa frigul s-o pătrundă până la oase. Aşteptarea era îngrozitoare. Se întoarse, intră în parc, şi se uită de-a lungul aleii pe care altădată treceau trăsuri, spre casa mare şi albă ce-i aparţinea acum ei. Chiar şi mijlocul aleii avea nevoie de reparaţii şi frunzele moarte, de care nimeni nu se sinchisea, foşneau încoace şi încolo în bătaia vântului. Casa se înălţa masivă, fără să se integreze în peisajul pe care se profila. Construită în timpul domniei regelui George al II-lea, nu părea să fi prins rădăcini în pământul pe care se ridica; cu faţada simplă şi cu nenumăratele ei ferestre, cu porticul doric drept la mijloc, casa îţi lăsa impresia că a fost clădită fără fundaţii, aşa cum ai face un castel din cărţi de joc pe podea. Anii ce trecuseră peste ea nu-i sporiseră cu nimic frumuseţea şi acum apărea aşa cum arăta de mai bine de un secol, ca o pată în acel peisaj, o pată vulgară şi stridentă. Înconjurată de lanuri, n-avea grădină, în afară de câteva straturi, chiar lângă casă, iar florile plantate, lăsate în paragină, se sălbăticiseră sau se ofiliseră.

Se-ntuneca şi norii apăsători păreau că alungă lumina. Bertha pierdu orice speranţă. Dar îşi mai aruncă o dată privirile jos, în vale, şi deodată inima îi zvâcni cu putere în piept. Simţi că roşeşte năprasnic. Sângele îi pulsa în artere cu mare iuţeală şi consternarea pe care o încercă dându-şi seama că nu se poate stăpâni o făcu să se întoarcă dintr-o dată şi s-o apuce spre casă. Uită că aşteptase cu sufletul la gură, uită de orele pe care

le petrecuse nădăjduind să zărească silueta ce urca anevoie dealul.

Aceasta se apropie; era a unui tânăr de vreo douăzeci şi şapte de ani, înalt, bine legat, solid, cu braţe şi picioare lungi, cu piept lat şi vânjos. Părea puternic ca un taur. Bertha recunoscu costumul care-i plăcea atât de mult, pantalonii scurţi şi jambierele, haina din stofă aspră de casă, cravata albă şi şapca – toate amintind de viaţa rurală pe care, de dragul lui, începuse s-o iubească, şi toate cu aspect foarte masculin. Chiar şi cizmele uriaşe pe care le purta îi dădeau un fior de plăcere. Îmbrăcămintea lui se potrivea perfect cu fundalul acela al drumului dintre ţarini. Bertha se întrebă dacă el ştia cât este de pitoresc aşa cum urca dealul.

— Bună ziua, domnişoară Bertha, spuse bărbatul, când ajunse lângă ea.

Nu dădu semn că ar vrea să se oprească din mers şi fata se întrista la gândul că şi-ar putea vedea de drum, fără să-i mai spună altceva decât acele banale cuvinte de salut.

— Mă gândeam eu că dumneata trebuie să fii acela care urcă dealul, spuse ea, întinzându-i mâna.

Bărbatul se opri şi-i strânse mâna. Atingerea degetelor lui mari şi viguroase îi dădu Berthei fiori.

Avea mâini vânjoase şi tari de parcă ar fi fost cioplite în piatră. Fata ridică ochii spre el şi surâse.

— Nu ţi-e frig? întrebă ea.

E foarte greu să vrei să rosteşti tot felul de vorbe pătimaşe, iar convenţiile sociale să te împiedice să spui altceva decât cele mai îngrozitoare banalităţi.

— Asta înseamnă că n-ai mers niciodată cu cinci mile pe oră, zise el vesel. Am fost până la Blackstable să încerc să cumpăr o mârţoagă.

Era sănătatea întruchipată. Vânturile lunii noiembrie erau pentru el ca boarea răcoroasă a verii şi faţa îi strălucea din pricina frigului ce părea să-i facă plăcere. Obrajii îi erau îmbujoraţi şi ochii

îi străluceau; vitalitatea lui intensă se revărsa asupra celor din jur cu o căldură aproape palpabilă.

— Te duceai undeva? întrebă el.

— Nu, răspunse Bertha, fără să mărturisească tot adevărul. Am ieşit să mă plimb până la poartă şi s-a întâmplat să dau cu ochii de dumneata.

— Îmi pare foarte bine. Te văd atât de rar în ultima vreme, domnişoară Bertha…

— Ce n-aş da să nu-mi mai spui domnişoară Bertha, exclamă ea. Sună al naibii de prost.

De fapt era chiar şi mai rău, suna aproape slugarnic.

— Când eram copii ne spuneam pe numele mic.

Tânărul roşi puţin şi sfiala lui umplu de bucurie inima Berthei.

— Da, dar când te-ai întors acasă acum şase luni, erai atât de schimbată… încât n-am îndrăznit; şi-n afară de asta, dumneata mi te-ai adresat cu domnule Craddock.

— Ei, atunci n-am să-ţi mai spun aşa, zise ea, zâmbind. Am să-ţi spun mai degrabă Edward.

Nu-i mai mărturisi că acest nume i se părea cel mai frumos din lume şi nici că în ultimele săptămâni îl rostise de zeci şi de sute de ori în sinea ei.

— Are să fie ca pe vremuri, zise el. Îţi aduci aminte ce grozav ne distram când erai fetiţă, înainte de a pleca în străinătate cu domnul Ley?

— Îmi amintesc că te uitai la mine de sus tocmai pentru că eram fetiţă şi eram mică, răspunse ea, râzând.

— Să ştii că m-am speriat foarte tare prima dată când te-am reîntâlnit – pieptănată ca o domnişoară şi purtând rochie lungă.

— Dar de fapt nu sunt chiar atât de îngrozitoare, nu-i aşa?

De vreo cinci minute se priveau ochi în ochi şi deodată, fără vreun motiv anume, Edward Craddock roşi. Bertha observă şi un fior ciudat o

străbătu. Se îmbujoră la rândul ei şi ochii negri îi străluciră şi mai luminoşi.

— Mi-ar plăcea să te văd mai des, domnişoară Bertha, zise el.

— Vina nu e decât a dumitale, stimate cavaler, îi răspunse ea. Vezi doar drumul ce duce la castelul meu şi la capătul lui ai să dai, fără îndoială, de o uşă.

— Mi-e cam frică de mătuşa dumitale, zise el.

Berthei îi stătea pe limbă să-i spună că cei slabi de înger n-au cucerit niciodată inima frumoaselor, dar se sfii. Se înveseli însă dintr-o dată şi se simţi nespus de fericită.

— Ţii foarte mult să mă vezi? întrebă ea, şi inima începu să-i bată năvalnic.

Craddock roşi din nou; îi venea parcă greu să-i răspundă; tulburarea şi candoarea tânărului fură o nouă pricină de încântare pentru Bertha.

„De-ar şti cât îl ador!” îşi zise ea, dar fireşte nu i-o putea spune chiar aşa.

— Te-ai schimbat atât de mult în anii din urmă, spuse el. Nu te mai recunosc.

— Dar nu mi-ai răspuns la întrebare.

— Sigur că vreau să te văd, Bertha, spuse el iute, luându-şi parcă inima în dinţi. Vreau să te văd mereu.

— Ştii, spuse ea, şi un zâmbet fermecător îi înflori pe faţă, câteodată seara, după-masă, ies să mă plimb până la poartă, să admir umbrele nopţii.

— Pe cinstea mea, ce n-aş fi dat să fi ştiut de asta mai demult.

„Prostuţul de el!” gândi Bertha amuzată. „Nici prin gând nu-i trece că astă-seară fac plimbarea asta pentru prima dată.”

Apoi, cu glas tare, îşi luă râzând rămas bun de la el şi se despărţiră.

II

Bertha se întoarse acasă mergând cu pas sprinten; zeci de amoraşi îşi fluturau aripile în jurul capului ei, ca un stol de păsări; Cupidon sărea din copac în copac, trimiţându-şi săgeţile spre inima-i dornică să le primească; imaginaţia ei înveşmânta ramurile golaşe într-un verde fraged şi fericită cum era, cerul plumburiu căpătase pentru ea nuanţe azurii. Era prima dată când Edward Craddock îşi manifestase dragostea în chip de netăgăduit; dacă, până atunci, multe o făcuseră să bănuie că nu-i este indiferentă, pe de altă parte nici n-avusese motive să fie sigură de sentimentele lui şi îndoiala o făcuse să sufere cumplit. Cât despre ea, nu se străduia să-şi ascundă sentimentele; nu-i era ruşine, îl iubea cu patimă, adora până şi pământul de sub picioarele lui; recunoştea făţiş că dintre toţi bărbaţii el este acela care poate s-o facă fericită, că-şi va încredinţa viaţa în mâinile lui viguroase, bărbăteşti. Era foarte hotărâtă ca Edward Craddock să o conducă la altar.

— Vreau să-i fiu soţie, rosti ca cu respiraţia întretăiată de ardoarea pasiunii ce-o mistuia.

Nu o dată se închipuise în braţele lui – în braţele lui puternice, şi numai la gândul acesta se simţea apărată de toate relele din lume. O, da, tare mai dorea s-o ia în braţe şi s-o sărute, să-i simtă buzele şi răsuflarea fierbinte. Aproape că-şi pierdu cunoştinţa, atât de intensă era patima ce-o încerca.

Se tot întreba cum are să poată aştepta căderea nopţii, cum are să rabde scurgerea înceată a timpului. Şi pe deasupra mai trebuia să stea cu mătuşa ei, să se prefacă, să pretindă că citeşte cu atenţie, să sporovăiască cu domnişoara Ley despre

una şi despre alta. Era insuportabil. Apoi, fără nicio legătură, se întrebă dacă Edward ştie că ea îl iubeşte; firește, nu putea să-şi închipuie măcar cu câtă patimă îl dorește.

— Iartă-mă c-am întârziat la ceai, spuse ea, când intră în salon.

— Draga mea, zise domnişoara Ley, cred că pâinea prăjită cu unt nu mai are niciun gust, dar ai putea încerca să mănânci puţin chec.

— Nu mi-e deloc foame, exclamă Bertha, trântindu-se pe-un scaun.

— Dar cred că ţi-e tare sete, replică domnişoara Ley, aruncându-i nepoatei sale o privire pătrunzătoare. N-ai vrea o ceaşcă mare de ceai?

Domnişoara Ley ajunsese la concluzia că nervozitatea şi absenţa îndelungată a fetei trebuiau puse pe seama vreunui bărbat. Dădu din umeri, fără să se întrebe măcar despre cine ar putea fi vorba.

„Nu încape nicio îndoială că e un bărbat de rang inferior. Sper ca logodna să nu dureze prea mult.” gândi ea.

Domnişoara Ley n-ar fi putut răbda prea multe luni prezenţa unui iubit sfios şi prăpădit de amor. După părerea ei, îndrăgostiţii erau întotdeauna caraghioşi şi găsea că ar trebui ţinuţi departe de lume – cum făcuseră fiii lui Noe care ascunseseră goliciunea tatălui lor. Se uită la Bertha care dădu pe gât, cu lăcomie, şase ceşti de ceai. Nu mai încăpea nicio îndoială că ochii aceia strălucitori, obrajii îmbujoraţi şi respiraţia agitată trădau o tulburare amoroasă; această constatare o amuză, dar găsi că este bine şi caritabil din partea ei să pretindă că n-a observat nimic.

„La urma urmelor, asta nu-i treaba mea”, gândi ea, „şi dacă tot e vorba ca Bertha să se mărite, ar fi mult mai convenabil să o facă până la Sfântul Gheorghe, când familia Brown are să-mi elibereze apartamentul.”

Domnişoara Ley era aşezată pe canapeaua de lângă cămin. Nu era nici scundă, nici înaltă, puţintică la trup, cu faţa prelungă, brăzdată de nenumărate riduri. Din întreg chipul ei ceea ce te frapa cel mai tare era gura – nu prea mare, cu buze subţiri, poate prea subţiri, pe care întotdeauna le ţinea bine strânse, ceea ce îi dădea un aer foarte hotărât, dar colţurile buzelor erau mobile şi expresive, contrazicând în chip cu totul neobişnuit concluziile ce le puteai trage dintr-o apreciere generală a făpturii ei. Obişnuia să-şi aţintească privirile reci asupra celorlalţi cu o stăruinţă cu totul jenantă. Oamenii spuneau că domnişoara Ley are aerul că îi socoate pe toţi nişte proşti şi de fapt cam asta şi gândea de obicei. Părul ei rar şi cărunt, pieptănat foarte simplu şi taiorul extrem de modest pe care-l purta, o făceau să pară îngrijită, aşa că metoda ei preferată de a debita lucruri relativ absurde într-o manieră foarte gravă şi solemnă îl descumpănea adesea pe cel ce-o cunoştea doar întâmplător. Era o femeie care, după cum puteai să-ţi dai seama, nu fusese frumoasă niciodată, dar acum, în plină maturitate, era deosebit de agreabilă. Bărbaţii tineri se cam speriau de ea, până când îşi dădeau seama că pentru dânsa nu sunt decât o nesecată sursă de amuzament – iar doamnele mai în vârstă spuneau că, deşi este, fără doar şi poate, o adevărată lady, e puţin cam excentrică.

— Ştii, mătuşă Polly, spuse Bertha ridicându-se în picioare după ce termină de băut ceaiul, cred că ar fi trebuit să te cheme Martha sau Matilda. După mine, numele de Polly nu ţi se potriveşte.

— Draga mea, nu este nevoie să-mi aduci neapărat aminte că am patruzeci şi cinci de ani… şi nici nu e cazul să zâmbeşti astfel pentru că ştii că am de fapt patruzeci şi şapte. Spun că am patruzeci şi cinci de ani ca să folosesc o cifră rotundă; peste un an am să zic că am cincizeci. Femeia nu recunoaşte niciodată o vârstă atât de

incertă ca cea de patruzeci şi opt de ani, în afară de cazul în care are de gând să se mărite cu un văduv cu şaptesprezece copii.

— Mătuşă Polly, mă întreb de ce nu te-ai căsătorit niciodată? întrebă Bertha, evitându-i privirea.

Domnişoara Ley zâmbi aproape imperceptibil; remarca Berthei i se părea plină de subînţeles.

— De ce să mă fi măritat, draga mea? Aveam propriul meu venit de cinci sute de lire pe an. Da, ştiu că nu e mare lucru; îmi pare rău să nu-ţi pot mărturisi că n-am suferit din pricina unei iubiri fără speranţă. Singura scuză ce o poate invoca o fată bătrână este că a oftat treizeci de ani după un bărbat pe al cărui mormânt cresc flori sau care s-a însurat cu altcineva.

Bertha nu răspunse; avea sentimentul că lumea devenise mai bună şi nu voia să audă ceva ce-ar fi putut sugera imperfecţiunea naturii umane. Se duse sus, în odaia ei, se aşeză la fereastră, şi rămase cu privirile pierdute, îndreptate spre ferma unde locuia alesul inimii ei. Se întrebă ce anume face Edward. Aştepta oare cu aceeaşi nerăbdare ca şi ea să se lase noaptea? Bertha simţi un junghi în inimă la gândul că sunt despărţiţi de un deal atât de mare. Abia dacă scoase vreo vorbă la cină, iar domnişoara Ley păstră o tăcere îngăduitoare. Fata nu mâncă aproape nimic. Fărâmiţă pâinea şi abia se-atinse de mâncărurile din faţa ei. Se uită de nenumărate ori la pendula din perete şi tresări ca o caraghioasă când bătu ora mult aşteptată.

Nu-şi dădu osteneala să găsească vreo scuză faţă de domnişoara Ley, pe care o lăsă să-şi închipuie ce-o vrea.

Era o seară rece şi întunecoasă. Bertha se strecură pe o uşă lăturalnică, încercând sentimentul că săvârşeşte ceva îndrăzneţ şi minunat. Dar de-abia se putea ţine pe picioare, încerca o senzaţie cu totul nouă: nicicând până atunci nu mai simţise că-i tremură genunchii atât de tare, încât îi era şi

teamă să nu cadă; răsufla anevoie, inima îi bătea dureros. Coborî aleea fără să-şi dea prea bine seama ce face. Dar dacă n-avea să-l găsească acolo, dacă nici n-avea să vină? Răbdase, aşteptând în casă până nu mai putuse, până ce dorinţa de a ieşi pe uşă devenise de nestăpânit. Nici nu îndrăznea să-şi închipuie consternarea pe care ar fi încercat-o dacă, odată ajunsă la poartă, n-ar fi găsit pe nimeni acolo. Asta însemna că n-o iubeşte. Se opri şi suspină. N-ar trebui oare să mai aştepte puţin? Era încă devreme. Dar nerăbdarea o făcu să meargă mai departe.

Deodată scoase un strigăt. Craddock ieşise din întuneric.

— Vai, îmi pare rău că te-am speriat, spuse el. Speram că n-ai să ai nimic împotrivă să vin chiar în seara asta. Te-ai supărat?

Bertha nu-i putu răspunde. I se luase de pe inimă o imensă greutate. Era grozav de fericită. Va să zică o iubea şi se temea că are să se supere pe el.

— Speram să vii, şopti ea.

Ce rost avea să se prefacă sfioasă şi ruşinoasă? Îl iubea, o iubea şi el la rându-i. De ce să nu-i spună tot ce simte?

— E atât de întuneric, zise el. Abia te văd…

Se simţi cuprinsă de un adevărat delir de fericire şi singurele cuvinte pe care le-ar fi putut rosti ar fi fost: *„Te iubesc, te iubesc!”* Se mai apropie un pas, ca să-l poată atinge. De ce nu-şi desfăcea braţele s-o strângă la piept şi s-o sărute aşa cum visase ea? El o luă de mână şi pe Bertha o străbătu un fior când o atinse; simţurile ei nu mai putură rezista şi aproape că se clătină pe picioare.

— Ce s-a întâmplat? întrebă el. Tremuri?

— Mi-e puţin frig, atâta tot.

Fata încercă din răsputeri să vorbească firesc. Dar nicio vorbă potrivită nu-i trecu prin minte.

— Vai, eşti prea subţire îmbrăcată. Uite, ia haina mea, zise el, scoţându-şi-o de pe umeri.

— Nu, spuse ea. Acum are să-ţi fie ţie frig.

— A, nu, câtuşi de puţin.

Gestul lui i se păru Berthei extrem de frumos şi de altruist. Îi era grozav de recunoscătoare.

— Eşti foarte bun cu mine, Edward, şopti ea, gata să izbucnească în plâns.

Când îi puse haina pe umeri, atingerea mâinilor lui o făcu să-şi piardă şi puţina stăpânire de sine pe care o mai avea. Simţi un fior ciudat în tot trupul şi se strânse şi mai aproape de el: în acelaşi timp mâinile lui alunecară în jos, scăpară mantaua şi-i înlănţuiră mijlocul. Apoi Bertha se lăsă cu totul pradă îmbrăţişării lui şi-şi ridică faţa spre el. Tânărul se aplecă şi o sărută. Sărutul fu pentru ea un extaz atât de pur încât aproape gemu. Nu-şi dădu seama dacă era vorba de durere sau de plăcere, îşi petrecu braţele în jurul gâtului lui şi-l trase spre ea.

— Ce proastă sunt, zise în cele din urmă, între un suspin şi un surâs.

Se desprinse puţin din strânsoarea lui, dar nu prea brusc, ca nu cumva să-l facă să-şi retragă braţul ce-o înlănţuia atât de plăcut. Dar el de ce nu spunea nimic? De ce nu-i jura că o iubeşte? De ce nu-i cerea ceea ce ea abia aştepta să-i ofere? Îşi rezemă capul de umărul lui.

— Ţii puţin la mine, Bertha? întrebă el. Am tot vrut să te întreb asta încă de când te-ai întors acasă.

— Dar nu vezi? Acum era liniştită; înţelese că numai timiditatea îl oprise să-i spună ce simte. Eşti ridicol de sfios.

— Ştii doar ce sunt eu, Bertha şi… ezită el.

— Şi ce?

— Şi tu eşti domnişoara Ley de la conacul Court Leys, iar eu nu sunt decât unul din dijmaşii de pe moşie, lipsit de orice avere.

— Nici eu nu sunt prea bogată, spuse ea. Dar dac-aş avea un venit de zece mii pe an tot n-aş dori altceva decât să ţi-l pun la picioare.

— Ce vrei să spui, Bertha? Nu fi rea cu mine. Ştii ce vreau eu… dar…

— Păi, după cum văd eu, zise ea zâmbind, ai vrea să te cer eu în căsătorie.

— Vai, Bertha, nu-ţi bate joc de mine. Te iubesc. Vreau să te cer de nevastă. Dar n-am ce să-ţi ofer şi ştiu că nu se cuvine s-o fac. Nu fi supărată pe mine, Bertha.

— Dar te iubesc din toată inima, exclamă ea. Nu-mi trebuie un soţ mai de seamă. Tu mă poţi face fericită şi nu-mi doresc nimic altceva pe lumea asta.

Atunci o strânse din nou în braţe şi o sărută cu patimă.

— Nu ţi-ai dat seama că te iubesc? şopti ea.

— Mă gândeam că poate îţi sunt drag; dar nu eram sigur, şi mi-era teamă că n-ai să mă socoţi destul de bun pentru tine.

— Te iubesc din toată inima. Nu-mi închipuiam vreodată că poţi iubi pe cineva aşa cum te iubesc eu. O Eddie, nici nu ştii cât de fericită m-ai făcut!

O sărută iarăşi şi ea îşi petrecu încă o dată braţele pe după gâtul lui.

— N-ar trebui să te întorci acasă? spuse el în cele din urmă. Ce-are să creadă domnişoara Ley?

— A, nu, nu încă, protestă ea.

— Cum ai să-i spui? Crezi că are să mă placă? Are să încerce să te facă să renunţi la mine.

— Oo, sunt convinsă că o să te iubească. Şi-n afară de asta, ce importanţă are dacă nu te place? Doar nu se mărită ea cu tine.

— Te-ar putea duce iar în străinătate şi acolo ai putea întâlni pe cineva care să-ţi placă mai mult.

— Dar, Edward… mâine împlinesc douăzeci şi unu de ani, nu ştiai? Şi am să devin independentă. N-am să plec din Blackstable până când n-am să-ţi fiu nevastă.

Se-ndreptau încet spre casă; Craddock, o conducea spre conac de teamă să nu stea prea mult

afară. Mergeau la braţ şi Bertha îşi savura fericirea.

— Doctorul Ramsay vine mâine la noi la masă, zise ea. Am să le spun la amândoi că am de gând să mă căsătoresc cu tine.

— N-o să-i prea placă ideea, zise cam speriat Craddock.

— Zău dacă-mi pasă. Dacă tu vrei să te însori cu mine şi eu să mă mărit cu tine, ceilalţi n-au decât să creadă ce-or vrea.

— Las totul în seama ta, spuse el.

Ajunseseră la portic şi Bertha se uită şovăielnic la uşă.

— Mă tem că ar trebui să intru, zise ea, sperând că Edward are s-o convingă să se mai plimbe puţin cu el prin grădină.

— Da, intră, spuse el. Mi-e teamă să nu răceşti.

Ce drăguţ din partea lui să fie atât de preocupat de sănătatea ei; fără îndoială că avea dreptate; avea dreptate în tot ce făcea şi spunea; o clipă Bertha uită de firea ei capricioasă şi deodată nu mai dori nimic altceva decât să se lase călăuzită de mâna lui de bărbat. Însăşi forţa lui o făcea să se simtă ciudat de slabă.

— Noapte bună, iubitul meu, şopti ea cu glas pătimaş. Nu se putea smulge de lângă el; era nebunie curată.

Se sărutau la nesfârşit.

— Noapte bună!

Îl urmări cu privirea cum dispare în întuneric şi în sfârşit intră în casă şi închise uşa.

III

Şi la bătrâni şi la tineri o supărare e urmată de o noapte de insomnie; pe bătrâni bucuriile mari îi tulbură în aceeaşi măsură; dar îmi închipui că tinerii găsesc fericirea mai firească, aşa că ea nu le tulbură somnul. Bertha dormi fără vise; când se deşteptă, în primele clipe nu-şi aduse aminte de cele întâmplate cu o seară înainte; dar deodată îi reveniră toate în minte şi se întinse cu un suspin de deplină satisfacţie. Rămase în pat să se gândească la mulţumirea ei. Îi venea greu să creadă că ajunsese să-şi împlinească cea mai scumpă dorinţă. Dumnezeu era foarte bun şi el le dădea creaturilor lui ceea ce-i cereau; îi mulţumi, fără cuvinte, din adâncul sufletului. Era într-adevăr ceva extraordinar ca după aşteptarea aceea exasperantă, după atâtea temeri şi speranţe, suferinţele dragostei, care sunt atât de asemănătoare cu bucuriile, să se potolească în sfârşit. Acum n-avea ce să-şi mai dorească, fericirea îi era deplină. Da, într-adevăr, Dumnezeu era tare bun!

Bertha se gândi la cele două luni pe care le petrecuse la Blackstable. După primele emoţii ale întoarcerii în casa strămoşească se integrase în monotonia vieţii de la ţară. Îşi trecea timpul hoinărind pe poteci şi pe ţărmul mării, admirând peisajul pustiu. Citea mult, şi se bucura la gândul că va avea la dispoziţie destul timp pentru a-şi satisface setea ei nepotolită de cunoştinţe. Îşi petrecu ore în şir uitându-se la cărţile din bibliotecă, adunate în cea mai mare parte de tatăl ei, căci cei din familia Ley se dedicaseră lecturii numai după ce scăpătaseră; se dedicaseră literaturii când ajunseseră prea săraci pentru a mai avea alte

îndeletniciri. Bertha se uita la titlurile cărţilor, simţind un oarecare fior când citea numele mari din trecut şi când se gândea la bucuriile pe care i le vor da. Nu se vedea cu nimeni altcineva decât cu preotul şi cu sora lui, cu doctorul Ramsay, care-i era tutore şi cu soţia acestuia.

Într-o zi, când venise să facă o vizită la casa parohială se întâmplase să fie acolo şi Edward Craddock, care tocmai se întorsese dintr-o scurtă vacanţă. Îl cunoscuse cu ani în urmă; tatăl lui fusese dijmaş pe moşia tatălui ei şi Edward Craddock încă mai cultiva aceeaşi bucată de pământ; Bertha, care nu-l mai văzuse de opt ani, aproape că nu-l recunoscu. Oricum, găsi că tânărul e chipeş, îmbrăcat în pantaloni scurţi şi ciorapi lungi de lână, şi-i păru bine când el se apropie de ea ca să-i vorbească, întrebând-o dacă-l mai ţine minte. Când el se aşeză, Bertha simţi un miros plăcut de fermă, un amestec de tutun tare, de cai şi de vite. Nu înţelese de ce acest miros îi făcuse inima să-i bată mai cu putere, dar îl inspiră cu voluptate şi ochii îi străluciră. Începu să vorbească şi glasul lui răsună ca o muzică în urechile Berthei; o privi şi fata observă că are ochi mari şi cenuşii; găsi că sunt plini de înţelegere. Nu purta nici barbă, nici mustăţi şi avea o gură atrăgătoare. Roşi şi se simţi caraghioasă. Se strădui să fie cât mai atrăgătoare. Ştia că are ochi negri foarte frumoşi şi îi ţinu aţintiţi asupra lui. Când, în cele din urmă, tânărul îşi luă rămas bun şi-i strânse mâna, ea roşi din nou; se simţi foarte tulburată şi când el se ridică şi mirosul acela puternic, bărbătesc, de fermier îi umplu iarăşi nările, o cuprinse ameţeala. Fu foarte bucuroasă că domnişoara Ley nu era acolo s-o vadă.

Se întoarse acasă pe jos, prin întuneric, încercând să se liniştească. Nu se putea gândi decât la Edward Craddock. Îşi aduse aminte de trecut, încercând să evoce întâmplări din vremea

când se cunoscuseră. Îl visă noaptea; se făcea că o sărută.

Se deşteptă gândindu-se la Craddock şi simţi că n-are să poată supravieţui fără să-l revadă. Se gândi să-i trimită o invitaţie la masă sau la ceai, dar nu îndrăzni; încă nu voia să-l vadă domnişoara Ley. Deodată se gândi la fermă. Are să facă o plimbare până acolo; nu era oare a ei? Zeul dragostei îi era prielnic: pe un lan îl zări pe Craddock, dând indicaţii pentru anumite lucrări. Văzându-l, o cuprinse un tremur, inima începu să-i bată din ce în ce mai repede; şi când, zărind-o, veni s-o salute, ea roşi, apoi păli, trădându-şi fără să vrea sentimentele. Craddock era foarte frumos aşa cum venea cu pas uşor spre gardul viu dintre lanuri; mai presus de orice, înfăţişarea lui era foarte bărbătească; Berthei îi trecu prin minte că forţa lui trebuie să fie de-a dreptul herculeană. Nici măcar nu încercă să-şi ascundă admiraţia.

— Vai, nu ştiam că asta e ferma dumitale, spuse ea, în timp ce-şi strângeau mâinile. S-a întâmplat să trec pe-aici…

— Mi-ar plăcea să ţi-o arăt, domnişoară Bertha.

Deschise poarta şi o duse spre şopronul unde-şi ţinea căruţele, arătându-i o pereche de cai voinici care arau lanul alăturat; îi arătă vitele şi-şi înfipse degetul în carnea porcilor ca Bertha să-şi dea seama cât sunt de graşi; îi întinse nişte zahăr ca ea să-l poată oferi calului său de vânătoare şi o duse la ocolul oilor, dându-i tot felul de explicaţii, în timp ce ea îl asculta vrăjită. Când Craddock, foarte mândru, îi arătă maşinile agricole, îi vorbi despre utilitatea semănătorii şi-i spuse cât a costat secerătoarea, i se păru că niciodată până atunci nu mai auzise ceva atât de minunat. Dar cel mai mult dorea Bertha să vadă casa în care locuia.

— Vrei să fii drăguţ, să-mi dai un pahar cu apă? îl rugă ea. Mor de sete.

— Pofteşte înăuntru, te rog, răspunse el, deschizând uşa.

O conduse într-un salonaş cu linoleum pe jos. Masa din mijlocul odăii era acoperită cu un material roşu, imprimat; scaunele şi canapeaua tapisate cu piele veche, uzată, aveau un aer foarte rigid şi oficial. Pe cămin, alături de cutiile cu tutun şi cu pipe, se aflau nişte vase de porţelan viu colorate cu trestii în ele şi în mijloc un ceas montat în marmură.

— Vai, ce drăguţ, exclamă Bertha entuziasmată. Dar îmi închipui că te simţi foarte părăsit aici, de unul singur.

— Da' de unde. Sunt mai tot timpul plecat. Să-ţi aduc nişte lapte? O să-ţi facă mai bine decât apa.

Dar pe masă Bertha văzu un şervet şi pe el o cană de bere, nişte pâine şi brânză.

— Te-am reţinut de la masă? întrebă ea. Îmi pare tare rău.

— Nu face nimic; pe la unsprezece iau o mică gustare.

— Vai, nu-mi dai şi mie puţin? exclamă ea. Îmi place la nebunie pâinea cu brânză şi sunt moartă de foame.

Se aşezară unul în faţa celuilalt, făcând mare haz de această masă improvizată. Pâinea, pe care el o tăie în bucăţi mari, era delicioasă, iar berea, firește, nectar. Bertha se temu ca nu cumva el să-i considere purtarea necuviincioasă.

— Ţi se pare poate ciudat că am venit aici aşa, deodată şi că am luat masa cu dumneata?

— Găsesc că ai avut o idee cum nu se poate mai bună. Domnul Ley venea adesea şi lua gustarea cu tata.

— Zău? se miră Bertha. În cazul acesta însemna că vizita ei era întru totul firească. — Dar acum chiar că trebuie să plec, zise ea. Altfel am să dau de bucluc cu mătuşa Polly.

Craddock o rugă să ia nişte flori şi-i tăie în grabă un buchet de dalii. Bertha le primi recunoscătoare, dar stânjenită şi, când îşi strânseră

mâinile, la despărţire, inima începu să-i ticăie din nou în chip ridicol.

Domnişoara Ley o întrebă de unde are florile.

— S-a întâmplat să mă întâlnesc cu unul dintre dijmaşii noştri, el mi le-a oferit, spuse ea cu un calm imperturbabil.

— Hm, murmură domnişoara Ley. Ar fi mai bine dacă şi-ar plăti renta cuvenită.

Apoi domnişoara Ley ieşi din cameră, şi Bertha se uită cu inima plină de emoţie la daliile cochete. Scoase un hohot de râs.

„N-are rost să încerc să mă mint, gândi ea. Cred m-am îndrăgostit."

Sărută florile şi se simţi foarte veselă. Era limpede că aşa stăteau lucrurile, pentru că nici nu se lăsase bine noaptea că Bertha se şi hotărâse să se mărite cu Edward Craddock sau să moară. Nu pierdu nicio clipă. După mai puţin de o lună, ziua nunţii lor se şi întrevedea.

*

Domnişoara Ley nu putea suferi manifestările sentimentale de orice natură ar fi fost ele; de Crăciun, când se presupune că fiecare îşi strânge aproapele la piept şi-şi revarsă asupra acestuia sentimentele, se simţea atât de stânjenită încât, de cele mai multe ori, se ascundea, în această perioadă a anului, în vreun oraş de pe continent, unde nu cunoştea pe nimeni şi unde putea să scape de efuziunile sentimentale ale celorlalţi, de urările lor de bine cu prilejul sfintelor sărbători şi de starea lor de spirit în general. Domnişoara Ley nu putea să vadă nici vara ramurile de ilice, fără să se cutremure de dezgust; imediat îi veneau în minte podoabele cu care burghezii îşi decorau casele, vâscul ce-l atârnau de vreun candelabru şi gentilomii bătrâni şi caraghioşi ce-şi făceau o distracţie din a săruta femeile care se întâmplau să treacă pe sub el. Se bucurase când Bertha socotise

potrivit să refuze manifestarea de simpatie din partea servitorilor şi a dijmaşilor scăpătaţi pe care doctorul Ramsay dorise să o organizeze la majoratul fetei; domnişoara Ley se temea că festivităţile cu ocazia unui asemenea eveniment, strângerile de mâini. Petrecerile şi veselia zgomotoasă a englezului de la ţară ar putea depăşi până şi sărbătorirea stridentă şi vulgară a Crăciunului. Dar, din fericire, Bertha detesta asemenea festivităţi tot atât de sincer ca şi domnişoara Ley şi sugeră persoanelor interesate că nu i-ar putea face o bucurie mai mare decât nebăgând prea mult în seamă un eveniment care ei nu i se părea deloc important.

Dar entuziasmul tutorelui ei nu putea fi ţinut pe de-a-ntregul în frâu; doctorul Ramsay – înzestrat cu un simţ al tradiţiilor şi datinilor englezeşti – ştia ce se cuvine să se facă în orice împrejurare. El insistă să o întâlnească pe Bertha într-un cadru solemn, ca să-i transmită felicitări şi binecuvântarea lui, şi ca să-i dea raportul în calitate de administrator al averii ei. Bertha cobora tocmai când domnişoara Ley îşi lua micul dejun, un dejun foarte feminin, alcătuit doar dintr-o bucăţică de slănină şi din puţină pâine prăjită fără unt. Domnişoara Ley era într-adevăr cam nervoasă şi necăjită că trebuia să se facă totuşi caz de ziua de naştere a nepoatei sale.

„Unul dintre avantajele femeilor, îşi zise ea, e că după douăzeci şi cinci de ani nu mai pomenesc de ziua lor de naştere, de parcă ar fi vorba de ceva indecent. Bărbatul este atât de impresionat de iscusinţa pe care-o dovedeşte sosind pe lume, încât manifestă întotdeauna interes faţă de aniversarea lui şi, caraghiosul de el, crede că acest lucru îi interesează şi pe ceilalţi.”

Dar tocmai când se gândea la toate acestea, Bertha intră în cameră şi o sărută.

— Bună dimineaţa, draga mea, spuse domnişoara Ley. Şi-n timp ce-i turna cafeaua

nepoatei sale reluă: — Stimabila noastră bucătăreasă a afumat laptele în cinstea majoratului tău; nădăjduiesc că nu va sărbători evenimentul îmbătându-se… în orice caz nu înainte de cină.

— Sper că doctorul Ramsay n-are să se entuziasmeze din cale-afară, replică Bertha, înţelegând prea bine ce simţea mătuşa ei.

— Vai, draga mea, tremur de pe acum, când mă gândesc la voioşia lui. E un om bun, a avut, presupun, principii excelente, şi nu cred să fie mai ignorant decât cei mai mulţi dintre confraţii săi, dar uneori prietenia lui este penibil de agresivă.

Însă calmul Berthei nu era decât aparent, mintea i se învălmăşea, iar inima îi bătea să-i spargă pieptul. Abia aştepta să le spună noutatea. Bertha avea – într-o oarecare măsură – simţul efectului dramatic şi ardea de nerăbdare să trăiască scena când, odată ce i se vor înmâna „cheile împărăţiei”, îi va anunţa că şi-a şi ales un împărat care să domnească alături de ea. Intuia de asemenea că o explicaţie între ea şi domnişoara Ley ar fi cam incomodă pentru ea. Îi venea mai uşor să înfrunte firea sinceră şi deschisă a doctorului Ramsay, nepriceperea lui; e întotdeauna mai greu să te comporţi în prezenţa unei persoane care crede cu ostentaţie că fiecare trebuie să-şi vadă de treaba lui şi căreia, oricare i-ar fi gândurile, îi face mai multă plăcere să şi le ascundă decât să şi le exprime. Bertha îi trimise lui Craddock un bileţel, rugându-l să vină la ora trei, spre a fi prezentat drept viitorul domn şi stăpân al moşiei Ley.

Doctorul Ramsay sosi şi dădu numaidecât drumul unui torent uluitor de felicitări, pe jumătate glumeţe, pe jumătate serioase şi sentimentale, ce nu fură deloc pe gustul pretenţioasei domnişoare Ley. Tutorele Berthei era un bărbat înalt, lat în umeri, cu o coamă de păr blond ce începuse să încărunţească şi domnişoara Ley jura că doctorul Ramsay era ultimul bărbat de pe lume care ar trebui să poarte favoriţi; avea obrajii veşnic

îmbujoraţi şi prin roşeaţa tenului, prin statura şi veselia lui dădea impresia unei sănătăţi de nezdruncinat. Bărbia lui bine rasă, trupul masiv şi glasul răsunător îi dădeau înfăţişarea unui răzeş de demult, înainte ca vremurile grele şi răspândirea învăţăturii să-l fi transformat pe fermier într-un fel de hibrid între funcţionarul de la oraş şi dresorul de cai. Doctorului Ramsay nu-i veneau deloc bine redingota şi jobenul, măcar că le purta zilnic de atâţia ani; arăta de parcă ar fi fost un ţăran în haine de duminică. Domnişoara Ley, căreia îi plăcea să-şi descrie semenii prezentându-i în culori absurde sau făcând vreo comparaţie isteaţă, nu reuşise niciodată să-i schiţeze un portret pe potrivă şi lucrul acesta o cam irita. După părerea ei, singurul atribut care-l lega de umanitate era o anume pasiune pentru obiectele de anticariat, pasiune ce-l făcuse să-şi umple casa cu tot felul de tabachere vechi, porţelanuri sau alte lucruri de preţ. Prin umanitate, domnişoara Ley înţelegea un număr restrâns de persoane, în cea mai mare parte de sex feminin, între două vârste, lipsite de orice ataşament afectiv şi independente din punct de vedere material, care călătoreau pe continent, citeau literatură bună şi aveau oroare de marea majoritate a semenilor lor, mai ales atunci când aceştia îşi etalau strident filantropia şi îţi dădeau pe la nas cu evlavia lor sau îşi cultivau muşchii cu o ardoare agresivă.

Doctorul Ramsay îşi mâncă dejunul cu atâta poftă, încât domnişoara Ley socoti că măcelarul lui trebuie să fie fericit să aibă un asemenea client. Politicoasă, domnişoara Ley se interesă de soţia doctorului, pe care o condamna în taină pentru supunerea oarbă faţă de bărbatul ei. Domnişoara Ley îşi făcuse un obicei din a evita prezenţa femeilor ce ajung să devină doar umbre ale bărbaţilor lor, mai ales atunci când nu vorbesc decât despre treburi gospodăreşti; iar doamna Ramsay, în afară de duminici, când se mai gândea

şi la hainele enoriaşilor, îşi dedica tot timpul poftei de lup a soţului ei şi metodelor ce trebuiau folosite pentru a i-o potoli.

Se întoarseră în salon şi doctorul Ramsay începu să-i vorbească Berthei despre moşie, despre cutare dijmaş şi despre starea în care se afla gospodăria acestuia, referindu-se în încheiere la timpurile jalnice în care trăiau şi la imposibilitatea de a strânge rentele.

— Ei, Bertha, şi acum ce ai de gând să faci? întrebă el.

Acesta era tocmai prilejul pe care-l aşteptase Bertha.

— Ce am de gând să fac? Să mă mărit.

Doctorul Ramsay rămase cu gura căscată; apoi, dându-şi capul pe spate, scoase un hohot de râs nestăpânit.

— Ei, asta-i bună de tot, exclamă el.

Domnişoara Ley îl privi, ridicând din sprâncene.

— Fetele din ziua de astăzi s-au emancipat nu glumă, zise el foarte amuzat. Păi, pe vremea mea, când se discuta despre una ca asta, fetele îşi plecau sfioase privirile-n pământ şi se îmbujorau ca un trandafir. Dacă cineva aducea vorba de măritiş intrau în pământ de ruşine, nu alta.

— Prostii! exclamă domnişoara Ley.

— Bertha îl privea pe doctorul Ramsay cu un zâmbet pe care cu greu şi-l putea stăpâni şi domnişoara Ley îi observă expresia.

— Şi care va să zică ai de gând să te măriţi, Bertha? zise doctorul, şi se puse iarăşi pe râs.

— Da, răspunse ea.

— Când anume? întrebă domnişoara Ley, care era sigură că replicile Berthei nu sunt simple glume sau capricii.

Bertha se uita pe fereastră, întrebându-se când are să sosească Edward.

— Când anume? repetă ea întorcându-se. De azi în patru săptămâni.

— Cum? strigă doctorul Ramsay sărind în picioare. Doar nu vrei să spui că ţi-ai şi găsit pe cineva! Te-ai logodit? Aşa care va să zică! Mi-aţi jucat o festă! De ce nu mi-aţi spus şi mie, domnişoară Ley, că Bertha e logodită de-atâta vreme?

— Dragă doctore, răspunse calm domnişoara Ley, până în clipa de faţă n-am ştiut absolut nimic despre hotărârea Berthei. Presupun că trebuie s-o felicităm; zău dacă nu e o adevărată binecuvântare să putem sărbători două evenimente în aceeaşi zi.

Doctorul Ramsay privi năucit de la una la cealaltă.

— Pe cinstea mea dacă mai înţeleg ceva, exclamă el.

— Nici eu, replică domnişoara Ley, dar îmi păstrez calmul.

— E foarte simplu, spuse Bertha. M-am logodit aseară şi am de gând să mă mărit de azi într-o lună cu… cu domnul Craddock.

De astă dată doctorul Ramsay fu mai mirat ca oricând.

— Cum! strigă el sărind în picioare şi punând astfel în primejdie podeaua, care începu să se cutremure sub greutatea lui. Craddock! Cum adică? Şi care Craddock?

— Edward Craddock, de la ferma lui Bewlie, răspunse Bertha cu desăvârşit sânge rece.

— Brrr! Exclamaţia doctorului Ramsay nu poate fi redată exact, însă în orice caz suna îngrozitor. — Bine, dar e absurd. N-ai să faci una ca asta!

Bertha îl privi cu un zâmbet blajin, fără să se ostenească să-i mai răspundă.

— Eşti foarte categoric, dragă doctore, spuse domnişoara Ley. Cine e acest domn?

— Dar nu e un domn, spuse doctorul Ramsay, făcându-se stacojiu la faţă din pricina enervării.

— Are să fie soţul meu, domnule doctor, spuse Bertha, strângând din buze cu gestul caracteristic care-i era familiar domnişoarei Ley; apoi,

întorcându-se spre aceasta din urmă adăugă: — Îl cunosc de-o viaţă întreagă. Tata a fost bun prieten cu tatăl lui. E un adevărat gentilom de ţară.

— Ceea ce vrea de fapt să spună că nu e nici gentilom şi nici ţăran, spuse doctorul Ramsay.

— Am uitat ce-a fost tatăl dumneavoastră, zise Bertha, care ştia de fapt foarte bine adevărul.

— Tatăl meu a fost ţăran, răspunse doctorul Ramsay, înfierbântându-se puţin, şi, slavă Domnului, n-a avut pretenţia să fie gentilom. A muncit cu mâinile şi nu rareori l-am văzut întorcând cu furca un morman de bălegar când nu era cine să-l ajute.

— Aha, spuse Bertha.

— Dar tata n-are nici un amestec în toată treaba asta; nu te poţi mărita cu el, pentru că e mort de treizeci de ani şi nu te poţi mărita nici cu mine, pentru că sunt însurat.

Domnişoara Ley îşi ascunse un zâmbet; Bertha nu era prea abilă ca s-o lipsească pe mătuşa ei de mica satisfacţie de a vedea cum i se dă peste nas nepoatei. Fata însă începu să se enerveze; considera că doctorul este mojic.

— Dar ce ai dumneata împotriva lui? întrebă ea.

— Dacă dumneata vrei să te faci de râs, apoi el n-are dreptul să te încurajeze. Ştie că nu este o partidă potrivită pentru dumneata.

— Şi de ce nu, dacă-l iubesc?

— De ce nu? strigă doctorul Ramsay. Pentru că el, ca şi mine, este fecior de ţăran, iar dumneata eşti domnişoara Ley, de la conacul Court Leys. Pentru că un bărbat în situaţia lui, care n-are nici cincizeci de lire în buzunar, n-are voie să-i facă curte pe furiş unei fete cu avere.

— Cinci mii de pogoane care nu aduc nicio rentă, murmură domnişoara Ley, mereu în opoziţie.

— Dar de fapt dumneata n-ai absolut nimic împotriva lui, replică Bertha. Doar singur mi-ai spus că are cea mai bună reputaţie.

— Nu ştiam că-mi pui întrebarea în vederea căsătoriei, spuse doctorul.

— Nici nu ţi-am pus-o pentru asta. Nu-mi pasă absolut deloc de reputaţia lui. Chiar de-ar fi beţiv şi trântor şi desfrânat tot m-aş mărita cu el… pentru că-l iubesc.

— Draga mea Bertha, zise domnişoara Ley, dacă vorbeşti aşa, doctorul are să facă un atac de apoplexie.

— Domnule doctor, mi-ai spus că e unul dintre cei mai buni oameni pe care îi cunoşti, spuse Bertha.

— Nu neg asta, strigă doctorul şi obrajii lui roşii căpătară o nuanţă vineţie, de-a dreptul îngrijorătoare. — Îşi cunoaşte meseria, munceşte din greu, e serios şi cinstit.

— Dumnezeule, doctore, exclamă domnişoara Ley, trebuie să fie o minune de virtute rurală. Fără îndoială că Bertha nu s-ar fi îndrăgostit de el, dacă ar fi fost fără cusur.

— Dacă Bertha ar avea nevoie de un administrator, continuă doctorul Ramsay, nici nu i-aş putea recomanda unul mai bun, dar cât despre căsătorie…

— Îşi plăteşte renta? întrebă domnişoara Ley.

— E unul dintre cei mai buni dijmaşi pe care-i avem, mormăi doctorul.

Întreruperile neserioase ale domnişoarei Ley îl enervau.

— E foarte adevărat că în aceste împrejurări grele, singura resursă a unui ţăran respectabil este, presupun, aceea de a se însura cu stăpâna lui, adăugă domnişoara Ley, care era hotărâtă să nu-i permită doctorului să joace cu prea multă seriozitate, rolul înţeleptului plin de gravitate.

— Iată-l că soseşte, o întrerupse Bertha.

— Sfinte Dumnezeule, chiar vine aici? exclamă tutorele ei.

— Eu l-am chemat. Nu uitaţi că are să fie soţul meu.

— Să fiu al dracului dac-o să se întâmple una ca asta, spuse doctorul Ramsay.

Domnişoara Ley râse blajin; din când în când îi plăcea să audă câte o sudalmă; asta mai înviora puţin banalitatea conversaţiei pe care o fac bărbaţii în prezenţa doamnelor.

IV

Bertha îşi alungă expresia îngrijorată şi enervarea pe care i-o stârnise discuţia. Roşi în chip fermecător când uşa se deschise şi faţa îi înflori toată într-un zâmbet, când îl văzu intrând pe Făt Frumos. Îi ieşi în întâmpinare şi-l luă de mână.

— Mătuşă Polly, spuse ea, ţi-l prezint pe domnul Edward Craddock. Pe domnul doctor Ramsay îl cunoşti.

Craddock dădu mâna cu domnişoara Ley şi se uită spre doctorul Ramsay, care-i întoarse numaidecât spatele. Tânărul roşi puţin şi se aşeză lângă domnişoara Ley.

— Tocmai vorbeam de tine, scumpul meu, spuse Bertha.

Tăcerea ce se lăsase odată cu sosirea lui era oarecum jenantă şi-n timp ce Craddock se frământa gândindu-se la ce-ar putea să le spună, domnişoara Ley nu făcu nici efort să-i vină în ajutor.

— Le-am spus mătuşii Polly şi domnului doctor că intenţionăm să ne căsătorim de azi în patru săptămâni.

Era prima oară când Edward Craddock auzea vorbindu-se de această dată, dar nu se arătă surprins. Realitatea este că încerca, să-şi aducă aminte discursul pe care-l pregătise pentru acea întrevedere.

— Am să încerc să fiu un soţ bun pentru nepoata dumneavoastră, domnişoară Ley, începu el.

Dar stimata doamnă îl întrerupse; ajunsese la concluzia că este genul de om care, într-o anume situaţie, va spune exact ceea ce se cuvine. Şi, după părerea ei, astă era o crimă îngrozitoare.

— A, da, de asta nu mă îndoiesc, replică ea. După cum ştii, Bertha este o tânără independentă şi nu trebuie să dea socoteală nimănui pentru acţiunile ei.

Craddock se simţi puţin încurcat; avusese de gând să le spună că n-o merită pe Bertha, iar pe de altă parte să-şi explice propria situaţie; dar se pare că remarca domnişoarei Ley îi interzicea orice explicaţie.

— Ceea ce este foarte convenabil, spuse Bertha, venindu-i în ajutor. Pentru că am de gând să-mi organizez viaţa aşa cum cred eu că e mai bine, fără amestecul nimănui.

Domnişoara Ley se întrebă dacă tânărul socoate că afirmaţia Berthei prevesteşte un viitor pe deplin liniştit; dar Craddock nu părea să vadă în ea nimic prevestitor de rele. Se uită la Bertha cu un zâmbet plin de recunoştinţă şi privirea cu care-i răspunse ea era plină de un devotament pătimaş. Domnişoara Ley îl studia pe Craddock – încă de când sosise – cu mare atenţie şi deoarece era femeie nu putu să nu se bucure când îşi dădu seama că Bertha era nerăbdătoare să-i afle părerea. Craddock avea o înfăţişare agreabilă. Domnişoarei Ley îi plăceau bărbaţii tineri în general şi cel din faţa ei era un reprezentant foarte chipeş al speciei. Avea ochi de om de treabă, dar în alte privinţe faţa lui nu avea nimic remarcabil; părea sănătos şi blajin. Domnişoara Ley observă chiar că nu-şi mănâncă unghiile şi că are mâini vânjoase şi sigure.

De fapt nu avea nimic care să-l deosebească de tipul obişnuit al englezului tânăr şi sănătos, cu purtări bune şi un fizic plăcut; în orice caz făcea parte dintr-o categorie simpatică. Domnişoara Ley nu se mira decât de faptul că Bertha îl alesese tocmai pe el dintre alţi zece mii de bărbaţi de acelaşi fel; în mintea ei nu stăruia nici cea mai mică îndoială că Bertha era aceea care făcuse de fapt alegerea.

Domnişoara Ley se întoarse spre el.

— Ţi-a arătat Bertha găinile noastre? întrebă ea calm.

— Nu, răspunse el, oarecum mirat de întrebare. Sper că are să mi le arate.

— A, fără îndoială. Ştii, eu nu mă pricep deloc la treburi de astea. Ai fost vreodată în străinătate?

— Nu, şi nici nu vreau să mă duc, răspunse el, ţara asta e destul de bună pentru mine.

— Cred că ai dreptate, spuse domnişoara Ley, aţintindu-şi privirile în pământ. Bertha trebuie neapărat să-ţi arate găinile noastre. Mă interesează, pentru că seamănă mult cu oamenii; sunt atât de proaste…

— Pe ale mele nu le pot face deloc să ouă în anotimpul ăsta, spuse Craddock.

— Bineînţeles că nu sunt câtuşi de puţin pricepută la treburile gospodăriei, repetă domnişoara Ley, dar găinile mă amuză.

Doctorul Ramsay începu să zâmbească, iar Bertha se înroşi mânioasă.

— Până acum n-ai manifestat niciun fel de interes faţă de găini, mătuşă Polly.

— Cum aşa, draga mea, dar nu-ţi aminteşti că aseară am remarcat cât de tare era cea pe care am mâncat-o la cină? Şi de când o cunoşti pe Bertha, domnule Craddock?

— Mi se pare că de-o viaţă întreagă, răspunse el. Şi aş vrea s-o cunosc mai bine.

De astă dată Bertha zâmbi şi domnişoarei Ley nu-i displăcu nici ei felul în care parase el întrebarea, deşi era aproape sigură că n-o făcuse dinadins. Doctorul Ramsay păstra o tăcere îmbufnată.

— Până acum nu v-am mai văzut atât de tăcut, domnule doctor, spuse Bertha, nu prea încântată de atitudinea lui.

— Cred că ceea ce aş avea de spus nu ţi-ar face plăcere, domnişoară Bertha, zise el tăios.

Domnişoara Ley nu ţinea deloc ca vreo altercaţie să tulbure atmosfera şi aşa destul de jenantă, dar politicoasă, a întâlnirii.

— Iar te gândeşti la rentele acelea, doctore, spuse ea, şi întorcându-se spre Craddock adăugă: — Bietul doctor e necăjit pentru că jumătate dintre dijmaşii noştri spun că nu ne pot plăti.

Bietul doctor mormăi ceva şi pufni pe nas. Domnişoara Ley consideră că e timpul ca tânărul oaspete să-şi ia rămas bun. Se uită la Bertha, care înţelese numaidecât şi se ridică, spunând:

— Să-i lăsăm singuri, Eddie; vreau să-ţi arăt casa.

Craddock se sculă prompt, evident profund uşurat că în sfârşit se pusese capăt calvarului. Îi strânse mâna domnişoarei Ley şi de astă dată nu putu fi împiedicat să ţină un mic discurs.

— Sper că nu sunteţi supărată pe mine pentru că v-o răpesc pe Bertha. Sper să vă cunosc cât de curând mai bine şi să ne împrietenim.

Domnişoara Ley fu luată prin surprindere, dar de fapt consideră strădania tânărului demnă de toată lauda. Ar fi putut fi mult mai rău şi în orice caz nu pomenise nici de Domnul Atotputernic şi nici de Datorie. Apoi Craddock se întoarse spre doctorul Ramsay şi se îndreptă către el cu mâna întinsă, aşa că doctorul n-avu încotro şi i-o strânse.

— Mi-ar plăcea să stau de vorbă cu dumneavoastră cândva, domnule doctor, spuse el, privindu-l drept în ochi. Cred că vreţi să aveţi o discuţie cu mine şi la fel şi ea. Când mă puteţi primi?

Bertha roşi de plăcere, ascultându-i cuvintele sincere şi domnişoarei Ley îi plăcu şi ei curajul cu care-l atacase pe bătrânul zgripţuroi.

— Ar fi o idee foarte bună, cred, zise doctorul. Ne-am putea vedea astă-seară la opt.

— Perfect. La revedere, domnişoară Ley.

Craddock ieşi împreună cu Bertha.

*

Domnişoara Ley nu era una dintre acele persoane, care socotesc că nu e înţelept să-ţi formezi o părere după informaţii sumare. Se hotăra ce trebuie să creadă despre un om în mai puţin de cinci minute din momentul în care făcea cunoştinţă cu el şi nu-i plăcea nimic mai mult decât să-şi împărtăşească impresiile oricui ar fi vrut să le afle.

— Pe cinstea mea, doctore, spuse ea de îndată ce uşa se închisese în urma celor doi tineri, nu-i chiar aşa de îngrozitor cum mi-l închipuisem.

— N-am spus niciodată că nu e chipeş, zise cu emfază doctorul Ramsay, care era convins că absolut orice femeie e gata să se prostească, dacă e vorba de un bărbat frumos.

Domnişoara Ley zâmbi.

— Frumuseţea, dragă doctore, înseamnă trei sferturi din arsenalul necesar în lupta cu viaţa. Nici nu-ţi poţi închipui cât este de nefericită existenţa unei fete cu adevărat urâte.

— Atunci, eşti de acord cu această idee ridicolă a Berthei?

— Drept să-ţi spun, cred că părerea dumitale sau a mea nu prea schimbă cine ştie ce situaţia, şi cred că am face mult mai bine să luăm lucrurile aşa cum sunt.

— Dumneata n-ai decât să faci cum crezi, domnişoară Ley, dar eu am de ghid să pun capăt acestei poveşti, spuse tăios doctorul Ramsay.

— Ba n-ai s-o faci, dragă doctore, răspunse domnişoara Ley, zâmbind din nou. O cunosc pe Bertha mult mai bine decât o cunoşti dumneata. Trăiesc alături de ea de trei ani de zile şi mi-a făcut întotdeauna plăcere să-i studiez caracterul. Dă-mi voie să-ţi spun cum am făcut cunoştinţă cu ea. Presupun că ştii că tatăl ei şi cu mine nu ne vorbeam de ani de zile: după ce şi-a aruncat banii pe apa sâmbetei, a vrut să facă acelaşi lucru şi cu ai mei; şi cum m-am opus cu vehemenţă s-a

supărat foc, mi-a spus că sunt o nemernică ingrată şi a continuat să mă considere ca atare până ce şi-a dat duhul. Ei, şi-apoi, după moartea soţiei lui, s-a îmbolnăvit şi împreună cu Bertha a petrecut mai mulţi ani, cutreierând continentul. A dat-o la cele mai bune şcoli, în vreo cinci-şase ţări. Pentru mine e de mirare că nu este cu totul ignorantă sau cu totul depravată. Bertha e un exemplu strălucit în favoarea opiniei că rasa umană este predispusă mai degrabă spre bine decât spre rău.

Domnişoara Ley zâmbi, căci ea însăşi nu prea era sigură de acest lucru.

— Şi într-o zi, continuă ea, m-am pomenit cu o telegramă trimisă prin avocaţii mei. *„Tata mort, rog vino, dată convenabilă, Bertha Ley.”* Era trimisă din Neapole şi eu mă aflam la Florenţa. Am plecat, fireşte, în grabă, luând cu mine doar o valiză, câţiva metri de mătase neagră şi sticluţa cu săruri. La gară am fost întâmpinată de Bertha, pe care n-o mai văzusem de zece ani. Am dat cu ochii de o tânără înaltă şi frumoasă, stăpânită şi îmbrăcată admirabil după ultima modă. Am sărutat-o mâhnită, aşa cum o cerea ocazia şi în timp ce ne întorceam acasă, am întrebat-o când urmează să aibă loc înmormântarea, ţinând la îndemână sticluţa cu săruri pentru clipa când avea să izbucnească în lacrimi. „A, totul s-a terminat, îmi spuse ea. N-am trimis telegrama decât după ce toate au fost rezolvate. Mă temeam că altfel n-aş fi făcut decât să te tulbur degeaba. L-am anunţat pe proprietarul vilei că nu mai am nevoie de ea şi le-am dat preaviz servitorilor. De fapt nici nu era nevoie să vii, dar se pare că doctorul şi preotul englez considerau că nu se cade să rămân singură aici.” Atunci am avut chiar eu nevoie să folosesc sărurile. Închipuie-ţi prin ce emoţii am trecut! Mă aşteptasem să dau peste o neisprăvită cuprinsă de istericale, să găsesc totul cu susul în jos şi să am de făcut faţă la tot felul de lucruri groaznice; când colo, am găsit totul în perfectă ordine şi pe

neisprăvită gata să mă conducă ea pe mine în caz că i-o permiteam. La prânz, s-a uitat la costumul meu de călătorie. „Îmi închipui că ai plecat cam în grabă de la Florenţa, observă ea. Dacă doreşti cumva să-ţi fac rost de vreo rochie neagră cred că ar fi bine să mergi la croitoreasa mea. E destul de pricepută. Trebuie să trec şi eu pe la ea în după-amiaza asta, să încerc nişte lucruri."

Domnişoara Ley se opri şi-i aruncă doctorului o privire, ca să vadă efectul spuselor ei. El nu zise nimic.

— Impresia pe care mi-am făcut-o atunci, spuse ea, s-a întărit între timp. Ar însemna să fii un om grozav de iscusit dacă ai izbuti s-o împiedici pe Bertha să facă ceva ce şi-a pus ea în gând.

— Vrei să spui că intenţionezi să-i binecuvântezi această căsătorie? întrebă doctorul.

Domnişoara Ley dădu din umeri:

— Dragă doctore Ramsay, ţi-am spus doar că n-are absolut nici cea mai mică importanţă dacă vreunul din noi o binecuvântează sau o afuriseşte. Şi Craddock pare a fi un tânăr ca toţi ceilalţi. Să fim mulţumiţi că n-a făcut o alegere mai rea; nu e un băiat lipsit de educaţie.

— Asta-i adevărat. A frecventat timp de zece ani Regis School din Tercanbury; aşa că tot trebuie să fi învăţat câte ceva.

— Mai precis, ce a fost tatăl lui?

— A fost ce este şi el. Un ţăran ceva mai ridicat. A învăţat, ca şi fiul lui, la Regis School. Cunoştea pe mai toţi boiernaşii din comitat, dar fără să fi intrat de-a binelea în rândurile lor; îi cunoştea pe toţi ţăranii din partea locului, dar nu făcea parte nici din rândurile lor. Asta-i ce sunt ei de fapt de generaţii întregi: nici cal, nici măgar.

— Despre oamenii ăştia ne spun ziarele că sunt temelia ţării, doctore Ramsay.

— Atunci lasă-i să rămână unde le e locul: jos, la temelie, răspunse doctorul. Dumneata n-ai decât să faci ce vrei, domnişoară Ley; dar eu am de gând

să pun capăt aiurelii ăsteia. La urma urmelor domnul Ley m-a lăsat tutorele acestei copile şi deşi a împlinit douăzeci şi unu de ani, cred că este de datoria mea să am grijă să nu cadă în mâinile primului golan, fără o para chioară în pungă şi care o cere în căsătorie.

— Fă cum crezi că e mai bine, ripostă domnişoara Ley, care se cam plictisise de doctorul cel inimos. Dar n-ai să reuşeşti mare lucru cu Bertha.

— Nici nu mă duc la Bertha. Mă duc drept la Craddock şi sunt hotărât să-i spun pe şleau tot ce gândesc.

Domnişoara Ley dădu din umeri. Era evident că doctorul Ramsay nu realiza cine era factorul activ în toată povestea, dar nu consideră că e de datoria ei să-l informeze. Doctorul îşi luă rămas bun şi câteva minute mai târziu Bertha se întoarse la domnişoara Ley. Aceasta nu avea de gând să facă vreun efort pentru a tulbura calea dragostei adevărate.

— O să trebuiască să începi să-ţi comanzi trusoul, draga mea, spuse ea cu un zâmbet rece.

— O să ne căsătorim într-un cadru foarte intim. Niciunul dintre noi doi nu ţine să facă prea multă zarvă.

— Cred că procedaţi foarte înţelept. Cei mai mulţi oameni îşi închipuie, când se căsătoresc, că fac un lucru foarte original. Nici măcar nu le trece prin cap că de la Adam şi Eva încoace un număr destul de mare de oameni au încheiat căsătorii.

— L-am poftit pe Edward să vină mâine la masă, spuse Bertha.

V

A doua zi, după masă, domnişoara Ley se retrase în salon şi despachetă cărţile ce tocmai sosiseră de la librăria Mudie. Se uită prin ele, citind câte o pagină ici şi colo, ca să-şi facă o părere, tot gândindu-se între timp la masa de la care tocmai se ridicase. Edward Craddock fusese cam emoţionat; părea că nu-şi găseşte locul pe scaun şi se arătase exagerat de serviabil faţă de domnişoara Ley, oferindu-i tot felul de lucruri – sarea, piperul şi altele asemenea – când vedea că are nevoie de ele; se vedea bine că voia să se facă agreabil cu orice preţ. Totodată se arătase tare potolit şi nu de un entuziasm gălăgios cum te-ai fi putut aştepta de la un îndrăgostit fericit. Domnişoara Ley nu putu să nu se întrebe dacă o iubeşte cu adevărat pe nepoata ei. Cât despre Bertha, era mai presus de orice îndoială că e îndrăgostită; fusese radioasă şi nu-l pierduse o clipă din ochi pe Edward, de parcă ar fi fost lucrul cel mai minunat şi mai de preţ pe care-l văzuse în viaţa ei. Domnişoara Ley era uimită cât se arăta fata de expansivă ţinând seama de atitudinea ei rezervată de până atunci; părea să nu-i pese nici cât negru sub unghie că lumea îşi dă seama de emoţiile ei. Nu numai că era fericită fiind îndrăgostită, dar era şi mândră de asta. Domnişoara Ley râse cu glas tare când se gândi că doctorul socotea să pună stavilă unei asemenea pasiuni. Dar dacă domnişoara Ley, foarte conştientă că izvoarele minţii nu pot stinge acea pasiune înflăcărată, n-avea nici cea mai mică intenţie de a împiedica această căsătorie, n-avea, pe de altă parte, nici dorinţa de a asista la

preliminariile ei: drept pentru care, după-masă, pretextând că se simte obosită şi vrea să se întindă, se retrase singură în salon. Se gândea cu mulţumire că putea în acelaşi timp să le facă pe plac îndrăgostiţilor şi să-şi satisfacă, pe de altă parte, propriul ei interes.

Alese din teancul de volume cartea ce i se părea cea mai ademenitoare şi începu să citească. Nu trecu mult şi un servitor deschise uşa şi anunţă sosirea domnişoarei Glover. Pe faţa domnişoarei Ley se strecură o umbră de nemulţumire, dar ea fu numaidecât urmată de o expresie de suavă amabilitate.

— Vai, nu vă mai sculaţi, domnişoară Ley, spuse vizitatoarea, în timp ce gazda se ridica încet de pe canapeaua pe care stătuse atât de confortabil întinsă.

Domnişoara Ley dădu mâna cu ea şi începu să-i vorbească. Spuse că e încântată să o vadă, gândindu-se între timp că ideile despre etichetă ale acestei respectabile persoane erau cât se poate de obositoare. Familia Glover luase masa la Court Leys cu o săptămână în urmă şi exact după şapte zile, domnişoara Glover îi făcea vizita de rigoare.

Domnişoara Glover era o persoană demnă de respect, dar foarte plicticoasă şi asta nu i-o putea ierta domnişoara Ley. După părerea ei era de o mie de ori mai bine să fii o Becky Sharp şi un monstru de răutate decât o Amelie şi un monstru de prostie. Cită în gând:

— *Scuzaţi-mă, doamnă. Este un lucru foarte bine cunoscut că Thackeray ne-a dat prin* Amelia *tipul fecioarei engleze pure şi blajine pe ale cărei calităţi se bazează măreţia Marii Britanii şi superioritatea rasei anglo-saxone.*

— *Nu mă îndoiesc că aceasta a fost intenţia lui. Dar de ce credeţi că, atunci când romancierii o prezintă pe tânăra englezoaică obişnuită, zugrăvesc fără excepţie portretul unei neghioabe fără pereche?*

— Vai, doamnă, dar asta este o erezie.

— Nu, domnule, nu este decât o întrebare sugerată de dorinţa de informaţie.

— Cred că trebuie să fie vorba de lipsa de îndemânare a romancierilor.

— Aşa sper şi eu, dar tare mă îndoiesc.

Domnişoara Glover era una dintre cele mai bune şi mai miloase fiinţe de pe faţa pământului, o minune de abnegaţie şi de altruism; dar numai un nebun de legat ar fi putut găsi că are haz.

— E o femeie bună şi cumsecade, spunea despre ea domnişoara Ley şi face enorm de mult bine în parohie; dar este mult prea plicticoasă; locul ei este doar în rai.

Şi Ley o şi văzu pe Glover, neschimbată de trecerea anilor, cu părul ei incolor atârnându-i pe spate, cu aripi şi cu o harfă de aur, cântând cu voce piţigăiată imnuri de slavă dimineaţa, la prânz şi seara. De fapt un costum paradisiac. Era ultimul lucru care putea s-o prindă pe această Glover. Era o femeie de vreo douăzeci şi opt de ani, dar care-ar fi putut avea orice vârstă între douăzeci şi patruzeci; îţi făcea impresia că a fost întotdeauna aceeaşi şi că anii nu vor avea nicio putere asupra forţei ei morale. N-avea niciun fel de siluetă, iar hainele îi erau atât de ţepene şi de băţoase, încât îţi dădea impresia că alcătuiesc o armură. Era întotdeauna îmbrăcată într-o jachetă neagră, strâmtă, dintr-un material reiat, care era evident cât se poate de durabilă, fusta cea mai simplă cu putinţă şi nişte ghete trainice, cu adevărat trainice. Pălăria putea fi purtată pe orice fel de vreme şi era confecţionată chiar de ea. Nu purta voal niciodată şi pielea îi era uscată şi tăbăcită şi atât de lipită de os încât îi făcea faţa neînchipuit de colţuroasă; pometii proeminenţi îi erau acoperiţi de o roşeaţă ce nu era uniform răspândită; într-adevăr, capilarele ieşeau limpede în relief, alcătuind o adevărată reţea. Nasul şi gura erau dintre acelea despre care se spune în mod politicos, că trădează

un caracter ferm, iar ochii, albaştri spălăciţi, îi ieşeau din orbite. Timp de zece ani vânturile Angliei răsăritene îndepărtaseră orice moliciune de pe faţa ei, iar urgia lor părea să-i fi decolorat până şi părul. Era greu de spus dacă fusese castaniu şi-şi pierduse strălucirea sau dacă fusese auriu şi acum era lipsit de luciu. Perii îi răsăreau din craniu atât de rari, încât domnişoara Ley se gândea întotdeauna cât de uşor ar fi, în cazul ei, să-i numeri. Dar în ciuda exteriorului aspru şi de neînduplecat, ce sugera o deosebită hotărâre, era atât de sfioasă, atât de absurd de ruşinoasă, încât roşea cu orice prilej, iar în prezenţa vreunui străin se simţea nespus de prost, deoarece era incapabilă să găsească ceva de spus şi nu scotea nicio vorbă. Pe de altă parte, avea o inimă de aur, era înţelegătoare şi miloasă, plină de dragoste şi compasiune faţă de semenii ei. Era excesiv de sentimentală.

— Şi ce mai face fratele dumitale? întrebă domnişoara Ley.

Domnul Glover era preot la Leanham, cam la o milă depărtare de Court Leys pe drumul spre Tercanbury şi soră-sa îi ţinea gospodăria încă de când fusese numit în această parohie.

— Oh, e foarte bine. Sigur că este cam necăjit din pricina sectanţilor. Ştiţi, cred, că îşi fac o casă nouă de rugăciuni la Leanham. E de-a dreptul îngrozitor!

— Am aflat despre asta la masă, de la domnul Craddock.

— Oo, a luat masa cu dumneavoastră? Nu ştiam că îl cunoaşteţi atât de bine.

— Cred că trebuie să mai fie pe-aici. N-a trecut încă să-şi ia rămas bun.

Domnişoara Glover o privi, curioasă să afle mai multe. Dar era puţin probabil ca domnişoara Ley să dea vreo explicaţie înainte de a complica şi mai mult povestea.

— Şi Bertha ce mai face? întrebă Glover, a cărei conversaţie era alcătuită mai ales din întrebări despre cunoştinţe comune.

— A, bineînţeles, e în al nouălea cer.

— Oh! exclamă Glover, neînţelegând deloc ce vrea să spună Ley. Doamna mai vârstnică îi inspira întotdeauna o oarecare teamă: chiar dacă fratele ei, Charles, zicea că este cam pământeană după părerea lui, Glover nu putea totuşi să nu respecte o femeie ce trăise la Londra şi în Europa şi care îl cunoscuse pe vicarul Farrer şi o văzuse pe romanciera Marie Corelli.

— Bineînţeles, zise ea, Bertha e tânără şi veselia ei e firească. Ei, eu nu pot decât să-i doresc să fie fericită.

Domnişoarei Glover i se părură oarecum neclare vorbele gazdei ei şi simţindu-se stânjenită se făcu roşie ca para focului.

— Îmi închipui că vă preocupă foarte mult viitorul Berthei, domnişoară Ley.

— Ba deloc, ripostă Ley. Este stăpână pe soarta ei şi la fel de sănătoasă la trup şi la minte ca mai toate fetele de vârsta ei. Dar e foarte riscant, fără îndoială.

— Îmi pare tare rău, domnişoară Ley, spuse sora preotului, care se simţea atât de tulburată încât Ley avu chiar remuşcări, dar zău dacă înţeleg ceva! Ce e foarte riscant?

— Căsnicia, draga mea.

— Cum. Bertha o să… o să se mărite? Vai, dragă domnişoară Ley, daţi-mi voie să vă felicit: Trebuie să fiţi tare mândră şi fericită!

— Dragă domnişoară Glover, păstrează-ţi calmul. Şi dacă ţii neapărat să feliciţi pe cineva, atunci felicit-o pe Bertha şi nu pe mine.

— Dar îmi pare atât de bine, domnişoară Ley. Va să zică scumpa noastră Bertha se mărită. Ce-o să se mai bucure Charles!

— Se căsătoreşte cu domnul Edward Craddock, interveni sec Ley, punând capăt acestor izbucniri

de entuziasm.

— Oo! Glover căscă o gură cât o şură şi se schimbă la faţă; apoi, revenindu-şi, exclamă: — Nu mai spuneţi!

— Pari surprinsă, dragă domnişoară Glover, spuse interlocutoarea ei mai vârstnică, cu un zâmbet subţire.

— Chiar că sunt surprinsă. Credeam că nici nu se cunosc prea bine; şi pe urmă… Glover se opri încurcată.

— Şi pe urmă ce? întrebă tăios Ley.

— De, domnişoară Ley, bineînţeles că domnul Craddock e un tânăr foarte cumsecade şi mie personal îmi place, dar nu m-aş fi gândit că e o partidă potrivită pentru Bertha.

— Depinde de ce anume înţelegi printr-o partidă potrivită, răspunse Ley.

— Am sperat întotdeauna că Bertha se va căsători cu tânărul domn Branderton, de la conacul Towers.

— Hm! replică domnişoara Ley, căreia nu-i plăcea mama moşierului vecin. Nu ştiu ce alte atuuri ar avea domnul Branderton, în afară de faptul că face parte dintr-o familie cu patru sau cinci generaţii de strămoşi remarcabil de tâmpiţi şi de cele două sau trei mii de pogoane pe care nu le poate nici arenda şi nici vinde.

— Bineînţeles, domnul Craddock e un tânăr foarte vrednic, adăugă Glover, căreia îi era teamă să nu fi spus prea mult. Dacă dumneavoastră sunteţi de acord cu căsătoria nimeni altcineva nu se poate plânge.

— Nu sunt de acord cu această căsătorie, domnişoară Glover, dar nu sunt nici atât de absurdă încât să mă opun. Căsnicia este întotdeauna o prostie fără seamăn, la o femeie care are suficiente resurse materiale pentru a se întreţine.

— E o instituţie a Bisericii, domnişoară Ley, răspunse Glover.

— Daa? replică Ley. Întotdeauna mi s-a părut că e o instituţie care le dă ceva de făcut judecătorilor de la instanţele de divorţ.

După cum se şi cuvenea Glover nu comentă replica amicei sale.

— Credeţi că vor fi fericiţi împreună? întrebă ea în cele din urmă.

— După părerea mea acest lucru e foarte puţin probabil, spuse gazda.

— Atunci… iertaţi-mă că îndrăznesc să v-o spun… dar nu credeţi că e de datoria dumneavoastră să faceţi ceva?

— Draga mea, nu cred că au să fie mai nefericiţi decât cele mai multe dintre perechile căsătorite; şi datoria supremă pe lumea asta este să laşi oamenii în pace.

— În această privinţă nu pot să fiu de acord cu dumneavoastră, spuse Glover, încercând să se stăpânească. Dac-ar fi atât de simplu să-ţi faci datoria, n-ar mai fi de nicio laudă să ţi-o îndeplineşti.

— Vai, draga mea, concepţia dumitale despre o viaţă fericită este de a face întotdeauna ceea ce e dezagreabil, a mea, de a culege trandafirii cu mănuşi pe mână, să nu cumva să mă înţep.

— Nu aşa se câştigă bătălia, domnişoară Ley, trebuie să luptăm cu toţii.

Ley ridică din sprâncene. I se părea oarecum o impertinenţă, din partea unei femei cu douăzeci de ani mai tânără decât ea, să-i dea sfaturi cum să ducă o viaţă mai bună. Dar înfăţişarea fiinţei aceleia prăpădite, costelive, prost îmbrăcate, în luptă cu diavolul încornorat, cu coadă şi cu copita despicată era pe cât de jalnică, pe atât de caraghioasă. Şi cu greu îşi înfrână imboldul de a o contrazice şi de a o stârni puţin pe respectabila ei prietenă. Dar tocmai în momentul acela intră doctorul Ramsay. Dădu mâna cu cele două doamne.

— M-am gândit să trec să văd cum se simte Bertha, spuse el.

— Bietul domn Craddock mai are un adversar, remarcă Ley. Domnişoara Glover e de părere că ar trebui să iau povestea în serios.

— Aşa e, spuse musafira.

— Încă de când eram fetiţă de şcoală m-am tot străduit să nu iau nimic în serios, zise Ley, şi mi-e teamă că acum sunt iremediabil pierdută în această privinţă.

Contrastul dintre această afirmaţie şi felul ei pretenţios de a fi era într-adevăr comic; dar Glover nu vedea în asta decât un mister cu totul de nepătruns.

— La urma urmelor, adăugă Ley, nouă căsnicii din zece sunt neizbutite. Dumneata spui că tânărul Branderton ar fi fost un soţ mai potrivit, dar de fapt un şir de strămoşi nu contribuie în mod deosebit la fericirea conjugală, iar în alte privinţe nu văd să existe vreo diferenţă sensibilă între el şi Edward Craddock. Domnul Branderton a învăţat la Eton şi la Oxford, dar izbuteşte foarte bine să ascundă acest lucru. De fapt este şi el, întocmai ca şi domnul Craddock, un gentilom de ţară; dar familia Branderton este în declin, iar familia Craddock, în ascensiune. Primii reprezintă trecutul, ultimii viitorul, şi deşi detest orice reformă sau progres în ceea ce priveşte căsătoria, personal îl prefer pe bărbatul care întemeiază o familie aceluia care marchează sfârşitul ei. Dar, Doamne, Dumnezeule, mă faceţi să devin sentenţioasă!

Spiritul de contradicţie aproape că o transformă pe domnişoara Ley într-o apărătoare a lui Edward Craddock.

— Mde, începu doctorul cu gravitatea lui obişnuită, după părerea mea fiecare om trebuie să se căsătorească în sânul clasei din care face parte. În ziua de astăzi, oricare ar fi situaţia unui om el vrea să urce pe treapta imediat superioară;

muncitorul îl maimuţăreşte pe negustor, negustorul pe liberul profesionist.

— Şi liberul profesionist e mai rău decât toţi, dragă doctore, spuse Ley, căci el îl maimuţăreşte pe aristocrat, care rareori oferă un exemplu foarte lăudabil. Şi ceea ce este amuzant e că fiecare categorie se consideră egală cu cea de deasupra ei şi are un profund dispreţ pentru cea inferioară. De fapt singurii membri ai societăţii care-şi cunosc lungul nasului sunt servitorii. După mine, personalul de serviciu din casele boiereşti din cartierul South Kensington este, în bună măsură, mai puţin odios decât stăpânii săi.

Un asemenea subiect nu putea fi discutat de domnişoara Glover şi de doctorul Ramsay, aşa că se aşternură câteva clipe de tăcere.

— Poţi aduce măcar un singur argument în favoarea acestei căsnicii? întrebă deodată doctorul.

Domnişoara Ley îl privi, dând impresia că meditează, apoi răspunse cu un zâmbet sec:

— Dragă doctore, domnul Craddock este atât de prozaic… încât luna nu-i va deştepta niciodată extazul poetic.

— Vai, domnişoară Ley, exclamă sora preotului cu glas rugător.

Ley îşi plimbă privirile de la unul la celălalt.

— Vreţi cu adevărat să ştiţi care este părerea mea sinceră? întrebă, de data asta pe un ton neobişnuit de grav pentru ea. Fata îl iubeşte, dragă doctore. La urma urmei căsătoria reprezintă un risc atât de mare, încât numai pasiunea îl poate justifica.

La auzul cuvântului pasiune Glover ridică stânjenită capul.

— Da, ştiu eu ce gândeşte toată lumea aici, în Anglia, zise Ley, observându-i privirea şi prinzându-i înţelesul. Voi vă aşteptaţi ca oamenii să se căsătorească din orice alt motiv. În afară de cel potrivit… şi acesta este instinctul de reproducere.

— Vai, domnişoară Ley! exclamă tânăra, roşind.

— Uite ce e, domnişoară, nu mai eşti un copil, aşa că poţi să priveşti lucrurile cu mai multă înţelepciune, răspunse brutal Ley. Bertha nu e decât femela atrasă de mascul şi această atracţie constituie singurul temei cuvenit, pentru căsătorie; cealaltă alternativă mi se pare de-a dreptul pornografică. Şi ce importanţă are dacă bărbatul nu are acelaşi rang social? Instinctul n-are nimic de-a face cu originea socială. Să fi fost vreodată îndrăgostită, nu mi-ar fi păsat dacă alesul inimii mele este un simplu picolo: m-aş fi măritat cu el fără să mai stau pe gânduri… în cazul în care mă cerea de nevastă.

— Ei, asta-i bună! exclamă doctorul.

Dar acum Ley se pornise de-a binelea, aşa că îl întrerupse:

— Funcţia specifică a femeii este perpetuarea speciei şi dacă e înţeleaptă are să-şi aleagă un bărbat voinic şi sănătos drept tată al copiilor ei. Mă scot din sărite femeile care se căsătoresc cu un bărbat pentru că-i deştept. La ce bun un soţ care ştie să facă calcule matematice complicate? Femeia are nevoie de un bărbat cu braţe vânjoase şi cu stomac de cal.

— Domnişoară Ley, interveni sora preotului, nu sunt destul de deşteaptă pentru a discuta în contradictoriu cu dumneavoastră, dar sunt sigură că n-aveţi dreptate. Nu cred că se cuvine să vă ascult; sunt convinsă că lui Charles nu i-ar plăcea deloc una ca asta.

— Draga mea, ai fost crescută ca majoritatea tinerelor englezoaice, adică fără pic de înţelepciune.

Biata domnişoară Glover roşi.

— În orice caz am fost învăţată să consider căsătoria drept o instituţie sacră. Suntem aici, pe pământ, să ne chinuim trupul şi nu să ne lăsăm în voia poftelor lui. Sper să nu fiu niciodată ispitită să gândesc la asemenea lucruri în felul pe care l-aţi

sugerat dumneavoastră. Dacă am să mă mărit vreodată, ştiu bine că nimic nu va fi mai departe de mine decât poftele trupeşti. Consider căsătoria ca o uniune spirituală în care este de datoria mea să-mi iubesc soţul, să-l cinstesc şi să-l ascult, să-l ajut şi să-l sprijin, să trăiesc alături de el o asemenea viaţă încât atunci când ne va veni sfârşitul să fim pregătiţi pentru el.

— Fleacuri! spuse domnişoara Ley.

— Credeam că dumneata te vei opune mai mult ca oricine ca Bertha să facă o mezalianţă, zise doctorul Ramsay.

— Nu vor fi fericiţi, spuse Glover.

— De ce nu? În Italia eram prietenă cu lady Justitia Shawe, care se măritase cu valetul ei. L-a pus să-i adopte numele şi beau împreună ca nişte sugative. Au trăit patruzeci de ani în deplină fericire şi când el a murit din pricina beţiei, biata lady Justitia a fost atât de mâhnită încât următoarea ei criză de *delirium tremens* a dat-o gata. A fost grozav de patetic.

— Nici nu pot să-mi închipui măcar că i-aţi putea dori unicei dumneavoastră nepoate o asemenea soartă, domnişoară Ley, spuse sora preotului, care lua totul foarte în serios.

— Ştii, mai am o nepoată, răspunse Ley. Sora mea, care s-a măritat cu sir James Courte, are trei copii.

Dar doctorul interveni:

— Ei, nu cred că este cazul să vă necăjiţi în privinţa asta, căci sunt în măsură să vă anunţ că logodna dintre Bertha şi tânărul Craddock a fost desfăcută.

— Cum! strigă Ley. Nu-mi vine să cred.

— Nu mai spuneţi, exclamă şi Glover în aceeaşi clipă. Vai, dar asta e o adevărată uşurare!

Doctorul Ramsay îşi frecă radios mâinile.

— Ştiam eu că am să izbutesc, spuse el. Ei, acu ce mai zici, domnişoară Ley?

Era evident că se bucura văzând-o descumpănită, ceea ce pur şi simplu o mânie pe, interlocutoarea lui.

— Ce pot să zic, până nu te explici? întrebă ea.

— Craddock a trecut aseară pe la mine… îţi aduci poate aminte că de bunăvoia lui mi-a cerut o întrevedere… şi i-am arătat cum stau lucrurile. Am stat de vorbă cu el, i-am explicat că o asemenea căsătorie este imposibilă şi i-am zis că oamenii din Leanham şi Blackstable au să-l considere un vânător de zestre. Am făcut apel la sentimentele lui de dragul Berthei. E un băiat cinstit şi sincer. N-am negat-o niciodată. L-am făcut să înţeleagă că nu procedează corect, şi în cele din urmă a promis să renunţe la căsătorie.

— Doar n-are să se ţină de o asemenea promisiune, zise Ley.

— N-are să se ţină de promisiune! exclamă doctorul, îl cunosc de când s-a născut şi cred că ar prefera să moară decât să-şi calce cuvântul.

— Bietul băiat, zise Glover, trebuie să-l fi durut cumplit.

— S-a comportat ca un adevărat bărbat.

Domnişoara Ley îşi strânse buzele până când aproape că nu i se mai văzură.

— Şi când anume urmează să pună în practică absurda dumitale propunere, doctore Ramsay? întrebă ea.

— Mi-a spus că astăzi are să ia masa la Court Leys şi că are să se folosească de acest prilej ca s-o roage pe Bertha să-l dezlege de promisiune.

— Mare prostănac! mormăi Ley ca pentru ea, dar destul de tare ca să fie auzită.

— Consider că e foarte nobil din partea lui, zise Glover, şi n-am să uit să i-o spun.

— Dar nu mă refeream la domnul Craddock, ci la doctorul Ramsay, răbufni Ley.

Glover îi aruncă o privire respectabilului domn ca să-şi dea seama de efectul produs de aceste vorbe nepoliticoase, dar în clipa aceea uşa se

deschise şi intră Bertha. Ley îşi dădu seama de cum dădu cu ochii de ea în ce dispoziţie se află. Era clar că Bertha nu părea deloc necăjită, nu se vedea nici urmă de lacrimi pe faţa ei, dar era mai roşie în obraji ca de obicei şi-şi ţinea buzele foarte strânse. Ley trase concluzia că nepoata ei e foarte supărată. Dar Bertha îşi alungă expresia mânioasă şi faţa îi înflori toată de zâmbete când îi salută pe musafiri.

— Ce drăguţ din partea dumitale că ai venit, domnişoară Glover. Bună ziua, doctore Ramsay. Apropo, mă tem că trebuie să te rog ca pe viitor să nu te mai amesteci în treburile mele particulare.

— Draga mea, interveni Glover, dar a avut cele mai bune intenţii.

Bertha se întoarse spre ea şi se aprinse şi mai tare la faţă.

— Văd că tocmai despre asta discutaţi. Ce amabil din partea dumneavoastră! Ştiţi, Edward m-a rugat să-i redau libertatea.

Doctorul sări în sus, iar Glover exclamă, ridicându-şi braţele:

— Vai, Doamne, Doamne!

Cât despre domnişoara Ley făcu ceea ce i se întâmpla rareori în viaţă: râse cu gura până la urechi. Acum Bertha radia pur şi simplu de fericire.

— Spunea că vrea să rupă logodna, dar m-am opus cu toată hotărârea.

— Vrei să zici că nu-i dai dezlegarea când el ţi-a cerut-o? întrebă doctorul.

— Îţi închipui că am să te las pe dumneata să-mi distrugi fericirea? îl întrebă dispreţuitoare. Am aflat, domnule doctor, că ai încercat să-ţi bagi nasul unde nu-ţi fierbe oala. Bietul băiat, credea că onoarea îi cere să nu profite de lipsa mea de experienţă. I-am spus, ce i-am mai spus de o mie de ori, că îl iubesc şi că nu pot trăi fără el. Vai, doctore Ramsay, cred c-ar trebui să-ţi fie ruşine. Cum îţi permiţi să intervii între mine şi Edward?

Bertha era mânioasă de-a binelea când rosti ultimele cuvinte. Respira anevoie. Doctorul Ramsay fu luat prin surprindere, iar Glover, care considera că acest fel de a vorbi nu este deloc pe potriva unei doamne, îşi plecă privirile în pământ. Ochii ageri ai domnişoarei Ley se plimbau de la unul la celălalt.

— Crezi că te iubeşte cu adevărat? întrebă Glover în cele din urmă. Eu socot că dacă te-ar fi iubit n-ar fi renunţat atât de repede la dumneata.

Ley zâmbi; era de-a dreptul curios ca o fiinţă de o bunătate pur şi simplu îngerească, să recurgă la insinuări atât de machiavelice.

— S-a oferit să renunţe la mine tocmai pentru că mă iubeşte, spuse Bertha cu mândrie. Şi mi-e de o mie de ori mai drag pentru c-a făcut-o.

— Mă scoţi din sărite, ţipă doctorul, nemaifiind în stare să se stăpânească. Se însoară cu tine pentru banii tăi.

Bertha izbucni în râs. Se afla lângă foc şi se întoarse spre oglindă. Îşi privi mâinile ce se odihneau pe poliţa şemineului, mici şi deosebit de frumos modelate, cu degete lungi şi subţiri şi cu unghii de un roz delicat; erau cele mai gingaşe mâini din lume, mâini făcute să mângâie. Conştientă de frumuseţea lor, nu purta inele. Bertha era pe deplin mulţumită de ele. Apoi, ridicându-şi privirea, se văzu în oglindă. O clipă îşi admiră ochii; negri, uneori scăpărători, alteori soli ai dragostei ei arzătoare, îşi contemplă urechile, mici şi trandafirii ca nişte scoici; te făceau să-ţi închipui că niciun material nu e mai supus mâinilor artistului ca cel din care este alcătuit, trupul omenesc. Părul îi era negru şi atât de bogat, încât nici ea nu ştia bine cum să-l poarte; era ondulat şi te ispitea să-ţi treci mâinile prin el, te făcea să-ţi închipui că trebuie să fie o adevărată încântare să-l atingi. Îşi ridică mâna să-şi aranjeze o buclă rebelă; să spună ei ce-or spune, gândi ea, dar are păr frumos. Bertha se întrebă de ce este atât

de brunetă; într-adevăr tenul ei măsliniu îţi sugera sudul şi căldura lui pătimaşă. Avea tenul femeilor din Umbria, nemaipomenit de curat şi de catifelat; odată un pictor spusese că pielea ei are în ea toate culorile asfinţitului, toate culorile de pe marginea soarelui ce apune, acolo unde splendoarea lui se amestecă cu cerul; avea o sută de nuanţe de fruct ce dă în pârg… crem şi ivoriu, galbenul cel mai pal din inima trandafirilor şi verdele cel mai diafan, cea mai vagă umbră de verde, toate irizate de o lumină strălucitoare. Îşi privi buzele pline şi roşii, aproape pătimaş de senzuale; inima începea să-ţi bată gândindu-te c-ai putea fi sărutat de gura aceea. Bertha îşi zâmbi şi dădu cu ochii de dinţii ei regulaţi şi strălucitori. Această cercetare minuţioasă o făcu să roşească, ceea ce dădu o şi mai mare strălucire chipului ei palid, minunat. Se întoarse încet şi înfruntă privirile celor de faţă.

— Şi crezi că este imposibil ca un bărbat să mă iubească numai şi numai pentru mine? Nu prea mă măguleşti, dragă doctore.

Domnişoara Ley se gândi că Bertha este într-adevăr foarte îndrăzneaţă să înfrunte astfel critica a două femei, amândouă nemăritate, dar nu dădu glas gândului. Ochii mătuşii se opriră pe gâtul ca de statuie, pe braţele frumos modelate, apoi coborâră pe trupul armonios.

— Arăţi cum nu se poate mai bine, draga mea, spuse ea zâmbind.

Doctorul îşi exprimă enervarea:

— Nu poţi face absolut nimic să împiedici această nebunie, domnişoară Ley?

— Dragă doctore, am eu şi-aşa destulă bătaie de cap să-mi aranjez propria-mi viaţă; nu-mi cere să mă amestec în vieţile altora.

VI

Bertha se lăsă cu totul pradă simţurilor ce-o stăpâneau şi pe care le savura din plin. Temperamentul ei sanguin nu-i îngăduia să facă vreodată ceva cu jumătate de inimă şi acum nu se mai sinchisea să-şi ascundă sentimentele; dragostea era pentru ea o mare întinsă în care se aruncă cu îndrăzneală fiindu-i indiferent dacă are să plutească sau să se scufunde.

— Sunt atât de caraghioasă, îi spuse ea lui Craddock. Nu pot crede că au mai fost şi alţi oameni îndrăgostiţi înaintea mea. Am impresia că lumea începe odată cu mine.

Nu putea suferi să fie despărţită de el. Dimineaţa nu trăia decât pentru vizita pe care iubitul ei i-o făcea la ora prânzului şi pentru plimbarea pe care o făcea însoţindu-l când se întorcea de la fermă; apoi după-amiaza i se părea fără sfârşit şi număra orele ce trebuiau să se scurgă până când avea să-l vadă din nou. Dar ce extaz divin încerca atunci când, odată treaba de peste zi terminată, Craddock îşi făcea în sfârşit apariţia şi stăteau unul lângă altul de vorbă la gura sobei. Când erau împreună, Berthei nu-i mai trebuia decât lumina plăpândă a jarului: în afară de locul unde se aflau, odaia rămânea în întuneric şi focul din cămin arunca flăcări şi umbre fantomatice pe obrajii lui Edward. Îi plăcea grozav să-l privească, să-i admire trăsăturile bine conturate şi părul cârlionţat, să se uite în ochii lui cenuşii. În acele momente nu-şi mai putea ţine în frâu dorinţele năvalnice.

— Închide ochii, îi şoptea ea şi-i săruta pleoapele lăsate; îşi trecea uşor buzele peste ale lui

şi atingerea lor o făcea să se înfioare şi să râdă. Îşi îngropa faţa în hainele lui şi inspira acele puternice miresme câmpeneşti ce-o fascinaseră întotdeauna.

— Ce-ai mai făcut astăzi, iubitule?

— Păi acum nu e cine ştie ce de lucru pe la fermă. Am arat puţin şi-am cărat legume.

Berthei îi plăcea la nebunie să primească informaţii despre muncile agricole şi ar fi putut să-l asculte ore în şir. Fiecare cuvânt pe care-l rostea Edward i se părea fermecător şi original. Nu-şi lua o clipă ochii de la el, îi plăcea să-l audă vorbind, dar adeseori nici nu-l asculta măcar, urmărindu-i doar expresia feţei. Câteodată Edward era nedumerit surprinzându-i zâmbetul fericit când îi vorbea despre felul cum se drenează lanurile. Oricum, pe Bertha o interesau vitele din gospodăria lui şi nu uita niciodată să întrebe cum se mai simte cutare tăuraş ce nu era tocmai în apele lui; îi era plăcut să se gândească la bărbatul acela puternic înconjurat de animalele lui şi gândul acesta făcea să i se încordeze toţi muşchii. Îşi puse în gând să înveţe să meargă călare, să joace tenis şi golf, că să fie aproape de Edward în toate momentele lui de destindere. Cunoştinţele şi cultura ei i se păreau lipsite de importanţă şi chiar umilitoare. Privindu-l pe Edward Craddock îşi dădu seama că Bărbatul este într-adevăr stăpânul creaţiei. Îl văzu călcând cu paşi mari pe câmpiile lui, dând ici şi colo porunci ţăranilor ce trudeau pentru el, şi îndrumându-le cu pricepere munca, liber, curajos şi neînfricat. Era nemaipomenit cât de multe calităţi desluşea examinându-i profilul.

Stătea de vorbă cu angajaţii lui şi Bertha nici nu-şi putea închipui o mai mare fericire decât să ai un asemenea stăpân.

— Mi-ar plăcea să fiu mulgătoare la vacile tale, îi spuse ea.

— Nu ţin femei pentru treaba asta, replică el. Am un bărbat care mulge vacile, e mai util.

— Vai, dragul meu, cât de practic mai eşti! exclamă ea. Îi apucă mâinile şi i le privi cu atenţie.

— Câteodată mi-e cam frică de tine, zise ea, râzând. Eşti atât de puternic… Mă simt atât de slabă. Şi de neputincioasă faţă de tine…

— Ţi-e teamă c-am să te bat? o întrebă Edward zâmbind.

Îşi ridică privirile spre el, apoi le coborî asupra mâinilor pe care le mai ţinea încă într-ale ei.

— Nu cred că mi-ar părea rău, dac-ai face-o, zise ea. Cred că te-aş iubi şi mai mult.

Edward izbucni în râs şi *o* sărută.

— Nu glumesc, spuse ea. Acum le înţeleg pe femeile care iubesc nişte brute de bărbaţi. Ştie toată lumea că unele neveste rabdă orice de la soţii lor şi se pare că îi iubesc şi mai mult pentru că sunt brutali. Dar pe tine nu te-am văzut niciodată furios, Eddie. Cum arăţi când te superi?

— Nu mă supăr niciodată, răspunse el.

— Domnişoara Glover mi-a spus că ai firea cea mai fericită din lume. Atâta perfecţiune mă cam îngrozeşte.

— Nu te aştepta la prea mult de la mine, Bertha. Ştii, nu sunt chiar un bărbat model.

— Îmi pare bine, răspunse ea. Nu te vreau perfect. Ai şi tu defectele tale, nu mă îndoiesc, deşi, deocamdată, nu-mi dau seama de ele. Dar când o să le aflu, sunt sigură că am să te iubesc şi mai mult încă. Se spune că atunci când o femeie ţine la un bărbat urât, urâţenia lui devine şi mai atrăgătoare pentru ea şi am să-ţi iubesc defectele cum iubesc tot ce e al tău.

Un timp nu mai schimbară nicio vorbă şi Berthei tăcerea i se păru şi mai plină de vrajă decât tot ce-şi spuseseră. Ar fi vrut să rămână de-a pururi acolo, în braţele lui; uită că foarte curând Craddock va avea o foame de lup şi va devora o cină substanţială.

— Ia să-ţi văd mâinile, zise ea.

Îi iubea până şi mâinile. Erau mari şi aspre, bătătorite din pricina muncii, din pricina vântului şi a soarelui, dar i se păreau de zece ori mai frumoase decât mâinile moi ale orăşenilor. Le simţea viguroase şi foarte masculine; îi aduceau aminte de o mână sculptată în porfir pe care o văzuse într-un muzeu din Italia, dar care, din cine ştie ce pricină rămăsese neterminată; lipsa detaliilor lăsa aceeaşi impresie de forţă masivă. Mâinile lui ar fi putut fi şi ele ale unui erou sau ale unui semizeu. Îi desfăcu degetele lungi şi puternice. Craddock o privea uimit şi amuzat totodată: o cunoştea de fapt prea puţin. Bertha îi surprinse privirea şi zâmbind se aplecă să-i sărute podul palmelor. Dorea să se înjosească în faţa acestui bărbat viguros, să fie mică şi umilă dinaintea lui. Ar fi vrut să-i fie slugă şi nimic nu i-ar fi adus mai multă mulţumire decât să îndeplinească tot felul de servicii umilitoare. Nu ştia cum să-şi arate mai bine patima nemăsurată ce-o simţea pentru el.

Berthei îi făcea plăcere să se plimbe cu iubitul ei prin Blackstable şi să surprindă privirile oamenilor, ştiind cât de mult se vorbeşte pe seama căsătoriei lor. Ce-i păsa ei dacă erau uimiţi că-l alesese pe Edward Craddock, pe care ei îl cunoşteau de o viaţă? Era mândră de el, mândră să-i devină soţie.

Într-o zi, într-o zi foarte caldă pentru anotimpul acela, Bertha şedea pe un pârleaz, iar Craddock în picioare, lângă ea. Nu-şi vorbeau, ci se uitau nespus de fericiţi unul la altul.

— Ia uite, zise Craddock deodată, iată-l pe Arthur Branderton. Îşi ridică privirile spre Bertha, apoi se uită stânjenit într-o parte şi într-alta, de parcă ar fi vrut să evite întâlnirea.

— A fost plecat până acum, nu? întrebă Bertha. Ţineam mult să-l întâlnesc.

Era foarte doritoare să fie văzută de toată lumea împreună cu Edward.

— Bună ziua, Arthur, strigă ea, pe când tânărul se apropia.

— A, tu eşti Berta? Salut, Craddock.

Se uită la Edward, întrebându-se ce caută acolo alături de domnişoara Ley.

— Tocmai ne duceam Ia Leanham şi am obosit.

— Oo!

Tânărului Branderton i se păru curios ca Bertha să se plimbe cu Craddock. Bertha izbucni în râs.

— O, Edward, el n-a aflat încă. E singurul om din comitat care n-a auzit noutatea.

— Ce noutate? întrebă Branderton. În ultima săptămână am fost la cumnatul meu, în Yorkshire.

— Edward şi cu mine ne căsătorim.

— Serios?

Îşi aţinti privirile asupra lui Craddock şi apoi îi felicită oarecum stânjenit. Nu putură să nu-i observe uimirea şi Craddock roşi, ştiind că ea se datoreşte faptului că Bertha consimţise să se mărite cu un pârlit ca el, cu un bărbat dintr-o familie oarecare.

— Sper c-o să mă invitaţi şi pe mine la nuntă, spuse Branderton ca să-şi ascundă stânjeneala.

— O s-o facem într-un cerc foarte restrâns. N-o să fim decât noi, doctorul Ramsay, mătuşa mea şi cavalerul de onoare al lui Edward.

— Va să zică nu-mi daţi voie să vin şi eu? întrebă Branderton.

Bertha îi aruncă la iuţeală o privire lui Edward. Nu-i convenea ca mirele să aibă drept cavaler de onoare o persoană fără pic de vază de prin partea locului. La urma urmelor ea era domnişoara Ley; descoperise că unii dintre prietenii lui Eddie nu sunt prea onorabili. Întâmplarea îi oferea prilejul să înlăture această dificultate.

— Tare mi-e teamă c-are să fie imposibil, spuse ea; în afară de cazul în care vei reuşi să-l convingi pe Edward să-ţi acorde importanta funcţie de cavaler de onoare.

Reuşi să-i facă pe ambii bărbaţi să se simtă foarte jenaţi. Branderton nu prea ţinea să-i facă acest serviciu lui Edward. „Fără îndoială, Craddock e un băiat foarte bun şi un vânător grozav, dar nu e genul de bărbat cu care te-ai aştepta să se mărite o fată ca Bertha Ley.” Edward, înţelegând ce simte tânărul, tăcu. Dar Branderton ştia cum trebuie să se poarte în societate aşa că întrerupse scurta tăcere:

— Şi cine are să-ţi fie cavaler de onoare, Craddock? întrebă el.

N-avusese încotro.

— Nu ştiu. La asta nu m-am gândit încă.

Dar surprinzând privirea Berthei, Branderton înţelese deodată ce doreşte fata şi de ce anume.

— Şi nu vrei să mă accepţi pe mine? întrebă el repede. Cred c-ai să constaţi că sunt destul de isteţ ca să învăţ ce trebuie să fac într-o asemenea împrejurare.

— Aş fi foarte încântat, răspunse Craddock. E foarte drăguţ din partea dumitale să te oferi.

Branderton îi aruncă o privire Berthei şi ea îi mulţumi printr-un surâs; îşi dădu seama că e foarte încântată.

Apoi, pentru a face conversaţie, întrebă:

— Şi unde-o să vă petreceţi luna de miere?

— Nu ştiu, răspunse Craddock. Nici n-am avut timp să ne gândim.

— După cum văd toate planurile voastre sunt cam vagi.

Dădu mâna cu ei, iar Bertha i-o strânse cu recunoştinţă. Apoi Branderton îşi văzu de drum.

— Şi chiar nu te-ai gândit la luna noastră de miere, prostuţule? întrebă Bertha.

— Nu.

— Ei bine, eu m-am gândit. M-am hotărât şi am aranjat totul. O să ne ducem în Italia şi am de gând să-ţi arăt Florenţa şi Pisa şi Sienna. Are să fie pur şi simplu divin. N-o să ne ducem la Veneţia, pentru că-i un oraş prea sentimental; oamenii care se

respectă nu se mai drăgostesc în gondole la sfârşitul secolului al XIX-lea. Ah, cât îmi doresc să fiu cu tine în sud, sub cerul albastru şi nenumăratele stele ale nopţii.

— Până acum n-am fost niciodată în străinătate, zise el, fără prea mult entuziasm.

Dar ardoarea ei era suficientă pentru amândoi.

— Ştiu, spuse ea. Am să fiu fericită să-ţi dezvălui totul. Are să-mi placă mai mult ca oricând acum: totul are să-ţi pară atât de nou… Şi o să putem sta şase luni, dac-o să ne placă.

— Vai, dar are să-mi fie imposibil, exclamă el. Gândeşte-te la fermă.

— La naiba cu ferma. E luna noastră de miere, *sposo mio*…

— În niciun caz nu cred c-am să pot sta mai mult de două săptămâni.

— Ce prostie! Dar nu ne putem duce în Italia pentru două săptămâni. O să se descurce cei de la fermă şi, fără tine.

— Şi tocmai în ianuarie şi-n februarie când fată oile.

Nu voia s-o necăjească pe Bertha, dar nu încăpea nicio îndoială că dacă n-avea să fie de faţă să supravegheze venirea lor pe lume, jumătate din miei aveau să piară.

— Dar trebuie să mergi, zise Bertha. Mi-am pus atâtea speranţe în călătoria asta…

Edward îşi plecă privirile în pământ. Cu un aer cam trist.

— O lună n-are să fie de ajuns? întrebă el. Am să fac tot ce vrei tu, Bertha.

Dar evidenta lui nemulţumire îi muie inima Berthei. Fusese gata să se încăpăţâneze văzând că el i se împotriveşte; de îndată însă ce Edward manifestă supunere îşi schimbă atitudinea, căindu-se.

— Vai. Ce fiară egoistă sunt, exclamă ea. Nu vreau să te mâhnesc, Eddie. Mă gândeam că are să-ţi facă plăcere să călătoreşti în străinătate şi

plănuisem totul atât de bine! Dar n-o să mergem; nu pot să sufăr Italia. Hai să ne ducem două săptămâni la Londra, ca doi provinciali.

— Vai, dar n-are să-ţi placă, spuse el.

— Ba o să-mi placă. Îmi place tot ce-ţi place ţie. Îţi închipui oare că-mi pasă unde o să ne ducem atâta vreme cât o să fiu cu tine? Nu te-ai supărat pe mine, iubitule, nu-i aşa?

Craddock fu destul de mărinimos încât să-i dea de înţeles că nu e supărat.

Deşi cu totul împotriva dorinţei ei, domnişoara Ley fusese totuşi convinsă de Glover să lucreze pentru o instituţie filantropică şi croşeta ciorăpei de copii (aceste mărunţişuri fiind singurele pe care le putea lucra). Când Bertha îi spuse că-şi schimbase planurile, domnişoara Ley scăpă din mână o andrea. Era prea înţeleaptă pentru a se manifesta în vreun fel oarecare, dar se întrebă dacă nu cumva se apropie sfârşitul lumii; Berthei i se sfărâmau toate planurile ca sticla cea mai fragilă şi ea părea pe deplin încântată; cu o lună în urmă dacă ceva i s-ar fi pus în cale, fata ar fi fost în stare să străbată un ocean şi să escaladeze chiar şi un munte decât să renunţe la o idee pe care şi-o pusese în cap. Amorul este într-adevăr un prestidigitator care poate transforma leul în miel, cu aceeaşi uşurinţă cu care preschimbă o batistă într-un ghiveci de flori. Domnişoara Ley începu să-l admire pe Edward Craddock.

*

După ce se despărţise de Bertha, Edward se întâlnise în drum spre casă cu vicarul din Leanham. Domnul Glover era un bărbat înalt, blond, cu trăsături ascuţite, slab şi roşu în obraji, oarecum o copie masculină a surorii lui. Dar mirosind într-un mod cu totul remarcabil a antiseptice; domnişoara Ley putea să jure că-şi stropeşte hainele cu iodoform şi că face zilnic baie

în vreun dezinfectant; era zelos şi milos din cale-afară, îi ura pe sectanţi şi era trecut de patruzeci de ani.

— A, Craddock, chiar voiam să stau de vorbă cu dumneata.

— Nu despre strigările de căsătorie, părinte, nu-i aşa? Pentru asta o să căpătăm o dispensă.

Ca mulţi dintre, oamenii, ce trăiesc la ţară, Edward socotea că preoţii sunt oarecum caraghioşi – n-ar trebui să le purtăm pică, pentru că este singurul amuzament al acestor oameni – şi avea obiceiul să-l trateze pe preot cu mai mult umor decât manifesta în alte treburi lumeşti. Preotul râse; una dintre cele mai plăcute caracteristici ale preoţilor de ţară este aceea că sunt dispuşi să se amuze pe seama voioşiei enoriaşilor lor.

— După cum văd, căsătoria este şi aranjată, nu? Eşti un tânăr foarte norocos.

Craddock îşi petrecu braţul pe sub cel al părintelui Glover cu prietenia spontană care-l făcuse să-şi câştige zeci şi zeci de prieteni.

— Da, sunt foarte norocos, zise el. Ştiu că dumneavoastră şi oamenii de pe aici consideraţi curios faptul că mă căsătoresc cu Bertha, dar… ţinem foarte mult unul la altul şi am de gând să-mi dau toată silinţa s-o fac fericită. Ştii doar, părinte că nu mi-am făcut niciodată de cap.

— Ştiu, băiete, spuse preotul, mişcat de încrederea pe care i-o dovedea Edward. Toată lumea ştie că eşti un băiat aşezat.

— Sigur că ar fi putut găsi bărbaţi de neam mult mai bun decât al meu, dar am să încerc s-o fac fericită. Şi pe urmă n-am nimic de ascuns faţă de ea, cum li se întâmplă altor bărbaţi: mă duc la ea aproape la fel de curat cum vine ea la mine.

— E foarte bine că poţi spune una ca asta, replică preotul.

— În viaţa mea n-am mai iubit altă femeie, iar cât despre celelalte… ei, sigur, sunt tânăr şi-am mai fost şi eu câteodată pe la oraş; dar poveştile

astea nu mi-au plăcut niciodată, ba chiar mi-a fost silă de ele. Şi pe urmă, când trăieşti la ţară şi munceşti din greu, treburile nu-ţi dau răgaz să te mai gândeşti la prostii.

— Sunt foarte bucuros să te aud vorbind astfel, spuse domnul Glover. Sper că vei fi fericit.

Preotul simţi o uşoară remuşcare, căci la început el şi sora lui consideraseră partida o *mesalliance* (pronunţau cuvântul cu dezgust) şi abia după ce aflară că era inevitabilă începură să-şi dea seama că atitudinea lor era lipsită de dragoste creştinească. Despărţindu-se, cei doi bărbaţi îşi strânseră mâinile.

— Sper că nu te superi că ţi-am destăinuit toate astea, părinte. Presupun că într-un fel este treaba dumitale. Cam tot aşa ceva voiam să-i spun şi domnişoarei Ley. Dar nu ştiu cum se face că nu găsesc niciodată prilejul.

VII

Căsătoria avu loc exact la o lună după ce Bertha ajunse la majorat, aşa cum anunţase de la bun început. Şi tânăra pereche plecă să-şi petreacă luna de miere la Londra. Cu toate că ştia că nu va putea citi, Bertha îşi luă, totuşi, cu ea o carte şi anume *Cugetările lui Marc-Aureliu,* iar Edward, care întotdeauna considera călătoriile cu trenul plictisitoare, cumpără pentru acest prilej *Misterul femeii cu şase degete,* al cărui titlu i se păruse ademenitor. Fiind ferm hotărât să nu se plictisească, nu se mulţumi doar cu romanul, ci îşi cumpără în gară şi o revistă sportivă.

— Oh, zise Bertha scoţând un oftat de uşurare când trenul se puse în mişcare, sunt atât de mulţumită să fiu în sfârşit singură cu tine. Acum n-are să mai fie nimeni care să ne necăjească şi nu ne mai poate despărţi nimeni tot restul vieţii.

Craddock puse deoparte ziarul pe care îl desfăcuse din obişnuinţă, după ce se instalase pe canapea.

— Şi mie-mi pare bine c-am scăpat de ceremonie.

— Ştii, îi mărturisi ea, în drum spre biserică eram de-a dreptul îngrozită; mă gândeam că s-ar putea să nu fii acolo… că s-ar putea să te fi răzgândit şi să fi fugit.

Edward râse.

— De ce naiba să mă fi răzgândit?

— Vai! Fă-mi loc lângă tine, băiete, nu pot sta gravă pe bancheta din faţa ta, de parc-am fi căsătoriţi de un veac.

Veni lângă el şi se lipi de trupul lui.

— Spune-mi că mă iubeşti, şopti ea.

— Te iubesc foarte mult.

Se aplecă şi o sărută, apoi petrecându-şi braţul în jurul mijlocul ei o trase mai aproape. Era puţin speriat, şi nu i-ar fi părut rău deloc dacă vreo persoană băgăreaţă ar fi intrat în compartiment, neţinând seama de anunţul de pe uşă pe care scria rezervat. Se simţea cam stingherit în prezenţa soţiei şi mai era şi puţin descumpănit de felul cum i se schimbase soarta; fără îndoială că între Court Leys şi Bewlie Farm era o deosebire ca de la cer la pământ.

— Sunt atât de fericită, zise Bertha. Uneori mi-e teamă. Crezi oare că o să poată dura, c-o să fim întotdeauna la fel de fericiţi? Am tot ce vreau pe lumea asta, sunt cu totul şi pe deplin mulţumită. Tăcu o clipă, mângâindu-i mâinile. — Ai să mă iubeşti întotdeauna, Eddie, aşa-i c-ai să mă iubeşti… chiar când am să fiu bătrână şi groaznică?

— Nu prea sunt eu omul care să se schimbe, replică el.

— O, nici nu ştii cât te ador, exclamă ea cu patimă. Dragostea *mea* n-are să se schimbe niciodată, te iubesc prea mult. Am să te iubesc din toată inima până la sfârşitul vieţii. Tare-aş vrea să-ţi pot spune ce simt.

În ultima vreme limba engleză se dovedise a fi cu totul insuficientă pentru redarea multiplelor ei emoţii.

*

Se instalară la un hotel mult prea luxos pentru posibilităţile lor; Craddock, prudent, sugerase ceva mai puţin scump, dar Bertha nici nu vru să audă; întocmai ca domnişoara Ley, nu era obişnuită cu niciun lucru de mâna a doua şi era prea mândră de noul ei nume ca să-l înjosească locuind altundeva decât la cel mai bun hotel din Londra.

Cu cât Bertha ajungea să cunoască mai bine gândurile soţului ei, cu atât era mai încântată. Îi plăceau grozav simplitatea şi naturaleţea bărbatului ei; lepădă, ca pe o mantie zdrenţuită, sentimentele cu care trăise ani de zile şi se înveşmântă cu durabila pânză de casă, ce i se potrivea atât de bine domnului şi stăpânului ei. Era o adevărată plăcere să-l vezi bucurându-se naiv de orice; totul era proaspăt şi inedit pentru el; când citea revistele umoristice izbucnea în râs, iar în celelalte ziare găsea mereu lucruri ce i se păreau extrem de originale. Era odrasla neprihănită a naturii, mintea nu-i era întinată de miile de perversităţi ale civilizaţiei. După părerea Berthei, a-l cunoaşte pe Edward însemna a te adăpa din tot ce este bunătate şi puritate, din toată vigoarea şi virtutea englezului. Se duseră adesea la teatru şi Berthei îi făcea plăcere să observe cât de uşor se amuză soţul ei; fragmentele patetice ale unei melodrame, ce-o făcea pe Bertha să strâmbe din buze cu dispreţ batjocoritor, îl mişcau repede, până la lacrimi, şi el îi lua mâna prin întuneric, ca s-o liniştească, închipuindu-şi că încearcă şi ea aceleaşi emoţii ca şi el. A, ce n-ar fi dat Bertha să o poată face; detesta educaţia primită în ţări străine pentru că, obligând-o să studieze tablouri şi palate şi popoare necunoscute, îi eliberase mintea din închisoarea întunericului, dar pe de altă parte îi distrusese jumătate din iluzii; acum tare-ar fi vrut să fi rămas o analfabetă modestă, să-şi fi păstrat ignoranţa candidă şi fără pretenţii a englezoaicei tipice. Ce rost are cultura? Fericiţi cei săraci cu duhul, de fapt femeia nu trebuie să fie decât bună şi neprihănită şi să aibă eventual anumite cunoştinţe culinare.

— Aşa-i că-i minunat? zicea el, întorcându-se spre soţia sa.

— Dragostea mea, şoptea ea.

Era mişcată să vadă cât de mult îl impresionează totul. Îl iubea de zece ori mai mult pentru că se

emoţionează uşor; da, da, îi era silă de cinismul rece al mondenilor rafinaţi ce râd de lacrimile fierbinţi ale celor simpli.

Dar îndrăgostiţii, eroina înşelată şi eroul bănuit pe nedrept, îşi luaseră rămas bun unul de la celălalt şi cortina se lăsă în aplauzele furtunoase ale spectatorilor. Edward îşi drese glasul şi-şi suflă nasul. Cortina se ridică din nou şi începu actul al doilea; nerăbdător să afle ce are să se întâmple, Edward încetă pe dată să asculte ceea ce tocmai îi spunea Bertha şi îşi dedică toată atenţia piesei. Cum sentimentele spectatorilor fuseseră suficient hărţuite, o scenă comică aduse o oarecare uşurare; bufonul făcu glume despre diverse articole de îmbrăcăminte, se dete tumba peste mese şi peste scaune şi Bertha fu din nou încântată să-şi audă soţul râzând în hohote, fără să se poată abţine; Edward îşi dădu capul pe spate şi râse, ţinându-se cu mâinile de burtă.

„Are un caracter încântător”, gândi ea.

Craddock avea noţiuni foarte severe cu privire la morală, aşa că pur şi simplu refuză să-şi ducă soţia la *music-hall;* Bertha văzuse în străinătate nenumărate spectacole cum Edward nici nu şi-ar fi putut închipui, dar îi respectă candoarea. Îi făcea plăcere să constate convingerea cu care-şi susţinea principiile şi o amuza să fie tratată ca o fetişcană. Se duseră la toate teatrele; Edward se arătase foarte chibzuit în rarele lui vizite ia Londra, şi de aceea procurarea biletelor, îmbrăcarea hainelor de seară constituiau pentru el o noutate senzaţională care-i făcea mare plăcere. Bertha era încântată să-şi vadă bărbatul îmbrăcat elegant: negrul se potrivea înfăţişării lui sănătoase şi cămaşa albă cu guler înalt scotea în evidenţă faţa lui arsă de soare şi bătută de vânt. Mai presus de toate părea puternic şi viril; şi era bărbatul ei, pe care nimic altceva în afară de moarte nu-l mai putea despărţi de ea. Îl adora.

Craddock manifesta un interes neabătut pentru teatru, voia mereu să afle ce are să se mai întâmple şi era în stare să urmărească, cu cea mai mare atenţie, chiar şi intriga de neînţeles a vreunei operete. Nimic nu-l plictisea. Până şi spectatorii cei mai naivi găsesc glumele şi melodiile unei reviste de la teatrul Gaiety puţin cam obositoare; sunt întocmai ca şi acadelele sau zahărul candel, bunătăţi pe care nu ştim de ce le-am râvnit cu atâta înverşunare în copilărie. Bertha învăţase puţină muzică în ţările în care este cultivată mai degrabă ca o plăcere decât ca o datorie şi melodiile la modă cu refrene ieftine îi dădeau fiori reci. Dar pe Craddock îl emoţionau până în adâncurile fiinţei lui; bătea tactul acelor arii legănate, vulgare şi faţa i se transfigura când orchestra intona vreun marş patriotic, cu zăngănit de alămuri şi bătăi de tobă. Îl fluiera şi-l fredona zile întregi după aceea.

— Ador muzica, îi spuse el Berthei, în pauză. Tu nu?

Cu un zâmbet tandru îi mărturisi că-i place şi ei şi de teamă să nu-l jignească, nu-i mai spuse că muzica la care se referea aproape că-i făcea greaţă. Ce importanţă avea dacă gusturile lui, în această privinţă, nu erau ireproşabile? La urma urmelor li se puteau găsi anumite scuze acestor melodii cinstite şi banale care le mergeau oamenilor drept la inimă.

— Când o să ne întoarcem acasă, zise Craddock, am să te rog să-mi cânţi şi mie la pian, că tare-mi place.

— O să fiu încântată, murmură ea.

Îşi închipui serile lungi de iarnă pe care aveau să le petreacă lângă pian, avându-l alături pe bărbatul ei, să-i întoarcă paginile, în timp ce ea va dezvălui urechilor lui uimite diversele comori ale marilor compozitori. Era convinsă că de fapt avea foarte mult gust.

— Am o groază de note pe care mi le cânta mama, spuse el. Zău că mi-ar plăcea să le aud

iarăşi… câteva dintre ariile acelea vechi de care nu mă mai satur niciodată ascultându-le… *Cel din urmă trandafir al verii* şi *Nicăieri nu-i ca acasă* şi câte şi mai câte altele.

*

— Spectacolul ăsta a fost tare bun, pe cinstea mea, zise Craddock, în timp ce luau masa. Mi-ar plăcea să-l mai văd o dată, înainte de a ne întoarce acasă.

— O să facem tot ce vrei tu, iubitule.

— După mine, o seară ca asta îi face omului bine. Pe mine mă înviorează. Pe tine nu?

— Îmi face bine să te văd amuzându-te, replică Bertha cu diplomaţie.

Reprezentaţia i se păru vulgară, dar faţă de entuziasmul soţului ei nu putea decât să se acuze că este o mofturoasă ridicolă. De ce să-şi aroge ea dreptul de a judeca asemenea lucruri? Nu *era* oare vulgar din partea ei să atribuie vulgaritate unor lucruri care aduceau atâta bucurie celor fără pretenţii? Semăna cu acei parveniţi care se plâng de lipsa generală de rafinament. Dar era plictisită de atâta analiză şi subtilitate şi de toate accesoriile unei civilizaţii decadente.

„Pentru numele lui Dumnezeu, îşi zise ea, hai să fim simpli şi să ne lăsăm mai uşor amuzaţi.”

Îşi aduse aminte de cele patru tinere ce apăruseră îmbrăcate în maiouri de balerine şi care dansaseră o gigă remarcabil de dizgraţioasă, pe care spectatorii entuziasmaţi o bisaseră de două ori.

Nu este deloc uşor să ştii cum să-ţi petreci timpul Ia Londra, când n-ai nici treburi de rezolvat şi nici prieteni de vizitat. Bertha ar fi stat cu dragă inimă ziua întreagă lângă soţul ei, în salonaşul lor, să se tot uite la Edward şi să se gândească la fericirea ce dăduse peste ea. Dar Craddock avea acea superbă energie caracteristică neamului

anglo-saxon, acea dorinţă de a întreprinde întotdeauna ceva, care face din englezi atleţi, misionari şi deputaţi. Dimineaţa, la dejun, nu se întâmpla niciodată să nu întrebe, după ce înfuleca prima înghiţitură: „Şi ce-o să facem noi astăzi?" Iar Bertha îşi frământa creierii şi studia un *Baedeker,* străduindu-se să descopere obiective turistice demne de vizitat căci, de fapt, singura lor resursă era aceea de a considera Londra un oraş necunoscut şi de a-l explora sistematic. Vizitară Turnul Londrei şi căscară gura la sceptrele şi coroanele din tezaur, la însemnele diferitelor ordine, se duseră la Westminster Abbey şi, alăturându-se unui grup de americani şi de provinciali mânaţi încoace şi încolo de un paracliser înveşmântat în negru, vizitară mormintele regilor şi admirară tot ce aveau datoria să vadă. Bertha căpătă un splendid entuziasm pentru trecutul îndepărtat al Londrei; îi plăcea chiar să încerce senzaţia de ignoranţă bovină cu care turistul agenţiei Cook se lasă în seama unui custode, privind acolo unde i se spune şi înghiţind cu gura căscată cele mai fanteziste informaţii. Simţindu-se mai neghioabă, Bertha deveni conştientă de o mai strânsă legătură cu semenii ei. Lui Edward nu-i plăcea tot ce vedea în aceeaşi măsură; tablourile îl plictiseau (erau de fapt singurele lucruri care izbuteau să nu-l amuze) şi vizita la National Gallery fu departe de a fi un succes. Nici Muzeul Britanic nu-l incintă din cale-afară. În primul rând avu de întâmpinat dificultăţi tot încercând să abată privirile Berthei de la diverse statui goale, ce sunt expuse acolo, fără să se ţină câtuşi de puţin seama de susceptibilitatea unor persoane ruşinoase. Odată, Bertha se opri în fata unui grup statuar, a cărui goliciune era insuficient ascunsă de scuturi şi săbii, ca să-şi exprime admiraţia pentru frumuseţea lui. Edward se uită stânjenit de jur-împrejur să vadă dacă nu cumva îi observă cineva, apoi, dându-şi cu părerea

că sunt într-adevăr nişte trupuri frumoase, o împinse repede mai departe către cine ştie ce exponat mai puţin scandalos.

— Nu pot suferi porcăriile astea, zise el, în timp ce contemplau cele trei zeiţe din Partenon. N-aş mai da nici doi bani să mai vin o dată aici.

Bertha se simţi cumva ruşinată de admiraţia tainică ce-o încerca faţă de statuile în chestiune.

— Spune-mi şi mie, te rog, zise el, care-i frumuseţea fiinţelor ăstora fără cap?

Bertha nu i-o putu spune şi Edward se simţi victorios. Era adorabil şi ea îl iubea din toată inima.

Pe de altă parte, Muzeul de istorie naturală îl entuziasmă pe Craddock. Acolo se simţi la el acasă, acolo nu existau lucruri indecente de care să trebuiască să-şi ferească nevasta şi animalele erau pe înţelesul tuturor. Dar ele îi amintiră cu intensitate de satele din East Kent şi de viaţa care-i plăcea cel mai mult. La Londra era bine şi frumos, dar nu se simţea acasă şi oraşul începuse să-şi piardă farmecul pentru el. Bertha începu şi ea să vorbească de casă şi de Court Leys; trăise întotdeauna mai mult în viitor decât în prezent şi chiar şi în acele momente de supremă fericire se gândea cu nerăbdare la zilele ce avea să le petreacă la Leanham, când va fi într-adevăr pe deplin fericită.

Era destul de mulţumită; nu trecuseră decât opt zile de când se măritase, dar ardea de dorinţa de a se stabili la casa ei, de a-şi împlini toate speranţele. Stătură de vorbă despre schimbările pe care trebuiau să le facă în casă. Craddock se şi gândise la cum avea să amenajeze parcul, să preia ferma Home şi să o lucreze chiar el.

— Ce n-aş da să fim iarăşi acasă, zise Bertha; m-am săturat de Londra.

— Nu ştiu dacă mi-ar părea prea rău, să ne şi aflăm la capătul celor două săptămâni de vacanţă, replică el.

Craddock stabilise să stea la Londra paisprezece zile şi nu avea de gând să se răzgândească. Nu-i plăcea să-şi schimbe planurile şi să-şi facă altele noi; îşi făcea un punct de glorie din a-şi duce la îndeplinire ceea ce-şi pusese în gând.

Dar între timp primiră o scrisoare de la domnişoara Ley, care-i anunţa că-şi făcuse bagajele şi că pleacă pe continent.

— Nu s-ar cuveni s-o poftim să mai rămână? întrebă Craddock. Nu cred că-i frumos din partea noastră s-o alungăm atât de repede din casă.

— Dar sper că nu vrei să stea cu noi? întrebă Bertha consternată.

— Nu, sigur că nu, dar nu văd de ce trebuie s-o expediem ca pe un servitor căruia i se dă un preaviz de o lună.

— Ei, atunci am s-o rog să mai rămână, spuse Bertha, doritoare să îndeplinească până şi cea mai neînsemnată dorinţă a soţului ei; îi venea uşor să se supună făcându-i pe plac de vreme ce ştia că domnişoarei Ley nici prin gând nu i-ar trece să le accepte propunerea.

Bertha nu dorea să aibă pe nimeni în preajmă în acele momente, şi cu atât mai puţin pe mătuşa ei, intuind în chip nedesluşit că n-ar mai fi fost deloc fericită dacă ar fi stânjenit-o prezenţa cuiva din viaţa ei anterioară; trăirile îi erau şi ele prea intense ca să şi le poată ascunde şi i-ar fi fost ruşine să le etaleze în fata ochilor critici ai domnişoarei Ley. Bertha nu vedea decât neplăceri în întâlnirea cu femeia mai vârstnică, cu ironia ei calmă şi cu dispreţul ei politicos pentru tot ceea ce, de dragul soţului ei, Bertha ajunsese acum să preţuiască din toată inima.

Dar răspunsul ce-l primi de la domnişoara Ley dovedea că aceasta ghicise, poate, gândurile nepoatei ei mai bine chiar decât îşi închipuise Bertha.

„Draga mea Bertha,

Îi rămân îndatorată soţului tău pentru că a fost atât de drăguţ invitându-mă să mai rămân la Court Leys; dar îmi place să cred că ai o părere prea bună despre mine ca să-ţi închipui că am să accept. Tinerii căsătoriţi oferă *întotdeauna motiv de râs (ceea ce reprezintă, după cum se spune, cea mai nobilă trăsătură a omului, unica trăsătură ce-l deosebeşte de animal), dar cum sunt o fiinţă înzestrată cu un enorm spirit de sacrificiu, nu încerc să profit de prilejul ce mi se oferă. Poate că într-un an veţi începe să vă cunoaşteţi reciproc imperfecţiunile şi atunci, deşi mai puţin amuzanţi, veţi fi totuşi mai interesanţi. Nu, mă duc în Italia… să mă arunc din nou în oceanul acela de pensiuni şi hoteluri de mâna a doua în care se pare că le este dat femeilor nemăritate, cu venituri cumpătate, să-şi petreacă existenţa; iau cu mine şi un* Baedeker, *aşa încât de-am să fiu vreodată tentată să-mi închipui că sunt mai puţin proastă decât oamenii obişnuiţi, să-mi pot apleca privirile asupra scoarţelor lui roşii şi să-mi aduc aminte că sunt şi eu un muritor de rând. Apropo, sper că nu-i arăţi scrisorile soţului tău şi mai ales scrisorile mele; un bărbat nu poate niciodată înţelege comunicările epistolare ale unei femei, căci le citeşte doar cu alfabetul lui simplu de douăzeci şi şase de litere, când ar avea nevoie de cel puţin cincizeci şi două; şi chiar şi acela tot nu i-ar fi suficient. Nu e deloc recomandabil să-i permiţi soţului să-ţi citească scrisorile şi din observaţiile pe care le-am făcut până acum asupra perechilor căsătorite am ajuns la convingerea că nu există cale mai sigură către instanţele de divorţ; de fapt, e curată nebunie ca o pereche fericită să pretindă că nu are secrete; asta-i duce pe cei doi soli la amăgire. Dacă totuşi, după cum bănuiesc, consideri că este de datoria ta să-i arăţi lui Edward această scrisoare a mea, poate că o va găsi utilă dacă vrea cumva să-mi cunoască firea – lucru pentru care mi-au trebuit chiar mie ani*

îndelungaţi, dar nu lipsiţi de constatări pline de haz.

Nu-ţi las nicio adresă, ca să nu trebuiască să te scuzi că nu mi-ai răspuns la scrisoare.

A ta iubitoare mătuşă,
Mary Ley”

Uşor agasată, Bertha îi întinse scrisoarea lui Edward.

— Ce vrea să spună? întrebă el după ce citi.

Bertha dădu din umeri:

— Nu crede în nimic decât în prostia celorlalţi. Biata femeie, n-a fost îndrăgostită niciodată. Dar noi doi, Eddie, noi n-o să avem secrete unul faţă de celălalt. Ştiu că n-ai să-mi ascunzi niciodată nimic, iar eu… ce-aş putea face eu care să nu fie cum spui tu?

— E o scrisoare caraghioasă, răspunse el, aruncându-şi iarăşi privirile asupra ei.

— Oricum, suntem liberi de aici înainte, iubitule, zise ea. Casa ne aşteaptă. Ce-ar fi să plecăm numaidecât?

— Dar încă n-au trecut cele două săptămâni, obiectă el.

— Şi ce importanţă are asta? Ne-am săturat amândoi de Londra; să ne-ntoarcem acasă şi să ne începem viaţa. Aşa o să trăim tot restul zilelor noastre, aşa că am face mai bine s-o începem fără întârziere. Luna de miere e o prostie.

— Eu unul n-am nimic împotrivă. Dar, Dumnezeule mare, ia închipuie-ţi că ne-am fi dus în Italia sa stăm acolo şase săptămâni…

— Ei, nu ştiam ce înseamnă luna de miere. Cred că mi-o închipuiam cu totul altfel.

— Va să zică am avut dreptate, nu?

— Sigur c-ai avut dreptate, răspunse ea, înlănţuindu-i gâtul cu braţele. Tu ai întotdeauna dreptate, iubitule. *Ah,* nici nu-ţi poţi tu închipui cât de mult te iubesc.

VIII

Coasta comitatului Kent este cenuşie şi pustie între Leanham şi Blackstable; în lunile lungi de iarnă ţărmul e măturat de vânturile Mării Nordului, care fac copacii să se aplece în calea lor şi nori se ridică mereu din apele întunecate, prăvălindu-se în valuri sumbre. E un ţinut ce le oferă localnicilor exact ceea ce dau şi ei: uneori culorile sumbre şi marea tăcută exprimă doar tihnă şi pace, alteori briza răcoroasă face sângele să circule mai iute prin vine, iar obrajii îmbujoraţi şi mersul legănat trădează bucuria de a trăi; dar, pe de altă parte, singurătatea se potriveşte cu melancolia cea mai adâncă, iar cerul mohorât, cu o suferinţă mai îngrozitoare decât moartea. Starea de spirit a omului pare a fi mereu redată de peisajul înconjurător în care parcă găseşti o sinteză a propriilor emoţii. De sus, de pe şoseaua ce trecea pe lângă Court Leys, Bertha contempla pământurile ce-i aparţineau. Nu departe se zăreau câteva căsuţe umile, singurele aşezăminte omeneşti, de pe care timpul şi vremea aspră aproape că şterseseră ostentaţia iscusinţei omeneşti. Se ridicau dincolo de drum, printre pomi, parte integrantă a naturii şi nu o pată în decor, aşa cum nu încetase să fie conacul de la Court Leys. De jur-împrejur erau lanuri, fâşii întinse de arătură şi pajişti cu ierburi sălbatice. Copacii rari se profilau ici şi colo, încovoiaţi de vânt. Mai departe se vedea Blackstable, un pâlc de case răzleţe cu un brâu de vile noi construite pentru londonezii ce veneau pentru sezonul de vară; era un orăşel de pescari, şi marea era smălţată de bărcile lor.

Bertha privi peisajul încercând senzaţii pe care nu le mai cunoscuse. Nori grei se târau deasupra ei, izolând-o de lumea din afară şi simţea că între ea şi toate celelalte lucruri se aşezase o barieră invizibilă. Acesta era pământul pe care se născuse, din care fusese plămădită ea, ca şi strămoşii ei. Îşi trăiseră viaţa şi se întorseseră unul câte unul în ţărână, se uniseră din nou cu pământul. Renunţase la zorzoanele şi zădărniciile vieţii, ca să trăiască aşa cum trăiseră strămoşii ei, arând, semănând şi culegând roadele; dar copiii ei, odraslele viitorului, vor aparţine unui alt neam, mai sănătos şi mai viguros decât cel vechi. Cei din familia Ley coborâseră în întunericul morţii, deci copiii ei vor purta un alt nume. Înţelese toate aceste lucruri contemplând lanurile cafenii şi negura cenuşie a mării. Era puţin ostenită şi senzaţia fizică ce-o încerca aducea cu sine o oboseală a minţii, aşa că dintr-o dată simţi într-însa istovirea unei familii ce trăise prea mult; ştia că avusese dreptate să aleagă un sânge proaspăt pentru a-l amesteca cu sângele îmbătrânit al familiei Ley. Stirpea cea decăzută avea nevoie de prospeţimea şi de tinereţea, de forţa robustă a bărbatului ei spre a căpăta viaţă nouă. Gândurile i se îndreptară către tatăl ei, acel diletant ce rătăcise prin Italia în căutare de lucruri şi de emoţii plăcute, pe care ţara lui nu i le putea da; către domnişoara Ley a cărei atitudine faţă de viaţă se exprima printr-o ridicare din umeri şi printr-un zâmbet politicos de dispreţ. Nu era ea, ultima dintre ei, cea mai înţeleaptă? Simţindu-se prea slabă să se ţină singură pe picioare îşi alesese un tovarăş a cărui voinţă şi vitalitate vor alcătui un reazem solid pentru făptura ei plăpândă; soţul ei mai avea încă în muşchi şi în nervi forţa mumei lui, Pământul, o putere barbară ce nu cunoştea rafinamentul slăbiciunii; el era cuceritorul şi ea supusa lui.

Cineva de la poalele dealului flutură o umbrelă înspre doamna Craddock şi Bertha zâmbi

recunoscând mersul bărbătesc al domnişoarei Glover. Caracterul hotărât al fetei se putea observa de la distanţă. Se apropie. Avea faţa şi mai roşie ca de obicei din pricina urcuşului şi era îmbrăcată într-o jachetă cu brandenburguri care o strângea şi care stătea pe ea aşa cum stau sardelele înghesuite în cutie.

— Tocmai veneam să te văd, Bertha, strigă ea. Am auzit că v-aţi întors.

— Ne-am înapoiat de câteva zile ca să intrăm în obişnuit

Domnişoara Glover strânse zdravăn mâna Berthei şi împreună se întoarseră spre casă, pe aleea străjuită de copaci desfrunziţi.

— Ei, acum povesteşte-mi pe îndelete despre luna voastră de miere, abia aştept să aflu toate amănuntele.

Dar Bertha nu era comunicativă, avea o oroare instinctivă de a vorbi despre problemele ei intime şi nu simţise niciodată nevoia imperioasă să fie înţeleasă de alţii.

— A, nu cred că sunt prea multe de spus, răspunse ea când se aflară în salonaş, oferindu-i o ceaşcă de ceai vizitatoarei. — Îmi închipui că luna de miere e mai mult sau mai puţin la fel pentru toată lumea.

— Dar ştii că eşti nostimă, Bertha, zise domnişoara Glover, cum, nu ţi-a plăcut?

— Ba da, îi răspunse Bertha cu un zâmbet aproape extatic; apoi, după o scurtă pauză: — Ne-am distrat de minune, am fost la toate teatrele.

Domnişoara Glover îşi dădea seama că Bertha se schimbase datorită căsătoriei şi se simţea enervată că îşi dă seama de această prefacere. Îi arunca priviri jenate tinerei căsătorite şi din când în când îşi simţea sângele năvălindu-i în obraji.

— Şi eşti într-adevăr fericită? o luă gura pe dinainte.

Bertha surâse şi se îmbujoră uşor aşa că deveni şi mai fermecătoare.

— Da, cred că sunt pe deplin fericită.

— Cum, nu eşti sigură? întrebă domnişoara Glover, căreia îi plăceau lucrurile precise şi dezaproba categoric persoanele care nu ştiu ce vor.

Bertha o privi o clipă, de parcă ar fi chibzuit la întrebarea ce i se pusese.

— Vezi, răspunse ea în cele din urmă, fericirea nu este tocmai cum te-aştepţi să fie. Nici nu speram la atât de mult, dar nici nu mi-o închipuiam chiar aşa.

— Ei, cred că e mai bine să nu intrăm în amănunte, replică domnişoara Glover cu oarecare severitate, considerând că nu este deloc potrivit ca o tânără căsătorită să se autoanalizeze. Trebuie să luăm lucrurile aşa cum sunt şi să fim recunoscători.

— Serios? zise Bertha cu dezinvoltură. Eu nu le iau niciodată aşa cum sunt. Nu sunt niciodată mulţumită de ce am.

Când auzi că se deschide uşa din faţă, Bertha sări în picioare.

— A venit Edward! Trebuie să mă duc să-l întâmpin. Nu te superi, nu?

Aproape că o zbughi din odaie; curios lucru, căsnicia făcuse să-i dispară felul ei grav de a fi, care le dăduse întotdeauna oamenilor impresia că n-a rămas în ea mai nimic de fetişcană. Acum părea mai tânără şi cu inima mai uşoară.

„Ce fiinţă curioasă e Bertha! gândi domnişoara Glover.

— Când era fată avea apucături de femeie măritată, şi-acum, când e căsătorită, ai putea s-o iei drept o şcolăriţă.

Sora preotului nu era sigură dacă nepăsarea Berthei e o atitudine cuvenită pentru o femeie cu atâta răspundere, dacă izbucnirile ei neobişnuite de veselie sunt potrivite cu starea de taină a căsniciei ce reclamă gravitate.

„Sper s-o scoată cu bine la capăt”, oftă ea.

Dar Bertha se repezi fără să şovăie spre soţul ei şi-l sărută. Îl ajută să-şi scoată paltonul.

— Ce tare mă bucur să te revăd, exclamă ea, râzând puţin de propria ei nerăbdare, căci se despărţiseră abia la prânz.

— A venit cineva la noi? întrebă el, zărind umbrela domnişoarei Glover.

Răspunse cam maşinal la îmbrăţişarea soţiei lui.

— Vino să vezi, îi spuse ea, luându-l de braţ şi trăgându-l după ea. Bietul de tine, îmi închipui c-abia aştepţi să bei o ceaşcă de ceai.

— Domnişoara Glover! exclamă el, strângând mâna vizitatoarei cu aceeaşi energie cu care i-o strânsese şi ea. Ce drăguţ din partea dumitale să treci pe la noi! Tare mă bucur să te văd! Cum vezi, ne-am întors acasă mai repede decât ne-am aşteptat; nicăieri nu-i atât de bine ca la ţară, nu?

— În privinţa asta ai dreptate, domnule Craddock; nu pot suferi Londra.

— Dar dumneata nici n-o cunoşti, zise Bertha. Pentru dumneata Londra se reduce doar la magazinele cu patiserii, la Exeter Hall şi la un număr de întruniri religioase.

— Bertha! strigă Edward mirat; pur şi simplu nu putea înţelege cum cineva o poate lua în râs pe domnişoara Glover.

Dar această fiinţă blândă, pâinea lui Dumnezeu, avea un suflet mult prea generos ca să se simtă jignită de vorbele Berthei, aşa că zâmbi încruntată; altfel nici nu putea.

— Spune-mi ce-aţi făcut la Londra; de la Bertha n-am putut afla nimic.

Craddock era comunicativ; nimic nu-i făcea mai multă plăcere decât să le dea oamenilor, informaţii şi era întotdeauna gata să împărtăşească lunii întregi cunoştinţele, lui. Nu se întâmpla niciodată să afle ceva fără să dea fuga să le-o spună şi altora. Sunt unele persoane care de îndată ce află ceva, îşi pierd numai decât interesul faţă de cele auzite şi se plictisesc să mai discute. Craddock nu era unul

dintre aceştia. Faptul că trebuia să tot repete un lucru nu-i istovea niciodată zelul de a-şi lumina semenii; împărtăşea ultimele noutăţi la o sută de oameni şi când ajungea să le relateze celui de-al o sută unulea, avea tot atâta prospeţime ca la început. O atare caracteristică este fără îndoială o calitate extrem de utilă la un profesor sau la un politician, dar e puţin cam obositoare pentru ascultători. Craddock binevoi să-i facă domnişoarei Glover o prezentare amănunţită a ceea ce întreprinseseră la Londra. Îi vorbi de piesele pe care le văzuseră, de intriga lor şi de actorii ce jucaseră în ele.

Îi înşiră toate muzeele, bisericile şi instituţiile publice pe care le vizitaseră. Între timp, Bertha îl privea şi surâdea fericită văzându-l atât de entuziasmat; puţin îi păsa despre ce vorbeşte, însuşi glasul lui era o adevărată muzică pentru urechile ei şi ar fi putut să-l asculte încântată citind *Almanahul Whitaker* de la un capăt la altul; în treacăt fie spus, Edward ar fi fost de fapt în stare şi de una ca asta. Craddock corespundea mult mai mult concepţiei pe care şi-o făcuse domnişoara Glover despre un tânăr căsătorit decât corespundea Bertha noţiunii de femeie proaspăt măritată.

— E un băiat drăguţ, îi spuse ea fratelui ei, ceva mai târziu, pe când mâncau friptură rece de oaie, la cină, aşezaţi solemn la cele două capete ale unei mese lungi.

— Da, răspunse preotul pe tonul lui obosit şi răbdător dintotdeauna. Sper că are să fie un soţ bun.

Domnul Glover era răbdarea întruchipată, ceea ce o cam enerva pe domnişoara Ley, căreia îi plăceau bărbaţii plini de energie, calitate pe care domnul Glover n-o avusese niciodată. Se arăta resemnat faţă de toate: accepta mâncarea prost gătită, perversitatea naturii umane, existenţa sectanţilor – dar numai într-o oarecare măsură – salariul său infim; întruchipa resemnarea împinsă

până la moarte. Domnişoara Ley spunea că este asemenea catârilor spanioli pe care-i poţi vedea înaintând anevoie, cu frâul de gât, cărând nepăsători poveri mult prea grele pentru ei, răbdători, răbdători, atât de răbdători. Dar nu chiar atât de răbdători ca domnul Glover pentru că măgarii mai dau uneori cu copita, pe când preotul din Leanham n-o făcea niciodată!

— Sper din toată inima să se sfârşească cu bine, Charles, spuse domnişoara Glover.

— Sper şi eu, răspunse el; apoi, după o pauză: I-ai întrebat cumva dac-au să vină mâine la biserică?

În timp ce se servea cu pireu observă, cu dureroasă resemnare, că iarăşi e ars; pireul eră întotdeauna ars, dar nu făcu niciun comentariu.

— Vai, am uitat să-i întreb, dar sunt sigură că au să vină. Edward Craddock era nelipsit, de la liturghie.

Domnul Glover nu-i răspunse şi până la sfârşitul cinei niciunul nu mai scoase vreo vorbă. Imediat după-masă, preotul se duse în biroul lui să-şi termine predica, iar soră-sa scoase din coşuleţul de lucru ciorapii de lână ai fratelui ei şi începu să-i cârpească. Cusu mai bine de un ceas, gândindu-se între timp la Craddock şi la soţia lui; îi plăcea tot mai mult de Edward pe măsură ce-l vedea şi după câte-şi putea da ea seama era un om pe care te puteai bizui. Se dojeni puţin pentru că dezaprobase căsătoria; atitudinea ei fusese lipsită de spirit creştinesc şi se întrebă dacă n-ar fi de datoria ei să-i ceară scuze fie Berthei, fie lui Craddock; gândul de a face ceva care să-i umilească demnitatea personală era foarte ademenitor. Bertha era însă altfel decât celelalte fete. Gândindu-se la ea, domnişoara Glover nu mai ştiu exact ce să creadă.

Dar ticăitul ceasornicului care-i dădea de veste că va bate ora o făcu să-şi ridice privirile. Văzu că nu mai sunt decât cinci minute până la zece.

„Habar n-aveam că e atât de târziu.”

Se ridică şi-şi strânse cu grijă lucrul de mână, apoi, luând *Biblia* şi cartea cea mare de rugăciuni de pe fisarmonică, le aşeză pe colţul mesei. Trase un scaun pentru fratele ei şi-l aşteptă răbdătoare să vină. Când ceasul bătu zece auzi deschizându-se uşa de la birou. Preotul intră. Fără să scoată o vorbă se îndreptă spre cărţi şi, aşezându-se, găsi în *Biblie* pasajul căutat.

— Eşti gata? întrebă ea.

Preotul îşi ridică o clipă privirea:

— Da, răspunse el.

Domnişoara Glover se plecă înainte şi sună clopoţelul. Servitoarea apăru cu un coşuleţ cu ouă pe care-l aşeză pe masă. Domnul Glover o aşteptă să se aşeze pe scaun, apoi începu lecţia. După aceea servitoarea aprinse două lumânări şi le ură noapte bună. Domnişoara Glover numără ouăle.

— Câte sunt astăzi? întrebă preotul.

— Şapte, răspunse ea, şi luându-le unul câte unul scrise data pe fiecare dintre ele, după care le trecu într-un registru ce-l ţinea anume pentru asta.

— Eşti gata? întrebă domnul Glover.

— Da, Charles, răspunse ea, luând una dintre lumânări. Preotul stinse lampa şi cu cealaltă lumânare în mână o urmă pe scări. Ea se opri în faţa uşii ei şi-i spuse noapte bună, el o sărută cu răceală pe frunte şi fiecare intră în camera lui.

*

Duminică dimineaţa în toate casele de la ţară se simte o oarecare agitaţie. Pluteşte în aer ceva specific acestei zile de sărbătoare, o stare de vioiciune şi de aşteptare; chiar şi atunci când pregătirile ce se fac în vederea plecării la biserică se repetă ani de-a rândul, săptămână de săptămână, ele se fac cu tot dichisul. Miroase a lenjerie curată, proaspătă, toată lumea este foarte scrobită şi nimeni nu se simte chiar la largul lui; fiecare îşi caută cu înfrigurare cartea de rugăciuni şi cea de

cântece religioase; doamnele nu sunt niciodată gata la timp şi până la urmă pornesc încheindu-şi abia atunci nasturii de la mănuşi; domnii bat din picior şi fierb de mânie şi se uită tot timpul la ceas. Edward se îmbrăca, fireşte, în frac şi joben, cu alte cuvinte în veşmintele în care se cade să meargă la biserică un boier, şi-n afară de asta se preocupa mai mult decât oricine de etichetă; se ţinea drept, arborând un aer grav, dar sfios totodată pe care-l considera potrivit pentru o asemenea ocazie.

— O să întârziem, Bertha, zise el. Şi o să facem impresie proastă… nu uita că e prima dată că ne ducem la biserică de când ne-am căsătorit.

— Dragă Edward, replică Bertha, n-ai nicio grijă; chiar dacă domnul Glover are să fie atât de imprudent încât să-nceapă slujba pentru dreptcredincioşi, ceremonia tot n-are să înceapă cu adevărat până ce n-o să ne facem noi apariţia.

Porniră într-un landou demodat, pe care-l foloseau numai când se duceau la biserică sau la vreo petrecere, iar cei ce-şi pierdeau vremea în uşa bisericii dădură imediat de veste cucernicilor enoriaşi dinăuntru despre sosirea lor; pe când doamna şi domnul Craddock îşi făceau drum spre strana din faţă, ce le revenea de drept, auziră un freamăt ce vădea atenţia ce li se acorda.

— Nu pare deloc stânjenit, nu? şuşotiră localnicii, mult mai interesaţi de comportarea lui Edward decât de a soţiei lui, pe care o considerau aproape ca pe o străină, fiindu-le mult superioară.

Bertha înainta majestuoasă, ca o regină, ce nu se sinchiseşte de privirile pironite asupra ei; era mulţumită de cum arată şi foarte mândră de chipeşul ei soţ. Doamna Branderton, mama cavalerului de onoare al lui Craddock, îşi duse lornieta la ochi şi o privi fix, cum obişnuiesc să procedeze doamnele din lumea mare. Doamna Branderton se comporta ca o provincială; era o femeie scundă, cu păr cărunt, ce chicotea şi vorbea ca proasta, cu voce piţigăiată şi spartă şi care-şi

aducea direct de la Paris bonetele cam prea tinereşti. Era o lady şi acest lucru este fără îndoială remarcabil; era mândră de asta, cu distincţie, aşa cum trebuie să fie o lady, şi avea obiceiul să spună că boierii tot boieri rămân, ceea ce, dacă stai să te gândeşti bine, este o observaţie foarte profundă.

— După slujbă am de gând să mă duc să stau de vorbă cu soţii Craddock, îi şopti ea fiului ei. Asta o să aibă un efect bun asupra localnicilor; mă întreb dacă biata Bertha simte pulsul…

Doamna Branderton avea o încredere aproape sublimă în propria ei grandoare; nici prin cap nu-i trecea că ar putea să existe şi persoane de condiţie atât de proastă încât să nu fie încântate de aerul ei protector. Îi copleşea pe toţi, fără excepţie, cu sfaturile ei. Ca să nu mai vorbim de supele şi piftiile împărţite săracilor cărora, dacă se îmbolnăveau, le trimitea chiar şi bucătăreasa ca să le citească din *Biblie.* S-ar fi dus personal, dar era cu totul împotriva intimităţii cu cei din clasele de jos; asta i-ar fi făcut să devină slobozi şi chiar grosolani. Doamna Branderton ştia, cu o certitudine ce nu putea fi pusă la îndoială, că ea şi cei de o seamă cu ea nu erau făcuţi din aceeaşi plămadă ca oamenii de rând; fiind însă o lady, nu le-o spunea în faţă. Fireşte, în afară de cazul în care îşi luau nasul la purtare, când socotea că o lecţie nu poate să le strice. Fără să se bucure de avantajele unei viţe nobile, ale banilor sau inteligenţei, doamna Branderton, nu se îndoia nicio clipă de dreptul ei de a influenţa afacerile şi moda şi chiar şi felul de a gândi al vecinilor ei; şi, prin simpla putere a demnităţii ei îi făcuse să se supună timp de treizeci de ani tiraniei sale, măcar că o urau şi totuşi să se simtă foarte fericiţi când îi invita la o masă proastă.

Doamna Branderton chibzuise bine cum să se poarte cu soţii Craddock.

— Mă întreb dacă nu-i cumva de datoria mea să rup relaţiile cu ei, zise ea. Edward Craddock nu

este nici pe departe bărbatul cu care ar fi trebuit să se mărite o domnişoară Ley. Dar de, sunt atât de puţini boieri pe la noi încât bineînţeles că oamenii mai fac şi căsătorii la care nici nu s-ar fi putut gândi cu douăzeci de ani în urmă. În ziua de astăzi chiar şi societatea cea mai aleasă e foarte amestecată. Poate că n-ar fi rău să păcătuiesc şi eu puţin şi să fiu mai indulgentă.

Doamna Branderton se simţea oarecum măgulită, gândindu-se că cei din familia Ley au nevoie de sprijinul ei, aşa cum o dovedise de fapt rugămintea făcută fiului ei de a le fi cavaler de onoare.

— Ce să mai vorbim, boierii tot boieri rămân, şi trebuie să se ajute între ei în vremurile noastre. Când toţi măcelarii şi tâmplarii au pâinea şi cuţitul…

După slujbă, pe când enoriaşii mai zăboveau încă prin curtea bisericii, doamna Branderton, urmată de Arthur, se îndreptă maiestuoasă spre soţii Craddock şi i se adresă lui Edward, cu glasul ei spart şi piţigăiat. Nu-i scăpa din ochi pe localnicii din Leanham, ca să se asigure că gestului ei i se acordă atenţia cuvenită şi se întreţinu cu Craddock aşa cum trebuie să facă o doamnă când discută cu un bărbat care, deşi poate are fire de gentleman, nu este de viţă nobilă. Edward fu încântat şi măgulit.

IX

Câteva zile mai târziu, după preliminariile de rigoare, la care doamna Branderton n-ar fi renunţat în ruptul capului, Bertha şi Edward primiră o invitaţie la masă. Bertha o citi şi i-o întinse soţului ei fără să scoată un cuvânt.

— Mă întreb pe cine are să poftească împreună cu noi, zise el.

— Tu vrei să mergi? întrebă Bertha.

— Sigur, tu nu? Nu suntem ocupaţi, nu?

— Ai mai mâncat vreodată la ei?

— Nu. Am mai fost pe-acolo la partide de tenis şi alte chestii dintr-astea, dar n-am pus niciodată piciorul în casa lor.

— Ei vezi, mie mi se pare că e o impertinenţă din partea ei să te invite acum.

Edward rămase cu gura căscată.

— Ce naiba vrei să spui?

— Dar nu înţelegi? exclamă nevastă-sa. Te poftesc numai pentru că eşti soţul meu. E de-a dreptul umilitor.

— Prostii! replică Edward râzând. Şi chiar aşa să fie, ce-mi pasă? N-am pielea chiar atât de sensibilă. Doamna Branderton a fost foarte drăguţă cu mine, duminică; ar fi caraghios să nu le acceptăm invitaţia.

— Ţi s-a părut că a fost drăguţă? Nu ţi-ai dat seama că te ia de sus de parcă i-ai fi fost rândaş? Fierbeam de mânie, nu alta. Abia m-am ţinut, să nu-i zic vreo două.

Edward râse din nou.

— Dar n-am observat nimic. Cred că a fost doar o închipuire de-a ta, Bertha.

— N-am de gând să mă duc la dineul ăla îngrozitor.

— Atunci am să mă duc singur.

Bertha tresări şi se făcu albă ca varul; parcă cineva i-ar fi tras din senin o palmă; dar Edward râdea. Fără îndoială că nu credea nici el ce spune. Bertha se grăbi să accepte tot ce-i cerea el.

— Bineînţeles Eddie că dacă tu ţii să mergi am să vin şi eu. Numai de dragul tău voiam s-o refuz.

— Trebuie să ne avem bine cu vecinii. Vreau să avem relaţii prieteneşti cu toată lumea.

Bertha se aşeză pe braţul fotoliului lui Edward şi-l cuprinse pe după gât. Edward o mângâie pe mână, iar ea îl privi cu ochi plini de o dragoste nesăţioasă. Bertha se aplecă şi-i sărută părul. Ce prostesc fusese gândul ce-i fulgerase prin minte că el n-o iubeşte!

Dar Bertha mai avea un motiv pentru care nu voia să accepte invitaţia doamnei Branderton. Ştia că Edward are să fie aspru criticat, şi se simţea nenorocită când se gândea la această perspectivă; au să vorbească despre cum arată şi cum se poartă şi au să se mire cum de se pot împăca ei doi. Bertha înţelegea destul de bine poziţia pe care Edward o avusese în Leanham: cunoscându-l de o viaţă, familia Branderton şi cei de acelaşi rang cu ei îl trataseră ca pe o simplă cunoştinţă, căci el fusese pentru ei o persoană cu care trebuia să te porţi politicos şi-atâta tot. Aceasta era prima ocazie când îl trataseră de la egal la egal; era intrarea lui printre aceia cărora doamnei Branderton îi făcea plăcere să le spună „crema orăşelului”. Şi asta o făcea pe Bertha să clocotească de mânie; şi o durea inima să ştie că ani la rând fusese tratat atât de scandalos. Dar lui Edward nu părea să-i pese.

„De-aş fi în locul lui, îşi spuse ea, aş prefera să mor decât să mă duc. Până acum l-au ignorat întotdeauna şi-acum, deodată, l-au acceptat ca să-mi facă mie un hatâr.”

Dar Edward, pare-se, n-avea pic de mândrie. Nu-l supăra nici faptul că Brandertonii îl neglijaseră până atunci şi nici actuala lor impertinenţă.

Bertha tremura de îngrijorare. Îşi închipuia cine vor fi ceilalţi musafiri. Oare au să râdă de Edward? Nu pe faţă, desigur; doamna Branderton, cea mai puţin indulgentă dintre ei toţi, se mândrea cu buna ei creştere; dar Edward era timid şi cam stângaci printre străini. Pentru Bertha, felul acesta al lui de a fi era mai degrabă o calitate decât un defect. Era mişcată de candoarea şi sfiala sa, de fapt un atu în favoarea lui când le compara cu deşertăciunea ridicolă a filfizonului imaginar, a cărui destrăbălare o punea în contrast cu virtuţile soţului ei. Ştia ea însă că gurile rele o să găsească cu totul alt nume pentru ceea ce considera ea o încântătoare *naiveté.*

*

Când ziua cea mare sosi în sfârşit şi când o porniră în trăsura lor demodată, Bertha era ferm hotărâtă să considere drept un păcat de moarte cea mai uşoară jignire adusă soţului ei. Nici chiar judecătorul de la Curtea Supremă n-ar fi putut avea mai multă grijă de numele fără pată, al unei înalte personalităţi ca doamna Craddock, pentru susceptibilitatea soţului ei; Edward, întocmai ca un om de afaceri ce era, trata problema cu indiferenţă.

Cei mai aleşi reprezentanţi ai nobilimii din ţinut fuseseră mobilizaţi de doamna Branderton pentru parada ce-o organizase. Veniseră de la Blackstable, de la Tercanbury, de la Faversley şi de prin toate conacele şi reşedinţele din împrejurimi. Era de faţă doamna Maystone Ryle, care purta o perucă neagră superbă şi o rochie amplă de mătase violet; lady Waggett era şi ea acolo.

— Nu-i decât văduva unui magnat din City, draga mea, îi spuse Berthei gazda, dar dacă nu e

distinsă are în orice caz o inimă de aur, aşa că nu trebuie să fim prea aspri cu ea.

Generalul Hancock sosi cu cele două fiice ale lui, creţe ca nişte căţei, care erau îngrozitor de urâte, dar se făceau că nu-şi dau seama. Veniseră pe jos. Şi în timp ce bătrânul veteran îşi făcu intrarea, păşind greoi şi respirând ca un caşalot, fetele (ai căror ani adunaţi laolaltă atingeau respectabila cifră de 65) rămaseră ceva mai în urmă ca să-şi scoată ghetele şi să-şi încalţe pantofii, pe care-i aduseseră într-o sacoşă. Apoi, nu mult după aceea sosi şi vicarul catedralei, blajin şi limbut; de dragul lui fusese invitat domnul Glover şi fireşte, doamna Branderton n-avusese încotro şi fusese nevoită s-o poftească şi pe sora lui Charles. Domnişoara Glover avea un aer sărbătoresc în rochia ei de satin negru lucios.

— Sărmana fată, o informă doamna Branderton pe altă invitată de-a sa, e singura ei rochie de seară; o are de ani de zile. I-aş da cu dragă inimă una dintre rochiile mele vechi, dar mi-e teamă să n-o jignesc oferindu-i-o. Cei din categoria ei socială sunt caraghios da susceptibili.

Apoi fu anunţat domnul Atthill Bacot. Odinioară luptase să obţină un loc de deputat şi de atunci era considerat o autoritate în politica internă. Domnul James Lycett şi domnul Molson sosiră imediat după el, amândoi roşii în obraz, doi boiernaşi foarte dogmatici. Semănau ca două picături de apă şi toţi cei de prin partea locului glumeau de mai bine de treizeci de ani pe seama lor, pretinzând ca doar propriile lor soţii îi pot deosebi. Doamna Lycett era o femeie slabă, tăcută şi potolită; în păr purta două panglici de dantelă ce-i ţineau loc de pălărie; doamna Molson era atât de insignifiantă încât nimeni nu-şi dăduse vreodată seama cum arată de fapt. Era una din întrunirile tipice organizate de doamna Branderton; desăvârşirea morală se îmbina cu splendoarea rafinamentului: şi rezultatul nu putea fi decât înălţător. Doamna

Branderton era foarte bine dispusă şi glasul ei spart răsuna strident şi ţipător. Era conştientă că rochia pe care o poartă este foarte reuşită; era foarte drăguţă şi i-ar fi stat admirabil unei femei de două ori mai tânără decât ea.

Cina pe care le-o oferi musafirilor abia dacă era comestibilă. Doamna Branderton, o femeie mondenă, dispreţuia mâncărurile săţioase ce se serveau la ospeţele de prin partea locului: supa concentrată, calcanul prăjit, cotletele şi friptura de oaie şi de fazan, şarlota şi jeleurile. Spunând că trebuie să fie ceva mai *„distangay”* le oferi invitaţilor un fel de apă chioară în loc de supă, *entrées* cumpărate de la magazin, pui *en casserole* şi o prăjitură pufoasă foarte decorativă, dar oribilă la gust. Banchetul fu elegant, dar nu îndestulător, lucru neplăcut pentru pofticioşii boiernaşi mai vârstnici.

— În casa Branderton n-am mâncat niciodată pe săturate, zise indignat domnul Atthill Bacot.

— Ei, o cunosc eu pe bătrână, replică Molson (care era de fapt de aceeaşi vârstă cu doamna Branderton, dar care era un porc bătrân şi se socotea încă destul de tânăr ca să flirteze cu cea mai puţin urâtă dintre domnişoarele Hancock). O cunosc eu prea bine şi nu plec niciodată de acasă fără să beau un păhărel de vin de Heres în care adaug două gălbenuşuri bătute.

— Băuturile pe care le serveşte sunt o adevărată ruşine, spuse doamna Mayston Ryle, care se mândrea că ştie să aprecieze un vin bun. De câte ori mă pofteşte la masă mă gândesc că n-aş face rău deloc să aduc cu mine un pic de whisky de calitate.

Dar dacă mâncarea n-a fost deloc grea, a fost în schimb conversaţia. E o axiomă a artei narative că adevărul trebuie să coincidă cu probabilitatea şi realistul e mereu stânjenit de exagerarea nesăbuită a faptelor reale. O redare, cuvânt cu cuvânt, a conversaţiei purtate de cei din jurul mesei oferite

de doamna Branderton ar lăsa impresia unei caricaturi stridente. Anecdota fu genul predominant. Doamna Mayston Ryle era expertă în anecdote din viaţa clerului; le spuse pe rând povestea cu episcopul Thorol şi cu mâinile lui albe, apoi pe aceea despre episcopul Wilberforce şi blestemata lui pălărie preoţească. (Doamnele fură oarecum şocate, dar doamna Mayston Ryle nu-şi putu permite să renunţe la poantă omiţând o înjurătură.) Episcopul le spuse o glumă ce circula pe seama lui, la care doamna Mayston Ryle replică cu una despre arhiepiscopul de Canterbury şi despre parohul cel plicticos. Domnul Atthill Bacot le spuse câteva anecdote politice – ca cea cu Gladstone şi masa din Camera Comunelor, alta cu Disraeli şi muncitorul agricol. Culmea hazului fu atinsă când generalul Hancock îşi debită celebrele lui anecdote despre ducele de Wellington. Edward râse de fiecare dată din toată inima.

Bertha nu-şi slăbea o clipă soţul din ochi. Era grozav de îngrijorată. Socotea că e urât din partea ei să-i treacă prin minte gândurile ce-o năpădeau; ceea ce îi venea în minte îl discredita pe Edward şi o făcea să se dispreţuiască. Nu era el oare frumos, perfect, adorabil? De ce atunci să tremure gândindu-se ce părere şi-ar face despre el o mână de zevzeci? Dar nu-şi putea stăpâni îngrijorarea. Oricât de mult îşi dispreţuia vecinii nu se putea împiedica să nu se simtă prost gândindu-se la aprecierile lor. Dar cum s-o fi simţind Edward oare? O fi şi el la fel de speriat ca şi ea? O chinuia gândul că el ar putea suferi. Simţi o imensă uşurare când doamna Branderton se ridică de la masă. Bertha îl văzu pe Arthur deschizând uşa. Ar fi dat orice să-l poată ruga să aibă grijă de Edward, dar nu îndrăzni. Îi era teamă ca nu cumva bătrânii aceia îngrozitori să-l facă să se simtă singur şi umilit. Când ajunse în salon, domnişoara Glover se trezi alături de Bertha, izolată cumva de celelalte invitate, de parcă nişte forţe divine i-ar fi oferit

anume prilejul de a-şi cere scuzele pe care găsea că e de datoria ei să le exprime doamnei Craddock, pentru că nu de mult i-l vorbise pe Edward de rău. Se tot gândise la ceea ce săvârşise şi ajunsese la concluzia că scuzele sunt absolut indispensabile. Însă cum era extrem de sperioasă din fire, ideea de a aborda un subiect atât de delicat o chinuia cumplit. Dar însuşi faptul că îi venea atât de greu să-şi ceară iertare o linişti: era de datoria ei să vorbească, din moment ce acest lucru îi era atât de neplăcut. Îi fu însă cu neputinţă să atace subiectul şi începu să discute despre vreme. Dar îşi făcu reproşuri că e laşă, strânse din dinţi şi deveni stacojie la faţă:

— Bertha, vreau să-ţi cer iertare, îşi dădu că deodată drumul la glas.

— Dar pentru ce Dumnezeu? întrebă Bertha, făcând ochii mari, în timp ce se uita uimită la biata domnişoară.

— Îmi dau seama c-am fost nedreaptă cu soţul tău. Credeam că nu e o partidă potrivită pentru tine şi-am spus despre el vorbe pe care nici n-ar fi trebuit să le gândesc. Îmi pare tare rău. E unul dintre cei mai buni şi mai drăguţi oameni pe care i-am cunoscut vreodată, sunt foarte bucuroasă că te-ai măritat cu el şi sunt sigură că o să fiţi foarte fericiţi.

Bertha începu să râdă şi ochii i se umplură de lacrimi; îi venea să se arunce de gâtul neîmblânzitei domnişoare Glover, căci vorbele acesteia erau o adevărată mană cerească pentru ea în clipa aceea.

— Ei, ştiu eu că nu credeai ce spui.

— Ba da, ba da, şi-mi pare tare rău, replică Glover, care nu putea admite în niciun chip să aducă vreo circumstanţă atenuantă crimei pe care o săvârşise.

— Uitasem complet amănuntul şi cred că foarte curând ai să fii şi dumneata la fel de nebună după Edward cum sunt şi eu.

— Dragă Bertha, să fiu nebună după soţul tău? Sper că nu vorbeşti serios, îi răspunse Glover, care nu glumea niciodată.

Dar vocea stridentă a doamnei Branderton le întrerupse conversaţia.

— Bertha dragă, aş vrea să stau de vorbă cu tine. Bertha se aşează zâmbind lângă ea şi doamna Branderton începu să-i vorbească în şoaptă.

— Trebuie neapărat să-ţi spun. Toată lumea zice că sunteţi cea mai frumoasă pereche din ţinut şi suntem cu toţii de părere că soţul tău este foarte, foarte drăguţ.

— A râs de toate glumele pe care le-aţi spus, replică Bertha.

— Da, zise doamna Branderton privind în sus şi într-o parte ca un canar. Are o fire atât de veselă… Mie mi-a plăcut de fapt întotdeauna, draga mea. Tocmai îi spuneam doamnei Mayston Ryle că eu îl cunosc foarte bine încă de când s-a născut. Mă gândeam că are să-ţi facă plăcere să afli că toată lumea îl consideră pe soţul tău foarte drăguţ.

— Sunt foarte încântată. Şi sper că şi Edward are să fie la fel de mulţumit de dumneavoastră toţi.

Trăsura soţilor Craddock sosi devreme şi Bertha se oferi să-i ducă acasă pe preot şi pe sora lui.

— Mă întreb dacă această doamnă n-a înghiţit cumva un băţ, zise doamna Molson, de îndată ce părăsiră salonul.

Auzind această vorbă de duh cele două surori Hancock începură să râdă în hohote şi până şi vicarul surâse blajin.

— Dar de unde oare o fi având diamantele? întrebă cea mai mare dintre domnişoarele Hancock. Credeam că sunt săraci lipiţi.

— Diamantele şi tablourile sunt singurele lucruri ce le-au măi rămas, spuse doamna Branderton. Familia ei a refuzat întotdeauna să le vândă, cu toate că este absurd, firește, ca nişte oameni în situaţia lor să păstreze asemenea bijuterii.

— Craddock e un băiat tare drăguţ, zise doamna Mayston Ryle cu vocea ei categorică de bas. Dar sunt de acord cu doamna Molson că ea este evident înclinată să-şi dea aere.

— De generaţii întregi cei din familia Ley au fost mândri ca nişte curcani, adăugă doamna Branderton.

— În orice caz în momentul de faţă nu prea văd de ce-ar trebui să fie atât de mândră, spuse domnişoara Hancock cea mare, care n-avea strămoşi de seamă şi socotea că aceia care au sunt snobi.

— O fi fost şi ea puţin emoţionată, zise lady Waggett, care, deşi nu distinsă, era bună la suflet. Îmi aduc aminte că eram întotdeauna numai nervi când eram tânără căsătorită şi mă duceam la vreo petrecere.

— Fleacuri, zise doamna Mayston Ryle. Era foarte stăpână pe ea. După părerea mea unei tinere nu-i şade bine să dovedească atâta siguranţă.

— Ei bine, ce credeţi că mi-a spus? zise doamna Branderton fluturându-şi braţele subţiri. Îi mărturisisem că suntem cu toţii foarte încântaţi de soţul ei; mă gândeam că asta o s-o mai mângâie, sărăcuţa de ea, şi mi-a răspuns că speră că şi soţul ei are să fie la fel de mulţumit de noi.

O clipă, doamna Mayston Ryle rămase consternată.

— Vai, ce amuzant! exclamă ea ridicându-se de pe scaun. Ei, asta-i bună! Domnul Edward Craddock speră că are să fie mulţumit de doamna Mayston Ryle!

Cele două domnişoare Hancock exclamară în cor: „Ha, ha!” Apoi, cum tocmai sosise trăsura distinsei doamne Waggett, aceasta ură noapte bună adunării şi ieşi grăbită, aşa că rochia ei de mătase violetă foşni majestuos. Acum petrecerea putea fi considerată că a luat sfârşit şi ceilalţi invitaţi plecară cuminţi în grupuri.

*

După ce trăsura îi lăsă acasă pe preot şi pe sora lui, Bertha se cuibări lângă soţul ei.

— Îmi pare atât de bine că s-a terminat, şopti ea; sunt fericită numai când sunt singură cu tine.

— A fost o seară grozav de reuşită, nu? zise el. După mine, toţi au fost a-ntâia.

— Îmi pare atât de bine că te-ai distrat, iubitule… Mi-era teamă să nu te plictiseşti.

— Sfinte Hristoase! Dar cum m-aş fi putut plictisi? Îţi prinde bine să mai asculţi când şi când o asemenea conversaţie, te înveseleşte.

Bertha tresări fără să vrea.

— Bătrânul Bacot e un om bine informat, ce zici? Nu m-aş mira deloc dacă s-ar dovedi că are dreptate când afirmă că guvernul o să cadă la expirarea mandatului.

— Îţi dă întotdeauna să înţelegi că este unul dintre confidenţii primului ministru, zise Bertha.

— Generalul e şi el un bătrân foarte nostim, adăugă Edward. Gluma pe care ne-a istorisit-o în legătură cu ducele de Wellington a fost foarte reuşită.

Această remarcă avu un efect ciudat asupra Berthei; nu se mai putu abţine, ci izbucni brusc în hohote de râs isteric. Soţul ei, crezând că râde amintindu-şi poanta începu să hohotească şi el.

— Ca să nu mai vorbesc de cea cu ghetrele episcopului! exclamă el, vesel la culme.

Şi cu cât Edward râdea mai tare, cu atât mai isterică devenea Bertha şi în timp ce trăsura înainta prin liniştea nopţii, amândoi ţipau şi răcneau în gura mare, zguduiţi de o veselie nestăpânită.

X

Şi astfel îşi începură Bertha şi Edward călătoria lor pe drumul ce nu duce nicăieri, care poartă numele de Calea sfintei căsnicii. Veni şi primăvara şi odată cu ea zeci şi sute de noi bucurii. Bertha urmărea creşterea zilelor, şofrăneii coloraţi ce răsăreau din pământ, ghioceii; zilele calde şi umede de februarie aduseră cu ele primulele, apoi violetele. Februarie este luna unei stagnări generale; inima firii e grea, nu-i pasă de neliniştea lui aprilie sau de viaţa tumultuoasă a lunii mai; în întreaga natură încolţeşte sămânţa şi palpită pulsul întregului pământ, întocmai ca o femeie care poartă pentru prima dată un copil în pântecele ei. Negurile se ridicau de pe Marea Nordului şi aşterneau peste coasta comitatului Kent un văl de umezeală albă şi aproape transparentă, aşa că puteai vedea prin el copacii desfrunziţi, desfiguraţi în chip straniu, cu ramuri ca nişte braţe lungi ce se zbăteau să se elibereze de cătuşele iernii; iarba era foarte verde în luncile mlăştinoase şi mieluşeii zburdau şi se zbenguiau şi behăiau, chemându-şi mamele. Sturzii şi mierlele începuseră să cânte prin tufişuri. Martie îşi făcu şi el apariţia tumultuos şi norii, mai înalţi ca de obicei, cutreierau bolta cerească mânaţi de vânturi furioase, adunându-se uneori la mari înălţimi în grămezi uriaşe ca apoi să se destrame şi să plutească spre vest, încălecând unul peste altul de grăbiţi ce erau. Natura se odihnea, ţinându-şi parcă răsuflarea înaintea marelui efort al facerii.

Încet, încet Bertha începu să-şi cunoască mai bine soţul. Când se măritase cu Edward nu ştiuse nimic altceva despre el decât că-l iubeşte; nu-şi

spuseseră cuvântul decât simţurile; atât Bertha cât şi Edward nu fuseseră decât nişte marionete pe care natura le aruncase una în braţele celeilalte şi le făcuse să simtă o atracţie reciprocă, pentru a putea perpetua specia. Bertha arsese de dorinţă ca un foc şi se azvârlise în braţele bărbatului ei, iubind ca animalele şi zeii deopotrivă. El era bărbatul şi ea era femeia şi pământul era o grădină a paradisului evocată de forţa pasiunii lor. Dar cunoscându-l mai bine, ajunse să-l iubească mai mult. Încetul cu încetul, descoperindu-i mintea, Bertha observase – spre marea ei încântare – că soţul ei vădeşte o neaşteptată puritate sufletească; îşi dădu seama de nebănuita lui candoare, încercând un sentiment de stranie fericire. Înţelese că Edward nu mai iubise până atunci, că pentru el femeia este un lucru ciudat pe care nu-l prea cunoaşte. Era mândră că soţul ei venise la ea nepângărit de îmbrăţişări străine, că buzele ce le sărutau pe ale ei erau curate: nu discutaseră subiectul, dar Bertha era sigură că Edward este total neprihănit. Sufletul îi era, fără doar şi poate, feciorelnic.

Şi atunci, cum oare să nu-l adore? Bertha nu era fericită decât atunci când era alături de soţul ei şi-i făcea o deosebită plăcere să se gândească că nu pot fi separaţi, că vor fi întotdeauna împreună, nedespărţiţi cât vor avea de trăit. Îl urma cum îşi urmează un câine stăpânul, cu o supunere într-adevăr înduioşătoare. Nu mai avea pic de mândrie în ea şi nu dorea să existe decât prin Edward, să-şi contopească fiinţa cu a lui şi să fie pe de-a-ntregul una cu el. Voia ca el să fie singura ei individualitate, asemănându-se cu iedera ce se agaţă de stejar, căci el era un stejar, un stâlp puternic şi ea era foarte plăpândă. Dimineaţa, după ce luau micul dejun, îl însoţea în plimbarea pe care el o făcea pe cuprinsul fermei şi numai când nu se putea altfel rămânea acasă să vadă de gospodărie. Încercase să citească, dar în zadar, aşa că îşi

aruncase cărţile. La ce bun să citească? N-avea nevoie de distracţie căci soţul ei îi ocupa tot timpul şi dacă ştia cum să iubească, la ce mai avea nevoie de alte cunoştinţe? Adesea, când rămânea un timp singură, lua vreo carte, dar nu se putea concentra prea îndelung asupra ei, căci începea să se gândească din nou la Edward, dorind să fie alături de el.

Viaţa Berthei devenise un vis minunat, un vis care n-ai vrea să se termine niciodată, căci fericirea ei nu era zgomotoasă, tulburătoare şi tumultuoasă, o fericire din acelea turbulente care aduc cu sine zarvă şi agitaţie, ci o fericire lină şi potolită. Trăia într-un paradis de nuanţe trandafirii, fără umbre adânci, dar şi fără lumini orbitoare. Trăia într-al nouălea cer şi singura ei legătură cu pământul era liturghia săptămânală de la Leanham. Biserica simplă, cu pinul din preajmă şi cu stranele bine lustruite, cu mirosuri de pomadă de păr şi de colonie avea ceva încântător de omenesc în ea. Edward era îmbrăcat în hainele de sărbătoare, orga scotea sunete infernale şi corul satului cânta fals; rugăciunile pe care domnul Glover le rostea în mod mecanic erau, cu dibăcie, văduvite de toată frumuseţea lor, iar predica pe care o ţinea, extrem de plată. Cele două ore pe care şi le petrecea la biserică o făceau pe Bertha să vină, în suficientă măsură, în contact cu realităţile pământeşti pentru a-şi da seama că viaţa nu este cu totul eterică.

Şi-apoi sosi şi luna lui april: ulmii din faţa conacului Court Leys începură să înfrunzească, mugurii verzi acoperiră ramurile ca o ploaie delicată, ca un abur verzui ce se putea vedea de la oarecare distanţă, dar care dispărea de îndată ce te apropiai. Lanurile cafenii se înveşmântară în haine de vară, trifoiul răsări verde şi plin de sevă, iar semănăturile promiteau recolte bogate. Erau zile când aerul era aproape îmbălsămat, când soarele era cald şi inima îţi tresaltă bucuroasă că primăvara este în sfârşit aproape. Ploaia caldă şi

liniştită înmuia pământul şi stropi nenumăraţi atârnau mereu de pe ramuri strălucind în soarele ce nu întârzia să apară. Laleaua îşi desfăcea ruşinoasă petalele, acoperind pământul cu un covor viu colorat. Norii ce învăluiau localitatea Leanham se ridicară, iar lumea se întindea, de jur-împrejur, într-un cerc mai vast. Acum păsările nu mai scoteau triluri atât de nesigure, ca în martie; ci cântau din toată inima, umplând văzduhul, iar în păducelul din spatele casei de la Court Leys prima privighetoare îşi revărsă trilurile. Din pământ se ridicau mirosuri tari, mireasma ţarinei şi a ploii, parfumurile soarelui şi ale violurilor line.

Dar uneori ploua fără încetare de dimineaţa până seara. Şi atunci Edward îşi freca mâinile.

— Ce bine-ar fi să ţină tot aşa vreo săptămână; semănăturile au mare nevoie de ploaie.

Într-o asemenea zi, Bertha stătea tolănită pe o canapea iar Edward, la fereastră, privea ploaia ce răpăia în geamuri. Berthei îi veni în minte după-amiaza aceea de noiembrie când, de la aceeaşi fereastră, contemplase aspectul mohorât al iernii, dar cu inima plină de dragoste şi de speranţă.

— Hai vino şi stai lângă mine, Eddie dragă, spuse ea. Nu te-am văzut mai deloc toată ziua.

— Trebuie să ies, răspunse Edward fără să se întoarcă.

— Ei nu, nu trebuie. Vino şi te aşază aici, lângă mine.

— Am să stau cu tine două minute până ce îmi înhamă calul la trăsurică.

Se aşeză şi Bertha îi înlănţui gâtul cu braţele.

— Sărută-mă.

O sărută şi ea râse.

— Băieţel caraghios ce eşti, am impresia că nu prea ţii să mă săruţi.

Dar Edward nu-i putu răspunde, căci în clipa aceea trăsurica se opri în faţa uşii şi el sări în picioare.

— Unde te duci?

— Mă duc până la Herne să vorbesc cu bătrânul Potts pentru nişte oi.

— Şi pleci numai pentru atâta? Nu crezi c-ai putea rămâne acasă într-o după-amiază, dacă te rog eu?

— De ce? întrebă el. Nu-i nimic de făcut prin casă. Nu vine nimeni, îmi închipui.

— Vreau să fiu cu tine, Eddie, zise ea cam bosumflată.

Edward râse.

— Dacă-i doar pentru atâta, atunci tare mi-e teamă că nu-mi pot călca cuvântul şi trebuie să mă duc la întâlnire.

— Atunci să vin cu tine?

— Dar de ce naiba? întrebă el surprins.

— Vreau să fiu cu tine, mi-e urât să fiu mereu despărţită de soţul meu.

— Dar nu suntem mereu despărţiţi. Dă-o-ncolo de treabă, mie mi se pare că suntem tot timpul împreună.

— Tu nu-mi simţi lipsa cum ţi-o simt eu, zise Bertha cu voce scăzută, privind în pământ.

— Dar plouă cu găleata şi-ai să te uzi leoarcă dac-ai să ieşi.

— Şi ce-mi pasă dac-am să mă ud, din moment ce sunt cu tine.

— Ei, atunci vino dacă ţii cu tot dinadinsul.

— Nu-ţi pasă dacă vin sau nu; ţie ţi-e totuna.

— Ei bine, după mine ar fi o prostie să ieşi pe ploaia asta. Îţi dai scama că dacă n-ar trebui, nu m-aş duce nici eu, dar n-am încotro.

— Atunci du-te, zise Bertha.

Cu greu îşi stăpâni cuvintele aspre ce-i stăteau pe limbă.

— Ai să te simţi mult mai bine acasă, îi spuse soţul ei vesel. Mă întorc la ora cinci să luăm ceaiul împreună. Pa!

Edward i-ar fi putut spune o mie de altfel de lucruri. I-ar fi putut spune că nimic nu i-ar face mai mare plăcere decât să vină şi ea cu el. Că

întâlnirea poate să se ducă la naiba şi că are să rămână cu ea. Dar el plecă fluierând voios. Nici nu-i păsa.

Bertha se îmbujoră, umilită de refuzul lui.

„Nu mă iubeşte", îşi zise ea şi izbucni deodată în lacrimi, primele lacrimi ce le vărsa de când se măritase, primele de la moartea tatălui ei. Şi-i fu ruşine de ele. Încercă să le oprească, dar nu izbuti şi plânse înainte fără să se poată stăpâni. Cuvintele lui Edward i se păreau îngrozitor de crude şi se întreba cum de le putuse rosti.

„Ar fi trebuit să mă aştept la asta, îşi zise. Nu mă iubeşte."

Se supără pe el, amintindu-şi micile semne de răceală care adeseori o făcuseră să sufere. Adeseori aproape că o dădea la o parte când venea să-l mângâie, pentru că în clipa aceea era ocupat cu altceva; de multe ori se întâmplase să nu-i răspundă la declaraţiile ei solemne de dragoste eternă. Nu ştia oare că o răneşte până în adâncul fiinţei ei? Când îi mărturisea că îl iubeşte din toată inima, el întreba dacă întorsese sau nu pendula! Bertha cugetă vreo două ore la nefericirea ei şi cum pierduse noţiunea timpului, fu uimită când auzi trăsura oprindu-se în faţa uşii. Prima ei pornire fu să se repeadă să-l întâmpine pe Edward, dar se stăpâni. Era supărată pe el. Edward intră şi strigându-i din prag că e ud şi că trebuie să se schimbe, urcă scările tropăind. Sigur, nu observase că, pentru prima dată de când e însurat, nevasta nu-i iese în întâmpinare: nu remarca niciodată nimic.

În cele din urmă Edward coborî şi faţa-i strălucea din pricina aerului proaspăt.

— Să ştii că-mi pare tare bine că n-ai venit cu mine. A plouat cu găleata. Ceaiul e gata? Sunt mort de foame.

La ceai se gândea el, când Bertha ar fi vrut să-şi ceară scuze, să-i dea umile explicaţii, s-o roage să-l ierte. Era vesel ca întotdeauna şi nici prin gând

nu-i trecea că nevasta lui vărsase lacrimi amare de supărare.

— Ţi-ai cumpărat oile? întrebă ea indignată.

Ar fi vrut ca Edward să-şi dea seama de tulburarea ei şi să-i facă reproşuri; dar el nu observa nimic.

— Doar câteva, spuse el. Nu merita să dai mai mult de cinci lire pe toată turma.

— Mai bine stăteai cu mine, cum te-am rugat, îi zise Bertha pornită.

— Dacă ne gândim numai la afaceri, ai dreptate, dar cred că plimbarea prin aer liber mi-a făcut bine.

Era un om care ştia să tragă folos din orice. Bertha luă o carte şi începu să citească.

— Unde-i ziarul? întrebă Edward. N-am citit încă articolul de fond.

— Habar n-am, răspunse Bertha.

Rămaseră în salon până la ora cinci, Edward parcurgând metodic paginile ziarului *Standard,* citind coloană după coloană, iar Bertha întorcând paginile cărţii, încercând să înţeleagă, dar gândindu-se tot timpul numai la jignirile primite. Nu scoaseră mai niciun cuvânt la masă căci Edward nu era vorbăreţ, şi de obicei conversaţia rămânea în seama Berthei. Remarcă doar că în curând au să apară cartofii noi şi că-l întâlnise pe doctorul Ramsay. Bertha îi răspunse monosilabic.

— Eşti foarte tăcută, Bertha, observă el ceva mai târziu. Ce s-a întâmplat?

— Nimic.

— Te doare capul?

— Nu.

N-o mai întrebă altceva, mulţumit că tăcerea ei se datorează unor cauze fireşti. Nu păru să-şi dea seama că Bertha se manifestă altfel decât de obicei. Ea se stăpâni cât putu, dar în cele din urmă răbufni, referindu-se la remarca pe care Edward o făcuse cu o oră în urmă.

— Şi-ţi pasă ţie oare dacă mă doare capul sau nu? exclamă ea. Era mai degrabă o împunsătură decât o întrebare.

Edward îşi ridică mirat privirea:

— Dar ce s-a întâmplat?

Bertha se uită la el, apoi cu un gest de enervare, îi întoarse spatele. Dar apropiindu-se de ea Edward o cuprinse pe după mijloc.

— Nu te simţi bine, draga mea? o întrebă îngrijorat.

Bertha se uită iar la el, dar acum ochii îi erau plini de lacrimi şi nu-şi putu stăpâni un suspin.

— O, Eddie, fii drăguţ cu mine, spuse ea dându-se dintr-o dată bătută.

— Hai, spune-mi ce te supără.

O luă în braţe şi-o sărută. Simţindu-l aproape, dragostea ei, care în ultimele ceasuri aproape că pierise, se trezi din nou şi Bertha izbucni în lacrimi.

— Nu fi supărat pe mine, Eddie, suspină ea; până la urmă ea îşi cerea iertare şi-şi căuta scuze. Nu m-am putut stăpâni. Nu te-ai supărat, nu?

— Dar de ce naiba să mă supăr? întrebă el, neînţelegând nimic.

— Am fost atât de mâhnită azi după-amiază. Am avut impresia că nu-ţi pasă de mine nici cât negru sub unghie. Trebuie să mă iubeşti, Eddie. Nu pot trăi fără dragostea ta.

— Tare mai eşti prostuţă, spuse el râzând.

Bertha îşi şterse lacrimile, zâmbind. Faptul că el o iertase era o mare mângâiere pentru ea şi acum era mult mai fericită decât înainte.

XI

Nu se putea în orice caz spune că Edward o iubea cu pasiune. Bertha nu-şi putea aduce aminte când observase prima dată indiferenţa lui faţă de izbucnirile ei pătimaşe. La început nu-şi dăduse seama de nimic altceva decât că îşi iubeşte bărbatul din toată inima şi dragostea ei arzătoare aprinsese într-o oarecare măsură afecţiunea palidă a soţului ei, până când începuse să ardă cu aceeaşi strălucire vie ca şi a ei. Totuşi, încetul cu încetul, ajunsese să se convingă că el îi dădea foarte puţin în schimbul iubirii neţărmurite cu care-l copleşea ea. Motivele nemulţumirii ei erau greu de explicat: o încercare aproape imperceptibilă de a se feri de ea, o nepăsare faţă de sentimentele ei – nimicuri fără însemnătate ce păreau aproape comice. La început Bertha îl asemuia pe Edward cu Hipolit al Fedrei; era sălbatic şi neîmblânzit, sărutările femeilor îl speriau, indiferenţa lui, ce îmbrăca o sălbăticie rustică, îi făcea plăcere. Şi Bertha îşi spunea că dragostea ei pătimaşă are să topească ţurţurii de gheaţă din inima lui. Dar curând încetă să mai considere amuzantă pasivitatea lui, uneori îl dojenea şi adeseori, când era singură, plângea.

— Mă întreb dacă îţi dai seama cât de mult mă faci câteodată să sufăr, îi spuse într-o zi Bertha.

— Nu cred că fac aşa ceva.

— Tu nici nu observi. Când mă apropii să te sărut mă împingi la o parte cu cel mai firesc gest din lume, de parcă… de parcă aproape că nu m-ai putea suferi.

— Prostii, replică el.

După părerea lui, el nu se schimbase deloc de la începutul căsătoriei.

— Sigur că după patru luni de căsnicie un bărbat nu mai poate fi chiar ca în luna de miere. Nu poţi face dragoste tot timpul şi nici nu te poţi giugiuli mereu. Fiecare lucru la timpul şi momentul potrivit.

După munca de peste zi, îi plăcea să-şi citească liniştit ziarul, aşa că atunci când Bertha venea la el o aşeza binişor alături.

— Hai, fii fată bună şi lasă-mă puţin în pace, spunea el.

— Vai, nu mă iubeşti deloc, striga ea în astfel de momente simţind că i se rupe inima de nefericită ce este.

Nu-şi ridica ochii de pe ziar şi nici nu-i răspundea: era în plină lectură a articolului de fond.

— De ce nu-mi răspunzi? îl apostrofa ea.

— Pentru că vorbeşti prostii.

Era întotdeauna bine dispus şi accesele de mânie ale Berthei nu-l scoteau niciodată din sărite. Ştia că femeile sunt cam ţâfnoase uneori, dar dacă le laşi în voia lor le trece până la urmă.

— Femeile sunt ca şi găinile, îi spunea el unui prieten. Lasă-le într-o curte mare, bine îngrădită, cu plasă înaltă ca să nu poată face vreo poznă şi când cârâie şi cotcodăcesc ţin-te tare şi nu le băga în seamă.

Căsătoria nu schimbase prea mult felul de a fi al lui Edward. Dusese întotdeauna o viaţă ordonată şi căsătoria nu i-o schimbă. Trăia, fireşte, mai confortabil de când era însurat.

— Ce mai tura-vura, un bărbat are nevoie de o femeie care să-l îngrijească, îi spuse el doctorului Ramsay, pe care-l întâlnea uneori, când acesta îşi vizita bolnavii. — Înainte de a mă însura, mereu mă pomeneam că mi se rod cămăşile foarte repede, dar acum de îndată ce observ că mi se deşiră puţin manşeta i-o dau numaidecât nevestei şi ea mi-o coase şi mi-o face de parc-ar fi nouă.

— Ai o mulţime de treabă-n plus acum că ai preluat şi ferma Horne, nu?

— Vai de mine. Dar îmi face plăcere. La drept vorbind n-am niciodată destul de lucru. După mine, dacă vrei ca agricultura să fie rentabilă, trebuie s-o faci pe scară mare.

Edward era ocupat de dimineaţă până seara; dacă nu era pe câmp, atunci avea treburi la Blackstable, Tercanbury sau Faversley.

— Nu aprob trândăvia, spunea el. Se zice că celor ce stau degeaba le dă diavolul de lucru şi zău, să mor eu dacă nu-i aşa.

Fireşte că domnişoara Glover, faţă de care îşi exprimase această părere, fu întru totul de acord şi când Edward plecă aproape imediat după aceea, lăsând-o cu Bertha, îi zise:

— Ce băiat bun e soţul dumitale! Nu te superi că ţi-o spun, nu?

— Sigur că nu, dacă-ţi face plăcere, răspunse sec Bertha.

— Toată lumea îl laudă. Fireşte că Charles are o părere foarte bună despre el.

Bertha nu răspunse şi Glover adăugă:

— Nici nu-ţi poţi închipui cât mă bucur că eşti atât de fericită.

Bertha zâmbi:

— Ai o inimă de aur, Fanny.

Apoi conversaţia lâncezi şi după vreo cinci minute de tăcere apăsătoare, Glover se sculă să plece. Când uşa se închise în urma ei, Bertha se lăsă din nou în fotoliu şi începu să cugete. Era una dintre zilele ei nenorocite: Eddie plecase la Blackstable şi ar fi vrut să-l însoţească.

— Nu cred c-ar fi bine să vii cu mine, îi spusese el. Sunt cam grăbit şi-am să merg foarte repede.

— Pot şi eu să merg repede, îi răspunsese ea, întristându-se.

— Nu, nu poţi. Ştiu eu ce înţelegi tu prin a merge repede. Dacă vrei, vino să-mi ieşi înainte când mă întorc.

— Ah, faci tot ce-ţi stă în putinţă ca să mă jigneşti. Parcă abia aşteptai prilejul să fii crud cu mine.

— Vai, Bertha, cu tine nu se poate discuta! Dar nu vezi că sunt grăbit şi că n-am timp să umblu agale şi să pălăvrăgesc despre floricele?

— Atunci să mergem cu trăsura.

— Asta nu se poate. Iapa nu se simte tocmai în apele ei şi căluţul a avut o zi grea ieri; azi trebuie neapărat să se odihnească.

— Nu-i adevărat. Nu vrei să mă iei cu tine. Întotdeauna se întâmplă aşa, în fiecare zi. Inventezi tot felul de lucruri ca să te descotoroseşti de mine, mă dai la o parte până şi când vreau să te sărut.

Izbucni în lacrimi, conştientă că e nedreaptă şi totuşi convinsă că el se poartă foarte urât cu ea. Edward zâmbi cu o jovialitate enervantă.

— Când ai să te potoleşti o să-ţi pară rău de ce mi-ai spus şi o să vrei să te iert.

Ridică ochii spre el împurpurându-se la faţă.

— Mă socoţi un copil fără minte.

— Nu, cred doar că azi eşti cam nervoasă.

Apoi ieşi fluierând şi ea îl auzi dându-i porunci grădinarului, pe tonul lui obişnuit, vesel şi bine dispus, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. Bertha era convinsă că a şi uitat mica scenă dintre ei; nimic nu-i afecta voioşia. Bertha n-avea decât să plângă, să-şi smulgă inima din piept (metaforic bineînţeles) şi s-o izbească de pământ, Edward n-avea să se tulbure pentru atâta lucru; continua să fie nepăsător, vesel şi îngăduitor. Vorbele grele nu frâng oasele nimănui, zicea el. „Femeile sunt ca găinile; când cârâie şi cotcodăcesc ţin-te tare şi nu le băga în seamă.”

Când se întoarse, Edward nu păru să-şi dea seama că nevastă-sa e supărată. Avea o fire întotdeauna calmă şi nu era înzestrat cu spirit de observaţie. Bertha îi răspunse în monosilabe, dar el sporovăi mai departe, încântat că făcuse un târg

bun cu un individ din Blackstable. Bertha abia aştepta ca el s-o întrebe de ce-i supărată, ca să poată sări cu gura pe el, dar Edward era cumplit de obtuz – sau o făcea numai pe prostul ca să nu-i dea prilejul să vorbească. Poate că era prima dată când Bertha se supăra cu adevărat pe soţul ei şi asta o sperie. Edward se transformase dintr-o dată într-un duşman şi ar fi vrut să-l facă să sufere cumva. Nu mai înţelegea nici ea ce voia. Ce avea să se întâmple după asta? De ce nu-i spunea el nimic, ca să-şi poată ea vărsa focul şi pe urmă să se împace cu el? Timpul se scurgea greu şi ea continuă să rămână posacă, fără să scoată o vorbă. Începuse să sufere cumplit. Se lăsă şi noaptea şi Edward tot nu dădu niciun semn. Bertha aştepta să se ivească vreun prilej de ceartă, dar nu i se oferi nicio şansă. Se duseră la culcare şi, întorcându-i spatele, Bertha se prefăcu că a adormit. Nu-i dădu sărutarea – sărutarea aceea nesfârşită a îndrăgostiţilor – cu care-l obişnuise seară de seară. Acum are să-şi dea în sfârşit seama, gândi ea, acum cu siguranţă că o s-o întrebe ce-o necăjeşte şi are să-l poată în sfârşit îngenunchea. Dar Edward nu spuse nimic, era mort de oboseală, după o zi de muncă grea şi adormi fără să scoată o vorbă. Peste cinci minute Bertha îi auzi respiraţia adâncă şi regulată.

Atunci se dădu bătută. Nu putea adormi fără să-i spună noapte bună, fără sărutarea buzelor lui.

„E mai tare decât mine, îşi zise ea, pentru că nu mă iubeşte.”

Suspină pe înfundate. Nu putea suferi să fie supărată pe bărbatul ei. Are să se supună la orice, numai să nu rămână mânioasă peste noapte şi să mai fie nefericită încă o zi. Devenise blândă ca o mieluşică. În cele din urmă, nemaifiind în stare să suporte suferinţa ei cumplită, îl trezi.

— Eddie, nu mi-ai spus noapte bună.

— La naiba, am uitat complet, răspunse el somnoros.

Bertha îşi înăbuşi un suspin.

— Ei, dar ce s-a întâmplat? Doar nu plângi pentru c-am uitat să te sărut? Ştii, eram frânt de oboseală.

Aşadar nu observase nimic. În timp ce ea suferise chinuri groaznice, el fusese la fel de mulţumit de sine şi de fericit ca de obicei. Dar Bertha îşi stăpâni repede noul acces de furie. Nu-i dădea mâna să fie mândră tocmai acum.

— Nu cumva eşti supărat pe mine? Nu pot dormi până ce nu mă săruţi.

— Prostuţă mică! şopti el.

— Mă iubeşti, nu-i aşa?

— Sigur.

O sărută, aşa cum îi plăcea ei şi încântarea ce-o încercă o făcu să-şi uite cu totul supărarea.

— Nu pot trăi dacă nu mă iubeşti. Se cuibări la pieptul lui, suspinând. O, ce n-aş da să te pot face să înţelegi cât de mult te iubesc. Acum ne-am împăcat, nu?

— Dar ce, am fost vreodată supăraţi?

Bertha scoase un oftat de uşurare şi rămase în braţele lui, pe deplin fericită. În clipa următoare răsuflarea lui Edward îi dădu de ştire că adormise. Nu îndrăzni să se mişte ca nu cumva să-l trezească.

*

Vara îi aduse Berthei prilej de noi desfătări şi ea începu să se bucure cu tot dinadinsul de viaţa rustică pe care o aşteptase cu atâta nerăbdare. Ulmii de la Court Leys aveau acum veşmânt bogat de frunze şi vegetaţia luxuriantă ce înconjura conacul îi dădea o înfăţişare majestuoasă. Dintre toţi copacii ulmul este cel mai venerabil, dacă vreţi poate cam prea pompos, dar de o eleganţă desăvârşită şi umbra pe care o aruncă nu este ca toate celelalte, ci deasă şi sigură de sine. Aşa cum se cuvine să fie umbra pe moşia unei familii de nobili de ţară. Trunchiul căzut fusese luat de acolo şi în spaţiile goale urmau să se planteze la toamnă

puieţi. Edward se apucase cu tot dinadinsul să aranjeze cât se poate mai bine domeniul. În primăvară conacul de la Court Leys fusese zugrăvit aşa încât acum arăta nou-nouţ, de parcă ar fi fost vila izolată a unui agent de Bursă; straturile de flori, ce fuseseră lăsate în părăsire ani de-a rândul, erau aranjate acum în mai multe covoare de flori; muşcate roşii dispuse în pătrăţele, contrastau cu calciolariile galbene dispuse în cercuri; merişorii, ce crescuseră sălbatic, fură tunşi până la înălţimea potrivită; gardul viu de păducei fu sortit pieirii, căci Edward hotărî să înconjoare domeniul cu o palisadă de lemn şi cu tufe de laur. Aleea ce ducea la poartă fu acoperită cu mai multe straturi de pietriş, aşa că deveni un motiv de mândrie pentru urmaşa unei stirpe străvechi şi vlăguite. Nici nu trecuseră două săptămâni de când Craddock domnea în locul lor că oile fură alungate de pe pajiştea ce mărginea aleea de o parte şi de alta şi de atunci iarba fusese tunsă şi presată cu sârg. Fu amenajat şi un teren de tenis, care, după câte spunea Edward, dădea un aspect agreabil proprietăţii. În sfârşit, porţile de fier vopsite în negru şi auriu aveau o înfăţişare splendidă, potrivită pentru intrarea în conacul unui gentleman, iar căsuţa portarului, şi ea renovată, dovedi tuturor că Court Leys era acum în mâinile unui om care ştie cum trebuie făcute lucrurile şi cum să-ţi ţii rangul în viaţă.

Deşi Berthei îi era groază de orice inovaţii, acceptase supusă toate îmbunătăţirile aduse de Edward; ele alcătuiau o inepuizabilă sursă de discuţii şi entuziasmul lui o incinta.

— Pe cinstea mea, spunea el frecându-şi mâinile, toate schimbările astea o s-o facă pe mătuşa ta să sară-n sus de bucurie.

— Sigur că da, răspunse Bertha zâmbind, dar cutremurându-se la gândul aprecierilor sarcastice ale domnişoarei Ley.

— Aproape că nici n-are să mai recunoască proprietatea, care arată ca nouă, iar terenurile din jurul ei parc-ar fi fost amenajate doar cu vreo cinci, şase ani în urmă. Mai acordă-mi vreo cinci ani şi nici tu n-ai să-ţi mai recunoşti domeniile.

*

Domnişoara Ley acceptase în cele din urmă una dintre invitaţiile pe care Edward insistase mereu să i le trimită şi acum le scrisese că vine să stea la ei vreo săptămână. Sigur, Edward fu foarte încântat; după cum spunea, voia să fie în relaţii de prietenie cu toată lumea şi nu era firesc ca singura rudă a Berthei să-i evite cu tot dinadinsul.

— Parcă n-ar fi de acord cu căsătoria noastră, şi le dă oamenilor apă la moară să vorbească pe seama noastră.

O întimpină pe inimoasa doamnă la gară şi oarecum spre consternarea acesteia, o salută cu multă efuziune.

— Bine că vă vedem în sfârşit printre noi! strigă el cu glasul lui puternic şi jovial. Credeam că nu mai aveţi de gând să veniţi pe la noi. Aici, hamal!

Îşi ridică glasul atât de tare încât făcu să răsune şi să se cutremure peronul. O strânse pe domnişoara Ley de amândouă mâinile şi ea se înfioră la gândul că ar putea cumva s-o sărute de faţă cu atâta lume. Şase oameni.

„Cultivă stilul gentilomului de ţară, se gândi ea. Tare nu-mi place."

Craddock luă nenumăratele valize cu care călătorea domnişoara Ley şi le dădu pe seama slujitorilor. Încercă chiar s-o convingă să se sprijine de braţul lui până la trăsurică, dar mătuşa refuză categoric onoarea ce i se făcea.

— Acum fiţi amabilă şi poftiţi pe partea asta să vă ajut să urcaţi. Bagajele o să le aducem mai târziu cu căluţul.

Dirija totul cu precizie şi cu siguranţă de stăpân. Domnişoara Ley observă că sfiala ce-i dădea pe vremuri un oarecare farmec dispăruse odată cu însurătoarea. Şi se cam îngrăşase; viaţa prosperă şi conştiinţa faptului că acum e un om mult mai important îl făceau parcă să arate mai spătos şi mai înfipt; faţă de când îl văzuse prima dată pieptul i se umflase mult şi talia i se îngroşase proporţional.

„Dacă îşi dă drumul tot aşa, gândi ea, are să ia nişte proporţii uriaşe înainte de a împlini patruzeci de ani, bietul băiat!”

— Vai de mine, mătuşă Polly (zise Edward abandonând cu îndrăzneală respectuoasa formulă de domnişoară Ley pe care o folosise întotdeauna până atunci, deşi noua sa rubedenie nu era deloc femeia pe care bărbaţii ar fi îndrăznit s-o trateze cu familiaritate), dar eu socot că-i caraghios să staţi doar o săptămână. O să trebuiască să rămâneţi cel puţin câteva luni.

— E foarte drăguţ din partea dumitale să insişti, dragă Edward, replică domnişoara Ley pe un ton sec. Dar mai am şi alte obligaţii.

— Ei, atunci trebuie să renunţaţi la ele. Nu-mi pot lăsa musafirii să plece de cum sosesc în casa mea.

Domnişoara Ley ridică din sprâncene şi surâse. Casa lui, Dumnezeule!

— Dragul meu Edward, răspunse ea. Nu rămân nicăieri mai mult de două zile. În prima le vorbesc gazdelor, în a doua le las pe ele să-mi vorbească, iar în a treia plec. Stau câte o săptămână pe la hoteluri ca să am pensiune completă şi ca să mi se aerisească rufele spălate.

— Ne trataţi de parc-am fi hotel, zise Edward râzând.

— Vă fac un mare compliment; în casele particulare eşti foarte prost servit.

— Mă rog, să nu mai vorbim despre asta. Dar să ştiţi că am să vă pun valizele în debara şi am să păstrez eu cheia.

Domnişoara Ley scoase râsul acela scurt şi sec ce denota că n-o amuză deloc remarca persoanei în prezenţa căreia se află, ci că râde de vreun gând al ei. Ajunseră la Court Leys.

— Observaţi schimbările ce s-au făcut de când n-aţi mai fost pe aici, nu? întrebă Edward vesel.

Domnişoara Ley privi de jur-împrejur şi strânse din buze.

— E foarte drăguţ, zise ea.

— Ştiam eu că o să vă facă praf, strigă el râzând.

Bertha îşi întâmpină mătuşa în hol şi o îmbrăţişă cu demnitatea gravă ce caracterizase întotdeauna relaţiile dintre ele.

— Ce fată deşteaptă eşti Bertha, spuse mătuşă-sa. Reuşeşti să-ţi menţii perfect silueta.

După care începu să facă solemn investigaţii asupra fericirii conjugale a tinerei perechi.

XII

Pasiunea de a-şi analiza semenii ce se întâmplau să apară în sfera vizuală a domnişoarei Ley era viciul ce-o fascina cel mai mult şi nu existau legături de rudenie sau afecţiune care s-o împiedice să-şi exercite talentele în această privinţă. La masă nu-i slăbi din ochi pe Bertha şi pe Edward. Bertha era vorbăreaţă, sporovăind, cu o vioiciune ce părea suspectă, despre vecinii lor – despre noile pălării şi noua coafură a doamnei Branderton, despre operele de caritate ale domnişoarei Glover şi despre vizitele la Londra ale domnului Glover. Edward nu scotea o vorbă decât atunci când o îndemna pe mătuşa Ley să mai servească. Mâncă peste măsură de mult şi celibatara domnişoară se minună în sinea ei ce bucăţi imense băga în gură şi cu câtă poftă îşi sorbea berea. Natural, trase anumite concluzii, apoi mai trase şi altele când, după ce devorase aproape un sfert de kilogram de brânză şi dăduse pe gât ultima înghiţitură de bere, se dădu înapoi cu scaun cu tot scoţând un fel de muget ce-ţi aducea aminte de o fiară sălbatică ghiftuită şi zise:

— Acum mă tem că trebuie să m-apuc de treabă. Cei ce trudesc n-au timp de odihnă.

Scoase din buzunar o pipă din lemn de trandafir sălbatic, o umplu şi o aprinse.

— Ei, acum mă simt mai bine. La revedere. Am să mă-ntorc la ora ceaiului.

Concluziile zumzăiau în jurul domnişoarei Ley ca musculiţele într-o zi de vară. Nu-i dădură pace toată după-amiaza şi apoi din nou în timpul cinei. Bertha se arătă şi ea neobişnuit de afectuoasă şi mătuşa Ley se întrebă de nenumărate ori dacă

şuvoiul ei de vorbe, dacă acele hohote de râs, izvorau dintr-o veselie sinceră sau mai degrabă din dorinţa josnică de a adormi bănuielile unei mătuşi iscoditoare, între două vârste. După cină, remarcând că mătuşa Ley face parte din familie şi că deci nu doreşte probabil ca el să se poarte protocolar, Edward începu să citească ziarul. Când, rugată de mătuşa ei, Bertha începu să cânte la pian, buna-cuviinţă îl făcu să pună jurnalul deoparte, dar căscă de douăzeci de ori într-un sfert de oră.

— Trebuie să renunţ să mai cânt, zise Bertha, căci altfel Eddie are s-adoarmă numaidecât. Nu-i aşa, iubitule?

— Nu m-aş mira, replică el, râzând. Adevărul este că bucăţile pe care le cântă Bertha când avem invitaţi mă plictisesc de moarte.

— Edward nu vrea să m-asculte decât dacă-i cânt *The Blue Bells of Scotland* sau *God Save the Queen*[1].

Bertha făcu remarca, surâzându-i voioasă soţului ei, dar mătuşa Ley trase iarăşi concluzii.

— Trebuie să recunosc că nu pot suferi muzica asta străină. Îi tot spun Berthei: — De ce nu cânţi cântece englezeşti?

— În cazul în care trebuie totuşi să cânt ceva, interveni soţia lui.

— La urma urmei *The Blue Bells of Scotland,* are totuşi o melodie pe care omul o poate înghiţi.

— Tocmai asta-i deosebirea, zise Bertha, zdrăngănind câteva măsuri din *Anglie, fii stăpână,* eu n-o pot suporta.

— Ei, eu sunt patriot, ripostă Edward. Mie-mi plac melodiile simple, frumoase, curat englezeşti. Îmi plac pentru că sunt englezeşti. Şi nu mi-e ruşine să spun că, după mine, cel mai frumos cântec ce s-a scris vreodată este imnul nostru naţional.

— Imn care a fost scris de un neamţ, dragă Edward, spuse zâmbind domnişoara Ley.

— Aşa o fi, răspunse Edward fără să se lase intimidat, dar este englezesc prin simţire şi altceva nu mă interesează.

— Bravo, bravo! exclamă Bertha. Cred că Edward aspiră la o carieră politică. Sunt sigură că până la urmă am să devin soţia deputatului din partea locului.

— Sunt patriot, zise Edward, şi nu mi-e ruşine, s-o mărturisesc.

— *O, Anglie stăpână fii…* începu să cânte Bertha. O, *Anglie, stăpână fii pe lumea toată, englezii robi nu pot să fie niciodată. Ta-ra-ra-bum-ţi-ra. Ta-ra-ra-bum-ţi-ra!*

— Păi acum aşa-i peste tot, îşi continuă oratorul peroraţia. Ne sufocăm de-atâţia străini şi de mărfurile lor. E de-a dreptul scandalos. Muzica englezească nu vă mai mulţumeşte, v-o aduceţi din Franţa şi din Germania. Şi untul de unde-l aduceţi? Din Franţa! Şi carnea? Din Noua Zeelandă! (Toate acestea le rosti cu dispreţ, iar Bertha le sublinie cu un acord răsunător.)

— Cât despre unt, nici măcar nu-i unt… e margarină. Şi pâinea de unde vine? Din America. Iar zarzavatul din insula Jersey.

— Şi peştele din mare, interveni Bertha.

— Şi uite-aşa fermierul englez nu mai are nicio şansă.

Bertha îi acompanie cuvintele cu un pasaj burlesc, care l-ar fi enervat pe un bărbat mai sensibil decât Craddock, dar Edward se mulţumi să râdă bine dispus.

— Bertha pur şi simplu nu vrea să ia lucrurile astea în serios, zise el, mângâindu-i părul cu un gest tandru.

Bertha încetă dintr-o dată să mai cânte. Voioşia lui cât şi gestul plin de tandreţe, o făcură să se căiască. Ochii i se umplură de lacrimi.

— Eşti un băiat foarte cumsecade, murmură ea, şi eu mă port tare urât.

— Nu mai spune asemenea prostii de faţă cu mătuşa Polly. Are să râdă de noi.

— Şi ce-mi pasă mie, zise Bertha zâmbind fericită. Se ridică şi-şi petrecu braţul pe după cel al soţului el.

— Eddie are firea cea mai blândă din lume, e de-a dreptul minunat.

— Aşa o fi, dacă eşti la fel de entuziasmată de el după şase luni de căsnicie.

Dar celibatara rubedenie a Berthei adunase atâtea observaţii, impresiile îi erau atât de diverse, încât simţi imperios nevoia să se retragă în intimitatea dormitorului ei pentru a le putea pune în ordine. O sărută pe Bertha şi-i întinse mâna lui Edward.

— Aa, dac-o săruţi pe Bertha, trebuie să mă săruţi şi pe mine, zise râzând Edward întinzându-şi obrazul.

— Doamne Sfinte! exclamă mătuşa Ley, oarecum surprinsă; apoi, deoarece tânărul insista, îl sărută pe obraz. Roşi până în vârful urechilor.

Concluziile la care ajunse mătuşa Ley, după cercetările făcute, dovediră din nou că drumul matrimoniului nu este presărat cu roze şi-n timp ce-şi lăsa capul pe pernă, îi trecu deodată prin minte că doctorul Ramsay are să vină fără îndoială ca să se poată bucura de înfrângerea ei. Se gândi că un bărbat nu lasă niciodată să-i scape prilejul de a jubila când duşmanul lui este înfrânt.

„Are să jure că eu am fost de fapt cauza căsătoriei. Are să fie atât de încântat drăguţul de el când are să vadă cât sunt de dezamăgită, încât n-am să mai scap niciodată de gura lui. Mâine are să treacă neapărat să ne facă o vizită, sunt sigură.”

Într-adevăr, Edward avusese grijă să aducă tuturor la cunoştinţă vestea sosirii mătuşii Ley şi doamna Ramsay îşi îmbrăcă fără întârziere rochia de catifea albastră, cu care obişnuia să meargă în vizită; urcându-se în trăsurica doctorului venise, împreună cu el, la Court Leys. Familia Ramsay îi

găsiră acolo pe domnişoara Glover şi pe preotul din Leanham. Glover arăta îmbătrânit şi era parcă mai slab decât ultima dată când îl văzuse mătuşa Ley. Era mai obosit, mai spăşit, mai abătut. Sora lui era neschimbată.

— Parohia? zise preotul răspunzând la întrebările politicoase ale domnişoarei Ley. Tare mi-e teamă că merge foarte prost. Ştiţi probabil că sectanţii au o capelă nouă şi se zvoneşte că Armata Salvării intenţionează să ridice „cazărmi", cum le spun ei. E mare păcat că guvernul nu ia nicio măsură; la urma urmei suntem biserică de stat şi statul s-ar cuveni să ne apere de uzurpatori.

— Nu credeţi în libertatea conştiinţei? întrebă domnişoara Ley.

— Dragă domnişoară Ley, îi răspunse preotul cu glas ostenit. Toate au o limită. Socot că Biserica din Anglia dă fiecăruia destulă libertate de conştiinţă.

— Starea de lucruri din Leanham a devenit cumplită, spuse domnişoara Glover. Practic, în momentul de faţă, toţi negustorii frecventează capela sectantă şi asta îngreuiază foarte mult situaţia noastră.

— Da, adăugă preotul oftând obosit, şi, ca şi cum n-am fi avut destule de îndurat până acum, am auzit că nici Walker nu mai vine la biserică.

— Vai de mine şi de mine! exclamă domnişoara Glover.

— Walker, brutarul? întrebă Edward.

— Da, acum singurul brutar din Leanham, care mai vine la biserica noastră, este Andrews.

— Dar n-o să ne putem aproviziona de la el, Charles, zise sora lui. Pâinea pe care o face e din cale-afară de proastă.

— N-avem încotro, draga mea, gemu fratele ei. Ar însemna să-mi calc toate principiile, dac-ar fi să cumpăr ceva de la un negustor care frecventează capela. Va trebui să-l anunţi pe Walker că

renunţăm la serviciile lui de furnizor. Dacă nu ne promite să frecventeze biserica noastră.

— Dar pâinea de la brutăria lui Andrews îţi produce întotdeauna indigestie, Charles, exclamă domnişoara Glover.

— Trebuie să mă deprind. Dacă numai în asta ar consta martiriul, atunci n-am avea de ce ne plânge.

— Dar e foarte simplu să vă procuraţi pâinea de la Tercanbury, spuse doctorul Ramsay, foarte practic ca de obicei.

Numai că atât Glover cât şi sora lui ridicară consternaţi braţele.

— În cazul ăsta, Andrews are să se ducă şi el la capelă. Îmi pare rău că trebuie s-o spun, dar singurul motiv care-i face să vină încă la biserică este să-şi asigure clientela casei parohiale sau măcar speră să şi-o asigure.

Curând mătuşa Ley rămase singură cu sora preotului.

— Îmi închipui că sunteţi foarte bucuroasă s-o revedeţi pe Bertha, domnişoară Ley.

„Acum o să jubileze”, îşi spuse Ley. Apoi, cu glas tare:

— Sigur că sunt.

— Şi-mi închipui că trebuie să fie o mare uşurare pentru dumneavoastră să constataţi ce bine au ieşit toate până la urmă.

Mătuşa Ley îi aruncă domnişoarei Glover o privire scrutătoare, dar nu observă nici urmă de ironie pe faţa acesteia.

— Ce frumos este să vezi o pereche atât de fericită. Zău dacă nu-mi face bine să trec pe-aici să-i privesc cum se adoră.

„Biata de ea, e proastă rău”, îşi zise mătuşa Ley.

— Da, e într-adevăr o satisfacţie, zise ea sec.

Se uită de jur-împrejur să vadă dacă nu cumva doctorul Ramsay e pe-acolo, abia aşteptând disputa, chiar dacă n-avea şanse s-o câştige. Era o femeie combativă şi deşi înfrângerea era

inevitabilă, nu se dădea niciodată înapoi de la o înfruntare. Doctorul se apropie.

— Şi-aşa, domnişoară Ley, va să zică v-aţi întors printre noi. Suntem cu toţii foarte încântaţi să vă vedem.

„Vai ce cordiali sunt oamenii ăştia”, îşi zise mătuşa Ley, cam ţâfnoasă, gândindu-se că această remarcă a doctorului nu e decât preludiul unor persiflări sau reproşuri grosolane.

— Nu vrei să ne plimbăm puţin prin gradină? Sunt sigură că ai chef să te cerţi cu mine.

— Nimic nu mi-ar face mai multă plăcere. Adică să mă plimb prin grădină, căci cine s-ar putea certa cu o persoană atât de fermecătoare ca dumneata?

„N-ar fi el atât de politicos, dacă n-ar avea de gând să fie bădăran după aceea”, se gândi mătuşa Ley. Apoi cu glas tare:

— Îmi pare bine că-ţi place grădina.

— Craddock a izbutit s-o schimbe foarte mult în bine. E o adevărată plăcere să te uiţi la fot ce-a făcut.

Aceste vorbe fură luate de domnişoara Ley drept o înţepătură şi încercă să găsească o ripostă pe măsură, dar nevenindu-i în minte niciuna, tăcu. Mătuşa Ley era o femeie înţeleaptă. Făcură câţiva paşi în tăcere, apoi doctorul Ramsay izbucni dintr-o dată:

— Ei bine, domnişoară Ley, până la urmă se dovedeşte că ai avut dreptate.

Mătuşa Ley se opri şi se uită la cel ce-i adresase acele cuvinte. Dar doctorul părea foarte serios.

— Da, zise el. Nu-mi pare rău s-o recunosc. N-am avut dreptate. E un triumf pentru dumneata, nu?

Se uită la ea râzând jovial.

„Îşi râde oare de mine?” se întrebă ea cu un sentiment vecin cu spaima. Era prima dată când se vedea incapabilă să-l înţeleagă pe bunul doctor, şi

nici măcar să-i desluşească cele mai tainice gânduri.

— Consideri aşadar că proprietăţii i s-au adus îmbunătăţiri?

— Pur şi simplu nu pot pricepe cum a putut face omul ăsta atât de multe, într-un timp aşa de scurt. Aruncă-ţi puţin privirile în jur.

Domnişoara Ley strânse din buze.

— Până şi-n zilele lui de cea mai mare decădere, conacul de la Court Leys avea o înfăţişare boierească. Dar acum… se uită de jur-împrejur strâmbând din nas… seamănă cu reşedinţa de ţară a unui măcelar.

— Dragă domnişoară Ley, iartă-mă că trebuie să ţi-o spun, dar moşia n-avea nici măcar un aer onorabil.

— În schimb acuma îl are şi tocmai de asta mă plâng. Dragă doctore, în zilele de demult trecătorii îşi puteau da seama că proprietarii moşiei Court Leys sunt oameni cumsecade. Faptul că n-o puteau scoate la capăt era un amănunt. Şi trecătorii făceau consideraţii în consecinţă. Pentru un adevărat boier nu există decât două stări cuviincioase: sărăcia absolută sau o avere fabuloasă… Starea de mijloc e vulgară. Acum trecătorii observă prosperitatea şi o bună administrare, oamenii o scot la capăt, dar o fac în mod agresiv, de parc-ar fi ceva de care să te mândreşti. Bănuţii sunt bine chibzuiţi, înainte de a fi cheltuiţi şi, Sfinte Doamne, familia Ley nu face decât să scoată în evidenţă o morală şi să înfrumuseţeze o poveste. Membrii familiei Ley care au jucat pe mize mari şi şi-au risipit veniturile, care au cumpărat diamante când n-aveau ce mânca şi care şi-au amanetat diamantele ca să dea o serată în cinstea regelui, sunt reduşi acum la o pagină dintr-un registru de conturi şi la idealul unui zarzavagiu.

Mătuşa Ley era fără îndoială o persoană căreia îi plăcea să vorbească retoric şi atâta timp cât fraza îi era frumos rotunjită nu-i păsa câte prostii sunt

cuprinse în ea. După ce-şi termină tirada, îşi aţinti privirea asupra doctorului să-i citească pe faţă dezaprobarea la care se simţea îndreptăţită, dar acesta se mulţumi să râdă.

— Văd că-ţi place să insişti, zise el.

„Ce naiba o fi vrând să spună individul?” se întrebă domnişoara Ley.

— Trebuie să recunosc că am fost convins că lucrurile au să iasă prost, continuă doctorul. Şi nu puteam să nu mă tem că o să fie ispitit să arunce banii pe fereastră, irosind întreaga proprietate. Ei bine, mărturisesc sincer că, după părerea mea, Bertha n-ar fi putut să-şi aleagă un bărbat mai bun. E un băiat grozav de cumsecade, nimeni nu-şi dădea seama ce zace-n el şi nimeni nu ştie cât de departe are s-ajungă.

În locul domnişoarei Ley, un bărbat şi-ar fi exprimat impresiile scoţând un fluierat, dar distinsa doamnă nu făcu decât să ridice din sprâncene. Aşadar şi doctorul Ramsay împărtăşea părerea domnişoarei Glover?

— Dar vecinii, ce părere au despre el? întrebă ea. Ce cred îngrozitoarea doamnă Branderton şi doamna Ryle (n-are niciun drept să-şi zică şi Mayston), şi ce cred cei din familia Hancock şi ceilalţi?

— Edward Craddock a reuşit să cucerească inima tuturor. Toată lumea îl simpatizează şi-l apreciază. Nu-i încrezut – n-a fost niciodată şi nu s-a schimbat deloc. Da, da, aşa-i, te asigur, deşi nu-mi prea vine la socoteală să recunosc că n-am avut dreptate. E nemaipomenit cât de multă consideraţie îi dau oamenii şi cât de mult îl respectă încă de pe acum. Ascultă ce-ţi spun eu. Berta are toate motivele să se felicite pentru alegerea pe care a făcut-o. Fetele nu dau peste bărbaţi ca ăştia pe toate cărările.

Domnişoara Ley surâse; se simţea uşurată să constate că nu fusese mai proastă decât ceilalţi (aşa exprima ea cu modestie lucrurile) căci un timp îşi

făcuse unele griji, având îndoieli în această privinţă.

— Prin urmare toată lumea consideră că sunt fericiţi ca doi porumbei?

— Păi, aşa şi sunt, exclamă doctorul. Doar nu cumva ai îndoieli în această privinţă?

Domnişoara Ley nu considera niciodată că este de datoria ei să-şi convingă semenii că n-au dreptate şi ori de câte ori ştia vreun lucru prefera să nu-l mai împărtăşească şi altora.

— Eu? replică ea. Ţin întotdeauna să gândesc ca toţi ceilalţi. E singura metodă de a-ţi asigura reputaţia de om înţelept.

Dar la urma urmei domnişoara Ley era şi ea un om ca toţi oamenii.

— Şi care dintre ei doi are întâietate după părerea dumitale? întrebă ea zâmbind sec.

— Bărbatul, aşa cum şi trebuie să fie, răspunse ţâfnos doctorul.

— Crezi cumva că e mai deştept?

— Of, dumneata eşti o feministă, zise cu dispreţ doctorul Ramsay.

— Vai, dragă doctore, port mănuşi numărul şase şi uită-te, te rog, la pantofii mei.

Şi-i arătă bătrânului domn piciorul încălţat cu un pantof cu toc înalt şi cu vârful foarte ascuţit, expunând în acelaşi timp ciorapul de mătase cu model foarte rafinat.

— Vrei să iau asta drept o recunoaştere a superiorităţii bărbatului? întrebă doctorul.

— Doamne Sfinte, tare-ţi mai place să te cerţi! spuse mătuşa Ley râzând, căci acum începea să se simtă în elementul ei. Ştiam eu că vrei să te dondăneşti cu mine. Chiar ţii să afli părerea mea?

— Sigur că da.

— Ei bine, mie mi se pare că dacă iei o femeie foarte deşteaptă şi o pui alături de un bărbat obişnuit, nu dovedeşti nimic. Aşa discutăm de obicei noi, femeile. Noi o punem pe George Eliot (care între noi fie vorba n-avea nimic de femeie

decât jupoanele şi nici măcar pe acelea întotdeauna) alături de un John Smith oarecare şi pe urmă ne întrebăm grav dacă o astfel de femeie poate fi considerată inferioară unui asemenea bărbat. Dar asta-i prostie curată. Întrebarea care mă tot chinuie în ultimii douăzeci şi cinci de ani este dacă proasta obişnuită este mai proastă decât prostul obişnuit sau invers.

— Şi care-i răspunsul?

— Mde, zău dacă socot că este mare deosebire între ei.

— Atunci n-ai de fapt o opinie fermă în această privinţă? exclamă doctorul.

— Tocmai de aceea o las pe seama dumitale, zise domnişoara. Ley.

— Hm! mormăi doctorul Ramsay. Şi cum se aplica părerea dumitale în cazul tinerilor Craddock?

— Nu se aplică în cazul lor, fiindcă nu cred că Bertha e o proastă.

— Nici n-ar putea fi. De vreme ce a avut înţelepciunea să-ţi fie nepoată, aşa-i?

— Vai, doctore, dar devii chiar obraznic, răspunse zâmbind domnişoara Ley.

Făcuseră înconjurul grădinii şi o zăriseră pe doamna Ramsay în salon, luându-şi tocmai rămas bun de la Bertha.

— Serios acum, domnişoară Ley, spuse doctorul. Sunt foarte fericiţi, nu-i aşa? Aşa socoate toată lumea.

— Majoritatea are întotdeauna dreptate, zise domnişoara Ley.

— Dar care-i părerea dumitale?

— Doamne Sfinte, ce insistent mai eşti! Ei bine, doctore Ramsay, nu pot decât să spun că pentru Bertha cartea vieţii e scrisă de la un capăt la altul cu litere cursive, ca un jurnal intim de femeie, iar pentru Edward cu literele mari şi rotunde dintr-un registru comercial. Nu crezi că tocmai asta face cam dificilă lectura cărţii?

XIII

Bertha se gândise şi aşteptase cu nerăbdare să se bucure de plăcerile pe care ţi le oferă viaţa la ţară şi odată cu sosirea verii Edward începu s-o iniţieze în nobila artă a tenisului de câmp.

În serile lungi, după ce Craddock îşi încheia ziua de muncă şi când se schimba şi-şi punea costumul alb de sport care-l prindea atât de bine, jucau set după set. Craddock era mândru de iscusinţa lui la tenis şi nu prea-i făcea plăcere să joace cu o începătoare; dar în general se arăta foarte răbdător, sperând că până la urmă Bertha va căpăta destulă îndemânare ca să devină un adversar pe potriva lui. Bertha nu găsi acest sport chiar atât de amuzant cum se aşteptase; era greu şi ea nu-l învăţa destul de repede. Oricum, faptul că făcea ceva împreună cu soţul ei era destul de agreabil. Îi plăcea ca el să-i corecteze greşelile, s-o înveţe cutare sau cutare lovitură, îi admira buna dispoziţie şi energia inepuizabilă. Cu el alături ar fi distrat-o chiar şi unele jocuri plictisitoare, ca de exemplu concina prădată sau bagatela. Aşa că acum spera să aibă parte de vreme frumoasă ca să nu renunţe la joc. Serile acelea erau întotdeauna încântătoare, dar pentru Bertha cea mai mare plăcere era să stea întinsă pe şezlong, lângă gazon, după ce jocul se terminase, să stea întinsă şi să se bucure de oboseala ce-o simţea, flecărind despre toate acele nimicuri pe care dragostea le făcea deosebit de interesante.

Domnişoara Ley fusese convinsă să-şi prelungească şederea. Jurase să plece la sfârşitul săptămânii, dar Edward în felul lui autoritar, luase cheia de la debara şi refuzase s-o dea înapoi.

— A, nu, zise el, nu-i pot obliga pe oameni să vina să stea la noi, dar îi pot împiedica să plece. În casa asta toată lumea face cum spun eu. Nu-i aşa, Bertha?

— Dacă aşa zici tu, iubitule… răspunsese soţia lui. Mătuşa Ley acceptă fără fasoane invitaţia nepotului ei, şi nici nu-i veni prea greu, întrucât conacul era confortabil; de fapt n-avea alte obligaţii urgente şi-şi pusese în ghid să-şi continue cercetările privitoare la viaţa matrimonială a celor doi tineri. Ar fi însemnat să dovedească slăbiciune, ar fi fost nedemn din partea ei să-şi menţină intenţia doar ca să fie consecventă. De ce erau oare Edward şi Bertha soţii cei mai fericiţi zile în şir; şi de ce apoi, dintr-o dată, Bertha se purta aproape brutal cu bărbatul ei, în timp ce el rămânea neîncetat binevoitor şi bine dispus? Motivul era, evident, vreo mică ceartă, cum se iscă între soţ şi soţie încă de la Adam şi Eva. Dar pentru mătuşa Ley motivul cel mai evident era întotdeauna cel pe care-l lua cel mai puţin în seamă. Nu observă niciodată nici cel mai mic amănunt care să trădeze vreo neînţelegere. Bertha era de acord cu toate propunerile soţului ei. Atunci cum naiba putea să apară mărul discordiei când pe de o parte exista atâta supunere iar pe de alta atâta bună dispoziţie?

Domnişoara Ley constatase că atunci când frunzele verzi ale vieţii încep să capete nuanţe de roşu şi de galben, odată cu apropierea toamnei, poţi fi mai mulţumit îmbinând în mod judicios şi firesc darurile naturii cu binefacerile civilizaţiei. Când se lăsa seara îi făcea plăcere să vină şi să se aşeze într-un scaun confortabil de lângă terenul de tenis, la umbra copacilor sub o umbrelă roşie, apărată de razele soarelui ce scăpata în asfinţit. Nu era o femeie care să se distreze croşetând, aşa că îşi aducea cu ea un volum din operele lui Montaigne, care era scriitorul ei preferat. Citea câte o pagină, apoi îşi ridica privirea pătrunzătoare către jucători. Nu încăpea vorbă că Edward era un

bărbat frumos. Arăta întotdeauna ca scos din cutie. Se vedea prea bine că e unul dintre oamenii care se îmbăiază conştiincios în fiecare dimineaţă. Era de ajuns să-i arunci o privire ca să te convingi pe deplin că săpunul Pears îi este la fel de esenţial ca şi credinţa în partidul conservator, în ziua derbiului şi în criza agriculturii.

După cum spunea adeseori Bertha, avea o energie debordantă. În ciuda faptului că luase proporţii era foarte sprinten. Nu prididea îndeplinind tot felul de lucruri inutile pentru a-şi dovedi vigoarea: se arunca şi sărea peste plasă sau ţinea câte un scaun în braţul întins.

„Dacă sănătatea şi o bună digestie este tot ce îi trebuie unui soţ model, atunci Bertha s-ar cuveni să fie cea mai mulţumită femeie din lume.”

Domnişoara Ley nu credea niciodată atât de categoric în propriile ei teorii, încât să nu le poată lua în zeflemea. Avea o minte obiectivă şi-şi dădea destul de limpede seama de cele două aspecte ale unei probleme ca să n-aibă prea mare lucru de ales între ele; aşadar era în stare şi dispusă în acelaşi timp, să susţină fiecare din cele două puncte de vedere cu egală stăruinţă.

Setul se termină şi Bertha se aruncă gâfâind pe un scaun.

— Fii băiat bun şi caută tu mingile, strigă ea.

Edward plecă în căutarea lor şi Bertha îl privi zâmbind încântată.

— Are o fire atât de bună, îi spuse ea mătuşă-si. Uneori mă face să-mi fie de-a dreptul ruşine de mine.

— E plin de calităţi. Doctorul Ramsay, domnişoara Glover, şi chiar şi doamna Branderton mi-au împuiat urechile tot lăudându-l.

— Da, toată lumea îl simpatizează. Arthur Branderton vine mereu să-i ceară sfatul pentru câte ceva. E atât de drăguţ.

— Cine? Arthur Branderton?

— Ei, sigur că nu Arthur. Eddie.

Bertha îşi scoase pălăria şi se întinse mai confortabil în şezlong. Părul ei bogat numai inele era cam răvăşit şi-i căzuse pe frunte şi pe ceafă aşa încât ar fi putut zăpăci orice poet minor sub vârsta de şaptezeci de ani. Domnişoara Ley se uită la profilul distins al nepoatei sale şi se minună iarăşi de tenul ei care îmbina culorile cele mai delicate în lumina aceea de asfinţit. Ochii îi erau umezi din pricina sentimentelor ce-o stăpâneau, languroşi, umbriţi cum era de genele lungi, iar gura cu buze pline, senzuale era uşor întredeschisă într-un surâs.

— Sunt foarte nepieptănată? întrebă Bertha, observând privirea domnişoarei Ley şi prinzându-i sensul.

— Nu, mie-mi place cum îţi vine când nu e prea strâns.

— Dar lui Edward nu-i place. El mă vrea aranjată. Şi atâta timp cât el mă place, nu-mi pasă cum arăt. Nu eşti de părere că Eddie este foarte chipeş?

Apoi, fără să aştepte răspunsul, îi mai puse o întrebare:

— Mătuşă Polly, mă socoti tare caraghioasă pentru că sunt atât de îndrăgostită?

— Draga mea, cred c-aşa trebuie să te porţi faţă de domnul şi stăpânul tău.

Surâsul Berthei căpătă o umbră de tristeţe în timp ce-i răspunse:

— Lui Edward atitudinea mea i se pare nefirească.

Îl urmări cu privirea cum ridica mingile una câte una, tot căutându-le printre tufişuri. În după-amiaza aceea era pusă pe destăinuiri.

— Niciun ştii ce deosebit mi se pare totul de când m-am îndrăgostit. Viaţa e mai plină. E singura stare ce merită s-o trăieşti.

Edward se apropia cu cele opt mingi aşezate pe rachetă.

— Vino încoace Eddie, să te sărut, strigă ea.

— Nu cu ştirea mea, spuse el râzând. Bertha mă terorizează pur şi simplu. Ar vrea să-mi petrec tot timpul sărutând-o. Nu ţi se pare absurd, mătuşă Polly? Deviza mea este: fiecare lucru la locul şi la timpul potrivit.

— O sărutare dimineaţa şi una seara, interveni Bertha, sunt de ajuns ca să-ţi linişteşti nevasta pentru ca în restul timpului să-ţi poţi vedea de lucru şi să-ţi citeşti ziarul.

Şi iarăşi Bertha zâmbi fermecător, dar domnişoara Ley nu desluşi nici cea mai mica umbră de amuzament în ochii ei.

— Ei, nu ştii că prea multe lucruri bune strică? zise Edward, ţinând racheta în echilibru pe vârful nasului.

— Chiar şi când e vorba de înţelepciunea cuprinsă în proverbe, nu? replică Bertha.

Câteva zile mai târziu, deoarece invitata lor îi anunţase categoric că trebuie să plece, Edward propuse să aranjeze o partidă de tenis în cadrul unei petreceri de adio în cinstea domnişoarei Ley. Mătuşa lor ar fi fost tare bucuroasă să nu fie obligată să-şi piardă o după-amiază pălăvrăgind cu notabilităţile din Leanham, dar Edward era hotărât să-i acorde toate onorurile cuvenite. Şi conştiinţa îi spuse că se cade să organizeze cel puţin o mică petrecere. Îşi făcură aşadar apariţia domnişoara şi domnul Glover, familia Branderton, domnul Atthill Bacot, marele politician (al ţinutului), şi familia generalului Hancock. Dar Atthill Bacot fu mai mult decât politic, fu galant, şi-şi petrecu tot timpul în tovărăşia domnişoarei Ley, încercând s-o distreze. Discută cu ea despre păcatele guvernului şi despre incompetenţa armatei.

— Mai mulţi soldaţi şi mai multe tunuri, zise el. O educaţie elementară de bun simţ pentru ofiţeri şi noţiunile elementare de gramatică, dacă timpul o permite.

— Doamne păzeşte, domnule Bacot, nu mai vorbi aşa. Credeam că eşti conservator.

— Doamnă, am candidat în această circumscripţie în 1885. Aş putea zice că dacă un membru al partidului conservator ar fi trebuit să fie ales deputat, apoi eu eram acela. Dar totul are o limită. Chiar şi cel mai dârz conservator îşi poate schimba părerile. Uită-te la generalul Hancock…

— Vai, te rog, nu vorbi aşa tare, exclamă domnişoară Ley alarmată, căci Bacot adoptase instinctiv maniera de orator de la tribună şi glasul lui răsuna în toată grădina.

— Uită-te la generalul Hancock, zic, repetă el neluând în seamă întreruperea. Este el oare omul *pe mâna căruia ai dori să încapă* spre instrucţie zece mii de fii ai ţării?

— Haide, haide, fii drept, interveni domnişoara Ley râzând, nu sunt chiar toţi la fel de nătăfleţi ca bietul general Hancock.

— Ba eu aşa cred, doamnă, pe onoarea mea. După câte am putut să-mi dau seama, de cum cineva se dovedeşte a fi incapabil este numaidecât făcut general ca să-i încurajeze pe ceilalţi. Înţeleg motivul. E fireşte mare lucru ca atunci când părinţii îşi trimit copiii în armată să poată spune: O fi el prost, dar nu există niciun motiv să n-ajungă general.

— Doar nu vrei să ne lipseşti de generalii noştri, spuse domnişoara Ley; sunt atât de utili când dăm vreo petrecere.

Domnul Bacot tocmai se pregătea să-i dea o replică înverşunată domnişoarei Ley, când Edward îl strigă:

— Am vrea să ne ajuţi să alcătuim o partidă de dublu la tenis. Ai avea ceva împotrivă să joci cu domnişoara Hancock, împotriva soţiei mele şi a generalului? Haide, Bertha.

— Nu, nu, eu nu vreau să joc, Eddie, spuse Bertha repede. Era clar pentru ea că Edward vroia să-i adune la un loc pe toţi jucătorii proşti ca să scape de ei. Eu n-am să joc.

— Dar trebuie să joci; pentru că altfel ne strici cealaltă formaţie, îi spuse soţul ei. Am aranjat; domnişoara Glover şi cu mine o să jucăm contra lui Jane Hancock şi a lui Arthur Branderton.

Bertha îi aruncă priviri mânioase; bineînţeles însă că Edward nici nu-şi dădu seama că este supărată. Prefera să joace cu domnişoara Glover. Sora preotului juca bine, şi pentru un joc bun el n-ar fi şovăit nicio clipă să sacrifice simţămintele soţiei. Nu ştia oare că ei puţin îi pasă de partida în sine şi că nu joacă tenis decât pentru plăcerea de a fi lângă el? Cum nu puteau fi auziţi decât de domnişoara Glover şi de tânărul Branderton, Edward spuse râzând, în felul lui jovial şi plăcut.

— Bertha joacă tare prost. Ce vrei, nu învaţă decât de câteva săptămâni. Nu te superi dac-ai să joci cu generalul, nu-i aşa, scumpo?

Arthur Branderton râse, iar Bertha zâmbi la auzul acelei înţepături, dar se îmbujoră.

— N-am să joc deloc, trebuie să am grijă de ceai şi cred că foarte curând vor mai sosi şi alţi invitaţi.

— Aa, de asta am uitat, zise Edward. Atunci poate că-i mai bine să nu joci.

Apoi, dând-o cu totul uitării pe Bertha şi luându-l de braţ pe tânărul Branderton, plecă agale zicând:

— Haide băiete, trebuie să găsim pe altcineva care să ne ajute să aranjăm meciul ageamiilor.

Edward avea un fel de a fi atât de fermecător şi de sincer, încât nu puteai să nu-l îndrăgeşti. Bertha îi urmări cu atenţie pe cei doi bărbaţi ce se îndepărtau şi se făcu albă ca varul.

— Trebuie neapărat să intru în casă o clipă, îi spuse ea domnişoarei Glover. Fii drăguţă şi fă conversaţie cu doamna Branderton.

Şi o luă la fugă grăbită. Alergă în dormitor şi trântindu-se pe pat izbucni într-un şuvoi de lacrimi. I se părea că fusese umilită îngrozitor. Se tot întreba cum de Eddie, pe care-l iubea mai presus de orice pe lumea asta, a putut să fie atât de

crud cu ea. La urma urmei cu ce-i greşise? Ştia doar – da, da, ştia foarte bine cât de fericită o putea face – şi totuşi îşi dăduse atâta osteneală s-o jignească! Plânse amarnic, şi gelozia faţă de domnişoara Glover (auzi vorbă, tocmai pe domnişoara Glover!) o muşcă până în adâncul inimii.

— Nu mă iubeşte, gemu ea, plângând tot mai tare. Curând cineva bătu la uşă.

— Cine-i? întrebă ea.

Clanţa fu apăsată în jos şi domnişoara Glover intră, roşie la faţă din pricina emoţiei.

— Iartă-mă c-am venit, Bertha. Dar mi s-a părut că nu te simţi bine. Pot cumva să te ajut cu ceva?

— N-am nimic, spuse Bertha, ştergându-şi lacrimile. Dar căldura m-a întors pe dos şi am o durere groaznică de cap.

— Să nu-l trimit pe Edward la tine? întrebă domnişoara Glover, plină de compătimire.

— Ce nevoie am de Edward? replică Bertha ţâfnoasă. O să-mi treacă în câteva minute; mi se întâmplă adesea să am crize dintr-astea.

— Sunt convinsă că n-a vrut să spună nimic jignitor. Ştiu bine că e bunătatea întruchipată.

Berthei i se urcă sângele-n obraji.

— Ce vrei să spui, Fanny? Cine n-a zis nimic jignitor?

— Mă gândeam că te-ai supărat pe Edward pentru că a spus că eşti ageamie.

— Vai de mine, draga mea! Îţi închipui probabil că sunt proastă, ripostă Bertha, râzând isteric. E foarte adevărat că joc prost. Ţi-am spus doar că numai căldura asta blestemată e de vină. Păi, dac-ar fi să mă simt jignită ori de câte ori Eddie ar spune aşa ceva, ar însemna să duc o viaţă de câine.

— Tare aş vrea să mă laşi să-l trimit până la tine, zise domnişoara Glover care nu părea deloc convinsă.

— Doamne sfinte, dar de ce? Uite, mă şi simt mult mai bine. Se spălă pe faţă şi-şi dădu cu puţină

pudră pe obraz. N-a fost de vină decât arşiţa, draga mea.

Şi cu un efort, se învioră şi izbucni veselă în râs, izbutind aproape s-o păcălească pe sora preotului.

— Şi acum să coborâm, pentru că altfel doamna Branderton are să se plângă şi mai mult ca altădată că nu ştiu să mă port.

O luă pe domnişoara Glover pe după mijloc şi-o făcu să coboare scările în fugă, spre groaza plină de uimire a respectabilei surori a preotului. Deşi toată după-amiaza nici nu se mai uită la Edward, fu de-a dreptul fermecătoare, extrem de bine dispusă, sporovăind şi râzând fără încetare; toată lumea observă cât este de veselă şi făcu comentarii la adresa fericirii ei.

— Îţi face plăcere să vezi o asemenea pereche, zise generalul Hancock. Amândoi fericiţi cât e ziulica de lungă…

Dar neînsemnatul incident nu scăpase privirilor agere ale domnişoarei Ley, care, spre desperarea ei, o observase pe domnişoara Glover ducându-se la Bertha; n-o putu opri, deoarece tocmai se afla în ghearele doamnei Branderton.

„Ah, Doamne, oamenii ăştia care vor să facă bine cu tot dinadinsul sunt mult prea băgăcioşi. De ce n-o fi lăsând-o în pace pe biata fată să se descurce cum crede ea de cuviinţă?”

Şi dintr-o dată totul îi apăru foarte limpede domnişoarei Ley.

„Proastă mai sunt! se gândi ea în timp ce făcea un schimb de înţepături mieroase cu doamna Branderton. Doar am observat lucrul ăsta din prima zi când i-am văzut împreună. Cum de nu mi-am putut da seama?”

Ridică din umeri, şoptind printre dinţi maxima lui La Rochefoucauld:

„Entre deux amant il y a toujours un qui aime et un qui se laisse aimer.”[2]

Apoi se mai gândi la una, tot franţuzească şi pentru că nu-şi aducea exact aminte originalul,

îndrăzni să-şi închipuie că-i aparţine; părea că rezumă întreaga stare de lucruri.

„Celui qui aime a toujours tort.”[3]

XIV

Bertha şi domnişoara Ley petrecură o noapte agitată, în timp ce Edward, care făcuse multă mişcare şi înfulecase o cină copioasă dormi, firește, somnul celor curaţi la cuget şi neprihăniţi la suflet. Bertha nu se gândea decât la supărarea ei; cu greu reuşise să se stăpânească şi să-şi sărute soţul înainte ea el, potrivit obiceiului, să-i întoarcă spatele şi să înceapă să sforăie. Nicicând nu fusese mai mânioasă; abia îl putea suporta aproape de ea, şi se trase cât mai departe.

Domnişoara Ley, care-şi dădea prea bine seama câte greutăţi îi aşteaptă pe cei doi tineri, se întreba dacă nu poate cumva întreprinde ceva. Dar ce-ar fi putut face ea? Bertha şi Edward citeau din cartea vieţii fiecare în felul lui, ca o carte scrisă cu litere cursive, el, una scrisă cu litere mari, rotunde, ca într-un registru cu socoteli; cum ar fi putut ea să-i ajute să citească un alfabet comun? Primul an de căsnicie este, firește, foarte greu şi plictiseala simţurilor sporește inevitabila dezamăgire. Fiecare căsătorie îşi are momentele ei de desperare. Primejdia cea mare o constituie spectatorul care-i acordă prea multă atenţie şi care, intervenind, ar putea transforma momentul dificil în ceva permanent. Cugetările o făcură pe domnişoara Ley să ajungă, firește, la soluţia de a nu întreprinde nimic şi de a lăsa lucrurile să se îndrepte de la sine pe cât s-o putea mai bine. Nu-şi amână plecarea, ci, aşa cum hotărâse, îi părăsi a doua zi.

— Ţi-am spus eu c-am să te fac să stai la noi mai mult de o săptămână, zise Edward, în timp ce-şi lua rămas bun de la ea.

— Eşti un băiat extraordinar, Edward, zise domnişoara Ley, pe un ton sec. Nu m-am îndoit o clipă de asta.

Edward se simţi flatat, neobservând nici urmă de ironie în complimentul ce i se adresase. Domnişoara Ley îşi luă rămas bun de la Bertha cu o umbră de duioşie, oarecum jenată, ce nu-i stătea deloc în fire; nu putea suferi să-şi arate sentimentele şi nu-i veni deloc uşor să o facă, dar voia ca Bertha să priceapă că de s-ar întâmpla să ajungă cumva într-un impas, ar găsi oricând în ea o bună şi veche prietenă. Dar nu spuse decât atât:

— Dac-ai să vii la Londra, după cumpărături, te pot găzdui întotdeauna, să ştii. Şi pentru că tot veni vorba despre asta, nu văd de ce n-ai veni să stai şi cu mine vreo lună… dacă Edward s-ar putea lipsi de tine. Oricum, ar fi o schimbare…

După ce domnişoara Ley plecă la gară cu Edward, Bertha se simţi deodată cumplit de singură. Mătuşa ei fusese ca un tampon între ea şi soţul ei, sosind foarte oportun tocmai atunci când, după primele luni de patimă nebună, începuse să-şi dea seama că e legată de un om pe care nu-l cunoaşte. O a treia persoană în casa lor le impusese o oarecare reţinere şi faptul că rămăsese atât de rar singură cu soţul ei dăduse oarecare savoare acelor momente. Acum se şi gândea la viitor cu un sentiment de groază parcă. Dragostea ei pentru Edward nu fusese decât o amarnică durere de inimă. Da, da, îl iubea mult, îl iubea cu pasiune; dar el? El ţinea la ea în felul lui calm şi placid; numai gândindu-se la asta şi-şi ieşea din sărite.

Vremea era ploioasă şi două zile nici vorbă nu putu fi de tenis. În cea de-a treia însă, soarele apăru şi curând terenul se zvântă. Edward plecase cu şareta la Tercanbury; se întoarse spre seară.

— Hei! strigă el, încă nu te-ai echipat pentru tenis? Ai face bine să te grăbeşti.

Acesta era prilejul pe care-l aşteptase Bertha. Se săturase să tot cedeze, să se umilească. Voia o explicaţie.

— Eşti foarte drăguţ, spuse ea, dar nu mai vreau să joc tenis cu tine.

— De ce naiba nu vrei?

Bertha izbucni furioasă.

— M-am săturat până peste cap să fiu mereu la dispoziţia ta. Sunt prea mândră ca să fiu tratată astfel. Haide, nu te mai uita la mine de parcă n-ai înţelege. Joci tenis cu mine pentru că n-ai cu cine juca. N-am dreptate? Aşa te porţi întotdeauna cu mine. În locul meu, preferi tovărăşia celui mai mare prost din lume. Am impresia că faci tot ce-ţi stă în putinţă ca să-ţi arăţi dispreţul faţă de mine.

— Hei, dar ce-am făcut?

— A, sigur, ai şi uitat. Nici prin minte nu-ţi trece că mă faci să mă simt groaznic de nefericită! Îţi închipui cumva că-mi place să văd că mă tratezi faţă de ceilalţi ca pe un fel de biată nătângă de care să-ţi poţi râde cum vrei?

Edward n-o mai văzuse pe soţia lui atât de mânioasă; neavând încotro, trebui s-o asculte. După ce Bertha termină ce avu de spus, rămase în faţa lui cu obrajii aprinşi şi cu dinţii încleştaţi.

— Te referi, îmi închipui, la ce s-a întâmplat mai zilele trecute. Mi-am dat seama încă de atunci că eşti furioasă.

— Şi nici nu te-ai sinchisit, strigă ea. Ştiai foarte bine că ţin să joc cu tine, dar ce importanţă avea dorinţa mea, când tu te puteai distra jucând cu parteneri mai buni?

— Nu fi prostuţă, spuse el, râzând. Doar nu puteam juca împreună toată după-amiaza când aveam atâţia invitaţi. Şi-aşa râd destul de noi pentru că suntem ca doi porumbei.

— De-ar şti ei cât de puţin îţi pasă ţie de mine!

— Dacă nu te-ai fi îmbufnat şi n-ai fi refuzat să joci, aş fi putut aranja să facem un set împreună.

— De ce nu mi-ai propus? Aş fi fost atât de încântată! Mă mulţumesc şi cu cele mai mici firimituri pe care mi le arunci. Dar nu ţi-a trecut prin gând aşa ceva… Acum te cunosc. Eşti un om foarte egoist.

— Haide, haide, Bertha, spuse el fără să se supere. Nimeni nu mi-a spus vreodată c-aş fi egoist,

— A nu. Toţi te socot fermecător. Cred că dacă eşti vesel şi potolit; dacă te baţi pe burtă cu toate cunoştinţele, înseamnă că eşti omul cel mai drăguţ din lume. Dacă şi ei te-ar cunoaşte cum te cunosc eu, ar înţelege că eşti aşa numai pentru că îţi sunt total indiferenţi. Te porţi cu oamenii de parcă ţi-ar fi cei mai apropiaţi prieteni, apoi, la cinci minute după ce-au plecat, i-ai dat cu totul uitării. Şi ce-i mai rău este că eu nu însemn pentru tine nimic mai mult decât oricare altul.

— Zău, Bertha, nici nu-mi vine să cred că mi-ai descoperit atâtea cusururi.

— Nu te-am văzut niciodată jertfindu-ţi măcar cel mai mic capriciu ca să-mi împlineşti cea mai arzătoare dorinţă.

— Doar nu te aştepţi să fac lucruri pe care le socotesc absurde.

— Dacă m-ai iubi, nu te-ai tot întreba dacă lucrurile pe care le doresc eu sunt înţelepte sau nu. N-am ţinut seama de înţelepciune când m-am măritat cu tine!

Edward nu-i răspunse, şi atitudinea lui o înfurie şi mai tare pe Bertha. Tocmai aranja florile pentru cină şi le rupea fără milă cozile. După o pauză, Edward se îndreptă spre uşă.

— Unde te duci? întrebă ea.

— Dacă tu tot nu vrei să joci, mă duc să bat câteva mingi, să nu-mi ies din mână.

— De ce n-o chemi pe domnişoara Glover să vină să joace cu tine?

Lui Edward îi veni deodată în minte o idee (asta i se întâmpla destul de rar, ca să nu-i tulbure

liniştea), dar cea care-i trecu acum prin cap era atât de absurdă încât îl făcu să izbucnească în râs.

— Doar nu cumva eşti geloasă pe ea, Bertha?

— Eu? începu Bertha cu un dispreţ suveran, dar apoi, răzgândindu-se, zise: — Ai preferat să joci cu ea, nu cu mine.

Cu înţelepciunea ce-l caracteriza Edward ignoră o parte a acuzaţiei:

— Uită-te la tine şi pe urmă uită-te şi la ea. Chiar crezi că aş putea s-o prefer pe ea?

— Cred că eşti destul de prost ca s-o faci.

Vorbele îi scăpară fără să vrea, aproape fără să-şi dea seama că le-a rostit şi tonul aspru şi dispreţuitor le făcu să pară şi mai violente. Se cam sperie auzindu-le şi făcându-se dintr-o dată albă ca varul, se întoarse să vadă ce efect au ele asupra lui Edward.

— Iartă-mă, Eddie, n-am vrut să spun chiar asta.

Berthei îi era teamă că-l jignise, şi fu foarte necăjită; ar fi dat orice să nu fi rostit cuvintele acelea. Edward întorcea paginile unei cărţi, privindu-le cu indiferenţă. Bertha se apropie uşurel.

— Sper că nu te-am jignit, Eddie! N-aveam de gând să-ţi spun astfel de vorbe.

Îşi trecu braţul pe sub al lui; el nu-i răspunse.

— Nu fi supărat pe mine, zise ea din nou, cu glas tremurător şi apoi, pierzându-şi cu totul stăpânirea de sine, îşi ascunse fata la pieptul lui. Nu cred ce ţi-am spus, ştii bine. Mi-am ieşit din fire! Nici nu-ţi închipui cât de crunt m-ai umilit deunăzi. N-am putut dormi toată noaptea, tot gândindu-mă la cum te-ai purtat cu mine. Sărută-mă!

Edward îşi întoarse faţa de la ea; Bertha însă nu se dădu bătută şi în cele din urmă îşi apropie buzele de ale lui.

— Hai, spune-mi că nu eşti supărat pe mine!

— Nu sunt supărat pe tine, spuse el zâmbind.

— O, am atâta nevoie de dragostea ta, Eddie, murmură ea. Acum mai mult ca oricând. O să am un copil. Apoi, când Edward scoase o exclamaţie de uimire. Bertha adăugă: — N-am fost sigură până azi. O, Eddie, sunt atât de bucuroasă! Cred că tocmai de asta aveam nevoie ca să fiu fericită.

— Şi mie îmi pare bine, zise el.

— Dar ai să fii drăguţ cu mine, Eddie, şi n-ai să te superi dacă o să fiu nestăpânită şi arţăgoasă, nu-i aşa? Ştii bine c-aşa sunt eu şi că întotdeauna îmi pare rău după aceea.

O sărută cu pasiunea pe care o putea manifesta firea lui rece şi în inima chinuită a Berthei se făcu iarăşi pace.

Bertha intenţionase să-şi păstreze taina cât va putea mai mult; era ea o mângâiere în suferinţa ei şi un zăgaz în calea deziluziei tot mai amare. Când îşi dădu seama că e în sfârşit însărcinată, Bertha simţi o mare bucurie şi o uşurare şi mai mare. Nu era în stare să se împace cu descoperirea, deocamdată abia întrezărită, că firea rece a lui Edward nu-i putea satisface dorinţele pătimaşe. Pentru Bertha dragostea era un foc, o flacără ce-i absorbea toată viaţa; pentru el, o foarte comodă şi necesară instituţie a providenţei, ceva pentru care nu e cazul să te frământi mai mult decât atunci când îţi comanzi un costum de haine. Un timp, patima Berthei ascunsese lipsa de ardoare a soţului ei şi ea nu voia pur şi simplu să creadă că nu e de vină decât temperamentul lui. Îl acuza că n-o iubeşte şi se întreba cu desperare ce trebuie să facă să-i câştige afecţiunea. Se simţi umilită în mândria ei, când îşi dădu seama că dragostea ei pentru Edward e infinit mai mare decât a lui. Timp de şase luni îl iubise orbeşte, iar acum, când deschisese în sfârşit ochii, refuza să privească faptele în toată goliciunea lor, încăpăţânându-se să vadă numai ce-i convine.

Dar adevărul, ce-şi croia drum cu greu prin mulţimea iluziilor ei, o chinuia cumplit. O străbătu

un fior rece când se gândi că Edward n-o iubeşte, n-o iubise niciodată şi atunci începu să şovăie, nesigură între iubirea ei pătimaşă de altădată şi între sentimentul nou, de ură, la fel de pătimaş. Îşi spuse că nu poate face un lucru pe jumătate, trebuie sau să iubească sau să urască, dar aprig şi într-un caz şi într-altul. Acum însă copilul avea să le împace pe toate. Acum nu mai conta dacă Edward o iubeşte sau nu. Nu mai suferea când îşi dădea seama cât de deşarte îi fuseseră speranţele, cât de iute i se spulberase idealul, simţea cum mânuţele mititele ale fiului ei vor sfărâma, una câte una, legăturile dintre ea şi soţul ei. Când îşi dădu seama că este însărcinată, scoase un strigăt nu numai de bucurie ci şi de mândrie, un strigăt de triumf, la gândul apropiatei ei eliberări.

Dar când bănuiala se transformă în certitudine şi când Bertha fu sigură că poartă un prunc în pântecele ei, sentimentele i se schimbară cu totul. Emoţiile îi erau întotdeauna la fel de nestatornice ca şi adierile uşoare ale primăverii. O slăbiciune cumplită o făcu să tânjească după sprijinul şi înţelegerea soţului ei; nu putu să nu-i spună şi lui. În timpul discuţiei neplăcute din ziua aceea se străduise să rostească vorbe aspre, dar în tot acel răstimp tare-ar fi vrut ca el s-o ia în braţe şi să-i mărturisească cum că o iubeşte. Era nevoie doar de atât de puţin pentru ca afecţiunea ei vlăguită să reînvie! Avea nevoie de ajutorul lui şi nu putea trăi fără dragostea lui.

Săptămânile treceau una după alta şi Bertha observă, înduioşată, o schimbare în comportarea lui Edward, cu atât mai perceptibilă în comparaţie cu nepăsarea lui de până atunci. O considera acum ca pe o fiinţă suferindă şi deci îndreptăţită să i se dea atenţie. Era într-adevăr bun la suflet şi în tot acel răstimp făcu pentru soţia lui tot ce se putea face, fără ca prin aceasta să-şi sacrifice propria lui comoditate. Când doctorul îi sfătui s-o tenteze cu nişte bunătăţi, care să-i stimuleze pofta de

mâncare, Edward fu încântat să se repeadă călare până la Tercanbury şi să i le aducă; în prezenţa ei mergea în vârful picioarelor şi vorbea cu glas mai blajin. După un timp insistă să o ducă în braţe pe scări, în sus şi în jos şi deşi doctorul Ramsay îi asigură că e o precauţie inutilă, Bertha nu-l lăsă pe Edward să renunţe la acest obicei. Îi făcea plăcere să se simtă ca un copilaş în braţele lui puternice, şi era încântată când se putea cuibări la pieptul lui. Apoi iarna, când era prea frig să se mai plimbe cu trăsura, Bertha stătea întinsă ore întregi pe canapeaua de lângă fereastră privind şirul de ulmi, acum iarăşi desfrunziţi şi trişti şi urmărea norii grei ce veneau mânaţi de vânt, dinspre mare; în inima ei sălăşluia pacea.

*

Într-una din zilele noului an, Bertha şedea ca de obicei la fereastră, când Edward veni călărind ţanţoş în susul aleii. Se opri în faţa ei şi-i făcu semn cu cravaşa.

— Ce părere ai despre noul meu armăsar? întrebă el.

În clipa aceea calul începu să se ridice în două picioare şi se dădu înapoi gata să calce pe un strat de flori.

— Fii cuminte, băiete, îi spuse Edward. Haide, haide, stai liniştit, n-o mai face pe grozavul!

Calul rămase pe picioarele dinapoi şi îşi ciuli nărăvaş urechile. Apoi Edward descălecă şi veni spre Bertha.

— Nu-i aşa că-i grozav? Ia uită-te puţin la el.

Îi mângâie picioarele dinainte şi pielea lucioasă.

— N-am dat decât treizeci şi cinci de lire pe el, zise Edward. Îl duc la grajd şi pe urmă vin şi eu în casă.

Câteva minute mai târziu Edward era alături de soţia lui. Costumul de călărie îl prindea de minune şi încălţat cum era cu cizmele înalte semăna mai

mult ca oricând cu un boier plecat la vânătoare de vulpi – idealul lui dintotdeauna. Era foarte încântat de achiziţia făcută.

— Ăsta-i calul care l-a trântit pe Arthur Branderton când ne-am plimbat împreună săptămâna trecută. Arthur mai şchioapătă şi-acum şi şi-a rupt clavicula. Spune că bidiviul ăsta e cel mai îndrăcit animal pe care l-a călărit vreodată. Îi e frică să se mai urce pe el.

Edward râse cu dispreţ.

— Doar nu l-ai cumpărat? întrebă Bertha alarmată.

— Ba sigur că da, nu puteam să dau cu piciorul unui asemenea chilipir. E o frumuseţe de cal… Numai că are şi el personalitate ca şi noi toţi.

— Dar nu-i periculos?

— Este puţin. Tocmai de asta l-am şi cumpărat atât de ieftin. Arthur a dat o sută de lire pe el şi mi-a spus că mi-l lasă la şaptezeci. „Nu, i-am spus, îţi dau treizeci şi cinci şi-mi iau riscul de a-mi rupe gâtul.” N-a avut încotro şi a trebuit să accepte târgul. Calul are o proastă reputaţie prin partea locului şi n-ar fi găsit pe nimeni să i-l cumpere chiar atât de repede. Pe mine e greu să mă păcălească cineva când e vorba de cai.

Bertha era înspăimântată.

— Vai, Eddie, doar n-ai de gând să-l călăreşti? Dacă ţi se întâmplă ceva rău? Ce n-aş da să nu-l fi cumpărat!

— E un cal ca toţi caii, spuse Craddock. Şi dacă este cineva care-l poate călări, apoi acela sunt eu… şi pe cinstea mea că am să risc. Dacă l-am cumpărat şi pe urmă nu-l călăresc am să aud tot felul de vorbe pe seama mea.

— Te rog, Eddie, te rog! Fă-mi şi mie un hatâr. Ce-ţi pasă de ce zice lumea? Mi-e tare frică. Acum, în starea-n care mă aflu, îmi poţi face şi mie o dată pe plac. Doar nu-ţi cer prea multe hatâruri.

— Mă rog, când îmi ceri un lucru înţelept, întotdeauna mă străduiesc să te ascult; dar după ce-am plătit treizeci şi cinci de lire pe un cal, zău că nu-l pot tăia-n bucăţele ca să-l dau la mâţe.

— Asta înseamnă că întotdeauna ai să faci orice pentru mine cu condiţia să nu-ţi strice propriile tale plăceri.

— Parcă nu facem toţi la fel? Haide, haide, Bertha, nu mai fi urâcioasă.

O ciupi în glumă de obraz. După cum ştim cu toţii, femeile ar vrea şi luna de pe cer, dacă ar putea s-o capete, dar faptul că nu pot, nu le împiedică s-o ceară tot timpul.

Edward se aşeză lângă soţia lui şi o luă de mână.

— Ia spune-mi, ce-ai mai făcut tu astăzi? A mai trecut careva pe la noi?

Bertha oftă adânc: n-avea nici cea mai mică influenţă asupra soţului ei. Nici rugăminţile şi nici lacrimile nu-l puteau opri să facă ce-şi punea în minte. Orice argumente ar fi adus, el reuşea să-i demonstreze că n-are dreptate şi pe urmă făcea tot cum îl tăia capul, fără să-i pese. Dar acum urma să aibă un copil.

„Mulţumescu-ţi Ţie, Doamne, pentru asta”, murmură ea.

XV

Craddock ieşi calare pe calul lui cel nou şi se întoarse victorios.

— A fost blând ca mielul, zise el. L-aş putea călări chiar şi cu mâinile legate, iar cât despre sărituri trece uşor chiar şi peste o poartă înaltă cât omul.

Bertha era puţin supărată pe el pentru că o făcuse să se îngrijoreze şi era supărată şi pe ea pentru că prea le punea pe toate la inimă.

— Am avut mare noroc c-am fost astăzi cu calul ăsta. Era acolo şi bătrânul lord Philip Dirk şi l-a întrebat pe Branderton cine sunt. „Spune-i, i-a zis el lui Arthur, că n-am avut adeseori prilejul să văd pe cineva călărind atât de bine." Merita să vezi ce mutră a făcut Branderton. Nu-i prea bucuros că mi l-a lăsat cu treizeci şi cinci de lire. Molson a venit la mine şi mi-a spus: „Ştiam eu că până la urmă calul ăsta are să încapă pe mâinile dumitale, eşti singurul din ţinut care-l poate călări, dar să ştii c-ai să ai noroc, dacă nu-ţi rupi gâtul."

Repeta satisfăcut complimentele ce i se făcuseră.

— Am tras o fugă bună astăzi. Dar tu ce mai faci, drăguţă? Te simţi bine? A, era să uit… Îl cunoşti pe Rodgers, hăitaşul? Ştii ce mi-a spus? „Calul ăsta cal dumitale, şefule, e o adevărată frumuseţe. Dar trebuie să ştii să-l călăreşti." „Îmi dau seama, i-am răspuns, dar îmi place să cred că sunt mai deştept decât majoritatea cailor." Toată lumea credea că o să mă trântească din şa înainte de sfârşitul zilei, dar m-am descurcat pe cinste, măcar aşa, ca să le arăt că nu mi-e frică.

Apoi începu să-i povestească totul cu de-amănuntul şi era atât de meticulos de parcă ar fi fost un istoric neamţ. Era unul dintre oamenii aceia care-şi dau toată osteneala pentru orice fleac, plăcându-le să creadă despre ei că nu fac niciodată un lucru doar pe jumătate. Pe Bertha o durea capul şi bărbatul ei o cam plictisea. Se gândi că tare mai era proastă din moment ce-i păsa atât de mult de primejdiile prin care trecea el.

*

Pe măsură ce lunile treceau, domnişoara Glover deveni supărător de atentă faţă de Bertha. Sora preotului considera că naşterea e un lucru misterios şi foarte palpitant, deşi buna-cuviinţă le cerea oamenilor binecrescuţi să nu-l bage în seamă. Se simţea tare ruşinată în prezenţa prietenei ei şi roşea ca un bujor când Bertha, sinceră ca de obicei, se referea, fără jenă la apropiatul eveniment. Cel mai mare chin din viaţa domnişoarei Glover era acela că – în calitatea ei de doamnă şi de stăpână a casei parohiale – trebuia să se ocupe de zestrea „Mamei şi a Copilului", care le oferea odraslelor celor nevoiaşi articole de îmbrăcăminte, iar mamelor, lenjerie din flanel. Domnişoara Glover nu era niciodată capabilă să le pună întrebările necesare acelora ce beneficiau de acest act de milostenie, fără să roşească peste măsură; fiind convinsă că nu se cuvine să se discute despre asemenea probleme, îşi ferea întotdeauna privirile când totuşi n-avea încotro şi trebuia s-o facă. Atitudinea ei era un motiv de profundă indignare în rândul dreptcredincioaselor sărmane.

— Zău dacă n-aş prefera să nu ne mai ajute deloc, decât să se poarte în felul ăsta, spuse una dintre ele. Pe cinstea mea, vorbeşte cu tine de parcă n-ai fi măritată cu cununie.

— Da, remarcă alta dintre ele, de asta mă plâng şi eu. Zău dacă nu-mi vine să-mi scot certificatul de căsătorie şi să i-l arăt. Doar n-am făcut nimic de ocară. Frumos mi-ar sta să-mi mai fie ruşine, după ce am născut şaisprezece copii.

Dar, ca de obicei, cu cât mai neplăcută era îndatorirea pe care domnişoara Glover o avea de adus la îndeplinire, cu atât mai mare îi era zelul. Găsea că se cuvine s-o viziteze pe Bertha cât mai des şi suporta cu bărbăţie insistenţa cu care tânăra soţie se referea la acest subiect neplăcut. Ba merse atât de departe cu egoismul, încât începu să croşeteze ciorăpei pentru viitorul prunc, deşi această activitate o făcea să-i bată inima tare de tot; şi când fratele ei o surprinsese cu andrelele în mână, se făcu roşie ca para focului.

Într-o bună zi, luându-şi inima în dinţi şi îndreptându-se din spate, cum făcea întotdeauna când voia să-şi chinuiască trupul, îi spuse Berthei:

— Draga mea, draga mea Bertha, vreau să-ţi vorbesc foarte serios…

Bertha zâmbi:

— Vai, nu, Fanny, ştiu cât de greu îţi vine.

— Dar trebuie, răspunse grav biata creatură, ştiu că mă consideri caraghioasă, dar este de datoria mea s-o fac.

— Nici prin gând nu-mi trece să te consider caraghioasă, zise Bertha, mişcată de smerenia prietenei ei.

— Dragă Bertha, tu vorbeşti foarte mult despre ce urmează să se întâmple, dar nu sunt deloc convinsă că eşti într-adevăr pregătită, zise Glover, roşind.

— Asta-i tot? exclamă Bertha. Moaşa urmează să se instaleze aici peste două săptămâni şi doctorul Ramsay spune că este o persoană de încredere.

— Nu mă refeream la pregătirile lumeşti, zise Glover roşind. La celelalte mă gândeam eu. Eşti

foarte sigură că eşti gata să faci faţă… *încercării* aşa cum se cuvine?

— Dar ce-ai vrea să fac? întrebă Bertha.

— Nu e vorba despre ce vreau eu să faci, ci despre ceea ce se cuvine să faci. Eu nu reprezint nimic. Dar ai cugetat oare vreodată la aspectul spiritual al problemei?

Bertha scoase un suspin plin de voluptate.

— M-am gândit c-am să am un băiat, care-o să fie ai meu şi-al lui Eddie şi-i sunt foarte recunoscătoare pentru asta.

— Şi n-ai vrea să-ţi citesc când şi când din *Biblie?*

— Doamne, Dumnezeule, vorbeşti de parcă aş fi în pragul morţii.

— Nu se ştie niciodată, dragă Bertha, replică sumbru domnişoara Glover. Cred că e bine să fii pregătită. Oricine se poate stinge în floarea vârstei.

Bertha o privi cu o umbră de nelinişte. În ultima vreme se silise să-şi păstreze buna dispoziţie şi constatase că pentru asta trebuie să-şi înăbuşe o persistentă presimţire neagră. Surorii preotului nici prin minte nu-i trecu că atitudinea ei o face pe Bertha grozav de nefericită.

— Mi-am adus *Biblia* de acasă, zise ea. Ai ceva împotrivă dacă îţi citesc un capitol?

— Mi-ar face plăcere, spuse Bertha cuprinsă de un fior rece.

— Ai vreo preferinţă pentru vreo parte anume? întrebă domnişoara Glover în timp ce scotea cartea dintr-un săculeţ negru pe care-l purta întotdeauna cu ea.

Când Bertha îi spuse că n-are nicio preferinţă, propuse să deschidă *Biblia* la întâmplare şi să înceapă prin a citi primul rând pe care-i vor cădea privirile.

— Charles nu prea e de acord cu treaba asta, zise ea. Spune că aduce a superstiţie. Dar nu mă pot dezobişnui şi se pare că la fel procedau şi primii protestanţi.

După ce deschise cartea cu ochii închişi, domnişoara Glover începu să citească.

Dăduse peste tabloul genealogic de la începutul *Cărţii Cronicilor*. Era un capitol foarte lung, alcătuit de la un capăt la altul numai dintr-un şir de nume, nume barbare, greu de pronunţat; dar domnişoara Glover nu sări peste niciunul dintre ele. Folosind un ton solemn şi ascuţit, modulat după acela al fratelui ei, citea cu glas tare lista interminabilă. Bertha o privea uimită, domnişoara Glover însă continuă neabătută.

— Ăsta-i sfârşitul capitolului, spuse ea în cele din urmă. Ai vrea să-ţi mai citesc unul?

— Da, mi-ar plăcea foarte mult. Dar mă tem că n-ai nimerit partea cea mai relevantă.

— Draga mea, nu vreau deloc să te dojenesc – căci nu asta mi-e datoria – dar trebuie să ştii că întreaga Biblie este relevantă.

*

Pe măsură ce se apropia momentul naşterii, Bertha îşi pierdea tot mai mult curajul şi era adesea cuprinsă de panică. Dintr-o dată, fără să aibă vreun motiv anume, i se muiau picioarele şi începea să se întrebe, înnebunită, cum avea să poată îndura acele chinuri. Se gândea că va muri şi se întreba ce se va întâmpla dacă temerile i se vor adeveri. Ce va face Edward fără ea? Ochii i se umpleau de lacrimi, gândindu-se la amărăciunea lui cumplită; dar buzele începeau să-i tremure de milă pentru ea însăşi, când îi încolţi în minte bănuiala că lui n-o să i se rupă inima după ea. Nu era el omul care să încerce bucurii sau suferinţe mari. N-avea să plângă; în cel mai bun caz n-avea să mai fie la fel de vesel timp de câteva zile, dar după aceea avea să se comporte ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat. Şi-l închipui bucurându-se de compasiunea prietenilor. În şase luni o va da cu

totul uitării, iar puţinele amintiri pe care le va păstra, totuşi, nu vor fi dintre cele mai plăcute.

Are să se însoare din nou, se gândi ea cu amărăciune; lui Edward îi era silă de singurătate şi fără îndoială că a doua oară avea să aleagă o femeie cu totul altfel decât ea, care să fie mai apropiată de idealul lui. Edward nu ţinea deloc la înfăţişarea femeii şi Bertha şi-o închipui pe succesoarea ei urâtă ca domnişoara Hancock sau prost îmbrăcată ca domnişoara Glover şi ironia situaţiei stătea tocmai în faptul că ea îşi dădea seama că oricare dintre cele două femei va fi o soţie mai bună pentru el decât fusese ea, mai pe potriva firii lui, răspunzând mai bine concepţiei lui despre cum trebuie să fie o tovarăşă de viaţă.

Bertha îşi închipuia că Edward ar fi renunţat cu dragă inimă la frumuseţea ei pentru vreun avantaj palpabil: de pildă, priceperea în ale croitoriei; gustul artistic al Berthei, cultura ei, cât şi celelalte rafinamente nu contau pentru el, iar pasiunea ei nestăpânită era pur şi simplu un defect. Omul se judecă după fapte, nu după chip, obişnuia dânsul să spună; el însuşi era un bărbat simplu şi modest şi avea nevoie de o nevastă simplă şi modestă.

Se tot întreba dacă moartea ei avea să-l facă să sufere cât de cât. Bertha îi lăsa prin testament toată averea, pe care el avea s-o cheltuiască împreună cu cea de-a doua soţie. O gelozie nebună puse stăpânire pe ea.

— Nu, n-am să mor, murmură ea printre dinţi. N-am să mor!

Dar într-o zi, în timp ce Edward era la vânătoare, gândurile ei morbide luară o altă întorsătură: dacă ar fi să moară Edward? Gândul era insuportabil, dar însăşi grozăvia lui o fascina; nu-şi putea alunga din minte scene pe care imaginaţia i le aducea mereu înaintea ochilor cu o claritate de neînchipuit. Se făcea că stă la pian şi deodată aude un cal oprindu-se la uşa din faţă. Se întorsese Edward. Dar auzi soneria. De ce-o fi

sunând Edward? În faţa uşii se desluşea un zvon de glasuri, apoi Arthur Branderton intra în casă. Cu ochii minţii vedea cât se poate de limpede fiecare amănunt. Era îmbrăcat în costum de vânătoare! Ceva se întâmplase şi ştiind despre ce e vorba, Bertha era totuşi în stare să-şi dea seama de uimirea ei plină de spaimă, în timp ce-i fulgerau prin minte tot felul de ipoteze. Branderton părea stânjenit; avea ceva de spus, dar nu îndrăznea s-o facă; îl privea încremenită de groază şi deodată se simţea copleşită de slăbiciune încât de-abia se mai putea ţine pe picioare.

Inima începu să-i bată puternic; îşi tot spunea că este absurd să dea frâu liber imaginaţiei, dar în timp ce încerca să se convingă, scenele continuau să i se desfăşoare în minte: părea că asistă la un spectacol înspăimântător, în care ea era actorul principal.

Şi ce va face când i se va spune în cele din urmă că Edward e mort? Va leşina sau va ţipa?

„S-a întâmplat un accident, zicea Branderton. Soţul tău e grav rănit.”

Bertha îşi ducea mâinile la ochi; chinul era îngrozitor.

„Trebuie să te ţii tare”, continua el, încercând să-i aducă la cunoştinţă cele întâmplate.

Apoi, trecând repede peste alte episoade, se vedea alături de soţul ei. Zăcea mort pe podea şi parcă-l şi vedea întins acolo; ştia precis cum avea să arate. Uneori dormea atât de adânc, de liniştit, încât se speria şi-şi lipea urechea de pieptul lui să audă dacă-i mai bate inima. Acum era mort. Deodată fu cuprinsă de o desperare copleşitoare. Încercă din nou să se scuture de toate acele închipuiri, se duse chiar până la pian şi cântă câteva acorduri, dar atracţia morbidă ce-o încerca era prea puternică, nu-i putu rezista şi scenele începură să se succeadă din nou în mintea ei. Acum, că era mort, el nu-i mai putea respinge pasiunea; acum nu se mai putea împotrivi şi ea îl

săruta cu dragoste pătimaşă, îşi trecea mâinile prin părul lui şi-i mângâia faţa (cât fusese în viaţă nu-i plăcuse să fie mângâiat), îi săruta buzele şi ochii închişi.

Durerea ei închipuită era atât de acută, încât izbucni în lacrimi. Rămânea lângă trupul lui neînsufleţit, refuzând să fie despărţită de el. Îşi ascundea faţa în perne, ca nimic să nu-i tulbure iluzia; acum nu mai încerca să şi-o alunge. Ah, îl iubea cu patimă, îl iubise întotdeauna şi nu putea trăi fără el. Ştia că va muri şi ea în curând… Şi cât de frică îi fusese de moarte! Dar acum era binevenită! Îi săruta mâinile – acum tot n-o mai putea împiedica – şi cutremurându-se puţin îi deschidea un ochi. Era sticlos, fix, fără expresie… Izbucnea în lacrimi şi lipindu-se de el, plângea cu suspine, copleşită de dragoste şi de suferinţă. Nu va îngădui să fie atins de nimeni; simţea o uşurare să-i grijească trupul, pentru că Edward fusese toată viaţa ei. Nu ştiuse cât de mult îl iubise!

Îl dezbrăca, îl spăla pe mâini şi pe picioare, îl ştergea cu buretele, apoi binişor, cu un prosop. Atingerea cărnii reci îi dădea un fior de voluptate: îşi închipuia că Edward o ia în braţele lui puternice şi o sărută pe gură. Îl învelea în giulgiul alb şi risipea flori de jur-împrejurul lui. Îl punea în sicriu şi Berthei i se oprea inima în loc. Nu-l putea lăsa singur, îşi petrecea lângă el toată ziua şi toată noaptea fără să-şi ia ochii de la faţa calmă şi tihnită. Apoi venea doctorul Ramsay, apoi domnişoara Glover, îndemnând-o insistent să plece de acolo, dar ea îi refuza. Ce-i mai păsa acum de sănătatea ei? Dorise să trăiască doar pentru el. Sicriul era închis şi zărea feţele groparilor. Era pentru ultima dată când se mai putea uita la faţa soţului ei, iubitul ei; inima-i era tare grea şi-şi ducea mâinile la piept din pricina durerii apăsătoare ce-o simţea.

Apoi scenele i se perindară grăbite prin faţa ochilor: drumul până la cimitir, slujba, sicriul

acoperit cu flori şi-n cele din urmă mormântul. Ai ei încercau s-o ţină acasă: Dar ce-i păsa ei de obiceiul absurd şi ruşinos prin care voiau s-o împiedice să asiste la înmormântare? Nu-i îngropau oare soţul, singura lumină a vieţii ei? Nu-şi puteau da seama de grozăvia evenimentului, de cumplita ei desperare? Şi, în semiobscuritatea salonului de la Court Leys, în ziua aceea mohorâtă de iarnă, Bertha văzu sicriul coborând în mormânt şi auzi zgomotul bulgărilor de pământ aruncaţi peste el.

Cum va fi viaţa ei de aici înainte? Va încerca să trăiască înconjurându-se de lucrurile ce-i aparţinuseră lui Edward, ca să nu-l uite niciodată. Se simţea înspăimântător de singură. Conacul de la Court Leys era gol şi pustiu. Intui o nesfârşită succesiune de zile cenuşii; anotimpurile nu aduceau nicio schimbare şi nori grei atârnau mereu deasupra ei; copacii erau tot timpul desfrunziţi şi totul era pustiu. Nu-şi putea închipui că o călătorie i-ar aduce alinare; întreaga viaţă era un gol, şi ce-ar mai fi putut însemna acum pentru ea cerul albastru al Italiei, bisericile şi tablourile ei? Nu era fericită decât când plângea.

Apoi, aproape înnebunită, Bertha se gândea să se omoare; nu mai putea îndura viaţa. Mai bine să nu mai trăiască, mai bine să suporte pustiul mormântului, decât năprasnica suferinţă care-i rodea mereu inima. Ar fi atât de uşor să termine, să închidă cartea suferinţelor; desperarea avea să-i dea curaj. Dar vedenia ei era tot mai nedesluşită şi trebui să facă un efort ca s-o păstreze. Gândurile Berthei, din ce în ce mai puţin coerente, se întoarseră la întâmplări anterioare, la scena de la mormânt şi la voluptatea ce-o încercase spălând trupul lui Edward.

Totul era atât de viu în mintea ei încât intrarea lui Edward fu o adevărată surpriză pentru ea. Dar uşurarea ce-o simţi fu atât de profundă încât cu greu ar putea fi redată prin cuvinte; era aidoma

deşteptării dintr-un coşmar îngrozitor. Când el veni s-o sărute, Bertha îl cuprinse cu braţele pe după gât şi-l strânse cu patimă la piept.

— Slavă Domnului! strigă ea.

— Hei, dar ce s-a întâmplat?

— Nu ştiu ce-a fost cu mine. Am fost atât de nefericită, Eddie! Credeam c-ai murit.

— Văd că ai plâns.

— A fost îngrozitor. Nu-mi puteam scoate ideea din cap. Vai, de s-ar întâmpla una ca asta aş muri şi eu.

Berthei nu-i venea să creadă că soţul ei este lângă ea, în carne şi oase, viu şi nevătămat.

— Ţi-ar părea rău dac-aş muri? îl întrebă ea.

— Ei, n-ai să faci tu una ca asta, spuse el, vesel.

— Câteodată mi-e atât de frică încât nu cred c-am să scap cu viaţă.

Râse de ea şi glasul lui voios o linişti pe deplin. Bertha îl făcu să se aşeze lângă ea şi-i luă mâinile puternice, care pentru ea erau semnele vizibile ale viguroasei lui bărbaţii. Le mângâie şi le sărută podul palmelor. Era copleşită de emoţiile prin care trecuse; picioarele îi tremurau şi ochii îi mai străluceau încă de lacrimi.

XVI

Sosi şi moaşa şi odată cu ea temeri noi se strecurară în inima Berthei. Era o femeie bătrână care în ultimii douăzeci de ani adusese pe lume odraslele boierilor de prin ţinut şi avea un car întreg de istorioare sinistre. În gura ei primejdiile naşterii erau nenumărate şi le istorisea cu multă măiestrie presărându-şi relatările cu noi şi noi amănunte care de care mai înspăimântătoare. Fără îndoială, după părerea ei, nu făcea nimic rău, ci dimpotrivă. Bertha era speriată şi ca s-o liniştească, moaşa consideră că cel mai bun lucru era să-i vorbească pe larg despre o seamă de paciente care se zvârcoliseră zile în şir în ghearele morţii şi despre care doctorii nu credeau să mai aibă vreo scăpare, dar care totuşi îşi reveniseră în cele din urmă, trăind fericite după aceea.

Imaginaţia bogată a Berthei exagera chinurile ce o aşteptau până când, tot gândindu-se la ele, nu-şi mai găsea somnul. Faptul că nici nu era în stare măcar să-şi închipuie cum ar putea fi ele le făcea să capete proporţii şi mai înspăimântătoare; i se părea că o aşteaptă o îndelungată, foarte îndelungată agonie, şi apoi moartea. Îi era groază să-l ştie pe Eddie departe de ea.

— Ei lasă, ai să treci tu şi peste asta, spunea el. Crede-mă pe mine, nu merită să faci atâta caz.

Edward crescuse ani de zile animale, aşa încât era obişnuit cu procesul datorită căruia avea carne de viţel, de oaie şi de vacă pe care s-o vândă măcelarilor de prin partea locului. Era de-a dreptul caraghios ca oamenii să dea atâta importanţă unui fenomen obişnuit şi cât se poate de firesc.

— Să ştii că Dinah, căţeaua de rasă terier pe care am avut-o, fãta cu precizia unui mecanism de ceasornic şi zece minute mai târziu era pe picioare, alergând de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat.

Bertha zăcea cu faţa la perete, ţinându-l pe Edward de mână cu degetele înfrigurate.

— Vai, de-ai şti ce frică mi-e de durerile pe care am să le îndur! Sunt sigură că n-am să le pot suporta… e groaznic. Ce n-aş da să nu trec prin toate astea.

Apoi, pe măsură ce zilele se scurgeau, începu să-l considere pe doctorul Ramsay drept singurul ei sprijin.

— Doctore, nu-i aşa c-ai să ai grijă să nu mă doară? îl întreba ea cu glas rugător. Ai să-mi dai cloroform, nu?

— Doamne, Dumnezeule, exclamă doctorul, parcă nicio femeie n-ar mai fi născut până acum.

— Vai, doctore, nu râde de mine. Nu vezi cât sunt de înspăimântată?

Pe moaşă o întrebă cam cât au să dureze chinurile. Stătea întinsă în pat, albă ca varul; îşi ţinea buzele strânse, iar ochii îi trădau spaima şi fruntea încruntată îi era brăzdată de o dungă adâncă.

— Nu cred să scap eu cu viaţă, şopti ea. Presimt c-am să mor.

— N-am cunoscut nicio femeie până acum care să nu fi presimţit aşa ceva, chiar şi atunci când n-o durea decât vârful degetului, zise doctorul Ramsay.

— Dumitale sigur că-ţi vine să râzi, răspunse Bertha, dar eu sunt aceea care trebuie să îndure totul.

Şi gândul că avea să moară o chinuia tot mai des.

Mai trecu o zi şi moaşa spuse că trebuie să trimită imediat după doctorul Ramsay. Bertha reuşise să-l facă pe soţul ei să-i promită că n-are s-o părăsească nicio clipă.

— Cred că am să am mai mult curaj dacă am să te pot ţine de mână, zise Bertha.

— Prostii, spuse doctorul, când Edward îi povesti despre rugămintea Berthei. Doar n-am să las eu un bărbat să-şi vâre nasul în treburile astea.

— Sunt exact de aceeaşi părere, încuviinţă Edward, dar i-am promis numai ca s-o liniştesc.

— Dacă dumneata ai să stai liniştit, îl zise doctorul, n-am nevoie de altceva.

— Nu trebuie să-ţi faci griji din pricina mea. Eu sunt obişnuit cu lucruri de astea. Zău, doctore, aş putea pune pariu cu dumneata că n-ai adus pe lume mai multe fiinţe decât mine.

Edward era un bărbat eminamente rezonabil, pe care l-ar fi putut admira orice femeie. Nu era nici isteric şi nici emotiv; calm, stăpânit, lipsit de imaginaţie, era persoana ideală în caz de pericol.

— N-are niciun rost să mă învârt prin casă toată după-amiaza, zise el. Aş fi posac şi la urma urmei dacă e nevoie de mine puteţi trimite să mă cheme.

Lăsă vorbă că se duce la ferma Bewlie să vadă o vacă bolnavă. Era cam îngrijorat din pricina ei.

— E cea mai bună vacă de lapte pe care am avut-o vreodată. Nu ştiu ce m-aş face dacă i s-ar întâmpla ceva. Îşi îndeplineşte, cu regularitate, datoria dând atâţia litri de lapte pe zi. Şi-a câştigat de nu ştiu câte ori banii pe care i-am dat pe ea.

Mergea cu pasul sprinten şi nepăsător, pe care Bertha i-l admira atât de mult, aruncând uneori câte o privire lanurilor de pe o parte şi de pe alta a şoselei. Se opri să examineze fasolea unui fermier vecin.

— Pământul ăsta nu-i bun, zise el clătinând din cap. Nu face să cultivi fasole pe un teren ca ăsta.

Apoi, când ajunse la ferma Bewlie, îl căută pe argatul care avea grijă de vaca bolnavă.

— Ei, cum îi mai merge?

— Tot aşa de prost, boierule.

— Rău! A fost Thompson s-o vadă azi?

Thompson era veterinarul.

— Nu înţelege ce are. Crede că-i vorba de un habces, dar nu prea am io mare încredere în domnu Thompson; taică-su a fost şi el argat ca şi mine, numai că n-o prea muncit la câmp c-o fost zidar de meserie şi nu prea cred ca fecioru lui să se priceapă cine ştie ce la vite.

— Ia haide s-o vedem, zise Edward.

O luă spre staul, urmat de ţăran. Biata vilă stătea într-un colţ; avea un aer mult mai gânditor decât au de obicei vacile. Cu capul în piept şi spinarea cocoşată părea profund deprimată.

— Nădăjduiam că Thompson o să-i poată face ceva, spuse Edward.

— Păi, zice că numai măcelaru mai poate să-i facă ceva, răspunse dispreţuitor argatul.

Edward pufni indignat:

— Auzi vorbă, măcelarul! Ce l-aş mai măcelări eu pe el dac-aş avea ocazia.

Intră în casa ce-i fusese cămin atâţia ani de zile, dar cum era un om practic şi cu scaun la cap revederea ei nu-i stârni niciun fel de amintiri şi nici emoţii deosebite.

— Bună, doamnă Jones. Ce mai faci? o întrebă el, pe nevasta dijmaşului său.

— Aşa şi-aşa, boierule. Dar dumneavoastră şi doamna Craddock?

— Eu sunt bine, mulţumesc. Coniţa o să aibă un copil, aţi auzit, nu?

Vorbea în felul lui vesel şi nepăsător, ce-l făcea atât de îndrăgit de toată lumea.

— Vai de mine! O să aibă un copil! Şi eu care te cunosc pe matale de când erai de-o şchioapă. Şi când îi vine sorocul?

— Păi, din clipă în clipă. Se prea poate întâmpla să şi fiu un tată fericit când mă-ntorc acasă să-mi iau ceaiul.

— Dar nu ştiam că trebuie să vină chiar aşa de repede…

— Era şi timpul, doamnă Jones. Suntem căsătoriţi de un an şi patru luni şi am avut destul

răgaz.

— Aşa-i, conaşule, asta i se-ntâmplă oricui. Trag nădejde că cucoana n-a dus-o prea greu.

— Ca toate femeile în starea ei. Bineînţeles că e cam năzuroasă. Femeile au tot felul de idei. Nici n-am mai pomenit fiinţe ca ele. Cum îi spuneam şi doctorului Ramsay astăzi. O căţea face şase pui, şi după aia o ia la fugă de nici n-ai timp să baţi din palme. Tot stau şi mă gândesc de ce n-or fi şi femeile la fel? Fac atâta caz şi se agită fără niciun rost, încât zău dacă nu-ţi scot peri albi.

— Văd că nu te pierzi deloc cu firea, şefule, zise Jones dijmaşul, care îl ştia pe Edward încă de pe când era sărac.

— Cine, eu? exclamă râzând Edward. Cunosc eu prea bine toate treburile astea. Nu uita câţi viţei am adus eu pe lume. Şi nu uita că nu mi s-a întâmplat să mi se prăpădească mai mult de două vaci în tot timpul cât m-am ocupat de creşterea lor. Dar cred că acum e vremea să mă duc să văd ce-mi face nevasta. Bună ziua, doamnă Jones.

— Tare-mi place mie de boierul ăsta, că nu-şi dă deloc ifose, zise doamna Jones. Nu-i cade nasul să bea o ceaşcă de ceai cu de-alde noi, chiar dacă acum el e stăpânul.

— E cel mai bun boier pe care l-am avut noi de treizeci de ani încoace, zise Jones. Şi după cum spuneai, draga mea, nici urmă de ifose la el… Ceea ce nu se poate deloc spune despre cucoana lui.

— Ei, ce vrei, e tânără încă, răspunse doamna Jones. Şi se zice că în casă la el nu cântă găina aşa că, eu chitesc c-o să-i mai taie şi ei din nas.

— În privinţa asta n-am nicio grijă: are să ştie el s-o facă supusă ca o mieluşea; nu-i el omul pe care să-l duci cu preşul.

Edward porni cu pas legănat, învârtindu-şi bastonul, fluierând şi aruncând câte o vorbă câinilor ce-l însoţeau. Era foarte optimist şi nădăjduia că nu va trebui să-şi trimită la abator cea

mai bună vacă. Nu se încredea nici pe departe în priceperea veterinarului, cât în a lui, şi părerea lui intimă era că vaca o să se facă bine. Urcă aleea ce ducea la Court Leys, privind ulmii cei tineri pe care-i plantase ca să umple golurile; în general le mergea bine, era încântat că izbutise. Intră în casă şi în timp ce-şi atârna pălăria în cuier un ţipăt sfâşietor îi ajunse până la urechi.

„Hehei, îşi zise el, lucrurile încep să se mişte."

Urcă până sus şi bătu în uşa dormitorului. Îi deschise doctorul Ramsay, dar îi blocă drumul cu trupul lui masiv.

— Nu te teme, doctore, zise Edward. Nu vreau să intru. Ştiu eu când trebuie să nu mă bag. Cum se simte Bertha?

— Tare mi-e teamă că n-are să fie chiar aşa de uşor cum îmi închipuiam, şopti doctorul. Dar n-are rost să ne alarmăm. Numai că merge cam încet.

— Dacă aveţi nevoie de mine sunt jos.

— Bertha a întrebat de dumneata de mai multe ori până acum, dar moaşa i-a spus că te-ar îngrijora dac-ai fi de faţă şi ai vedea-o, aşa că Bertha i-a zis în cele din urmă: „Nu-i daţi voie să intre. Am să suport şi singură".

— În cazul ăsta e-n ordine. Cred că în asemenea împrejurări e mai bine ca soţul să se ţină deoparte.

După ce închise uşa, Ramsay spuse:

— Asta zic şi eu băiat cu scaun la cap. Zău dacă nu-mi place tot mai mult. Majoritatea bărbaţilor ar începe să se agite, ar avea istericale şi Dumnezeu mai ştie ce.

— Cine a fost? Eddie? întrebă Bertha cu glasul tremurând de chinurile prin care tocmai trecuse.

— Da, a venit să întrebe cum te simţi.

— Vai, dragul de el, gemu Bertha. Dar nu e din cale-afară de îngrijorat, nu? Să nu-i spuneţi cât de rău mă simt. Are să fie tare nenorocit. Am să suport totul de una singură.

Jos, la parter, Edward îşi spunea că n-are rost să-şi piardă cumpătul, ceea ce era de fapt foarte

adevărat şi alegându-şi cel mai comod fotoliu din odaie se aşează şi începu să-şi citească ziarul. Înainte de cină se duse iar până sus să vadă cum mai stau lucrurile. Ramsay îi spuse că-i administrase Berthei o doză de opium şi că de câtva timp s-a mai liniştit.

— E bine că ai făcut-o chiar acum, la ora cinei, zise Edward râzând. O să putem lua o gustare împreună.

Se aşezară la masă; se puteau întrece în ce priveşte pofta de mâncare şi doctorul, care simţea că Edward îi devine tot mai simpatic, îi spuse că-i face mare plăcere să vadă un om cu o poftă atât de sănătoasă. Dar înainte de a ajunge la budincă, moaşa le trimise vorbă că Bertha s-a trezit şi, cu regret, doctorul Ramsay se ridică de la masă. Edward continuă să-şi vadă de mâncat. În cele din urmă, oftând fericit, ca omul cu burta plină şi cu cugetul curat, îşi aprinse pipa şi aşezându-se din nou în fotoliu, după un timp, începu să picotească. Seara era lungă şi se simţea plictisit.

„Ar fi trebuit să se fi terminat de-acuma, se gândi el. Mă întreb dacă e nevoie să rămân treaz.”

Când Edward se duse a treia oară până sus, doctorul Ramsay părea puţin îngrijorat.

— Tare mi-e teamă că e un caz dificil, zise el. Mare nenoroc. A suferit cumplit, mititica.

— Mă rog, pot să vă fiu de folos cu ceva? întrebă Edward.

— Nu trebuie decât să-ţi păstrezi calmul şi să nu te agiţi.

— În privinţa asta n-aveţi nicio teamă. Trebuie să recunosc că am nervi de oţel.

— Eşti grozav, spuse Ramsay. Drept să-ţi spun îmi place când văd un bărbat că-şi păstrează sângele rece într-o asemenea împrejurare.

— Păi, tocmai am venit să te întreb dacă are rost să stau treaz. O fac cu plăcere, dacă e cazul, dar dacă nu, cred c-ar fi mai bine să mă duc la culcare.

— Da, cred c-ar fi mai bine. Dacă e nevoie de dumneata, am să te chem. Poate n-ar fi rău să intri şi să-i spui Berthei câteva cuvinte de încurajare.

Edward intră. Bertha zăcea în pat; ochii ei înspăimântaţi priveau fix, în gol, de parcă ar fi văzut lucruri noi; aveau o strălucire sticloasă. Faţa îi era mai albă ca oricând, buzele livide, iar obrajii supţi; arăta de parcă ar fi fost pe moarte. Îl salută pe Edward cu o umbră de zâmbet.

— Cum te simţi, mititico? întrebă el.

Prezenţa lui Edward păru s-o readucă la viaţă şi obrajii i se colorară uşor.

— Bine, gemu ea, cu un efort de a se stăpâni. Nu trebuie să-ti faci griji, iubitule.

— Ţi-a fost rău de tot?

— Nu, răspunse, ea, curajoasă. N-am suferit cine ştie ce. N-ai de ce să te îngrijorezi.

Edward ieşi şi Bertha îl chemă pe doctorul Ramsay.

— Sper că nu i-ai spus prin ce-am trecut? Nu vreau să afle.

— Nu, nu-ţi bate capul. L-am trimis la culcare.

— Îmi pare bine. Nu poate suporta să fie lipsit de orele lui de somn. Cât crezi c-are să mai dureze? Am de-acum impresia că m-am chinuit dintotdeauna şi că n-are să se mai termine.

— Ei, de-acuma nu mai e mult.

— Sunt sigură c-am să mor, murmură Bertha. Simt cum încetul cu încetul viaţa se scurge din mine. De n-ar fi Eddie, nu mi-ar părea rău. Dar lui are să i se frângă inima.

— Fleacuri! spuse moaşa. Toate ziceţi c-o să muriţi. Peste câteva ore ai să te simţi iarăşi bine.

— Crezi că are să mai dureze câteva ceasuri? Nu mai pot suporta. Ah, doctore, nu mă mai lăsa să sufăr.

Edward se duse liniştit la culcare şi în curând adormi buştean. Dar nu dormi liniştit; în general avea somnul adânc, fără vise al omului care n-are nervi şi face multă mişcare. În noaptea asta însă

visă. Nu visă numai că are o vacă bolnavă, ci că i s-au îmbolnăvit toate vitele: vacile se strânseseră în jurul lui cu ochii trişti şi spinările încovoiate, posace şi ameninţătoare, vădind negreşit o tulburare a ficatului; boii sufereau fără îndoială de „vătămătură" şi zăceau pe spate, dând neputincioşi din picioare, umflaţi peste măsură.

„Trebuie să-i trimiţi pe toţi la abator, spunea veterinarul. Nu mai e nimic de făcut cu ei."

„Mântuieşte-ne, Doamne, spuse Edward. N-am să pot să iau nici măcar un şiling pe kilogram."

Dar visul îi fu întrerupt de o bătaie în uşă şi Edward se trezi scuturat de doctorul Ramsay.

— Scoală-te, omule. Scoală-te şi te îmbracă repede.

— Ce s-a întâmplat? strigă Edward, care sări din pat şi puse mâna pe haine. Cât e ceasul?

— E patru şi jumătate. Vreau să te duci până la Tercanbury şi să-l aduci pe doctorul Spencer. Berthei îi merge tare rău.

— Bine, am să mă duc să-l aduc.

Edward se îmbrăcă repede.

— Mă duc să-l trezesc pe grăjdar ca să înhame calul, zise doctorul.

— Lasă că-l înham eu mult mai repede, îşi legă meticulos şireturile.

— Bertha nu e în pericol imediat. Dar trebuie să mă consult cu cineva. Încă mai sper s-o scoatem din impas.

— Doamne Sfinte, zise Edward. Nu ştiam că lucrurile stau chiar atât de rău.

— Nu e cazul să te alarmezi. Important este să nu-ţi pierzi cumpătul şi să-l aduci pe Spencer cât se poate mai repede. Situaţia nu este încă desperată.

Fără să-şi piardă sângele rece, Edward fu gata imediat şi la fel de repede se apucă să înhame calul. Deoarece îi trecu deodată prin minte proverbul „Graba strică treaba" aprinse felinarele. Două minute mai târziu era pe şosea şi dădea bice

calului. Înainta prin noaptea tăcută în trap egal şi iute.

Întorcându-se în camera bolnavei, Ramsay se gândi ce grozav lucru e un om pe care te poţi bizui în orice împrejurare, care nu se emoţionează niciodată şi nu-şi pierde capul.

Admiraţia lui pentru Edward creştea cu fiecare clipă.

XVII

Edward Craddock era un bărbat viguros şi lipsit de imaginaţie. Mânând trăsurica, prin noapte, spre Tercanbury, nu se lăsă pradă unor gânduri chinuitoare, ţinându-şi îngrijorarea în limitele cuvenite şi concentrându-se asupra felului în care trebuia să-şi conducă armăsarul. Nu-şi lua ochii de la drum. Calul mergea într-un trap iute, regulat, trecând repede pe lângă pietrele kilometrice. Edward sună la uşa doctorului Spencer şi-i transmise bileţelul. Doctorul coborî imediat: un bărbat scund, cu glas piţigăiat, care gesticula mai tot timpul. Se uită bănuitor la Edward.

— Presupun că dumneata eşti soţul? întrebă el, în timp ce trăsura cobora strada, uruind. N-ai vrea să mân eu? Îmi închipui că eşti destul de tulburat.

— Nu sunt şi nici nu vreau să fiu, îi răspunse Edward râzând.

Îi dispreţuia pe orăşeni şi nu prea avea mare încredere în oamenii mici de stat şi graşi.

— Mă cam sperie soţii îngrijoraţi care gonesc în miez de noapte, gata, gata să-ţi rupă gâtul, zise doctorul. Se pare că şanţurile prezintă pentru ei o atracţie aproape irezistibilă.

— Ei bine, domnule doctor, eu nu sunt deloc speriat, aşa că nu contează dacă dumneata eşti.

Când ieşiră în câmp, Edward dădu frâu liber calului; îl amuzase dorinţa doctorului de a conduce el trăsura. Ce idee la omuleţul ăsta!

— Vă ţineţi bine? întrebă el cu dispreţ bonom.

— Văd că ştii să mâni, spuse doctorul.

— Nu-i pentru prima dată că ţin hăţurile în mână, replică modest Edward. Am ajuns.

Îl conduse pe specialist până-n odaia unde se afla Bertha, şi-l întrebă pe doctorul Ramsay dacă mai are nevoie de el.

— Nu, n-am nevoie de dumneata acum, dar ar fi bine să nu te culci ca să fii gata oricând, dacă se întâmplă ceva. Tare mi-e teamă că Berthei îi e foarte rău. Trebuie să fii pregătit pentru orice.

Edward se retrase în camera alăturată şi se aşeză. Era într-adevăr tulburat, dar nici măcar acum nu-şi putea închipui că Bertha e pe moarte; mintea îi era leneşă şi era incapabil să-şi imagineze viitorul. Un bărbat mai emotiv ar fi pălit de spaimă, inima i-ar fi bătut să-i spargă pieptul, iar nervii i-ar fi vibrat anticipând zeci şi sute de nenorociri. Un asemenea om n-ar fi fost bun de nimic, pe când Edward era pregătit pentru orice eventualitate; putea foarte bine să mai conducă trăsura încă zece kilometri pentru a aduce cine ştie ce nou instrument necesar şi ar fi putut da, fără şovăire, orice ajutor dacă ar fi fost nevoie de el.

— Nu vreau să stau nimănui în cale, îi spuse el doctorului Ramsay, dar dacă vă pot fi cumva de folos în cameră, puteţi fi sigur că n-am să-mi pierd cumpătul.

— Nu cred că ne poţi ajuta cu ceva: moaşa este foarte pricepută şi de nădejde.

— Femeile, zise Edward, se emoţionează îngrozitor. Nu pierd nicio ocazie să se facă de râs.

Dar lui Craddock i se făcuse somn din pricina aerului nopţii şi după ce stătu vreo jumătate de oră în fotoliu, încercând să citească o carte, aţipi. Curând se trezi şi prima geană de lumină aduse în cameră un frig cenuşiu. Se uită la ceas.

— Doamne, dar tare mai durează mult, zise el.

Se auzi o bătaie în uşă şi intră moaşa.

— Vreţi să veniţi, vă rog?

Doctorul Ramsay îl întâmpină pe coridor.

— Slavă Domnului că s-a terminat. A trecut prin chinuri cumplite.

— Se simte bine?

— Cred că nu mai este în pericol acum, dar cu regret trebuie să-ţi spun că ne-a fost imposibil să salvăm copilul.

Lui Edward i se strânse inima.

— A murit?

— S-a născut mort. Mă temeam eu că e o luptă fără speranţă. Acum ar fi bine să te duci la Bertha. Vrea să te vadă. Nu ştie despre copil.

Bertha zăcea total extenuată: stătea întinsă pe spate, cu braţele de o parte şi de alta a trupului, fără pic de vlagă în ea. Faţa îi era pământie, din pricina chinurilor prin care trecuse, ochii ceţoşi, pe jumătate închişi, păreau lipsiţi de viaţă, iar falca îi atârna moale, ca la mort. Când îl văzu pe Edward încercă să schiţeze un zâmbet, dar de-abia îşi putu mişca buzele din pricina slăbiciunii.

— Nu te strădui să vorbeşti, drăguţo, spuse moaşa observând că Bertha încearcă să spună ceva.

Edward se aplecă şi o sărută; o roşeaţă abia vizibilă coloră obrajii Berthei şi ea începu să plângă; lacrimile îi alunecau fără să vrea, în jos, pe obraji.

— Vino mai aproape, Eddie, şopti ea.

Edward îngenunche lângă ea, impresionat dintr-o dată. O apucă de mână şi contactul acesta păru să-i dea putere; Bertha răsuflă adânc şi buzele ei schiţară un zâmbet obosit, tare obosit.

— Slavă Domnului că s-a terminat, gemu ea. Vai Eddie, iubitule, nici nu-ţi poţi tu închipui prin ce-am trecut. M-am chinuit îngrozitor.

— Nu-i nimic, acum ai scăpat de toate, zise Edward.

— Şi ţi-ai făcut şi tu atâtea griji, Eddie. Dar gândul că-mi împărtăşeşti suferinţa mi-a dat curaj. Acum trebuie să te culci. A fost frumos din partea ta să te duci până la Tercanbury pentru mine.

— Îţi face rău să vorbeşti, îi spuse doctorul Ramsay când se întoarse, după ce-l condusese pe medicul specialist.

— Acum, de când l-am văzut pe Eddie, mă simt mai bine, zise Bertha.

— Bertha, trebuie neapărat să încerci să adormi.

— Dar încă nu mi-ai spus dacă-i fată sau băiat; hai, spune-mi tu Eddie.

Edward se uită stânjenit la doctor.

— E băiat, zise doctorul.

— Ştiam eu că băiat are să fie, murmură ea. Pe faţă îi apăru o expresie de extaz alungând culoarea pământie a morţii. Ce bine-mi pare! Tu l-ai văzut, Eddie?

— Încă nu.

— Doar e copilul nostru. Merită să te chinui să ai un copil. Sunt atât de fericită!

— Acum trebuie să te culci.

— Dar nu mi-e somn deloc şi vreau să-mi văd băiatul.

— Acum nu se poate. Doarme şi nu trebuie să-l deranjezi, zise Ramsay.

— Dar tare-aş vrea să-l văd… o clipă măcar. Nici nu-i nevoie să-l treziţi.

— Ai să-l vezi după ce te scoli, încercă să o liniştească, doctorul. Altfel are să te tulbure prea tare.

— Atunci du-te tu şi te uită la el, Eddie şi sărută-l, pe urmă am să mă culc.

Ţinea atât de mult ca băiatul să fie văzut cel puţin de tatăl lui încât moaşa îl duse pe Edward în camera de alături. Pe un scrin zăcea o mogâldeaţă acoperită cu un prosop. Moaşa îl ridică şi Edward văzu copilul; era gol şi foarte mic. Nu prea arăta a om, era respingător, pe de altă parte însă îţi inspira milă. Ochii, ochii ce nu văzuseră lumina niciodată erau închişi. Edward îl privi câteva clipe.

— Am promis că am să-l sărut, murmură el.

Se aplecă şi atinse cu buzele fruntea rece; sora acoperi din nou trupul neînsufleţit şi se întoarseră la Bertha.

— Doarme? întrebă ea.

— Da.

— L-ai sărutat?

— Da.

Bertha zâmbi:

— Cine şi-ar fi putut închipui că tu ai să-mi săruţi copilul înaintea mea.

Dar somniferul pe care i-l administrase Ramsay începea să-şi facă efectul şi aproape numaidecât Bertha adormi fericită.

— Să ne plimbăm puţin prin grădină, zise Ramsay. Cred că e cazul să fiu de faţă când are să se trezească.

*

Aerul era proaspăt, parfumat de mireasma florilor primăvăratice şi de mirosul pământului reavăn. Cei doi bărbaţi îl inspirară cu nesaţ, uşuraţi că nu mai au de suportat atmosfera închisă din camera bolnavei. Ramsay îl luă pe Edward de braţ.

— Capul sus, băiete, zise el. Te-ai comportat straşnic. N-am întâlnit până acum niciun bărbat care să suporte o asemenea noapte mai bine ca tine şi zău dacă-n dimineaţa asta n-arăţi mai proaspăt ca oricând.

— Ei, n-am nici pe dracu! zise Edward. Dar cu… cu copilul ce-o să facem?

— Cred că după ce are să tragă un pui de somn are să suporte mai uşor lovitura. Pur şi simplu n-am avut îndrăzneala să-i spun că s-a născut mort. Mi-era teamă că şocul ar putea s-o doboare.

Intrară în casă, se spălară şi mâncară, apoi aşteptară ca Bertha să se trezească. În cele din urmă moaşa trimise după ei.

— Bieţii de voi, exclamă Bertha când intrară pe uşă. Chiar n-aţi dormit deloc? Eu mă simt foarte bine acum şi vreau să-mi văd băiatul. Moaşa zice că doarme şi că n-am voie să-l văd, dar eu ţin morţiş la asta. Vreau să doarmă cu mine şi vreau să mă uit la băiatul meu.

Edward şi moaşa îşi ridicară privirile către doctorul Ramsay, care, pentru prima dată păru descumpănit.

— Cred că astăzi ar fi mai bine să nu ţi-l dăm, Bertha, zise el, nu ţi-ar face deloc bine.

— Dar trebuie să-mi văd copilul. Du-te numaidecât şi adu-mi-l, îi spuse ea moaşei.

Edward îngenunche la căpătâiul patului şi-i luă mâinile.

— Bertha, nu trebuie să te alarmezi, dar ştii, copilul nu se simte prea bine şi…

— Ce vrei să spui?

Bertha se ridică deodată în capul oaselor.

— Nu te ridica, stai întinsă, strigară dintr-o dată atât moaşa, cât şi Ramsay silind-o să-şi lase capul pe pernă.

— Ce i s-a întâmplat, doctore? strigă ea, îngrozită.

— Aşa cum a spus şi Edward, nu-i merge prea bine.

— Doar… doar n-are să se prăpădească… după toate prin câte-am trecut.

Îşi mută privirile de la unul la celălalt.

— Haide, spuneţi-mi, nu mă mai ţineţi în nesiguranţa asta. Sunt în stare să îndur orice-o fi.

Doctorul Ramsay îi făcu semn lui Edward să continue.

— Iubita mea, trebuie să te pregăteşti pentru veşti proaste. Ştii…

— Doar n-a murit? urlă ea.

— Mi-e tare greu să ţi-o spun, dragă, dar copilul s-a născut mort.

— Vai, Doamne! gemu Bertha.

Strigătul exprima întreaga ei deznădejde. Apoi izbucni în lacrimi. Suspinele ei erau îngrozitoare, nestăpânite, prin ele îşi plângea viaţa, speranţele de fericire, toate dorinţele şi visurile. Aveai impresia că are să i se rupă inima. Îşi îngropa ochii în palme, chinuită de o cumplită suferinţă.

— Va să zică degeaba am îndurat atâtea dureri? Ah, Eddie, nici nu-ţi poţi închipui prin ce-am trecut. Toată noaptea. Am crezut c-am să mor. Aş fi dat orice să nu mă mai chinuiesc. Şi totul a fost în zadar.

Plângea cu sughiţuri fără să se poată stăpâni. Se simţea zdrobită gândindu-se prin ce trecuse şi cât de inutilă îi fusese suferinţa.

— Tare, tare aş vrea să mor.

Iau Edward i se umplură ochii de lacrimi; îi sărută mâinile.

— Nu te lăsa copleşită, iubita mea, zise el, încercând în zadar să găsească cuvinte de mângâiere. Vocea îi tremura şi i se frânse.

— Vai, Eddie, spuse ea, văd că suferi şi tu la fel de mult ca şi mine. Nu mi-am dat seama. Daţi-mi voie să-l văd şi eu acum.

Doctorul Ramsay îi făcu semn moaşei, care se întoarse curând cu pruncul. Îl duse până la marginea patului şi dezvelindu-i capul îi arătă Berthei faţa. Bertha o privi o clipă şi apoi zise:

— Să-i văd tot trupul.

Moaşa îl dezveli de tot şi Bertha îl privi iarăşi. Nu scoase nici măcar o vorbă, dar în cele din urmă întoarse capul şi moaşa ieşi din odaie.

Acum Bertha nu mai plângea, dar buzele ei trădau o mâhnire disperată.

— Începusem să-l iubesc mult, mult de tot! murmură ea.

Edward se aplecă deasupra ei:

— Nu te mai chinui, iubito.

Îşi petrecu braţele în jurul gâtului lui, cum îi plăcuse întotdeauna s-o facă.

— Eddie, să mă iubeşti din toată inima. Am atâta nevoie de dragostea ta.

XVIII

Bertha suferi cumplit zile în şir. Mereu se gândea la copilul ei care se prăpădise şi simţea cum i se rupe inima. Dar mai presus de toate era chinuită de gândul suferinţelor ei zadarnice. Îndurase atâtea, somnul îi mai era încă bântuit de chinurile prin care trecuse şi totul fără rost, fără niciun rost. Trupul îi era încă mutilat, aşa că se tot întreba dacă are să se mai bucure vreodată de deplină sănătate; îşi pierduse optimismul de altădată, acea vitalitate care o făcea să fie atât de agreabilă şi se simţea bătrână. Osteneala pe care-o simţea era cumplită; era atât de obosită încât avea impresia că nici nu se poate odihni. Zilele treceau una după alta şi Bertha zăcea în pat, întinsă pe spate, nespus de istovită, cu braţele întinse lângă ea, cu capul sprijinit pe perne, trupul întreg îi era neputincios.

Îşi revenea foarte încet şi Edward îi propuse să o cheme pe domnişoara Ley; dar Bertha refuză.

— Nu vreau să văd pe nimeni, zise ea. Nu vreau decât să stau întinsă, liniştită.

O plictisea să stea de vorbă cu oamenii; şi până şi sentimentele îi erau încă toropite; pe Edward îl privea ca pe un străin, prezenţa sau lipsa lui n-o impresionau în chip deosebit. Era obosită şi nu dorea decât să fie lăsată în pace. Nu simţea nevoia să fie înţeleasă, compătimirea i se părea inutilă şi deplasată; ştia că nimeni nu poate pricepe cumplita ei durere şi prefera s-o îndure singură.

Dar încetul cu încetul Bertha începu să prindă puteri şi consimţi să-i primească pe cei ce veneau s-o vadă, unii dintre ei sincer mâhniţi, alţii îndemnaţi pur şi simplu de simţul datoriei sau de o

curiozitate diabolică. Vizitele domnişoarei Glover constituiau încercarea cea mai grea; sora preotului simţea o profundă înţelegere pentru Bertha, dar una erau sentimentele ei şi alta simţul binelui şi răului. După părerea ei tânăra soţie nu se dovedea destul de smerită în durerea ei. Totala apatie de care fusese stăpânită Bertha la început fusese treptat înlocuită de o pornire spre răzvrătire şi tânăra femeie era peste măsură de mânioasă pentru nedreptatea cu care fusese lovită de soartă. Domnişoara Glover venea s-o vadă în fiecare zi, aducându-i flori şi sfaturi bune, dar Bertha nu era deloc docilă şi refuza să se mulţumească cu pioasele mângâieri ale domnişoarei Glover. Când buna domnişoară îi citea din *Biblie,* Bertha asculta posacă, strângând şi mai tare din buze.

— Îţi face plăcere să-ţi citesc din *Biblie,* dragă? întreba uneori sora preotului.

Dar, într-o zi, nemaiputând să se abţină ca de obicei, Bertha îi răspunse agasată:

— Dacă te amuză pe tine, draga mea…

— Vai, Bertha, dar nu iei lucrurile aşa cum s-ar cuveni. Eşti atât de răzvrătită şi nu-i bine, nu-i deloc bine.

— Nu mă pot gândi decât la copilul meu, spuse Bertha cu glas răguşit.

— De ce nu te rogi lui Dumnezeu, draga mea? Să spun o rugăciune scurtă, Bertha?

— Nu, nu vreau să mă rog lui Dumnezeu. E sau neputincios sau neîndurător.

— Bertha, strigă indignată domnişoara Glover, nu-ţi dai seama ce spui! O, roagă-te lui Dumnezeu să-ţi mai înmoaie încăpăţânarea, roagă-te lui Dumnezeu să te ierte.

— Nu vreau să fiu iertată. N-am făcut nimic care să aibă nevoie de iertare. Eu sunt aceea care trebuie să-l iert pe Dumnezeu şi nu el pe mine.

— Dar nu-ţi dai seama ce vorbeşti, Bertha, spuse domnişoara Glover solemn şi foarte mâhnită.

Bertha mai era încă tare bolnavă, aşa că domnişoara Glover nu îndrăzni să mai insiste, dar rămase foarte îngrijorată. Se întrebă dacă nu e cazul să-l consulte pe fratele ei căruia, dintr-o timiditate absurdă, nu îndrăznise să-i vorbească de problemele spirituale, în afară de cazul când era absolut necesar. Dar avea o neclintită încredere în el şi pentru ea el întruchipa tipul perfect al preotului creştin: deşi personal avea un caracter mult mai ferm decât al lui, domnişoara Glover considera că fratele ei e tare ca o stâncă şi nu o dată, în trecut, când îi venea mai greu să-şi stăpânească trupul, predicile lui mediocre, fuseseră pentru ea un izvor de tărie şi mângâiere. Şi totuşi, până la urmă, domnişoara Glover se hotărî să stea de vorbă cu fratele ei în legătură cu chestiunea ce-o frământa. În consecinţă, timp de o săptămână evită să abordeze problema când stătea de vorbă cu bolnava. Apoi, când Bertha se mai înzdrăveni puţin, domnişoara Glover îl aduse pe fratele ei la Court Leys, fără să-i pomenească tinerei femei de intenţia ce-o avea.

Domnişoara Glover intră singură în camera bolnavei, temându-se – dintr-un exagerat spirit de decenţă – ca nu cumva Bertha să nu fie îndeajuns de cuviincios îmbrăcată pentru a primi vizita unei feţe bisericeşti.

— Ştii, zise ea, Charles aşteaptă jos şi ţine foarte mult să te vadă. M-am gândit c-ar fi mai bine să urc eu mai întâi să văd dacă eşti îmbrăcată cum trebuie.

Bertha şedea în capul oaselor, sprijinită de o mulţime de perne şi perniţe; purta o jachetă de un roşu aprins care contrasta violent cu părul ei negru şi faţa palidă. Strânse din buze când află că preotul e jos şi o căutătură uşor încruntată îi umbri chipul. Toate acestea nu-i scăpară domnişoarei Glover.

— Nu prea cred că-i face plăcere să te vadă, spuse domnişoara Glover în semn de încurajare,

când se duse să-şi cheme fratele, dar cred că este de datoria ta să-i vorbeşti.

— Da, cred că e de datoria mea, replică domnul Glover, care era la fel de puţin încântat ca şi Bertha de apropiata întrevedere.

Era un om cinstit, necăjit de asalturile sectanţilor, dar de obicei îşi făcea datoria slujind în biserică, strângând subscripţiile şi vizitându-i pe dreptcredincioşii sărmani. Era ceva nou pentru el să fie adus în faţa unei boieroaice răzvrătite şi nu prea ştia cum să se comporte faţă de ea.

Soră-sa deschise uşa dormitorului şi fratele ei intră, aducând cu sine o mireasmă de acid fenic. Sora lui aşeză solemn un scaun pentru preot la capul patului şi altul, pentru ea, la oarecare distanţă.

— Fii bună, Fanny, şi sună să ne aducă ceaiul, înainte de a te aşeza, o rugă Bertha.

— Dacă n-ai nimic împotrivă, cred că Charles ar vrea să stea mai întâi puţin de vorbă cu tine, nu-i aşa, Charles? zise domnişoara Glover.

— Da, dragă.

— Mi-am permis să-i comunic ce mi-ai spus tu mai zilele trecute, Bertha.

Doamna Craddock strânse din buze, dar nu răspunse.

— Sper să nu te superi pe mine din pricina asta, dar am considerat că este de datoria mea s-o fac. Poftim, Charles.

Preotul din Leanham tuşi.

— Înţeleg foarte bine, spuse el, că trebuie să fii foarte nefericită în durerea dumitale. A fost o întâmplare nenorocită. Cred că nu mai este nevoie să-ţi spun că Fanny şi cu mine te compătimim din toată inima şi că suntem alături de dumneata.

— Aşa e, întări sora lui.

Dar Bertha nu scoase nici de astă dată vreo vorbă şi domnişoara Glover o privi neliniştită. Preotul tuşi din nou.

— Dar, zic eu întotdeauna, ar trebui să fim recunoscători pentru crucea ce-o avem de purtat. Este, aş zice, o dovadă a încrederii pe care ne-o arată Dumnezeu.

Bertha continua să tacă şi preotul îi aruncă surorii sale o privire întrebătoare. Domnişoara Glover îşi dădu seama că n-are niciun rost să i se vorbească Berthei pe ocolite.

— Adevărul este, dragă Bertha, zise ea rupând tăcerea jenantă, că Charles şi cu mine ţinem foarte mult să ţi se facă o moliftă. Să nu te superi dacă insistăm în această privinţă, dar noi suntem amândoi mult mai bătrâni decât tine şi suntem siguri că va fi spre binele tău. Sperăm că ai să consimţi; mai mult decât atât, Charles a venit aici ca reprezentant al biserici din parohia noastră, spre a-ţi spune că ai datoria să accepţi.

— Sper că n-are să fie necesar să mă exprim chiar aşa, doamnă Craddock.

Bertha mai păstră un moment de tăcere, apoi ceru să i se dea o carte de rugăciuni. Domnişoara Glover îi aruncă ceea ce însemna pentru ea un zâmbet radios.

— Ştii Bertha, de mult voiam să-ţi fac un cadou, zise ea. Şi m-am gândit că ţi-ar plăcea să ai o carte de rugăciuni scrisă cu litere mari, citeţe. La biserică am observat că foloseşti de obicei o cărţulie prea mică aşa că îţi oboseşti probabil ochii şi te ispiteşte să nu urmăreşti slujba. De aceea astăzi ţi-am adus una nouă şi mi-ar face tare mare plăcere dac-ai accepta-o.

Scoase o carte mare, legată în pânză neagră, sumbră, şi evocând intens mirosurile antiseptice din casa parohială. Era într-adevăr scrisă cu litere mari, citeţe, dar cum societatea care aranjase să fie publicată insistase să combine ieftinul cu utilul, hârtia era execrabilă.

— Îţi mulţumesc foarte mult, zise Bertha, întinzând mâna să ia cartea. E foarte drăguţ din partea ta să mi-o oferi.

— Să-ţi găsesc eu molifta pe care trebuie s-o citeşti? întrebă domnişoara Glover.

Bertha încuviinţă din cap şi numai decât sora preotului îi dădu cartea, deschisă unde trebuia. Bertha citi câteva rânduri şi lăsă cartea să-i scape din mână.

— Nu ţin deloc să-i „mulţumesc Domnului din adâncul inimii”, spuse ea, aruncând căutături aproape fioroase vrednicilor musafiri. Îmi pare foarte rău că trebuie să vă jignesc prejudecăţile, dar mie mi se pare absurd să mă prostern recunoscătoare în faţa Domnului.

— Vai, doamnă Craddock, vreau să sper că nu credeţi nici dumneavoastră ce spuneţi, zise preotul.

— Este exact ceea ce îţi spuneam, Charles, glăsui sora lui. Cred că Bertha nu se simte bine, dar oricum atitudinea ei mi se pare tare necreştinească.

Bertha se încruntă; îi venea greu să-şi stăpânească vorbele pline de sarcasm ce-i veneau pe limbă. Răbdarea îi era pusă la grea încercare. Dar domnul Glover avea o atitudine oarecum şovăielnică.

— Domnului trebuie să-i fim recunoscători atât pentru suferinţele ce ni le trimite, cât şi pentru binefaceri, spuse el în cele din urmă.

— Doar nu sunt un vierme ce se târăşte şi-aduce mulţumiri piciorului care-l striveşte.

— Eu consider asta, blasfemie, Bertha, zise domnişoara Glover.

— Vai, dar mă scoţi din sărite, Fanny, spuse Bertha şi sângele i se urcă în obraji. Îţi poţi oare da seama de tot ce-am suferit, de toate chinurile prin care am trecut? A fost mai mult decât cumplit. Chiar şi-acum, când stau să mă gândesc la toate cele întâmplate aproape că-mi vine să urlu. Ştii cum este? E ca şi când cineva ţi-ar sfâşia carnea de pe tine, cu nişte cârlige ascuţite ce-ţi sfredelesc măruntaiele. Încerci să fii curajoasă, strângi din dinţi ca să nu ţipi, dar durerea este atât de

îngrozitoare, încât eşti cu totul neputincioasă în faţa ei. Urli din pricina chinurilor.

— Bertha, Bertha, zise domnişoara Glover, îngrozită că toate acele amănunte ajungeau până la urechile preotului din Leanham.

— Şi-n afară de asta nu se mai termină… toţi stau în jurul tău şi se uită la tine ca nişte vampiri şi nu fac nimic. Îţi spun că trebuie să ai răbdare, că totul are să treacă, dar chinurile continuă. Şi durerile acelea îngrozitoare vin iarăşi şi iarăşi şi de fiecare dată te gândeşti că n-ai să mai poţi îndura. Vai, mă chinuiam atât de rău încât voiam să mor…

— Ne înnobilăm doar prin suferinţă, zise domnişoara Glover. Suferinţa e ca un foc care ne curăţă trupurile de murdărie.

— Ce prostii vorbeşti, exclamă înverşunată Bertha. Spui aşa pentru că n-ai suferit niciodată. Oamenii zic că suferinţa înnobilează; e o minciună, nu-i face decât să devină brutali. Totul a fost inutil… absolut fără rost. Doctorul Ramsay mi-a spus că băiatul murise cu mult înainte de a se naşte. Vai, dacă Dumnezeu m-a făcut să sufăr astfel, e o infamie. Mă întreb cum de nu vă este ruşine s-o puneţi pe seama Dumnezeului vostru. Cum de vi-l puteţi închipui atât de prost şi de hain? Păi nici chiar cel mai ticălos, mai brutal om de pe lume, n-ar face o femeie să sufere chinuri atât de mari şi inutile numai pentru a-şi satisface plăcerea. Dumnezeul vostru e un ticălos care priveşte o luptă între cocoşi, e setos de sânge şi râde când nenorocitele acelea de păsări se clatină caraghios pe picioare din pricina slăbiciunii.

Domnişoara Glover sări în picioare.

— Bertha, boala nu mai poate fi nicio scuză pentru tot ce spui. Probabil că eşti nebună sau total depravată şi ticăloasă.

— Nu, strigă Bertha, sunt mai mărinimoasă decât eşti tu. Eu ştiu că nu există Dumnezeu.

— Dacă aşa stau lucrurile eu una nu mai pot avea de-a face cu tine.

Obrajii domnişoarei Glover ardeau ca focul; îşi pierduse cu totul obişnuita ei sfială din pricina subitei indignări.

— Fanny, Fanny, stăpâneşte-te, o rugă fratele ei.

— Nu e momentul potrivit să se stăpânească omul, Charles! Uneori este de datoria noastră să vorbim. Nu, Bertha, dacă nu crezi în Dumnezeu, nu mai vreau să am de-a face cu tine.

— A vorbit la mânie, spuse preotul. Nu e de datoria noastră s-o judecăm.

— Ba este de datoria noastră să protestăm când e luat în derâdere numele Domnului. Charles, dacă tu crezi că situaţia în care se află Bertha e o scuză pentru blasfemia ei, apoi atunci cred că trebuie să-ţi fie ruşine de tine însuţi. Mie nu mi-e frică să spun ce cred. Da, Bertha, ştiu de mult că eşti mândră şi căpăţânoasă, dar credeam că ai să te schimbi cu timpul. Am avut întotdeauna încredere în tine, pentru că am crezut că ai un fond bun. Dar dacă îl renegi pe Ziditorul tău, Bertha, atunci înseamnă că eşti complet pierdută.

— Fanny, Fanny, murmură vicarul.

— Fii bun, Charles, şi lasă-mă să-i spun ce am pe suflet, Am impresia că eşti o femeie rea şi ticăloasă şi nu-mi mai pare rău pentru tine, deoarece cred că ai meritat tot ce-ai suferit. N-ai pic de suflet şi nu cunosc nimic mai rău pe lumea asta decât o femeie cu inima de piatră.

— Dragă Fanny, zise Bertha, zâmbind, am fost amândouă ridicol de melodramatice.

— Refuz să iau în râs acest subiect. Nu văd nimic ridicol în el. Haide, Charles, să mergem şi s-o lăsăm cu gândurile ei.

Dar tocmai când domnişoara Glover se îndrepta grăbită spre uşă, clanţa fu apăsată şi intră doamna Branderton. Situaţia era încurcată şi apariţia ei i se păru aproape providenţială preotului care nici nu putea să ţâşnească afară din odaie ca sora lui, iar pe de altă parte nu se putea nici hotărî să-i strângă mâna Berthei, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic.

Doamna Branderton îşi făcu apariţia, plină de ifose şi de graţii, aruncând priviri compătimitoare şi afectate, în timp ce zorzoanele de pe pălăria ei nou-nouţă tremurau la fiecare mişcare.

— Dragă Bertha, i-am spus servitoarei că pot să ajung până sus şi singură, zise ea. Ţineam atât de mult să te văd…

— Domnul şi domnişoara Glover tocmai erau pe punctul de a pleca, spuse Bertha. Ce drăguţ din partea dumitale să vii să mă vezi!

Domnişoara Glover ieşi val-vârtej din odaie, aruncându-i doamnei Branderton un zâmbet sinistru pe când preotul, politicos, blajin, şi antiseptic ca totdeauna îi strânse mâna doamnei Branderton, înainte de a-şi urma sora.

— Ce ciudaţi mai sunt şi ăştia! zise doamna Branderton stând în picioare, la fereastră ca să-i vadă ieşind pe uşa din faţă. Nu prea cred că sunt la fel ca toţi oamenii. Uite, ei, uite-o pe domnişoara Glover cum merge înainte cu paşi mari – ar putea să-l aştepte puţin, zău aşa. Şi el, el încearcă s-o ajungă din urmă. Presupun că s-au luat la întrecere. Ce caraghioşi! Şi nu-i păcat ca ea să poarte fuste scurte? Vai de mine, are nişte glezne pornografic de mari. Îmi închipui că se întâmplă destul de des să schimbe ghetele între ei. Dar tu ce mai faci, draga mea? După cum văd, arăţi mult mai bine.

Doamna Branderton se aşezase în aşa fel încât să se poată admira în oglindă din cap până-n picioare.

— Ce oglinzi frumoase ai în odaia ta, draga mea. Nicio femeie nu se poate îmbrăca cum trebuie dacă nu se priveşte în asemenea oglinzi. Nu-i nevoie să-i arunci decât o privire bietei Fanny Glover ca să-ţi dai seama că e atât de ruşinoasă încât nu se uită în oglindă nici măcar ca să-şi pună pălăria.

Doamna Branderton continuă să sporovăiască, fiind convinsă că îi face bine Berthei.

— Femeilor nu le place să fii grav în prezenţa lor când sunt bolnave. Eu una ştiu că atunci când nu mă simt în apele mele îmi place ca cineva să-mi vorbească despre modă. Îmi aduc aminte că pe vremea când eram tânără şi cădeam bolnavă, îl chemam pe bătrânul domn Crowhurst, fostul preot, şi-l rugam să-mi citească din revistele pentru cucoane. Era un bătrân tare simpatic, nu semăna deloc a slujbaş al bisericii, şi-mi tot spunea că sunt singura enoriaşă pe care-i place s-o viziteze.

— Nu te obosesc, sper, drăguţa mea?

— Vai, sigur că nu, zise Bertha.

— Ei, îmi închipui că domnul Glover şi sora lui ţi-au împuiat capul cu fel de fel de prostii. Ce vrei, n-avem încotro, trebuie să-i suportăm, pentru că le dăm un exemplu bun celor din clasele de jos, dar trebuie să-ţi mărturisesc că, după părerea mea, în ziua de azi reprezentanţii bisericii îşi cam uită lungul nasului. Găsesc că este inacceptabil ca ei să insiste să-ţi vorbească despre religie, de parcă ai fi un oarecine. Nici pe departe nu mai sunt la fel de drăguţi cum erau altădată. Când eram eu tânără, preoţii erau întotdeauna fii de boieri… Dar pe atunci nu li se cerea să-şi bată capul cu cei săraci. E şi firesc ca acum un gentleman să nu mai vrea să se hirotonisească; trebuie să vină în contact cu clasele de jos care-şi iau tot mai mult nasul la purtare.

Dar deodată, fără să dea vreun semn prealabil, Bertha izbucni în plâns. Doamna Branderton fu consternată.

— Vai de mine, draga mea! Dar ce s-a întâmplat? Unde-ţi sunt sărurile? Vrei să chem pe cineva?

În timp ce plângea cu suspine, Bertha o rugă pe doamna Branderton să n-o bage în seamă. Mondena doamnă era o sentimentală, aşa încât cu dragă inimă ar fi plâns alături de Bertha, dar trebuia să mai facă vreo câteva vizite şi prin urmare nu putea risca să-şi strice înfăţişarea; pe de

altă parte era foarte curioasă şi ar fi dat oricât să afle din ce cauză izbucnise Bertha în plâns. Se mângâie totuşi cu gândul că va putea face familiei Hancock, care în după-amiaza aceea avea zi de primire, o relatare amănunţită a tot ce se întâmplase. Curând, domnişoarele Hancock transmiseră întâmplarea doamnei Mayston Ryle cu tot felul de înfloriturі.

Doamna Mayston Ryle, majestuoasă ca de obicei, sforăi ca un armăsar gata să pornească la atac.

— Pe mine doamna Branderton mă face adesea să adorm, zise ea, aşa că pe biata Bertha, bolnavă fiind, nu mă mir deloc că a reuşit s-o indispună până la lacrimi. Personal nu mă încumet niciodată s-o vizitez când nu mă simt într-o deplină sănătate, pentru că sunt sigură că altfel m-ar face să urlu.

— Dar mă întreb ce i-o fi venit bietei doamne Craddock, spuse domnişoara Hancock.

— Asta nu ştiu, răspunse doamna Mayston Ryle, cu aerul ei majestuos dintotdeauna. Dar am să descopăr eu. Presupun că n-are nevoie decât de societate bună. Am să mă duc s-o vizitez.

Şi aşa a şi făcut.

XIX

Dar apatia faţă de toate preocupările lumeşti în care căzuse Bertha săptămâni în şir dispărea pe măsură ce prindea puteri; fusese doar o consecinţă a marei slăbiciuni fizice, asemănătoare cu nepăsarea faţă de toate atracţiile pământeşti ce uşurează trecerea cea de pe urmă în Necunoscut. Ideea morţii ar fi insuportabilă dacă n-am şti că trupul vlăguit aduce cu el şi o slăbiciune a spiritului ce anihilează legăturile cu lumea: când călătorul trebuie să părăsească hanul cel cu două porţi, vinul îşi pierde savoarea, iar pâinea i se pare amară în gură. Bertha renunţase la interesele ei pământeşti ca la nişte podoabe ieftine, iar sufletul aştepta ca moartea să vină şi să-l ia. Viaţa îi era o lumânare aprinsă într-un felinar, pâlpâind în vânt, aşa că flacăra abia i se mai putea zări, iar felinarul nu-şi mai avea rostul; dar nu după mult adierea Morţii se potoli, lumina străluci puternic şi alungă întunericul.

Pe măsură ce Bertha se înzdrăvenea îi reînvia şi vechea pasiune. Dragostea reveni triumfătoare şi tânăra femeie îşi dădu seama că nu şi-a încheiat viaţa. În singurătatea ei tânjea după afecţiunea lui Edward; acum el era tot ce mai avea şi-şi întinse braţele spre el stăpânită de o puternică dorinţă. Găsi că este foarte vinovată pentru răceala de până atunci faţă de bărbatul ei şi plânse închipuindu-şi cât trebuie să fi suferit el. Se ruşina la gândul că dragostea ei, pe care ea o considerase veşnică, dispăruse cu desăvârşire un timp. Dar ceva se schimbase în ea; acum nu-şi mai iubea soţul cu dragostea oarbă de altădată; acesteia i se adăugase un sentiment nou. Căci toată tandreţea pe care

neprecupeţit o revărsase asupra copilului şi toate dorurile ce aveau să-i rămână nesatisfăcute până la sfârşitul vieţii trecuseră asupra lui. Inima îi era ca o casă cu odăi goale, în care se dezlănţuiseră triumfătoare focurile dragostei.

Bertha se gândi, cu o uşoară strângere de inimă, la domnişoara Glover, dar şi-o alungă din minte ridicând nepăsătoare din umeri. Cucernica domnişoară se ţinuse de cuvânt şi nu mai trecuse pe la Court Leys şi de trei zile nu mai auziseră nimic despre ea.

— Dar ce importanţă are asta! exclamase Bertha. Atâta timp cât Eddie mă iubeşte, restul nu mai contează.

Dormitorul îi părea acum o închisoare. Simţea că îi este imposibil să-i mai îndure groaznica monotonie. Patul devenise loc de tortură şi avea impresia că atâta timp cât va sta întinsă în el nu-şi va mai recăpăta puterile. Îl rugă pe doctorul Ramsay să-i îngăduie să se scoale din pat, dar acesta o refuza mereu, sprijinit în atitudinea lui de înţelepciunea lui Edward. Nu reuşi să obţină decât permisiunea de a fi scutită de serviciile moaşei faţă de care încerca acum o aversiune bruscă şi violentă. Fără vreun motiv anume, Bertha nu putea suporta nici măcar prezenţa bietei femei; vorbăria ei servilă o enerva peste măsură. Dacă n-avea încotro şi trebuia să stea în pat, apoi atunci Bertha prefera să fie absolut singură; începuse să manifeste înclinaţii aproape mizantropice.

Orele se scurgeau nesfârşite. De pe perna pe care zăcea nu putea vedea decât cerul, când de un albastru metalic, cu nori de o strălucire orbitoare, legănându-se greoi prin faţa ochilor, când plumburiu, întunecându-i odaia; mobila şi tapetul de pe pereţi i se imprimară neplăcut în minte. Fiecare amănunt îi rămânea întipărit în conştiinţă ca semnul de neşters lăsat de mâna olarului pe argilă.

În cele din urmă se hotărî să se dea jos din pat orice s-ar întâmpla. Era în duminica de după cearta cu domnişoara Glover. Edward avea să rămână probabil acasă şi intenţiona, fără îndoială, să-şi petreacă cea mai mare parte a după-amiezii în camera ei, dar Bertha ştia că nu-i face nicio plăcere, că dimpotrivă, aerul închis, mirosul de medicamente şi de parfum îl făceau să-l doară capul. Va fi plăcut impresionat când ea va apărea în salon; n-are să-i spună că se scoală din pat, pur şi simplu are să coboare şi are să-l ia prin surprindere. Se dădu jos din pat, dar în clipa în care puse piciorul pe pământ fu nevoită să se sprijine de un scaun. Era atât de slăbită încât de-abia se putea ţine pe picioare şi i se învârtea capul. Dar curând prinse puteri şi se îmbrăcă, încet şi cu multă trudă. Slăbiciunea era aproape dureroasă. Trebui să se aşeze şi-i veni atât de greu să se pieptene, încât se temu că va trebui să renunţe la încercare şi să se întoarcă în pat. Dar gândul la surpriza pe care voia să i-o facă lui Edward o susţinu. Edward îi spusese cât de multă plăcere i-ar face s-o ştie jos, în salonaş, alături de el. În cele din urmă fu gata şi se duse până la uşă, sprijinindu-se de toate mobilele. Dar ce plăcere încerca ştiindu-se din nou pe picioare, din nou printre cei vii, departe de mormântul pe care-l reprezenta patul!

Ajunse în capul scărilor şi coborî, sprijinindu-se cu toată greutatea trupului de balustradă; cobora câte o treaptă, aşa cum fac copiii de-o şchioapă şi râdea de ea însăşi. Dar râsul i se transformă într-un geamăt când, extenuată, se aşeză pe scări, simţind că-i este imposibil să meargă mai departe. Dar gândul la Edward o îmbărbătă din nou. Se ridică cu greu şi perseveră până când ajunse la parter. Se afla acum în faţa uşii salonului, unde-l auzi pe Edward fluierând. Se târî mai departe; apăsă clanţa fără zgomot şi deschise larg uşa.

— Eddie!

Soţul ei se întoarse şi strigă:

— Hei, ce faci aici?

Veni spre ea, dar fără să manifeste marea bucurie la care se aşteptase Bertha.

— Voiam să-ţi fac o surpriză. Nu te bucuri că mă vezi?

— Ba sigur că da. Dar nu trebuia să coborî fără permisiunea doctorului Ramsay. Şi nu mă aşteptam să coborî chiar astăzi.

O conduse până la canapea şi ea se întinse.

— Credeam c-o să-ţi facă plăcere…

— Sigur că-mi face!

Aduse mai multe perniţe şi i le puse aşa ca să se poată sprijini pe ele, apoi o acoperi cu o pătură.

— Nici nu ştii cât m-am chinuit, zise ea. Aveam impresia că n-am să reuşesc să mă mai îmbrac niciodată şi pe urmă era cât pe-aci să mă rostogolesc pe scări de slăbiciune. Dar îmi închipuiam că te simţi singur aici şi că nu poţi suferi să stai în dormitor.

— Da, dar n-ar fi trebuit să rişti atât de mult. S-ar putea ca din cauza asta să-ţi revină boala, replică el cu blândeţe. Se uită la ceas. — Nu trebuie să stai aici mai mult de jumătate de oră, pe urmă am să te duc sus în pat.

Bertha începu să râdă, având de gând să nu-i îngăduie aşa ceva. Era atât de plăcut să stea întinsă pe canapea lângă Edward… Îi luă mâinile.

— Pur şi simplu n-am mai putut să mai stau în dormitor. Mi se părea sumbru, aşa cum răpăia ploaia în ferestre.

Era una din acele zile de la începutul toamnei când ai impresia că ploaia n-are să mai contenească şi aerul e plin de melancolia naturii conştiente de apropiatul ei declin.

— Voiam să urc să te văd după ce-mi fumam pipa.

Bertha era istovită, aşa că, fără să scoată o vorbă, strânse mai tare mâna lui Edward, arătându-şi astfel mulţumirea pentru intenţia lui frumoasă.

Simplul fapt că se afla acolo, alături de el era o încântare ce-i umplea inima. Dar curând Edward se uită iarăşi la ceas.

— Jumătatea ta de oră se apropie de sfârşit, zise el. Peste cinci minute am să te duc la tine în cameră.

— Nu, n-ai să mă duci, replică Bertha pe un ton jucăuş, făcându-se ca-i ia vorbele în glumă. Am de gând să stau până la cină.

— Ei nu, asta nu se poate. Are să-ţi facă foarte rău. Dacă vrei să-mi faci o plăcere întoarce-te chiar acum în pat.

— Ei, atunci ca să nu ne mai certăm, am să mă duc după ceai.

— Nu, trebuie să te duci numaidecât sus.

— S-ar zice că vrei să scapi de mine.

— Trebuie să ies, zise Edward.

— Ba nu, nu trebuie. Spui aşa numai ca să mă obligi să mă duc sus în camera mea. Mincinos ce eşti!

— Haide, fii fetiţă cuminte şi lasă-mă să te duc în dormitor.

— Nu, nu, nu vreau.

— O să trebuiască să te las singură, Bertha. Nu ştiam că ai de gând să te scoli astăzi şi am o treabă.

— Doar n-ai să mă părăseşti chiar în prima zi când mă ridic din pat! Despre ce e vorba? Trimite câteva rânduri prin care să anunţi că nu mai poţi veni.

— Îmi pare grozav de rău, răspunse el, dar tare mi-e teamă că n-am să pot face aşa ceva. S-a întâmplat să le întâlnesc pe domnişoarele Hancock când am ieşit de la biserică, spuneau că azi după-amiază trebuie să se ducă pe jos până la Tercanbury şi pentru că vremea este ploioasă m-am oferit să le duc eu cu trăsura. Le-am promis c-am să trec să le iau la ora trei.

— Glumeşti, zise Bertha.

Privirea îi deveni dintr-o dată aspră şi începu să respire precipitat. Edward o privi încurcat.

— Habar n-aveam c-o să te scoli astăzi din pat, pentru că altfel m-aş fi aranjat să nu ies.

— Ei, dar n-are nicio importanţă, zise Bertha, lepădând mânia ce-o stăpânise câteva clipe. Trimite-le un bileţel şi spune-le că nu mai poţi veni.

— Tare mi-e teamă că nu pot face una ca asta, răspunse el, grav. Mi-am dat cuvântul şi trebuie să mă ţin de promisiune.

— Dar e scandalos! izbucni ea furioasă. Cred că nu poţi fi atât de hain, încât să mă părăseşti în asemenea clipe. După tot ce-am suferit merit şi eu puţină consideraţie. Am fost pe moarte săptămâni în şir şi când în sfârşit mă simt ceva mai bine şi cobor gândindu-mă că-ţi voi face plăcere, tu îţi iei obligaţia să le duci pe domnişoarele Hancock la Tercanbury.

— Haide, Bertha, fii rezonabilă, spuse Edward înclinat să se tocmească deşi n-avea obiceiul să se supună extravaganţelor Berthei. Vezi doar că nu e vina mea. Nu-i destul că-mi pare foarte rău? Peste o oră sunt înapoi. Aşteaptă-mă aici şi pe urmă o să ne petrecem seara împreună.

— De ce m-ai minţit?

— Dar nu te-am minţit: nu-mi stă în obicei, spuse Edward satisfăcut de sine.

— Pretindeai că trebuie să mă duc sus pentru că e în interesul sănătăţii mele. Nu-i o minciună?

— Pentru asta şi voiam să te duci sus.

— Iarăşi mă minţi. Voiai să mă iaci să plec ca să te duci la domnişoarele Hancock fără să-mi mai spui.

— Cred că până acum puteai să mă cunoşti mai bine.

— Şi de ce nu mi-ai pomenit nimic despre ele decât atunci când ţi-ai dat seama că e imposibil s-o eviţi?

Edward dădu calm din umeri.

— Pentru că ştiu cât eşti de sensibilă.

— Şi totuşi tu te-ai oferit să le duci.

— Am făcut-o aproape fără să-mi dau seama. Tot bombăneau despre vreme şi fără să mă gândesc prea mult le-am spus: „Am să vă duc eu cu trăsura, dacă vreţi”. Şi s-au şi grăbit să accepte.

— Eşti foarte amabil când e vorba de oricine altcineva în afară de nevastă-ta.

— Dragă Bertha, nu mai pot să stau la discuţie cu tine, pentru că am şi întârziat.

— Dar ce, chiar pleci?

Berthei nici prin gând nu-i trecuse că Edward ar putea să-şi pună intenţia în aplicare.

— Trebuie, dragă, e de datoria mea să mă duc.

— Ai mai multe datorii faţă de mine decât faţă de oricine altcineva. Vai, Eddie, nu te duce. Nici nu-ţi dai seama ce-ar însemna asta pentru mine.

— N-am încotro. Doar nu plec pentru că aşa îmi place. Într-un ceas sunt înapoi.

Se aplecă s-o sărute iar Bertha îl cuprinse cu braţele pe după gât, izbucnind în lacrimi.

— Te rog, Eddie, te rog nu te duce… Dacă mă iubeşti cât de cât, dacă m-ai iubit vreodată… Nu-ţi dai seama că-mi distrugi dragostea pentru tine?

— Ei, haide, fii cuminte, nu mai fi prostuţă.

Se desfăcu din strânsoarea braţelor ei şi plecă: dar sculându-se de pe canapea Bertha se luă după el şi-l prinse de braţ, implorându-l să rămână.

— Vezi doar cât sunt de nefericită, vezi că nu te mai am decât pe tine. Pentru numele lui Dumnezeu, nu mă lăsa singură, Eddie! Nici nu-ţi închipui ce înseamnă asta pentru mine!

Se lăsă să cadă pe podea, ţinându-l încă de mână; îngenunchease în fata lui.

— Haide, aşază-te pe canapea. Tot ce faci tu acum e foarte rău pentru sănătatea ta.

O luă în braţe, o aşeză pe canapea, apoi ieşi grăbit din odaie, ca să pună capăt acestei scene.

Bertha sări în picioare încercând să se ia după el, dar se lăsă pe sofa când uşa se închise şi ascunzându-şi faţa în mâini, începu să plângă nestăpânit, cu suspine. Umilinţa şi furia aproape

că-i alungaseră mâhnirea. Îngenunchease în faţa soţului ei, rugându-l să-i facă un hatâr şi el nici nu se sinchisise.

Deodată simţi că-l urăşte; dragostea ei, un adevărat turn de aramă, se nărui ca un castel din cărţi de joc. De acum înainte n-avea să mai ascundă cusururile bărbatului ei care de mult îi săriseră în ochi. Nu-i păsa decât de el însuşi: la Edward totul nu era decât: eu, eu şi iar eu. Bertha simţi o amară voluptate în a-şi despuia idolul de gătelile cu care, în nebunia ei, îl împopoţonase; îl văzu gol-goluţ, cumplit de egoist. Dar lucrul cel mai greu de suportat era extrema ei umilinţă.

Ploua fără contenire şi desperarea Naturii îi rodea sufletul. În cele din urmă se simţi total epuizată şi pierzând noţiunea timpului, rămase întinsă pe canapea, pe jumătate inconştientă, fără să mai simtă vreo durere, cu mintea obosită şi golită de orice gând. Când o servitoare veni s-o întrebe dacă o poate primi pe domnişoara Glover, nici nu prea înţelese bine ce-i spune.

— De obicei domnişoara Glover nu e atât de protocolară, spuse ea ţâfnoasă, fără să-şi mai amintească de incidentul ce avusese loc cu o săptămână în urmă. Pofteşte-o înăuntru!

Sora preotului veni până la uşă şi ezită, roşind ca para focului; ochii ei aveau o expresie chinuită, chiar înspăimântată.

— Pot să intru, Bertha?

— Intră.

Veni până la canapea şi deodată căzu în genunchi.

— Vai, Bertha, te rog să mă ierţi. N-am avut deloc dreptate şi m-am purtat îngrozitor faţă de tine.

— Scumpa mea Fanny, murmură Bertha, şi un zâmbet îi miji pe faţa amărâtă.

— Îmi retrag toate cuvintele pe care ţi le-am adresat, Bertha. Nu pot înţelege cum de ţi le-am putut spune. Te rog fii bună şi iartă-mă.

— Dar n-am de ce să te iert.

— Vai, cum să nu. Ştiu prea bine că ai de ce, Doamne, Dumnezeule! Mă mustră mereu conştiinţa de când am fost aici ultima dată, dar mi-am împietrit inima şi am refuzat s-o ascult.

Biata domnişoară Glover n-ar fi putut să-şi împietrească inima, oricât de mult ar fi încercat.

— Ştiam că se cuvine să vin la tine şi să-mi cer iertare, dar n-am vrut. N-am închis ochii toată noaptea. Mi-era teamă ca nu cumva să mor căci de m-aş fi prăpădit, înveninată cum eram, aş fi fost pierdută pentru totdeauna.

Vorbea foarte repede, găsind mângâiere în mărturisirea necazurilor ei.

— Credeam că Charles are să mă dojenească, dar nu mi-a spus o vorbă. Ce n-aş fi dat s-o fi făcut; mi-ar fi venit mai uşor să-i suport vorbele, decât privirea mâhnită. Ştiu că a suferit cumplit şi-mi pare rău pentru el. Îmi tot spuneam că nu mi-am făcut decât datoria, dar în fundul inimii mele ştiam că n-am dreptate. Vai, Bertha, şi azi-dimineaţă n-am avut curajul să iau sfânta împărtăşanie. Aveam impresia că are să mă bată Dumnezeu pentru hulă. Şi mi-era teamă că Charles o să mă refuze în faţa întregii congregaţii. E prima duminică, de la confirmare, în care nu m-am împărtăşit.

Îşi ascunse faţa în mâini şi izbucni în lacrimi. Bertha o asculta aproape indiferentă. Era copleşită de propria-i durere şi nu se mai putea gândi şi la altele. Domnişoara Glover îşi ridică faţa, roşie şi plină de lacrimi; era pur şi simplu hidoasă, şi totuşi patetică.

— Pe urmă n-am mai putut suporta. M-am gândit că dac-am să mă căiesc în faţa ta, am să mă pot ierta şi eu. Bertha, te rog, uită ce ţi-am spus şi iartă-mă. Îmi închipuiam că Edward are să fie şi el de faţă şi nu puteam suporta gândul că va trebui să-ţi spun ce am pe suflet în prezenţa lui. Dar ştiam că umilinţa îmi va face bine. Vai, am fost

atât de mulţumită când Jane mi-a spus că e plecat! Spune-mi ce să fac să mă ierţi?

În fundul sufletului domnişoara Glover ar fi vrut să aibă parte de o groaznică ispăşire, care să-i chinuiască cumplit trupul.

— Am şi uitat incidentul acela, zise Bertha, zâmbind ostenită. Dacă iertarea mea te ajută cu ceva, atunci ţi-o dau din toată inima.

Pe domnişoara Glover o îndurera evidenta nepăsare a Berthei, dar o consideră drept o pedeapsă îndreptăţită.

— Şi dă-mi voie, Bertha, să-ţi spun că te iubesc şi te admir mai mult decât pe oricine în afară de Charles. Chiar dacă crezi cu adevărat ceea ce mi-ai spus acum câteva zile, să ştii că eu tot te iubesc şi sper ca Dumnezeu să te aducă pe calea cea bună. Charles şi cu mine o să ne rugăm zi şi noapte pentru tine şi sper că în curând Atotputernicul o să-ţi trimită alt copil, care să ia locul aceluia pe care l-ai pierdut. Crede-mă, Dumnezeu e foarte bun şi îndurător şi-ţi va dărui ceea ce doreşti.

Bertha scoase un ţipăt slab de durere.

— N-am să mai pot avea vreodată alt copil. Doctorul Ramsay mi-a spus că este imposibil.

— Vai, Bertha, nu ştiam.

Domnişoara Glover o înlănţui protector cu braţele, plângând şi o sărută ca pe un copilaş. Dar Bertha îşi şterse lacrimile.

— Şi acum, Fanny, lasă-mă, te rog. Aş prefera să rămân singură. Dar vino să mă vezi cât de curând şi iartă-mă dacă mă port îngrozitor. Sunt nespus de nefericită şi n-am să mai fiu niciodată cum am fost.

*

Când Edward se întoarse era vesel, jovial, roşu la faţă şi cât se poate de bine dispus.

— Iată-mă! strigă el. După cum vezi n-am stat mult şi nu mi-ai simţit deloc lipsa. Şi-acum hai să

bem ceaiul.

O sărută şi-i aranjă pernele.

— Pe cinstea mea, îmi pare grozav de bine să te văd iarăşi în salon. Fă-mi plăcerea şi toarnă-mi tu ceaiul. Ei, şi-acum spune drept, nu-i aşa că n-a fost deloc cuminte să faci atâta caz pentru un fleac? Trebuia să mă duc, n-aveam încotro, nu?

XX

Dar dragostea, care pusese în mod atât de despotic stăpânire pe inima Berthei, nu se putea stinge aşa, dintr-o dată. După ce Bertha se însănătoşi şi îşi reluă vechile deprinderi, ea izbucni iarăşi ca un foc, ce arsese mocnit un timp, dar care, prin însuşi faptul că fusese înăbuşit, reîncepuse să ardă cu şi mai multă putere. Se îngrozea la gândul cumplitei ei singurătăţi; Edward era acum unicul ei sprijin. Şi unica-i speranţă. Bertha nu se mai străduia să nege că dragostea lui este altfel decât a ei: atitudinea lui rece nu era întotdeauna foarte evidentă şi Bertha ţinea atât de mult să i se răspundă la pasiune, încât trecea cu vederea tot ce nu bătea la ochi din cale-afară. Atât de mistuitoare era dorinţa ei de a-şi găsi în Edward pe iubitul visurilor ei, încât uneori, era într-adevăr în stare să trăiască într-un fel de paradis închipuit, căci în adâncul inimii o chinuia totuşi îndoiala.

Şi cu cât deveneau mai numeroase neînţelegerile dintre ei cu atât mai pătimaş tânjea ea după dragostea lui Edward. Pe măsură ce trecea timpul, perioadele de acalmie deveneau tot mai scurte şi fiecare nouă izbucnire o făcea pe Bertha tot mai susceptibilă la jigniri. Dându-şi în cele din urmă seama că Edward nu poate răspunde la dovezile ei de afecţiune, Bertha deveni de zece ori mai pretenţioasă. Până şi manifestările neînsemnate de tandreţe care i-ar fi adus nespusă bucurie la începutul căsătoriei lor i se păreau acum că seamănă foarte mult cu pomana ce i-o arunci unui cerşetor prea insistent, aşa că le primea inimoasă. Diferendele dintre ei dovedeau, în mod concludent, că nu este neapărat nevoie de doi

oameni pentru o ceartă; Edward era un model de calm şi stăpânirea lui de sine era imperturbabilă. Oricât de supărată ar fi fost Bertha, Edward nu-şi pierdea niciodată seninătatea; îşi închipuia că ea este chinuită de pierderea copilului şi că încă nu-şi redobândise pe deplin sănătatea: ştia din experienţa lui cu animalele, că o naştere grea aduce adesea după sine o schimbare generală, încât şi cel mai blând animal din lume devine, cu totul pe neaşteptate, nărăvaş. Deci, nu se strădui câtuşi de puţin să înţeleagă toanele Berthei; dorinţa ei pătimaşă de dragoste i se părea la fel de lipsită de sens ca şi izbucnirile ei de mânie, ca şi căinţa ei, după aceea. Pentru Edward era limpede ca lumina zilei că lumea în care trăieşte, momentul şi locul în care-şi duce existenţa, sunt cele ideale şi că nimic nu poate fi mai frumos decât să-ţi cultivi voios propria-ţi grădină. Nefiind un tip analitic nu încercă să intre în amănunte; şi chiar de-ar fi făcut-o, fără îndoială că nu s-ar fi folosit de vorbele domnului Voltaire, de care n-auzise în viaţa lui şi pe care l-ar fi dispreţuit groaznic ca francez, filosof şi om de spirit. Dar faptul că Edward mânca, bea, dormea şi iar mânca, la intervale la fel de regulate ca şi boii din gospodăria lui, dovedea foarte concludent că omul se bucura de o mulţumire egală cu a lor şi zău dacă am cea mai mică idee ce altceva şi-ar mai putea dori un om de treabă.

Pe deasupra, Edward avea acea splendidă calitate de a face întotdeauna ce-i bine, ceea ce – după cum se spune – reprezintă cel mai de seamă har al unui creştin adevărat. Dar dacă faptul că nu dădea greş niciodată îl mulţumea pe el şi le servea de exemplu vecinilor, apoi tocmai acest fapt o scotea din sărite pe soţia lui. Bertha strângea din pumni şi ochii îi scăpărau mânioşi ori de câte ori Edward îi zâmbea conştient de dreptatea lui.

Mai trist era că în momentele ei de luciditate, Bertha trebuia să admită că de fapt punctul de

vedere al lui Edward era întotdeauna cel just. Propria ei nedreptate o îngrozea; îşi zicea că ea şi numai ea poartă vina vieţii lor nefericite. După fiecare ceartă din care Edward ieşea mereu învingător, mânia Berthei era urmată de un acces de remuşcări şi nu găsea destule cuvinte de reproş cu care să se copleşească. Se întreba înnebunită cum o mai putea iubi bărbatul ei şi, cuprinsă dintr-o dată de teamă şi de cumplită suferinţă, se folosea de primul prilej să i se arunce de gât şi să-i implore, cu umilinţă, iertarea. Apoi, după ce săruta şi locul pe unde păşea Edward, după ce plângea şi se înjosea peste măsură, era ridicol de fericită timp de o săptămână, fiind convinsă că pe viitor doar un cataclism le-ar mai putea tulbura viaţa senină şi tihnită. Edward devenea din nou idolul ei de aur, înveşmântat în straiele diafane ale dragostei adevărate; cuvântul îi era lege, iar faptele îi erau desăvârşite. Bertha nu mai era decât o umilă adoratoare, ce-l tămâia, fiind sincer recunoscătoare zeităţii care se abţinea să n-o strivească. Nu-i trebuia decât o nimica toată ca să uite jignirile şi răceala soţului ei. Dragostea Berthei era întocmai ca şi fluxul care acoperă o stâncă golaşă; marea se sparge în valuri, apoi se împrăştie înspumată, dar stânca rămâne mereu aceeaşi. De fapt această comparaţie nu i-ar fi displăcut deloc lui Edward; când se întâmpla să mai şi gândească, îi plăcea să-şi închipuie cât este el de ferm şi de neclintit.

Seara, înainte de culcare, cea mai mare plăcere a Berthei era să-şi sărute soţul pe buze şi suferea când vedea cât de rece îi răspundea. Întotdeauna ea trebuia să facă avansuri şi dacă, vrând să-l pună la încercare, se întâmpla să nu-l mai îmbrăţişeze, Edward adormea numaidecât fără măcar să-i mai spună noapte bună. Atunci Bertha îşi spunea că probabil Edward o dispreţuieşte cumplit.

— Ah, îmi vine să înnebunesc când mă gândesc câtă dragoste risipesc cu tine, exclama ea. Sunt o proastă! Tu însemni totul pe lumea asta, pentru

mine, în schimb, eu pentru tine nu însemn nimic; puteai să te însori cu oricare alta. De nu s-ar fi întâmplat să-ţi ies în cale, te-ai fi căsătorit, fără doar şi poate, cu oricine…

— Ei, dar la fel ai fi făcut şi tu, răspunse el râzând.

— Eu? Niciodată! Dacă nu te-aş fi întâlnit pe tine, nu m-aş fi măritat cu nimeni. Dragostea mea nu este o jucărie pe care s-o dau oricărui bărbat ce mi-ar ieşi în cale. Inima mea e una şi indivizibilă, aşa că mi-ar fi imposibil să iubesc pe altcineva în afară de tine. Când mă gândesc că pentru tine eu nu însemn mai mult decât oricare altă femeie, mi-e ruşine.

— Câteodată spui nişte prostii îngrozitoare.

— Vezi. Asta rezumă toate părerile tale. Pentru tine eu nu sunt decât o neghioabă. Sunt un animal domestic, ceva mai sociabil decât un câine, dar în general mai puţin util decât o vacă.

— Zău dacă înţeleg ce altceva ai vrea să fac. Doar nu se poate să te sărut şi să te giugiulesc tot timpul. Asta o faci numai în luna de miere şi un bărbat care toată viaţa lui se poartă ca-n luna de miere, e un prost.

— A, da, tu îţi ascunzi dragostea, cât timp eşti preocupat de treburile importante ale vieţii, cum ar fi de pildă tunsul oilor sau vânătoarea de vulpi, iar după cină ea renaşte în pieptul tău, mai ales dacă ai avut ceva bun de mâncare şi nu se prea poate deosebi de procesul de digestie. Dar să ştii că pentru mine dragostea e totul, cauza şi raţiunea vieţii. Fără dragoste n-aş putea exista.

— Ei, eu nu zic să nu mă iubeşti, spuse Edward, dar, pe cinstea mea, ai un fel foarte ciudat de a-mi arăta că ţii la mine. În ce mă priveşte, zău dacă n-am să încerc să fac tot ce vrei, doar să-mi spui cum trebuie să mă port.

— Ei, asta-i bună, cum să-ţi spun aşa ceva? exclamă Bertha enervată. Fac tot ce-mi stă în putinţă să-ţi câştig dragostea, dar nu reuşesc. Din

moment ce tu eşti ca o stană de piatră, cum aş putea să te învăţ să fii un îndrăgostit pătimaş? Aş vrea să mă iubeşti cum te iubesc eu.

— Mă rog, dacă-mi ceri părerea, cred că e mult mai bine că nu sunt aşa cum ai vrea tu. Altfel, dac-aş fi şi eu la fel de nestăpânit, în mai puţin de o săptămână toată mobila din casă ar fi numai ţăndări.

— Dacă m-ai iubi cu adevărat, nici nu mi-ar păsa că eşti nestăpânit, replică Bertha, fără să ia cât de cât în râs vorbele soţului ei. Nu mi-ar păsa dacă m-ai bate. N-aş avea absolut nimic împotrivă să mă chinui, dac-ai face-o din cauză că mă iubeşti.

— Draga mea, cred că nici n-ar trece o săptămână şi ţi s-ar face lehamite de o asemenea dragoste.

— Aş prefera orice în afară de indiferenţa ta.

— Doamne iartă-mă, dar nu sunt indiferent. Lumea şi-ar putea închipui că nu ţin la tine sau că sunt mort după vreo altă femeie.

— Aproape că aş prefera, replică Bertha. Dacă cel puţin ai iubi pe cineva, aş mai putea spera să-ţi câştig afecţiunea. Dar eşti incapabil să iubeşti.

— Nu prea-mi dau seama. Pot să jur că în afară de Sfântul Dumnezeu şi de cinstea mea nu ţin la nimic altceva mai mult decât la tine.

— Vezi c-ai uitat de armăsar.

— Nu, n-am uitat, răspunse grav Edward.

— Cum îţi închipui că ar putea să-mi placă o asemenea ierarhie? Recunoşti că vin doar pe locul trei. Mai bine n-aş mai conta deloc.

— *„Iubirea pentru tine-ar fi mâi puţin mare, de-ar fi mai mic preţul ce-l pun eu pe onoare”*[4], declamă Edward citind greşit versurile.

— Omul care a scris asta este un pedant. Vreau să fiu mai presus de Dumnezeul tău şi de onoarea ta. Dragostea de care am eu nevoie este aceea a unui bărbat care este în stare să piardă totul, chiar şi sufletul, de dragul unei femei.

Edward dădu din umeri.

— Nu prea ştiu unde ai s-o găseşti. Cred că dragostea este un lucru foarte bun, dar cu măsură căci toate lucrurile au o măsură. În viaţă mai sunt şi altele…

— Ei da, ştiu. Mai sunt şi datoria şi onoarea, şi ferma şi vânătoarea de vulpi şi părerea vecinilor, şi câinii şi pisica şi trăsura cea nouă şi zeci de mii de alte lucruri. Ce-ai face tu oare dacă eu aş săvârşi o crimă şi ar trebui să fiu închisă?

— Nici nu vreau să-mi închipui aşa ceva. Poţi fi sigură că mi-aş face datoria.

— Vai, tare m-am mai săturat de datoria asta a ta. Îmi împuiezi urechile cu ea dimineaţa, la prânz şi seara. Doamne, ce n-aş da să fii mai puţin virtuos; cine ştie, poate c-atunci ai fi mai uman.

*

Comportarea soţiei lui i se păru lui Edward atât de neobişnuită încât îl consultă pe doctorul Ramsay. Acesta ascultase timp de treizeci de ani confidenţe ale bărbaţilor şi nevestelor şi era foarte sceptic în ceea ce priveşte puterea medicinei în tratamentul geloziei, limbuţiei, nepotrivirii de caracter şi altor asemenea maladii. Îl asigură pe Edward că singurul remediu e timpul, care împacă toate deosebirile de vederi. Când însă Edward insistă, consimţi să-i trimită Berthei o sticlă cu un tonic inofensiv, pe care obişnuia să-l recomande la toată lumea pentru majoritatea relelor de care suferă trupul omenesc. Fără îndoială că n-avea să-i facă Berthei niciun rău şi ăsta este un considerent important pentru un medic. Ramsay îl sfătui pe Edward să nu se piardă cu firea şi să aibă încredere că până la urmă Bertha va ajunge să devină o soaţă supusă şi ascultătoare, ideal pe care fiecare bărbat vrea să-l vadă întruchipat într-o femeie cuminte, şezând la gura sobei când el se deşteaptă din puiul de somn de după-amiază.

Toanele Berthei erau obositoare. Nimeni nu putea şti astăzi cum se va comporta mâine şi acest lucru era deosebit de neplăcut pentru un bărbat gata să profite la maximum de orice lucru cu condiţia să aibă timp să se deprindă cu el. Uneori, în după-amiezile de iarnă, când soarele scapătă spre asfinţit, când fără să vrei începi să te gândeşti la zădărnicia existenţei şi la deşertăciunea strădaniilor omeneşti, Bertha era cuprinsă de melancolie. Când Edward observa că este dusă pe gânduri, stare care lui îi repugna, o întreba la ce se gândeşte şi, pe jumătate visătoare, ea încerca să-i explice.

— Doamne, mântuieşte-ne pe noi! spunea el vesel. Ce idei năzdrăvane îţi mai trec prin căpşorul ăla! Eşti prost dispusă, asta e!

— Nu, nu e vorba de asta, răspundea ea zâmbind cu tristeţe.

— Nu-i normal ca o femeie să clocească asemenea gânduri negre. Cred că n-ar fi rău dac-ai începe să iei din nou tonicul ăla. Dar presupun că eşti doar obosită şi mâine dimineaţă ai să vezi lucrurile cu totul altfel.

Bertha nu-i răspundea. O apăsa cumplit acea durere vagă a inimii şi Edward îi oferea… fier şi chinină; atunci când ea avea nevoie de înţelegere, deoarece o durea inima pentru suferinţele semenilor ei, el o silea să înghită tinctură de *nox vomica.* Era incapabil să înţeleagă şi n-avea rost să-i mai explice că ei îi făcea plăcere să se gândească, cu duioşie, la suferinţele omenirii. Dar partea cea mai proastă era că Edward avea perfectă dreptate… Animalul, avea întotdeauna dreptate! Când se făcea iarăşi dimineaţă tristeţea i se risipea, Bertha nu mai avea griji, şi lumea n-avea nevoie nici măcar de ochelari trandafirii ca să pară atrăgătoare. Era umilitor pentru ea să constate că până şi cele mai frumoase gânduri ale ei, emoţiile înălţătoare care o făceau să-şi aducă atât de intens

aminte că toţi oamenii sunt fraţi, nu se datorau până la urmă decât extenuării fizice.

*

Unii oameni au mintea nemaipomenit de mărginită, nu-şi dau niciodată frâu liber imaginaţiei, viaţa nu le oferă niciun fel de plăceri uşuratice şi, departe de a fi un vis searbăd ea este o chestiune dintre cele mai serioase. Din această categorie face parte şi cel care, atunci când o femeie îi mărturiseşte că se simte grozav de bătrână, în loc să încerce s-o convingă că pare absurd de tânără, îi spune că tinereţea îşi are şi ea părţile ei rele, iar bătrâneţea părţile ei bune. Edward era şi el unul dintre aceştia. Niciodată nu-şi dădea seama că oamenii nu spun ceea ce gândesc. La început îi ceruse Berthei părerea în legătură cu administrarea moşiei; ea însă, încântată să fie o simplă mobilă în propria ei casă, consimţise la toate propunerile lui şi-l rugase chiar să nu-i mai ceară părerea. Şi când îi mai vârî în cap că el este nu numai domnul şi stăpânul ei, ci şi al tuturor bunurilor sale lumeşti, nu-i deloc de mirare că până la urmă Edward o crezu pe cuvânt.

— Femeile habar n-au de agricultură, zise el, şi e mai bine să am mână liberă.

Rezultatul administrării lui fu dintre cele mai fericite; pe moşie se instaură o ordine desăvârşită şi pentru prima dată după douăzeci de ani dijmaşii începură să-şi plătească rentele. Vânturile hoinare şi ploile, ba chiar şi soarele parcă se vorbiseră să conlucreze în favoarea unui om atât de iscusit şi de muncitor şi de astă dată norocul se înfrăţi cu destoinicia. Bertha nu mai prididea primind felicitări de la moşierii vecini, pentru felul admirabil în care Edward îşi conducea domeniul, iar el, pe de altă parte, nu mai contenea vorbindu-i despre laudele şi succesele pe care le repurta. Edward era considerat drept stăpân nu numai de

ţăranii şi muncitorii de pe moşie; până şi servitorii de la Court Leys o tratau pe Bertha drept un personaj minor, ale cărei ordine nu trebuiau ascultate decât în anumite condiţii. Anii îndelungaţi de supunere îi aduseseră pe ţărani la o subtilă diferenţiere între rangurile ierarhice, aşa că se putea observa o prăpastie între atitudinea pe care o aveau faţă de Edward, de care depindeau din punct de vedere material, şi cea faţă de Bertha, ca nefiind decât soţia stăpânului.

La început, această constatare o amuzase, dar şi gluma cea mai hazlie îşi poate pierde savoarea după trei ani. Nu o dată fusese nevoită să vorbească cu asprime vreunui grădinar care ezitase să facă ce i se poruncise pentru că nu primise ordinul de la stăpân. Pe măsură ce dragostea Berthei îşi pierdea din ardoare, mândria începea să-i renască, aşa încât, până la urmă, constată că situaţia ei ajunsese de netolerat. Acum era foarte susceptibilă la orice afront şi abia aştepta prilejul de a dovedi că, la urma urmei, ea este totuşi stăpâna conacului de la Court Leys.

Prilejul nu întârzie să se ivească. Întâmplarea făcuse ca – lipsiţi de spirit practic cum fuseseră toţi cei din familia Ley – un Ley mare iubitor de copaci să planteze şase fagi în şir, iar cu timpul aceştia ajunseseră arbori falnici, prilej de admiraţie pentru toţi cei ce-i priveau. Dar într-o zi, pe când Bertha se plimba, observă un gol hidos: unul dintre cei şase fagi dispăruse. Nu fusese nicio furtună, aşa că nu putuse cădea de la sine. Se apropie şi observă că fusese tăiat; oamenii care-l doborâseră tocmai se pregăteau să facă acelaşi lucru cu următorul. Pe scara sprijinită de trunchiul lui un muncitor lega o funie. Nimic nu e mai jalnic decât priveliştea ce ţi-o oferă un copac bătrân doborât la pământ: locul pe care-l umpluse îţi apare dintr-o dată cumplit de gol. Însă Bertha nu era atât de îndurerată pe cât era de mânioasă.

— Dar ce faceţi aici, Hodgkins? îl întrebă ea supărată pe grădinarul şef. Cine v-a spus să tăiaţi copacul?

— Boierul, doamnă.

— Vai, dar trebuie să fie vreo greşeală la mijloc. Domnul Craddock nu s-a putut gândi la una ca asta!

— Ne-a spus, cum vă văd şi cum mă vedeţi, să-l doborâm pe ăsta şi pe urmă p-ăilalţi de colea. Uitaţi-vă semnul care l-a făcut chiar dumnealui, coniţă.

— Prostii. Am să vorbesc eu cu domnul despre asta. Scoate frânghia aceea şi dă-te jos de pe scară. Vă interzic să vă mai atingeţi de vreun copac.

Omul de pe scară se uită la ea, dar nu făcu nicio încercare de a-i îndeplini porunca.

— Zicea boierul că trebuie să doborâm negreşit copacul ăsta chiar azi.

— Vrei să fii bun şi să faci cum ţi-am spus? zise Bertha simţind că o trec fiori reci de mânie. Spune-i omului ăluia să desfacă funia şi să se dea jos. Vă interzic să vă atingeţi de copac.

Grădinarul şef repetă morocănos ordinul Berthei şi cu toţii o priviră bănuitori, gata-gata să i se împotrivească, dar neîndrăznind s-o facă, de teamă să nu-l supere pe boier.

— Eu unul nu-mi iau răspunderea, zise Hodgkins.

— Încetează numaidecât, te rog, şi fă cât mai repede ce-ţi spun.

Aşteptă până când oamenii îşi adunară uneltele şi în cele din urmă plecară.

XXI

Bertha se întoarse acasă spumegând de mânie. Ştia perfect că Edward dăduse porunca pe care ea o contramandase, dar era bucuroasă că, în sfârşit, a găsit prilejul să-şi restabilească drepturile. Mai trecură câteva ore până când îl văzu.

— Ia ascultă Bertha, zise el după ce intră, pentru ce naiba le-ai interzis oamenilor să taie fagii de pe ogorul lui Carter? Ai irosit o jumătate de zi ele muncă. Mâine voiam să le dau altceva de lucru. Acum treaba de mâine o să trebuiască s-o amân pe joi.

— Le-am interzis pentru că nu admit să se taie fagii aceia. Sunt singurii de pe moşie. Sunt foarte supărată şi de fagul care a fost tăiat fără ştirea mea. Ar fi trebuit să mă întrebi şi pe mine înainte de a face una ca asta.

— Drăguţo, dar nu pot să vin şi să te tot întreb de fiecare dată când vreau să fac ceva.

— Mă rog, pământul ăsta e al meu sau al tău?

— E al tău, răspunse Edward râzând, dar eu mă pricep mai bine ca tine ce anume trebuie făcut şi mi se pare o prostie să te amesteci.

Berthei îi veni tot sângele-n obraji:

— Pe viitor, mi-ar face plăcere să fiu consultată.

— Mi-ai spus ele zeci de mii de ori să procedez întotdeauna cum cred eu de cuviinţă.

— Ei bine, m-am răzgândit.

— Acum e prea târziu, replică el râzând. M-ai făcut să iau eu hăţurile-n mâini şi n-am de gând să le dau drumul.

Furioasă cum era, Bertha abia se putu stăpâni să nu-i spună că-l poate concedia ca pe un servitor angajat.

— Vreau să înţelegi, Edward, că n-am de gând să permit să se doboare fagii aceia. Trebuie să le spui oamenilor c-ai făcut o greşeală.

— Nici vorbă să le spun aşa ceva. Nu vreau să-i tai pe toţi, numai trei. N-avem nevoie de ei acolo. Pe de o parte, umbra pe care o ţin dăunează recoltei şi-n afară de asta lanul lui Carter e unul dintre cele mai bune din câte avem. Şi am nevoie şi de lemn.

— Puţin îmi pasă de recoltă, iar dacă ai nevoie de lemn, n-ai decât să-ţi cumperi. Copacii aceştia au fost plantaţi acum aproape o sută de ani şi prefer să mor decât să-i ştiu doborâţi.

— Omul care a plantat fagii în şir a fost unul dintre cei mai mari nerozi din câţi am văzut. Orice pom încurcă, darmite un fag, care adună şi iar adună umezeala, încât nimic nu mai poate creşte sub el. Uite-aşa s-a lucrat de ani şi ani de zile pe toată moşia asta. O să-mi trebuiască o viaţă întreagă să repar prostiile pe care le-au făcut stră… foştii proprietari.

Una dintre curiozităţile sentimentelor e că sclavul lor cel mai umil arareori le permite să-i stânjenească preocupările practice; se pare că este tot atât de neobişnuit ca cineva să fie sentimental în cariera lui, pe cât este să-şi fure singur punga. Ar fi fost de aşteptat ca Edward, care-şi petrecuse întreaga viaţă în contact cu pământul, să nutrească o anumită dragoste faţă de natură. Patosul melodramei îl făcea să tuşească şi să-şi sufle nasul, iar în cărţi îl impresionau eroina aristocratică şi tuberculoasă şi eroul voinic şi bun la inimă. Când era vorba de afaceri însă, atunci se schimba treaba: sentimentul care l-ar face pe ţăran să cruţe, din motive estetice, un luminiş dintr-o pădure ar fi absurd. Edward ar fi permis de bunăvoie agenţilor de publicitate să pună pancarte în cele mai frumoase locuri ale moşiei lui, dacă ar fi putut astfel să-şi sporească, pe ascuns, profitul pe care i-l aducea ferma.

— Orice părere ai avea despre strămoşii mei, zise Bertha, am să te rog, totuşi, să binevoieşti să-mi acorzi mie atenţia cuvenită. Pământul este al meu şi nu-ţi dau voie să-l devastezi.

— Dar nu-l devastez. Fac exact ce se cuvine. Ai să te obişnuieşti foarte curând cu lipsa copacilor ălora nenorociţi şi ţi-am spus doar că nu intenţionez să tai decât trei din ei. Am şi dat porunci să fie doborâţi mâine dimineaţă.

— Vrei să spui că ai de gând să nesocoteşti întru totul voinţa mea?

— Am de gând să fac ceea ce se cuvine şi dacă tu nu eşti de acord îmi pare tare rău, dar oricum tot am s-o fac.

— Am să le-ordon oamenilor să nu-i taie.

Edward râse:

— În cazul ăsta ai să te faci de râs. Încearcă numai să le dai porunci contrare alor mele şi-ai să vezi dacă te ascultă.

Bertha scoase un ţipăt. Furioasă cum era, se uită de jur-împrejur, încercând să găsească ceva cu care să poată arunca în el, căci ar fi vrut să-l lovească. El însă stătea acolo, în faţa ei, calm şi stăpân pe sine, amuzat la culme.

— Presupun că trebuie să fii nebun, zise ea. Faci tot ce-ţi stă în putinţă ca să-mi distrugi dragostea pentru tine.

Era mult prea mintoasă ca să mai poată spune ceva. Aceasta era aşadar măsura sentimentelor ce i le purta. Se vede treaba că o dispreţuia cumplit şi iată singurul rezultat al dragostei pe care cu atâta umilinţă i-o pusese la picioare. Se întrebă ce-ar fi putut face: nu era nimic de făcut. Nimic decât să se supună. Ştia la fel de bine ca şi el că poruncile nu i-ar fi fost îndeplinite, de vreme ce nu erau conforme cu ale lui. Şi nu se îndoi nici măcar o clipă că Edward se va ţine de cuvânt. Pentru el era o mândrie să nu-şi calce promisiunile. Nu mai scoase o vorbă până seara, dar a doua zi dimineaţă,

când Edward tocmai pleca, Bertha îl întrebă ce are de gând în privinţa copacilor.

— Aa, credeam că ai şi uitat de ei, replică el. Am intenţia să procedez cum ţi-am mai spus.

— Dacă dai poruncă să se taie fagii, te părăsesc. Am să mă duc să stau la mătuşa Polly.

— Şi ai să-i spui că ai vrut luna de pe cer şi că eu n-am vrut să ţi-o dau? răspunse el, zâmbind. Are să râdă de tine.

— Ai să constaţi că şi cu ştiu să mă ţin de cuvânt ca şi tine.

Înainte de prânz ieşi să facă o plimbare şi se duse până la câmpul lui Carter. Oamenii nu terminaseră încă, dar cel de-al doilea fag nu mai stătea în picioare; fără îndoială că cel de-al treilea avea să fie doborât în cursul dupa-amiezii. Oamenii se uitară la ea şi Bertha avu impresia că râd. Stătu pe loc privindu-i o vreme, ca să aibă destul timp să-şi simtă pe deplin umilinţa. Apoi se întoarse acasă şi-i scrise mătuşii ei următoarea scrisoare ce suna a adevăr.

„Draga mea mătuşă Polly,

În ultimele câteva săptămâni nu prea m-am simţit în apele mele, aşa că Edward, dragul de el, s-a alarmat foarte tare şi mă tot bate la cap să mă duc la Londra să consult un specialist. Insistă de parcă ar vrea cu tot dinadinsul să scape, de mine şi sunt pe jumătate geloasă pe noua mea fată în casă, care are păr blond-auriu şi e trandafirie în obraji, tocmai genul pe care-l admiră Edward. Am impresia că doctorul Ramsay n-are nici cea mai mică idee ce se întâmplă cu mine şi pentru că nu ţin cu tot dinadinsul să mă duc de pe acum pe lumea cealaltă, cred că ar fi mai cuminte să consult pe cineva, care să-mi recomande cel puţin o altă doctorie. Am înghiţit cantităţi uriaşe de fier şi chinină şi mi-e teribil de teamă că au să mi se înnegrească dinţii. Şi cum părerea mea coincide întru totul cu aceea a lui Edward (oribila doamnă

Ryle zice despre noi că suntem nişte păsări colibri, vrând de fapt să ne asemuiască turturelelor şi cunoştinţele ei de istorie naturală iscă dispreţul total al scumpului meu Edward.) m-am supus dorinţei lui şi, dac-ai să mă poţi găzdui, vin de îndată ce-mi spui că nu te deranjez

Cu tot dragul.
B.C.

P.S. Am să profit de ocazie să mă şi îmbrac puţin (umblu pur şi simplu în zdrenţe), aşa că o să fii nevoită să mă suporţi câtva timp."

Edward se întoarse curând după aceea, părând foarte mulţumit de sine. Îi arunca Berthei priviri şirete, considerându-se a fi atât de isteţ încât abia se putea ţine să nu izbucnească în râs. De nu şi-ar fi supravegheat cu atâta grijă gesturile, fără îndoială că i-ar fi râs în nas.

„Cu femeile, domnul meu, trebuie să ţii bine frâul. Când ai chef să le pui să sară cum vrei, strânge din picioare, dar nu trage frâul; ţine-le din scurt, că altfel îşi pierd capul. Femeia trebuie să ştie întotdeauna că e bine strânsă-n hăţuri de bărbat."

Bertha nu scoase o vorbă şi nu fu în stare să mănânce nimic la prânz. Stătea în faţa soţului ei, de cealaltă parte a mesei şi se întreba cum poate el să se ghiftuie fără pic de ruşine, când ea e supărată şi nefericită. Dar după-masă îşi recăpătă pofta de mâncare şi se duse la bucătărie unde mâncă atât de multe sandvişuri, încât la cină iarăşi nu se mai putu atinge de nimic. Spera că Edward va observa că refuză să pună ceva în gură, că se va alarma şi-i va părea rău. Dar el înghiţi cât doi şi nici nu remarcă măcar că soţia lui posteşte.

Seara Bertha se duse la culcare şi se zăvorî în camera lor. Edward veni curând după aceea şi încercă să intre. Văzând că uşa e încuiată, bătu şi

strigă să vină să-i deschidă. Dar Bertha nu răspunse. Bătu şi mai tare şi zgâlţâi clanţa.

— Vreau să rămân singură în cameră, strigă ea. Sunt bolnavă. Te rog, nu încerca să intri.

— Cum? Dar eu unde-am să dorm?

— Poţi dormi într-una dintre camerele de oaspeţi.

— Prostii! spuse el şi fără multă zarvă împinse uşa cu umărul. Era un bărbat zdravăn, aşa că o singură sforţare fu de ajuns ca să crape balamalele vechi. Intră râzând.

— Dacă voiai să mă ţii afară, ar fi trebuit să te baricadezi cu vreo mobilă.

Dar Bertha nu avea de gând să ia lucrurile uşor.

— Nu vreau să dorm cu tine, zise ea. Dacă vii aici, plec eu.

— Ba n-ai s-o faci, spuse el.

Bertha se sculă şi-şi puse un capot.

— Atunci am să dorm pe canapea, zise ea. Nu mai vreau să mă cert cu tine sau să fac vreo scenă. I-am scris mătuşii Polly şi poimâine plec la Londra.

— Tocmai voiam să-ţi sugerez că o schimbare de aer nu ţi-ar putea face decât bine, replică el. Am impresia că nervii tăi sunt cam dărâmaţi.

— Frumos din partea ta că te gândeşti la nervii mei, răspunse Bertha aruncându-i o privire dispreţuitoare în timp ce se întindea pe canapea.

— Şi chiar ai de gând să dormi acolo? zise el, vârându-se în pat.

— Aşa s-ar părea.

— Are să-ţi fie groaznic de frig. Ai să vezi.

— Prefer să îngheţ, decât să dorm cu tine.

— Mâine ai să vorbeşti fonfăit; cred însă că ai să te răzgândeşti peste lui ceas. Acum am să sting lumina. Noapte bună.

Bertha nu răspunse şi câteva minute mai târziu îl ascultă mânioasă cum sforăie. Oare o fi adormit într-adevăr? Faptul că refuzase să mai doarmă în pat cu el, că aranjase să plece de lângă el nu-l

impresiona oare în niciun fel? Era scandalos cât de liniştit putea să doarmă.

— Ed, strigă ea.

Nu primi niciun răspuns, dar nu-i venea să creadă că doarme. Ea nu putea nici măcar să închidă ochii. Probabil că se făcea numai… ca s-o necăjească pe ea. Voia să-l atingă, dar se temea că are să izbucnească în râs. Îi era într-adevăr groaznic de frig şi se acoperi cu un morman de haine şi de pături. Avea nevoie de multă vitejie ca să nu se strecoare în pat. Se simţea amarnic de nefericită şi curând i se făcu tare sete. Nimic nu e mai nesuferit decât apa din paharele de toaletă, pentru că are gust de pastă de dinţi; dădu pe gât câteva înghiţituri, deşi aproape că i se făcu greaţă, apoi începu să se plimbe prin odaie, gândindu-se la felurile în care era nedreptăţită. Edward dormea mai departe ca un nesuferit. Făcu un zgomot, să-l deştepte, dar nici nu se clinti; răsturnă o măsuţă, care zdrăngăni destul de tare ca să scoale şi morţii, dar soţul ei rămase insensibil. Atunci se uită la pat, întrebându-se dacă nu s-ar putea întinde şi ea vreun ceas, iar pe urmă să se scoale înaintea lui. Îi era aşa de frig, încât se hotărî să rişte, fiind convinsă că n-are să doarmă mult. Se duse până la pat.

— Va să zică totuşi te-ntorci în pat până la urmă, zise Edward, somnoros.

Bertha înţepeni şi inima i se făcu cât un purice.

— Am venit să-mi iau perna, replică ea indignată, mulţumind cerului că Edward nu-i vorbise o clipă mai târziu.

Se întoarse la canapea şi când reuşi în cele din urmă să-şi găsească o poziţie comodă, adormi. Rămase în această stare binecuvântată până dimineaţa şi când se deşteptă, Edward tocmai ridica jaluzelele.

— Ai dormit bine? întrebă el.

— N-am închis ochii o clipă.

— Nu mai vinde gogoşi. De o jumătate de oră mă uit mereu la tine.

— Am stat cu ochii închişi vreo jumătate de oră, probabil că la asta te referi.

Bertha era pe bună dreptate necăjită pentru că bărbatul ei o surprinsese dormind buştean; metoda folosită îşi pierdea astfel în mare parte efectul şi pe deasupra Edward era proaspăt, ca pasărea în văzduh pe când ea se simţea bătrână şi cu ochii duşi în fundul capului şi abia dacă îndrăzni să se uite în oglindă.

Ceva mai târziu, în dimineaţa aceea primiră o telegramă de la domnişoara Ley, care o invita pe Bertha să vină oricând doreşte şi-şi manifesta speranţa că Edward va veni şi el. Bertha o lăsă la vedere, aşa ca Edward să trebuiască să dea cu ochii de ea.

— Prin urmare pleci totuşi, zise el.

— Ţi-am spus că mă pot ţine şi eu de cuvânt tot atât de bine ca şi tine.

— Eu cred că are să-ţi facă grozav de bine. Şi cât ai să stai?

— De unde să ştiu? Poate că rămân definitiv acolo.

— Ei, asta-i o vorbă mare, deşi n-are decât patru silabe.

Pe Bertha o duru în inimă când îşi dădu seama că Edward e atât de indiferent. Nu-i păsa deloc de ea. Părea că socoate firesc ca ea să-l părăsească. Pretindea că sănătatea ei n-are să aibă decât de câştigat. Dar ce-i păsa ei de sănătate? În timp ce făcea pregătirile necesare, o cam părăsi curajul. Simţea că-i e imposibil să-l părăsească şi ochii i se umplură de lacrimi când se gândi la deosebirea dintre dragostea lor de acum şi cea din anul care trecuse. Ar fi fost bucuroasă să poată găsi orice scuză, cât de neverosimilă, care să o facă să rămână, salvându-i totuşi demnitatea. Poate că n-ar fi fost prea târziu dacă Edward şi-ar fi manifestat, la plecare, mâhnirea. Dar bagajele îi erau gata şi

trenul cu care urma să plece, fusese stabilit. Edward îi spuse domnişoarei Glover că soţia lui pleacă să mai schimbe puţin aerul şi-şi exprimă regretul că treburile fermei nu-i permit să plece şi el cu ea. Trăsurica se opri în faţa uşii şi Edward sări în ea, ocupându-şi locul. Acum nu mai exista nici cea mai mică speranţă. N-avea încotro. Trebuia să se ducă. Ce n-ar fi dat să aibă curajul să-i spună lui Edward că nu-l poate părăsi. Îi era teamă. Merseră în tăcere. Bertha aştepta ca soţul ei să-i vorbească; nu îndrăznea să spună ceva, ca nu cumva el să-i simtă lacrimile din glas. În cele din urmă făcu un efort.

— Nu-ţi pare rău că plec?

— Mă gândesc că e spre binele tău şi nu vreau să te împiedic să te simţi bine.

Bertha se întrebă ce fel de dragoste are pentru nevasta lui un bărbat care poate suporta să-l lase singur, oricât de necesar ar fi fost. Îşi înăbuşi un suspin.

Ajunseră la gară şi el îi luă bilet. Aşteptară trenul în tăcere şi Edward cumpără un *Sketch* şi revista *Punch* de la băieţelul cu ziare. Trenul cel hain sosi în gară. Edward o ajută să se urce în vagon şi acum Bertha nu-şi mai putea ascunde lacrimile. Îi întinse buzele.

— Poate că e pentru ultima dată, îi şopti ea.

XXII

18 aprilie

Vila Eliot 72
Chelsea, S. W.

„Dragă Edward

Cred că a fost înţelept din partea noastră să ne despărţim. Prea nu ne potrivim, aşa că probabil greutăţile pe care le-am fi avut de întâmpinat ar fi sporit. Nodul căsătoriei între două persoane cu temperamente deosebite este atât de încâlcit, încât n-ai altceva mai bun de făcut decât să-l tai. Poţi încerca să-l desfaci şi să te gândeşti chiar că ai să izbuteşti, când aţa se răsuceşte din nou, şi mai încâlcită. Până şi timpul e neputincios. Sunt unele lucruri imposibil de realizat: nu poţi pune apa în stivă, aşa cum faci cu lemnele, şi nu poţi aprecia un anume om după măsura celuilalt. Sunt sigură că am fost înţelepţi că ne-am despărţit. Îmi dau seama acum că dacă am fi trăit mai departe împreună, certurile noastre s-ar fi înteţit. Mă îngrozesc când mă gândesc cât erau de vulgare discuţiile noastre. Ne dondăneam ca nişte precupeţe. Nu înţeleg deloc cum au putut buzele mele să rostească asemenea vorbe.

Îmi vine greu să mă uit în urmă şi să-mi compar speranţele cu ceea ce s-a petrecut în realitate. Am cerut oare prea mult de la viaţă? Dar n-am vrut nimic alta decât ca soţul meu să mă iubească. N-am primit nimic, tocmai pentru că am cerut prea puţin; în lumea asta trebuie să ceri mult, trebuie să te lauzi cu nemiluita, trebuie să-i calci în picioare pe cei ce-ţi stau în cale, trebuie să te umfli ca o broască şi să-ţi faci cât mai mult loc, ori altfel eşti

îmbrâncit de toată lumea şi scos afară; trebuie să fii iremediabil egoist, ori altfel devii o nimica toată, o jucărie de care omul se foloseşte şi pe care, după aceea, o azvârle cât colo.

Am sperat, fireşte, să realizez imposibilul. Nu m-am mulţumit cu unirea convenţională a căsătoriei. Am vrut să fiu una cu tine. Eul cuiva reprezintă întreaga lume şi toţi ceilalţi oameni nu sunt decât străini. La început, din pricina dorinţei mele pătimaşe, eram uneori de-a dreptul desperată când îmi dădeam seama că te cunosc atât de puţin; eram deznădăjduită la gândul că nu te pot înţelege cu adevărat, că nu pot pătrunde în adâncul inimii tale. După câte ştiu n-am ajuns niciodată să te pot cunoaşte cu adevărat; te ştiu tot atât de puţin de parcă ai fi un străin pe care l-am întâlnit doar de o oră. Eu mi-am dezgolit sufletul în faţa ta. Nu ţi-am ascuns nimic… dar în tine este un om pe care nu-l cunosc şi pe care nu l-am văzut niciodată. Suntem atât de deosebiţi, nu ştiu dacă avem ceva comun. Nu o dată când se lăsa tăcere, gândurile noastre, pornind de la acelaşi punct de plecare, o apucau în direcţii opuse şi când reluam discuţia ne dădeam seama cât fuseseră de deosebite. Speram că am să te cunosc până în străfundul fiinţei tale, o, speram să ne legăm atâta unul de celălalt încât laolaltă să nu mai avem decât un singur suflet. Şi cu toate acestea, niciodată nu ţi-am ştiut gândurile, nici măcar în cele mai banale împrejurări. Poate că dac-am fi avut copii ar fi fost altfel, poate că ei ar fi stabilit o mai adevărată legătură între noi şi poate că, fericită că sunt în preajma lor, aş fi uitat de neîmplinirea visurilor mele. Dar soarta ne-a stat împotrivă; descind dintr-o stirpe putredă. Aşa îi stă scris familiei Ley să se despartă de lumea oamenilor şi să se întoarcă la muma ei, pământul, unindu-se cu ea. Şi cine ştie ce-o să ni se întâmple în viitor? Îmi place să cred că peste ani şi ani am să fiu, poate, grâu pe un lan roditor sau un fum ce

iese din focul de mărăcini de pe izlaz. M-ar bucura să fiu îngropată afară, pe câmp, şi nu într-un cimitir pustiu şi rece, ca să pot anticipa schimbarea şi să mă reîntorc mai repede la viaţa Naturii.

Crede-mă, despărţirea era singurul deznodământ posibil. Te-am iubit cu prea multă patimă ca să mă pot mulţumi cu consideraţia glacială pe care mi-o ofereai. O, sigur că am fost pretenţioasă şi tiranică şi rea. Acum sunt în stare să-mi recunosc toate greşelile. Singura mea scuză este că sunt extrem de nefericită. Te rog din suflet să mă ierţi pentru toate suferinţele ce ţi le-am adus. Ne putem despărţi prieteni şi te iert şi eu din toată inima pentru că m-ai făcut să sufăr. Acum pot chiar să-mi permit să-ţi mărturisesc cât de puţin a lipsit să nu-mi aduc la îndeplinire intenţia. Ieri şi azi-dimineaţă mi-a venit greu să-mi stăpânesc lacrimile, prea mi se părea amară despărţirea, aveam impresia că n-am să mă pot despărţi de tine. Dacă m-ai fi rugat să nu plec, dacă ţi-ai fi manifestat până şi cea mai mică urmă de regret pentru plecarea mea, cred că nu m-aş mai fi putut stăpâni. Da, acum îţi pot spune deschis că aş fi dat orice să rămân. Vai mie! Sunt atât de slabă! În tren am plâns amarnic. Era prima dată când ne despărţeam de când ne-am căsătorit, prima dată când n-am dormit sub acelaşi acoperământ. Dar acum tot ce-a fost mai rău a trecut. Am făcut pasul şi n-am să dau înapoi. Sunt convinsă că am procedat cum este mai bine. Nu văd niciun rău în a ne scrie din când în când, în cazul în care ţi-ar face plăcere să mai primeşti scrisori de la mine. Cred că ar fi mai bine să nu te văd – cel puţin o vreme. Poate că, odată cu trecerea anilor, o să putem chiar să ne vedem, fără să riscăm ceva. Dar nu, deocamdată mi-ar fi teamă să-ţi văd chipul.

Mătuşa Polly nu bănuieşte nimic. Aseară, crede-mă, a fost o caznă să râd şi să vorbesc şi am fost

fericită când am putut să mă retrag în camera mea. Acum e trecut de miezul nopţii şi eu îţi scriu încă. Simţeam că este de datoria mea să-ţi împărtăşesc gândurile ce mă frământă şi ţi le pot împărtăşi, mai bine în scris, decât rostindu-le. Faptul că ezit să-ţi spun ce-mi trece prin minte nu arată oare foarte limpede cât de mult ne-am înstrăinat unul de altul? Şi eu care speram să am mereu inima deschisă faţă de tine îmi închipuiam că n-are să fie niciodată nevoie să-ţi ascund ceva şi nici să ezit vreodată să-ţi dezvălui emoţiile şi gândurile mele. Rămâi cu bine,

Bertha."

23 aprilie

Vila Eliot
Chelsea, S. W.

„Sărmanul meu Edward,

Îmi scrii că speri să mă fac în curând bine şi să mă întorc la Court Leys. Ai înţeles atât de greşit ceea ce-am vrut să-ţi spun, încât aproape că mi-a venit să râd. Este foarte adevărat că eram obosită şi prost dispusă când ţi-am scris, dar asta n-a putut influenţa prea mult motivul scrisorii mele. Nu poţi oare să-ţi închipui că există şi emoţii ce nu se datorează numai şi numai unor stări fizice? Nu mă poţi înţelege, n-ai putea-o face niciodată, dar aş vrea să-ţi dai seama că e departe de mine intenţia de a juca rolul unei femme incomprise. *Asta ar însemna că uzez de mijloace vulgare şi răsuflate. Nu e nimic de neînţeles în cazul meu. N-am nici un mister de ascuns, totul e simplu în ceea ce mă priveşte. N-am avut nevoie decât de dragoste şi tu n-ai putut să mi-o dai. Nu, despărţirea noastră este categorică şi irevocabilă. Nu înţeleg de ce vrei să mă întorc. Ai conacul de la Court Leys, ai pământurile din jurul lui, toţi vecinii te simpatizează, aşa că eu aş fi singura*

piedică în calea fericirii tale depline. Cât timp am să trăiesc, îţi îngădui cu dragă inimă să stăpâneşti sănătos moşia Court Leys. Până nu te-ai apucat s-o gospodăreşti, nu aducea niciun venit, şi tot ceea ce produce acum se datoreşte numai şi numai ţie. Tu o munceşti, aşa că te rog frumos s-o păstrezi. Venitul modest pe care-l am de la mama are să-mi ajungă.

Mătuşa Polly încă mai crede că îi fac o vizită şi vorbeşte tot timpul de tine; încerc mereu să-i ascund adevărul, dar nu cred c-am să izbutesc s-o mai fac multă vreme. În prezent consult periodic doctorul pentru o boală imaginară şi mai iau câte două, trei doctorii.

Vrei să ne scriem o dată pe săptămâna? Ştiu că îţi vine greu să scrii, dar n-aş vrea să mă uiţi chiar de tot. Dacă eşti de acord, am să-ţi scriu în fiecare duminică şi poţi să-mi răspunzi sau nu, după cum vrei.

B.

P.S. *Nu te gândi te rog la niciun* rapprochement. *Sunt convinsă că până la urmă ai să-ţi dai şi tu seama că suntem amândoi mai fericiţi departe unul de altul.”*

15 mai

Vila Eliot 72
Chelsea, S. W.

„Dragul meu Eddie,

Mi-a făcut plăcere să primesc scrisoarea ta. Sunt oarecum mişcată gândindu-mă că ai vrea să mă vezi. Propui să vii până la Londra; poate că e mai bine că n-am să mai fiu aici. Dacă ţi-ai fi exprimat o asemenea dorinţă până acum, s-ar fi putut ca multe lucruri să fi fost altfel. Dar mătuşa Polly şi-a închiriat apartamentul la nişte prieteni şi pleacă la Paris pentru restul sezonului. Pleacă chiar în seara asta şi m-am oferit să o însoţesc. M-

am săturat de Londra. Nu ştiu dacă bănuieşte ceva, dar am observat că acum nu-ţi mai pomeneşte numele. Mai zilele trecute, când i-am explicat că de multă vreme voiam să merg la Paris şi că tu zugrăveşti interiorul conacului, s-a uitat oarecum neîncrezătoare la mine. Dar din fericire şi-a făcut obiceiul de a nu-şi vârî nasul în treburile altora şi pot fi sigură că nu-mi va pune niciodată nicio întrebare.

Iartă-mă că-ţi scriu atât de puţin de astă dată, dar trebuie să-mi fac bagajele.

Soţia ta iubitoare
B.”

16 mai

Rue des Ecoliers, 41
Paris

„Scumpul meu Eddie,

Am fost rea cu tine. E drăguţ din partea ta să doreşti să mă vezi şi poate că aversiunea mea de a te vedea n-a fost firească. Analizând lucrurile, cred că n-ar fi chiar o nenorocire dacă ne-am vedea. Natural, n-am să mă mai pot întoarce niciodată la Court Leys. Există anumite legături pe care, o dată rupte, nu le mai poţi reface. Şi niciun fel de cătuşe nu pot fi suportate mai greu decât acelea ale dragostei. Dar dacă vrei să mă vezi, n-am să-ţi pun beţe-n roate şi nici măcar nu neg că are să-mi facă şi mie plăcere să te văd. Sunt acum ceva mai departe, dar dacă ţii cât de cât la mine sunt sigură că n-ai să şovăi să întreprinzi o scurtă călătorie.

Aici locuim într-un apartament foarte drăguţ din Cartierul Latin, departe de bogătaşi şi de turişti. N-aş putea să-ţi spun ce e mai de prost gust: excursionistul obişnuit sau acea parte a Parisului pe care o invadează. Ştiu doar atât: că se potrivesc de minune. Mi-e silă de proasta

calitate a marilor bulevarde, cu cafenelele lor ţipătoare, prea somptuoase şi prea împodobite cu poleială şi cu gloata aceea de străini prost îmbrăcaţi. Dar dacă vii, am să-ţi arăt un altfel de Paris, un Paris demodat şi odihnitor: teatre ce nu sunt frecventate de turişti, grădini pline de copii drăguţi, însoţiţi de guvernante cu bonete de care atârnă panglici lungi. Pot să te duc printr-o mulţime de străduţe cenuşii, cu prăvălii caraghioase, prin biserici vechi în care poţi vedea oameni rugându-se. Şi totul e foarte paşnic, îţi linişteşte nervii obosiţi; şi te mai pot duce şi la Luvru, în orele când muzeul nu e bântuit de vizitatori şi când am să-ţi pot arăta tablouri şi statui frumoase, ce-au fost aduse aici din Italia şi din Grecia, unde zeii îşi au până-n ziua de astăzi reşedinţa. Vino, Eddie.

Soţia ta veşnic iubitoare,
B.”

25 mai

Rue des Ecoliers, 41
Paris

„Scumpul meu. Eddie,

Sunt dezamăgită că nu vrei să vii. Îmi închipuiam că, dacă vrei să mă vezi, ai să-ţi găseşti câteva clipe libere, în care să lipseşti de la moşie. Dar poate că e totuşi mai bine să nu ne întâlnim. Nu pot să nu-ţi mărturisesc că uneori mi se face grozav de dor de tine. Uit de tot ce s-a întâmplat şi doresc din toată inima să fiu iarăşi cu tine. Ce proastă mai sunt! Ştiu că nu ne mai putem întâlni, şi, cu toate astea, nu-mi ieşi din gând. Îţi aştept aproape cu desperare scrisorile şi scrisul tău îmi face inima să-mi sară din loc, de parcă aş fi o şcolăriţă. Nici nu ştii cât mă dezamăgesc scrisorile tale, sunt atât de reci, nu spui niciodată ceea ce aş vrea eu să-mi spui. Ar fi o nebunie dacă

ne-am reface căsnicia. Nu te pot iubi decât atâta timp cât eşti departe. Nu-i aşa că sună îngrozitor? Şi totuşi aş da orice să te mai văd o dată. Nu mă pot stăpâni să nu te rog să vii. Nu-ţi cer eu prea des să-mi faci vreun hatâr. Vino! Am să te întâmpin la gară şi n-ai să ai nicio neplăcere. Totul e cât se poate de simplu şi găseşti peste tot translatorii agenţiei Cook. Sunt sigură că ai să te distrezi de minune.

Dacă mă iubeşti, vino
B."

30 mai

Court Leys
Blackstable, Kent

„Scumpa mea Bertha,

Iartă-mă că nu ţi-am răspuns la scrisoarea din 25 ale lunii curente, dar am fost ocupat până peste cap. Nici nu-ţi poţi închipui câte sunt de făcut la o fermă la timpul ăsta din an, dacă nu eşti de faţă să vezi totul cu propriii tăi ochi. Pur şi simplu nu pot pleca la Paris şi pe urmă ştii că nu-i pot suferi pe francezi. Nu vreau să le văd capitala şi când am nevoie de-o vacanţă, Londra e destul de bună pentru mine. Ai face mai bine să te întorci acasă. Toţi cei de pe aici întreabă de tine şi casa pare cu susul în jos fără tine. Transmite sărutări mătuşii Polly.

În grabă mare,
Al tău soţ iubitor
E. Craddock"

1 iunie

Rue des Ecollers, 41
Paris

„Dragul şi scumpul meu Eddie,

Nici nu ştii cât de dezamăgită am fost când ţi-am primit scrisoarea şi cât de nerăbdătoare o aşteptasem. Să nu mă laşi s-aştept atât de mult până-mi răspunzi la scrisori, orice-ar fi. Mi-am închipuit tot felul de lucruri… că eşti bolnav sau pe moarte. Eram gata să-ţi scriu. Vreau să-mi promiţi că, dacă cumva ai să te îmbolnăveşti vreodată, să mă anunţi. Dac-ai să ai nevoie de mine, voi fi fericită să vin. Dar să nu-ţi închipui c-am să mă întorc pentru totdeauna la Court Leys. Uneori nu mă simt bine sau mă simt slăbită şi mi-e dor de tine, dar ştiu că nu trebuie să cedez. Sunt sigură că, atât spre binele tău, cât şi-al meu, nu trebuie să mă expun la riscul de a cunoaşte din nou nefericirea vieţii noastre de altădată. Prea era înjositoare. Limpede la minte şi ferm hotărâtă, jur că nu mă voi reîntoarce niciodată, dar absolut niciodată, la Court Leys.

A ta afectuoasă şi iubitoare soţie,
B.”

T el e g r a m ă

Gara de Nord, orele 9,50, 2 iunie
Craddock, Court Leys. Blackstable
„Sosesc astă seară la 7,25. Bertha.”

Rue des Ecoliers, 41
Paris

„Tânăra mea prietenă,

Sunt foarte, descumpănită. După cum ştii, şase săptămâni Bertha a stat cu mine, din motive care nu mi s-au părut deloc fireşti. Nimănui nu i-ar trebui, cred eu, atât de multe motive concludente pentru a săvârşi un lucru atât de simplu. Am rezistat tentaţiei de a-i scrie lui Edward (soţul ei – un bărbat drăguţ, dar prost!) pentru a-i cere lămuriri, fiindu-mi teamă ca explicaţiile oferite să

nu fie cumva adevărate (deşi nu-mi venea să le cred), caz în care aş fi devenit ridicolă. Cât timp am stat la Londra, Bertha pretindea că se duce să consulte un doctor, dar n-am văzut-o niciodată luând vreun medicament şi sunt convinsă că niciun specialist adevărat n-ar îndrăzni să încaseze două livre de la une malade imaginaire, *fără să-i administreze o mulţime de doctorii. M-a însoţit la Paris, pasă-mi-te ca să-şi cumpere rochii, dar până şi o schimbare de guvern şi tot ar fi interesat-o mai mult decât cum îi veneau hainele. A făcut tot ce-a putut ca să-şi ascundă cât mai bine emoţiile ce-o stăpâneau, dar n-a reuşit decât să le facă şi mai evidente. Nici nu-ţi pot spune de câte ori o trecut prin toate stările, de la veselia cea mai exagerată până la cea mai profundă deznădejde; rămânea dusă pe gânduri, cum le şedea bine domnişoarelor de acum cincizeci de ani (pe atunci eram toate domnişoare, nu fetişcane) cânta la pian din* Tristan şi Isolda, *de eram să înnebunesc până şi eu. I-a dat peste nas unui artist francez ce se amorezase de ea spre desperarea nevesti-si, în sfârşit a plâns şi după ce-a plâns s-a pudrat în mod exagerat pe nas şi pe ochi, ceea ce la o femeie drăguţă reprezintă un semn incontestabil de totală deznădejde.*

Azi-dimineaţă. Când m-am sculat, am găsit în uşă următorul mesaj: «Să nu mă socoti o zevzecă, dar n-am mai putut sta aici măcar o zi departe de Edward. Plec cu trenul de oră 10. B.» *Şi la zece şi jumătate avea oră la Paquin, unde trebuia să probeze o rochie de seară de-a dreptul încântătoare.*

N-am să-ţi aduc insulta de a trage eu concluzii asupra faptelor pe care ţi le-am relatat. Ştiu că ai vrea să le tragi mai degrabă singură şi am o părere destul de bună despre tine ca să cred că ele vor coincide cu ale mele.

A ta sinceră

Mary Ley.”

XXIII

Bertha simţi o imensă uşurare când puse piciorul pe pământ englezesc; era în sfârşit aproape de Edward. Şi pe deasupra mai suferise şi de un cumplit rău de mare. Deşi între Dover şi Blackstable nu erau decât treizeci de mile, legăturile erau atât de proaste încât trebuia să aştepte ore întregi în port sau să ia feribotul până la Londra şi apoi să coboare din nou alte şaizeci de mile. Bertha era exasperată de această întârziere, uitând că se află acum (slavă Domnului!) într-o ţară liberă, în care căile ferate nu mai sunt gospodărite avându-se în vedere confortul pasagerilor, ci necazurile pasagerilor pentru ca ele să aducă profituri unei societăţi prost administrate. Bertha era atât de nerăbdătoare încât îi fu imposibil să aştepte la Dover şi preferă să meargă mai degrabă la Londra şi apoi să coboare din nou, câştigând astfel zece minute, decât să-şi petreacă după-amiaza în mohorâta sală de aşteptare sau să bată străzile oraşului. I se părea că trenul de-abia se târăşte şi nerăbdarea ce-o simţea devenise dureroasă când recunoscu priveliştea familiară a comitatului Kent, cu păşunile lui bogate şi gardurile vii frumos îngrijite, cu pomii lui falnici şi cu aerul lui general de bunăstare.

Deşi îl cunoştea prea bine pe Edward, Bertha sperase ca el s-o aştepte la Dover şi rămase dezamăgită când nu-l văzu; se gândise apoi că o fi venit la Londra, deşi nu-şi explicase deloc cum ar fi putut el ghici că ea are să treacă pe acolo şi inima începuse să-i bată mai tare, ca unei caraghioase, când zări un bărbat, al cărui spate aducea cu al lui Edward. Mai târziu se mângâiase

cu ideea că are s-o aştepte fără îndoială la Faversley, staţia dinainte de Blackstable şi când trenul intră în gară, îşi scoase capul pe fereastră, privind în susul şi-n josul peronului… Dar Edward nu era acolo.

„Ar fi putut veni până aici să mă întâmpine", se gândi ea,

Când trenul ieşi din Faversley recunoscu şi mai bine locurile: pământul mlăştinos şi sterp, marea. Calea ferată trecea aproape de marginea apei. Marea era în reflux şi lăsase în urmă o fâşie lată de nămol lucios, deasupra căreia zburau pescăruşii, ţipând strident. Şi casele îi erau familiare, vilişoare bătute de ploi şi de vânturi şi hanul „La Marinarul Vesel", unde fuseseră altădată ascunse nenumărate butoiaşe cu rachiu – în drum spre Tercanbury, reşedinţa eparhiei. Lăsară în urmă postul pazei de coastă, clădiri vopsite în trandafiriu, apoi trenul trecu uruind pe podul de peste Strada Mare şi hamalii începură să strige, cu vorba tărăgănată a celor din Kent; „Blackstable, Blackstable!"

Bertha nu-şi putea stăpâni niciodată emoţiile, care uneori, când se dovedeau a fi prea puternice, n-o mai lăsau să acţioneze în niciun fel. De data asta abia dacă fu în stare să deschidă uşa vagonului.

— În sfârşit! strigă ea, cu un suspin de uşurare.

Nicicând nu simţise o iubire atât de pătimaşă pentru soţul ei ca în clipa aceea; încercă o senzaţie care aproape că o făcu să leşine. Momentul sosirii, pe care-l aşteptase cu atâta nerăbdare, îi strecură o oarecare teamă în suflet; făcea parte dintre aceia care caută cu înfrigurare ceva şi care atunci când sunt gata să pună mâna pe el sunt paralizaţi. Inima Berthei era atât de plină, încât îi era teamă să nu izbucnească în lacrimi când are să-l vadă, în sfârşit, pe Edward venind către ea. Îşi imaginase de atâtea ori cum avea să se producă întâlnirea: îl şi vedea pe bărbatul ei ieşindu-i în întâmpinare, cu pasul lui legănat, învârtindu-şi bastonul, în timp ce

câinii ce-l însoţeau se repezeau înspre ea lătrând tare.

Cei doi hamali se îndreptară cu mersul lor de marinari spre vagonul de bagaje să scoată de acolo cuferele şi valizele; oamenii coborau din vagoane. De lângă ea, se dădu jos un funcţionar cu faţa bolnăvicioasă, îmbrăcat în haine negre, soioase, cu un prunc în braţe; era urmat de nevasta lui, o femeie palidă la faţă cu alt prunc la piept, de hamali cu nenumărate pachete şi de alţi doi sau trei copii. Pe peron se plimbau încoace şi încolo un ţăran, trei sau patru marinari şi câţiva infanterişti fercheşi. Cu toţii se îmbulziră spre ghişeul unde se afla controlorul de bilete. Hamalii scoaseră coletele şi trenul se urni din loc; un orăşean arţăgos înjura de mama focului pentru că bagajele lui plecaseră mai departe spre Margate. Şeful gării, ce purta o şapcă plină de zorzoane şi părea foarte mulţumit de sine, veni tacticos să vadă ce s-a întâmplat. Bertha privi înnebunită în susul şi-n josul peronului, Edward nu se vedea nicăieri.

Şeful de gară trecu pe lângă ea şi o salută dând din cap cu un aer protector.

— Nu cumva l-ai văzut pe domnul Craddock? întrebă ea.

— Nu, de văzut nu l-am văzut, dar cred că în dosul gării vă aşteaptă o trăsură.

Bertha începu să tremure. Un hamal o întrebă dacă vrea să-i care valizele; ea încuviinţă din cap incapabilă să scoată vreo vorbă. Coborî treptele şi găsi trăsurica aşteptând-o la ieşirea din gară. Vizitiul duse mâna la pălărie şi-i înmână un bileţel.

„Dragă Bertha,

Îmi pare tare rău că nu pot veni la gară. Nu mă aşteptam să te întorci, aşa că am acceptat invitaţia lordului Philip Dirk la o partidă de tenis şi pe urmă la o petrecem dansantă. Am fost poftit să dorm acolo peste noapte aşa că n-am să mă întorc

decât mâine dimineaţă. Nu-ţi ieşi din pepeni, ne vedem mâine.

E.C.”

Bertha se urcă în trăsură şi se cuibări într-un colţ să n-o vadă nimeni. La început nici nu fu în stare să priceapă; emoţia pe care o încercase în ultimele câteva ceasuri atinsese o asemenea culme, încât dezamăgirea îi anihila capacitatea de a gândi. Nu fusese niciodată în stare să ia lucrurile cu înţelepciune şi acum era de-a dreptul consternată. Aşa ceva nu se putea concepe, era imposibil. Era un act de-a dreptul de cruzime din partea lui Edward să se ducă să joace tenis, tocmai când ea se înapoia acasă, şi era atât de nerăbdătoare să-l revadă. Mai cu seamă că nu era vorba de o întoarcere oarecare; se despărţise de el pentru prima dată; îl părăsise cu inima învolburată de ură şi, după câte îşi închipuise ea, pentru totdeauna. Dar cum depărtarea îi reînviase dragostea, se întorsese, dorind din suflet să se împace cu el. Însă Edward nu era acolo, se comporta de parcă ar fi fost plecată până la Londra doar pentru o zi, după cumpărături.

„Ah, Doamne, ce proastă am mai fost că m-am întors!”

Şi dintr-o dată îi fulgeră prin minte gândul să plece din nou, pe dată, chiar în clipa aceea. N-ar fi oare mai uşor? Îşi dădea seama că n-ar putea îndura să-l vadă. Dar n-avea cu ce tren pleca. Legăturile proaste cu Londra, Chatham sau Dover îi împiedicaseră probabil pe mulţi îndrăgostiţi să fugă de acasă. Era imposibil ca Edward să nu-şi dea seama cât de dezamăgită avea să fie ea şi deodată Bertha se gândi că el are să lase baltă partida de tenis şi are să se întoarcă acasă. Poate că se şi înapoiase şi o aştepta la Court Leys; această eventualitate o mai îmbărbătă puţin şi Bertha aruncă o privire la peisajul care-i era atât de familiar. S-ar putea s-o aştepte la poartă. Vai, ce

fericită ar fi, ce sentiment de uşurare ar încerca! Dar Edward nu era la poartă când trăsura ajunse acolo şi n-o aştepta nici la portic. Bertha intră în casă, sperând ca Edward s-o întâmpine în hol sau în salon; probabil că n-auzise trăsura. Dar Edward nu era nicăieri şi servitorii confirmară conţinutul bileţelului pe care Bertha îl primise de la el.

Casa era goală, mohorâtă şi neprimitoare; odăile păreau a fi nelocuite, mobila era altfel aranjată, cu multă pedanterie şi Edward acoperise cu huse scaunele şi fotoliile; spre uimirea servitoarei, Bertha smulse husele de pe mobile şi, fără să scoată vreo vorbă, le aruncă una câte una în foc. Încă i se părea imposibil ca Edward să nu vină. Se aşeză la masă, aşteptându-se să-l vadă din clipă în clipă; rămase trează până târziu, fiind convinsă că până la urmă trebuie să se întoarcă. Dar Edward nu-şi făcu apariţia.

„Ce n-aş da să nu mă fi întors!”

Începu să se gândească la lupta ce se dăduse în sufletul ei în ultimele câteva săptămâni. Mândria, mânia, raţiunea toate fuseseră puse într-un taler al balanţei. Şi doar dragostea în celălalt şi dragostea ieşise învingătoare. Rareori se întâmplase să nu se gândească la Edward; până şi visurile îi fuseseră năpădite de chipul lui. Scrisorile ce le primea de la el îi dădeau fiori, tremura toată numai ce-i zărea scrisul. Şi tare ar mai fi vrut să-l vadă: noaptea se trezea, simţindu-i sărutul pe buze. Îl implorase să vină la ea şi el o refuzase: nu voise sau nu putuse. În cele din urmă nu-şi mai putuse stăpâni dorul şi cum în dimineaţa aceea nu primise scrisoarea pe care o aştepta, se hotărâse să renunţe la orice pretins resentiment şi să se întoarcă acasă. Ce-i păsa dacă domnişoara Ley avea să râdă pe socoteala ei, iar Edward avea să iasă învingător din bătălie? Nu putea trăi fără el. El încă mai reprezenta pentru ea viaţa şi dragostea.

„Ah, Doamne, ce păcat că m-am întors.”

Îşi aminti cum se rugase ca Edward s-o iubească, cât ar fi vrut ea să fie iubită! Răzvrătirea pătimaşă pe care o încercase după moartea copilului dispăruse pe nesimţite şi, nefericită şi singură cum era, îşi regăsise credinţa. La unii credinţa vine şi trece fără vreun motiv anume; în cazul lor ea nu este o chestiune de convingere, ci mai degrabă de sensibilitate. Şi Bertha constată că este mai uşor să te rogi în bisericile catolice, decât în mohorâtele case de rugăciuni cu care fusese deprinsă. Nu era în stare să bolborosească rugăciuni, la ore dinainte stabilite, împreună cu alţi trei sute de oameni. Mulţimea o făcea să-şi închidă emoţiile în ea şi nu-şi putea descărca inima decât în singurătate. La Paris descoperise capele liniştite, deschise la orice oră, unde se putea odihni când lumina de afară era prea orbitoare sau seara, când întunericul şi mirosul de tămâie şi liniştea din ele erau foarte odihnitoare. În acele clipe, capela era luminată doar de lumânările subţiri aprinse în semn de recunoştinţă sau speranţă, pâlpâind ciudat şi misterios. Şi Bertha se rugase sincer pentru Edward şi pentru ea însăşi.

Dar Edward nu voia să se lase iubit. Toate eforturile ei erau zadarnice. Dragostea Berthei era ca un giuvaier pe care el nu-l preţuia deloc, aruncându-l, fără să-i pese dacă are să-l piardă. Era prea nefericită, prea deznădăjduită ca să mai fie mânioasă. La ce bun să se înfurie? Ştia că Edward nici n-are să-şi dea seama de purtarea lui grosolană; are să se întoarcă satisfăcut şi mulţumit de sine după un somn liniştit, fără să bănuiască măcar cât fusese ea de dezamăgită.

„Presupun că eu sunt de vină. Sunt prea pretenţioasă. Dar nu pot altfel.” Nu cunoştea decât o singură cale în dragoste. O cale care pare-se că era absurdă.

— Ah, aş vrea, tare-aş vrea, să pot pleca înapoi acum… Şi să nu mă mai întorc! strigă ea.

A doua zi dimineaţă se sculă, luă micul dejun de una singură, apoi îşi făcu de lucru prin casă. Edward lăsase vorbă că se va întoarce pe la prânz şi nu-şi făcea el oare o mândrie din a se ţine de cuvânt? Dar Berthei îi trecuse acum nervozitatea şi nu mai era chiar atât de nerăbdătoare să-l revadă. Ar fi avut chef să facă o plimbare, căci era cald şi aerul era înmiresmat; dar nu ieşi ca nu cumva între timp să se întoarcă Edward şi să fie dezamăgit că n-o găseşte acasă.

„Tare mai sunt proastă că ţin seama de ce simte el! Dacă n-are să mă găsească are să-şi vadă de treabă şi n-are să se mai gândească la mine până când n-am să mă întorc."

Şi totuşi nu plecă. Edward sosi în cele din urmă şi Bertha nu se grăbi să-l întâmpine; tocmai îşi aranja lucrurile în dormitor şi nu se întrerupse, deşi îi auzea vocea jos în salon. Ce ciudată deosebire între aşteptarea intensă şi aproape dureroasă de cu o zi înainte şi nepăsarea ce-o stăpânea în clipele acelea. Când Edward intră în cameră Bertha se întoarse, dar nu-i ieşi în întâmpinare.

— Va să zică te-ai întors acasă? Ai petrecut bine?

— Da. Oarecum.

— Pe cinstea mea, îmi pare grozav de bine să te ştiu din nou acasă. Nu te-ai supărat că nu te-am aşteptat la gară, nu?

— A, nu, zise ea, zâmbind. Câtuşi de puţin. De ce era să mă supăr?

— Atunci e-n regulă. Ştii, nu mai fusesem niciodată poftit la lordul Philip şi n-am putut telegrafia în ultima clipă să-i spun că se întoarce nevastă-mea acasă şi că trebuie să mă duc s-o întâmpin.

— Ei, sigur, te-ar fi făcut să pari caraghios.

— Dar să ştii că nu m-am simţit deloc bine, pe cinstea mea. Dacă m-ai fi anunţat cu o săptămână înainte că te întorci, aş fi refuzat invitaţia.

— Dragă Edward, eu sunt atât de lipsită de spirit practic, încât nu ştiu niciodată exact ce vreau. Fac întotdeauna ce-mi trece prin cap… spre ghinionul meu şi… al celor din jur. Şi nici nu m-aş fi aşteptat să-ţi refuzi tu o plăcere, de dragul meu.

De când intrase soţul ei în cameră, Bertha nu-şi mai putea lua privirile de la el, din pricina uimirii. Era uluită, aproape îngrozită: abia dacă-l mai recunoştea. În cei trei ani pe care-i petrecuseră alături, Bertha nu observase niciodată vreo schimbare la el şi cum era înclinată să idealizeze anumite lucruri purtase mereu în minte imaginea pe care şi-o formase despre el când îl văzuse prima dată: un tânăr zvelt, viril, de douăzeci şi opt de ani. Domnişoara Ley observase anumite transformări şi femeile cu limba ascuţită spuneau că se schimbase mult în rău; dar soţia lui nu văzuse nimic; şi despărţirea lor dăduse prilej fanteziei sale să se desfăşoare în voie. În lipsa lui, se gândise la Edward ca la cel mai frumos bărbat, amintindu-şi cu încântare de trăsăturile lui bine conturate, de părul lui blond, de inepuizabila lui tinereţe şi vigoare. Adevărul gol-goluţ ar fi dezamăgit-o, chiar dacă Edward şi-ar fi păstrat înfăţişarea pe care o avusese în tinereţe, dar cum îşi dădea acum seama şi de celelalte schimbări, şocul pe care-l simţi fu încă şi mai puternic. Avea în faţa ei un alt bărbat, aproape un străin. Nu se ţinea bine; deşi avea doar treizeci şi unu de ani părea mai bătrân. Se lăţise şi se îngrăşase; trăsăturile îşi pierduseră delicateţea şi roşul din obraji nu mai era curat, ci se pătase. Hainele îi atârnau şleampăt şi începuse să meargă greoi, de parcă ghetele i-ar fi fost mereu pline de noroi şi pe deasupra avea entuziasmul zgomotos şi veselia intolerantă a fermierului prosper. Frumuseţea lui Edward fusese pentru Bertha prilej de profundă desfătare, iar acum trecând, aşa cum îi stătea în fire, în cealaltă extremă, Bertha îl găsi aproape urât. Era o exagerare, firește, pentru că, deşi nu mai era

tânărul zvelt pe care-l cunoscuse ea, Edward mai era încă – în felul lui masiv şi greoi – mult mai chipeş decât majoritatea bărbaţilor.

Edward o sărută cu calm marital şi apropierea lui o făcu pe Bertha să simtă în nări mirosul tare de gospodărie ţărănească ce nu-l părăsea niciodată, orice haine ar fi purtat. Îi întoarse spatele, ascunzându-şi cu greu un uşor fior de dezgust şi doar erau aceleaşi mirosuri masculine care, altădată, o făcuseră aproape să leşine de dorinţă.

XXIV

Fantezia arareori îi permitea Berthei să vadă lucrurile altfel decât într-o lumină falsă; uneori erau înfăşurate în vraja idealului, alteori procesul era invers. Era într-adevăr uimitor ca o despărţire atât de scurtă să distrugă o deprindere de ani de zile; oricum era limpede că Edward devenise un străin pentru ea. Aşa că îi venea greu să împartă camera cu el. Îl privea acum cu alţi ochi, duşmănoşi, şi-şi spunea că în sfârşit îl vede aşa cum arată el cu adevărat. Edward, sărmanul de el, plătea un tribut greu, pentru că anii prădalnici îl despuiaseră de înfăţişarea sa chipeşă şi-i dăduseră, în schimb, grăsime din abundenţă, pentru că răspunderea pe care o avea acum, vânturile de est şi traiul bun îi aplatizaseră trăsăturile şi-i congestionaseră obrajii.

Iată că, în sfârşit, dragostea Berthei dispăruse tot atât de subit cum venise şi ea începu să-şi deteste bărbatul. Dobândise ceva din spiritul analitic al domnişoarei Ley, disecând acum caracterul lui Edward. Despărţirea lor sporise şi în alt fel primejdia fericirii conjugale a lui Edward, căci aerul Parisului o însufleţise şi-i ascuţise spiritul. Cumpărase multe cărţi, se dusese la teatru, citise ziarele franţuzeşti, al căror stil scânteietor oferă la început un contrast plăcut cu sobrietatea celor britanice; toate acestea îi ascuţiseră agerimea în aşa fel încât reuşea să descopere greşelile celorlalţi de două ori mai repede, iar nerăbdarea ei faţă de oamenii mărginiţi şi proşti nu mai cunoştea limite.

Curând Bertha ajunse să-şi dea seama că inteligenţa soţului ei era nu numai banală, ci pur şi simplu plată. Neştiinţa lui Edward nu i se mai

părea înduioşătoare, ci de-a dreptul ruşinoasă; prejudecăţile lui nu i se mai păreau amuzante, ci demne de dispreţ. Era indignată că se putuse umili atât de cumplit faţă de un om cu o minte atât de îngustă şi un caracter atât de lipsit de valoare. Nu putea înţelege cum de fusese în stare să-l iubească atât de pătimaş. Era sclavul unei deprinderi banale dintre cele mai stupide; o agasa la culme să-l vadă trecând cu regularitate prin diversele etape ale toaletei lui: nimic nu putea schimba ordinea în care se spăla pe dinţi şi-şi peria părul. Era indignată de îngâmfarea şi de mulţumirea lui de sine, de conştienta lui corectitudine. Gusturile lui Edward în materie de cărţi, de pictură şi de muzică erau de râs; iar pretenţiile lui de a-şi da părerea asupra lor îi deşteptau un profund dispreţ. La început lipsurile lui n-o afectaseră, iar mai târziu se mângâiase cu evidenta platitudine potrivit căreia un bărbat poate să nu aibă cunoştinţe de artă şi să posede, totuşi, toate virtuţile de pe pământ. Dar acum era mai puţin milostivă. Se minuna cum soţul ei, numai pentru că era în stare să citească şi să scrie ca cei mai mulţi absolvenţi ai şcolii primare, se considera în stare să facă aprecieri asupra unor cărţi, chiar şi fără să le citească. Nu era, fireşte, cuminte să-l învinuiască pe bietul om pentru o lipsă pe care o aveau cei mai mulţi dintre semenii săi. Toţi acei care pot ţine în mână condeiul sunt încredinţaţi de capacitatea pe care o au de a critica şi încă de pe poziţii de suverană superioritate. Cetăţeanului de rând nu-i trece niciodată prin minte că – modest vorbind – pentru a scrie o carte este nevoie de cel puţin tot atâta artă ca şi pentru a contraface o livră de ceai şi nici că autorul ei s-a preocupat de probleme de stil şi de antiteză, de caracterizare, de umbră şi lumină, şi de multe alte lucruri, pentru care cunoştinţele în materie de mercerie, de zarzavagerie, de promovare a întreprinderilor sau de căsăpit porcii, nu sunt de prea mare ajutor.

Într-o zi, când Edward se întoarse acasă zări coperţile galbene ale unei cărţi franţuzeşti pe oare tocmai o citea Bertha.

— Cum, iar citeşti? zise el. Citeşti prea mult. Nu e bine ca omul să citească tot timpul. Ţi-ar face mult mai bine dacă ai sta afară, la aer curat, sau dacă te-ai ocupa de ceva folositor.

— Aşa crezi tu?

— Uite, mi-ar plăcea să ştiu şi eu de ce tot citeşti într-una.

— Uneori citesc ca să mă instruiesc, dar întotdeauna ca să mă distrez.

— Grozav te mai instruieşti citind romane franţuzeşti indecente.

Fără să-i răspundă, Bertha îi înmână cartea şi-i arătă titlul: erau scrisorile doamnei de Sévigné.

— Şi ce-i cu asta? zise el.

— Nu te-ai prea lămurit, dragă Edward, nu-i aşa? întrebă ea, zâmbind. O atare întrebare, pe un asemenea ton, o răzbuna pentru multe. Mi-e teamă că eşti tare neştiutor. Vezi tu, nu citesc un roman şi nu este o carte indecentă. Sunt scrisorile trimise de o mamă fiicei ei, modele de stil epistolar şi de înţelepciune feminină.

Bertha vorbea acum alegându-şi cu grijă cuvintele şi pe un ton oarecum pretenţios.

— O, zise Edward, cam nelămurit simţind că a fost pus în încurcătură, dar fiind, totuşi, sigur că are dreptate. Bertha zâmbi provocator. — Fireşte, continuă Edward, n-am nimic împotrivă să citeşti, dacă asta te amuză.

— E foarte drăguţ din partea ta că-mi dai voie.

— N-am pretenţia că sunt un om citit şi învăţat. Sunt un om practic şi n-am nevoie să citesc cărţi. În meseria mea, ajungi să constaţi că cei care citesc cărţi, sunt nişte cârpaci.

— S-ar zice că după părerea ta ignoranţa e ceva vrednic de laudă.

— Bertha, e mai bine să ai o inimă bună şi curată şi o minte neprihănită, decât învăţătură cu

carul.

— E mai bine să ai un dram de minte decât un car de maxime morale.

— Nu ştiu ce vrei să spui, dar eu sunt foarte mulţumit aşa cum sunt şi nu vreau să ştiu nicio limbă străină. Engleza îmi ajunge.

— Îţi închipui că, dacă eşti un bun sportiv şi dacă te speli cu regularitate, ţi-ai îndeplinit îndatoririle de om?

— Poţi spune ce vrei, dar dacă există vreun om pe care nu-l pot înghiţi, apoi ăsta e şoarecele prăpădit de bibliotecă.

— Eu îl prefer unui hibrid între un jucător profesionist de cricket şi un băieş de la baia turcească.

— Vrei să zici că ăla sunt eu?

— N-ai decât să aplici comparaţia la tine sau la o clasă întreagă de oameni, spuse Bertha zâmbind. Te superi dacă am să continui să citesc?

Bertha puse mâna pe carte, dar cum Edward nu reuşise să iasă învingător din această dispută, era încă pus pe ceartă.

— Vreau doar să spun că dacă ţii să citeşti atunci de ce nu citeşti cărţi englezeşti? replică el. Cred că sunt destule. După mine, englezii ar trebui să ţină cu ţara lor. Eu nu pretind să fi citit cărţi franţuzeşti, dar n-am auzit pe nimeni care să nege că cele mai multe dintre ele sunt indecente şi nu cărţi care să fie citite de o femeie.

— Nu e niciodată prudent să judeci lucrurile ţinând seama de ce zic oamenii, replică Bertha fără să-şi ia ochii de pe carte.

— Şi acum când francezii se poartă atât de urât cu noi, mi-ar plăcea să văd cum fiecare carte franţuzească din regat este azvârlită într-un foc mare. Sunt convins că nouă, englezilor, treaba asta nu ne-ar face decât bine. Acum avem nevoie de puritate şi de reconstrucţia vieţii naţionale. Eu pledez pentru moravuri englezeşti, cămine

englezeşti, mame englezoaice şi obiceiuri englezeşti.

— Ce mă surprinde întotdeauna, dragul meu, este că, deşi citeşti întotdeauna ziarul *Standard,* vorbeşti întotdeauna ca cei de la *Daily Telegraph.*

Bertha continuă să-şi citească volumul, fără să-i mai dea vreo atenţie lui Edward, la care acesta începu să stea de vorbă cu câinii. Ca cei mai mulţi oameni superficiali, Edward găsea tăcerea apăsătoare. Bertha socotea că îl descumpăneşte, deoarece îi dovedea până şi lui cât de seacă îi e mintea. Vorbea cu tot ceea ce era însufleţit, cu servitorii, cu animalele lui favorite, cu pisica şi cu păsările. Nu putea citi nici măcar un ziar fără să-l comenteze pe larg. Numai o masă substanţială îl putea face să tacă un scurt răstimp. Uneori, nesfârşita lui pălăvrăgeală o agasa pe Bertha atât de tare, încât se vedea silită să-l implore – pentru numele lui Dumnezeu – să mai tacă puţin. Atunci îşi ridica privirile, râzând bine dispus.

— Făceam scandal? Îmi pare rău, nu mi-am dat seama.

Tăcea vreo zece minute şi apoi iar începea să fredoneze vreun şlagăr, obicei cum nu se poate mai urât.

Punctele de divergenţă dintre cei doi soţi erau nenumărate. Edward era un om care avea curajul opiniilor sale; dar, pe de altă parte, îi displăcea tot ce nu era foarte limpede pentru inteligenţa lui mărginită şi era înclinat să considere totul ca imoral. Bertha cânta bine la pian şi avea pe deasupra o voce cultivată, dar cum atunci când cânta la pian sau din gură nu se producea niciodată cu vreo melodie veselă, pe care s-o poată înghiţi omul, soţului ei nu-i prea plăcea. O cam dojenise pentru gusturile ei ciudate în materie de muzică şi nu se putea împiedica să nu-şi zică în sinea lui că trebuie să fie ceva în neregulă cu o femeie ce dă cu dispreţ din umeri când aude melodii de *music-hall,* pe care le cântă toată lumea. Trebuie să

recunoaştem că Bertha exagera, căci ori de câte ori prin împrejurimi se organiza o după-amiază muzicală de prost-gust, simţea o plăcere răutăcioasă apucându-se să execute la pian un recitativ lung din vreo operă de Wagner, din care nimeni nu înţelegea nimic.

Cu o asemenea ocazie, la familia Glover, cea mai mare dintre domnişoarele Hancock se întoarse spre Edward şi-l felicită pentru felul admirabil în care cântă soţia sa. Edward fu puţin agasat, pentru că toată lumea aplaudase viguros, dar lui muzica aceea nu-i spusese nimic.

— Ei, eu sunt un om simplu, zise el, şi nu mi-e greu să mărturisesc că nu înţeleg niciodată bucăţile pe care le cântă Bertha.

— Oo, domnule Craddock, nici măcar pe Wagner? replică domnişoara Hancock, care se plictisise nu mai puţin decât Edward, dar care susţinând modesta idee contrarie că singurele lucruri cu adevărat admirabile sunt doar acelea pe care nu le poţi înţelege, n-ar fi recunoscut nici în ruptul capului aşa ceva.

Bertha se uită la soţul ei, aducându-şi aminte de visul ei, potrivit căruia ei doi aveau să stea seara ore întregi la pian; de fapt el refuzase mereu să se clintească de pe scaun şi adormise întotdeauna.

— Ideea mea despre muzică seamănă cu a doctorului Johnson, zise Edward, uitându-se de jur-împrejur să vadă dacă cei de faţă îl aprobă.

— Uiţi, dragul meu, zise Bertha, că Johnson a fost un bătrân foarte prost-crescut, căruia draga lui Fanny nu i-ar fi permis să rămână o clipă în salon.

— Acum cântă-ne tu ceva, Edward, zise domnişoara Glover. Nu te-am mai auzit de o groază de vreme.

— Vai, Doamne, răspunse el, sunt prea demodat. Cântecele mele au toate melodie şi suflet în ele. Sunt bune de cântat doar la bucătărie.

— Haide, te rugăm cântă-ne *„Ben Bolt”,* zise domnişoară Hancock. Ne place atât de mult la toţi!

Repertoriul lui Edward era limitat şi toată lumea îi ştia pe de rost cântecele.

— Orice doriţi, spuse el; de fapt îi plăcea foarte mult să cânte şi aplauzele îi răsunau întotdeauna în urechi ca o muzică.

— Să te acompaniez, dragul meu? întrebă Bertha.

„O, *Ben Bolt, o mai ţii minte pe mândreţea de Alice?*

Pe fetiţa drăgălaşă cu păr ne-egru ca de vis?

Ea plângea aşa-ncântată dacă tu îi mai zâmbeai

Tremurând înspăimântată când la ea te încruntai.”

Altădată Bertha găsea că aceste sentimente agreabile şi melodia simplă ce le împodobea au un farmec subtil; acum nu era de mirare că Bertha nu le mai asculta cu inima la fel de deschisă, după ce le auzise de atâtea ori. Edward cântă melodia într-un stil simplu şi lipsit de afectare – ceea ce înseamnă de fapt a spune că o cântă fără niciun stil – şi fu foarte patetic. Dar spiritul Berthei devenise neiertător; îi datora o replică la atacul nejustificat pe care Edward îl lansase asupra felului în care cânta ea la pian: şi deodată îi veni ideea să aducă înfloriturі acompaniamentului, adăugând triluri şi acorduri noi, care o amuzară grozav, dar care îl descumpăniră pe soţul ei. În cele din urmă, tocmai când vocea i se stingea din pricina emoţiei pe care i-o deştepta bătrânul învăţător ce-şi dădea duhul, Bertha strecură în acompaniament câteva motive din *The Blue Bells* of *Scotland* şi din *God Save the Queen* aşa încât Edward se opri brusc. De astă dată până şi temperamentul lui, atât de calm, fu puţin iritat.

— Ascultă, nu mai pot cânta dacă o iei razna aşa.

— Îmi pare rău, zise Bertha zâmbind. Nu mi-am dat seama ce făceam. Hai să mai începem o dată.

— Nu, nu mai cânt. Strici tot efectul.

— Doamna Craddock n-are pic de inimă, spuse domnişoara Hancock.

— Nu cred că e frumos să-ţi râzi de un cântec vechi ca ăsta, zise Edward. La urma urmei, oricine poate zâmbi batjocoritor. Ideea mea despre muzică este că ea trebuie să-ţi mişte inima. Nu sunt un sentimental, dar ori de câte ori cânt *„Ben Bolt”,* melodia asta aproape că mă face să plâng.

Cu greu se stăpâni Bertha să nu-i răspundă că uneori şi ei îi vine să verse lacrimi din pricina acelei melodii… mai ales când Edward o cânta fals. Toată lumea o privi de parcă ar fi săvârşit o mare răutate; ea însă îi zâmbi calm lui Edward, dar de fapt nu era deloc amuzată. În drum spre casă Bertha îl întrebă dacă-şi dă seama de ce nu l-a lăsat să cânte liniştit.

— Pe cinstea mea dacă ştiu. Poate vei fi fost în toane rele, cum ţi se mai întâmplă câteodată. Îmi închipui că acum îţi pare rău.

— Deloc, răspunse ea. Am socotit că nu te-ai purtat frumos cu câteva clipe în urmă şi am vrut să te pedepsesc puţin. Zău, uneori prea te crezi superior. Şi-n afară de asta, nu-mi place să fiu mustrată în public. Pe viitor te rog să fii bun să-ţi păstrezi părerile critice pentru momentele când suntem singuri.

— Credeam că până acum te-ai obişnuit să-mi suporţi micile tachinerii, replică el.

— Sigur că m-am obişnuit, dragă Edward, însă poate ţi-ai dat şi tu seama că sunt în stare să mă apăr foarte iute.

— Ce vrei să zici?

— Doar atât, că atunci când vreau, pot să fiu îngrozitoare şi că ar fi mult mai cuminte să nu te mai expui să fii luat peste picior în public.

Edward nu-şi mai auzise niciodată nevasta ameninţându-l cu atâta calm şi fu oarecum impresionat.

Dar de regulă Bertha îşi stăpânea cuvintele pline de sarcasm, care-i stăteau mereu pe buze. Păstra în ea mânia şi ura pe care i le stârnea soţul ei, încercând marea satisfacţie că în sfârşit e liberă de orice dragoste pentru el. Privind în urmă la cătuşele ce-o ţinuseră legată, i se părură neîngăduit de grele. Şi deşi Edward nu bănuia nimic, pentru Bertha era o dulce răzbunare să-şi despoaie idolul de mantia lui de hermină şi de coroană şi de zorzoanele suveranităţii sale. În goliciunea lui era într-adevăr vrednic de milă. Lui Edward nici prin minte nu-i treceau toate acestea. Era asemenea unui dement care, într-un azil de nebuni, domneşte asupra unui regat imaginar. Nu-şi dădea seama că Bertha strânge din buze când îl aude făcând vreo remarcă prostească şi nici de dispreţul cu care-l trata. Şi cum era mult mai puţin pretenţioasă, Edward se simţea mult mai fericit decât până atunci. Un filosof ironic ar putea găsi pretexte moralizatoare constatând că Edward a ajuns pe deplin mulţumit de căsnicia lui, abia când Bertha a început să-l deteste. Îşi zise că vacanţa pe care nevasta lui şi-o petrecuse în străinătate îi făcuse grozav de bine şi că devenise mult mai rezonabilă. Fără îndoială că principiile domnului Craddock erau foarte juste. O lăsase în voia ei, se făcuse că n-aude cum cotcodăceşte şi acum venise să se aciueze acasă. Nimic nu-l poate învăţa mai bine pe un bărbat cum trebuie să-şi conducă nevasta, decât priceperea în agricultură şi animale domestice.

XXV

Dacă zeii, care împart înţelepciunea în locurile cele mai neaşteptate, încât uneori o găseşti sub mitra vreunui episcop, iar alteori – o dată la o mie de ani – sub coroana vreunui rege, i-ar fi hărăzit şi lui Edward un grăunte din acest bun, el ar fi ajuns, fără doar şi poate, un om mare. Norocul îi zâmbea mereu; se bucura de stima vecinilor, îşi cultiva pământul cu profit şi, reuşind să îmblânzească spiritul rebel al soţiei lui, ajunsese să aibă parte şi de fericire conjugală. Şi să nu uităm că a fost răsplătit numai datorită meritelor lui. Mergea, cu spirit integru şi mulţumire sufletească, pe cărarea pe care i-o hărăzise o providenţă îndurătoare. Pe drumul lui era condus de un puternic simţ al datoriei, de principiile pe care le dobândise ţinându-se de fustele mamei şi de convingerea fermă în propriile sale merite. În sfârşit, o delegaţie veni să-i propună să candideze în alegerile pentru Consiliul Comunal ce urmau să se ţină nu peste multă vreme. Neoficial, fusese informat despre această intenţie aşa că-l primi pe domnul Atthill Bacot şi pe alţi şapte membri din comitet, în redingotă şi pătruns de simţul răspunderii lui. Le spuse că nu poate acţiona în pripă, că trebuie să se mai gândească la propunerea lor şi că îi va anunţa de îndată ce se va hotărî. De fapt Edward se şi hotărâse să accepte şi după ce conduse delegaţia până la uşă, se duse la Bertha.

— Treburile încep să meargă bine, zise el, după ce-i dădu toate amănuntele.

Districtul Blackstable, în care urma să candideze Edward, era foarte radical, fiind alcătuit în majoritate din pescari.

— Bătrânul Bacot zice că eu sunt singurul candidat de centru care-ar avea vreo şansă.

Bertha era prea uimită ca să-i poată răspunde. Avea o părere atât de proastă despre soţul ei, încât nu înţelegea cum îi puteau face o asemenea propunere. Se tot gândi la diversele motive posibile.

— E grozav, nu-i aşa?

— Doar n-ai de ghid să accepţi?

— Să nu accept? Ba cum să nu! Dar ce crezi! Nu era o întrebare, ci o exclamaţie.

— Dar n-ai făcut niciodată politică, n-ai ţinut un singur discurs în viaţa ta. Se gândi că are să se facă de râs şi atât pentru ea, cât şi pentru el, se hotărî să-l împiedice să candideze.

„Prea e prost", se gândi ea.

— Cum! Doar am ţinut discursuri la diferite întruniri sportive! Scoală-mă numai în picioare şi ştiu eu ce să spun.

— Dar asta-i cu totul altceva; nu ştii nimic despre consiliul comunal.

— N-ai nimic altceva de făcut decât să te ocupi de nişte compresori cu aburi şi să dai porunci să se omoare caii bolnavi de răpciugă. Cunosc problema foarte bine.

Nimic nu-i mai greu decât să-i convingi pe oameni că sunt neştiutori. Exagerând seriozitatea problemei, Bertha socotea că e o şarlatanie să accepţi un post fără să ai capacitatea şi cunoştinţele necesare. Din fericire nu aceasta este şi părerea majorităţii, căci altfel cum ar mai prospera oare guvernul acestei luminate ţări?

— Îmi închipuiam că ai să te bucuri când ai să vezi că salt şi eu în lumea asta, zise Edward.

— Nu vreau să te faci de râs, Edward. Mi-ai spus adeseori că nu ţii să te îndeletniceşti cu cartea; şi-mi închipui că nu te superi când îţi spun că nu prea eşti informat. Nu cred că e cinstit să accepţi un post pentru care nu eşti pregătit.

— Eu… nepregătit! exclamă Edward surprins. Ei, asta-i bună! Pe cinstea mea, nu-mi place mie să mă laud, dar trebuie să-ţi spun că mă socot pregătit în majoritatea problemelor. Întreabă-l, te rog, pe bătrânul Bacot ce părere are despre mine şi are să-ţi deschidă el ochii. Adevărul este că, în afară de tine, toată lumea mă apreciază. Dar e foarte drept că nimeni nu-i profet în ţara lui.

— Proverbul e foarte nimerit, dragă Edward. Dar eu, eu n-am intenţia să-ţi pun beţe în roate. Îmi închipuiam numai că nu ştii ce te aşteaptă şi că te-aş putea cumva împiedica să suferi vreo umilinţă.

— Umilinţă? De unde? Aa, îţi închipui că n-am să fiu ales. Ei bine, ascultă ce-ţi spun. Fac prinsoare pe cât vrei că am să fiu ales cu unanimitate de voturi.

A doua zi, Edward îi scrise domnului Bacot, exprimându-şi plăcerea de a fi de acord cu vederile Asociaţiei Conservatoare, iar Bertha, care ştia că niciun argument nu-l poate face să renunţe la ceea ce îşi pusese în gând, se hotărî să-l instruiască, să nu fie luat drept nebun de legat. Temerile Berthei erau direct proporţionale cu aprecierile ei privitoare la capacitatea lui Edward. Scrise la Londra să i se trimită broşuri şi *Cărţi Albastre* despre drepturile şi îndatoririle Consiliului Comunal şi-l rugă pe soţul ei să le citească. Dar sigur pe el, acesta refuză să facă aşa ceva şi râse când Bertha le citi chiar ea, pentru a fi în stare să-i spună ce conţin.

— N-am nevoie de toate prostiile astea, exclamă el. Nu e nevoie decât de puţin curaj. Îţi închipui cumva că cei ce candidează pentru parlament se pricep cât de cât la politică? Doamne fereşte!

Pe Bertha o cuprinse indignarea când îşi dădu seama că soţul ei este atât de mulţumit de propria lui neştiinţă, încât refuză categoric să înveţe. Din fericire oamenii nu-şi dau seama cât sunt de proşti, pentru că altfel jumătate din omenire s-ar sinucide. Cunoaşterea este o flăcăruie rătăcitoare ce pâlpâie

mereu în faţa călătorului, fără ca acesta s-o poată atinge vreodată şi trebuie să înduri un drum lung şi obositor, înainte de a da ochii cu ea. Numai când omul ştie foarte multe îşi dă seama cât de nemăsurată este ignoranţa lui. Omul care nu ştie nimic e mulţumit că nu există nimic de ştiut şi în consecinţă, el ştie totul, şi-l poţi mai degrabă convinge că luna este făcută din caş, decât că el nu este atoateştiutor. Tocmai se ţineau alegeri pentru Consiliul Comunal la Londra şi sperând să-l înveţe şi pe Edward ceva, Bertha citi sârguincioasă discursurile ce se ţinuseră cu această ocazie. Dar el refuză să o asculte.

— Nu vreau să-i copiez pe alţii. Am să vorbesc cum ştiu eu.

— De ce nu-ţi scrii discursul ca pe urmă să-l înveţi pe de rost?

Bertha îşi închipuia că astfel l-ar putea influenţa puţin, scutindu-l atât pe el cât şi pe ea de umilinţa ce-ar încerca-o făcându-se de râs.

— Bătrânul Bacot spune că atunci când ţine un discurs se lasă întotdeauna în voia imboldului acelui moment. Zice că Fox şi-a ţinut cele mai bune discursuri când era beat mort.

— Tu ştii cine a fost Fox? întrebă Bertha.

— Vreun nătărău bătrân care ţinea cuvântări.

Sosi şi ziua când Edward urma să vorbească prima dată în primăria din Blackstable. De zile în şir vestea cea mare fusese anunţată prin afişe lipite pe toţi pereţii şi expuse prin toate prăvăliile. Domnul Bacot sosi la Court Leys, frecându-şi mâinile.

— O să avem parte de o sală plină. Are să fie un mare succes. Încap vreo patru sute de oameni şi cred că n-o să mai fie nici măcar locuri în picioare. Şi cred că după aceea, la Forester Hall, o să trebuiască să te adresezi unei săli arhipline.

— Am să ţin câte discursuri vreţi, replică Edward.

Bertha era tot mai emoţionată. Se aştepta la o prăbuşire îngrozitoare; ei nu ştiau – cum ştia ea – cât de mărginită era inteligenţa lui Edward. Ar fi vrut să rămână acasă, să nu mai treacă prin tot acel chin, dar Bacot rezervase anume pentru ea un loc de vază pe estradă.

— Eşti emoţionat, Eddie? întrebă ea, simţind mai multă înţelegere pentru Edward acum când avea să treacă prin clipe grele.

— Eu… emoţionat? De ce-aş fi?

Într-adevăr, sala era ticsită de cel mai avid, mirositor, şi entuziast public pe care-l văzuse vreodată Bertha. Flăcările ce ieşeau pe duzele arzătoarelor făceau mult zgomot, aruncând lumini ciudate asupra oamenilor din sală: marinari, negustori şi muncitori agricoli. Sus, pe podium, notabilităţile de prin partea locului erau aşezate în semicerc ca nişte zei nemuritori; erau conservatori până în măduva oaselor. Bertha se uită temătoare de jur-împrejur, dar încercă să se calmeze cu gândul că sunt toţi nişte proşti şi că n-are motive să tremure din pricina lor.

Curând preotul luă cuvântul şi în câteva cuvinte bine alese îl prezentă pe domnul Craddock.

— Întocmai ca şi vinul bun, domnul Craddock nu are nevoie de reclamă. Îl ştiţi cu toţii, aşa că orice introducere este inutilă. Totuşi, în asemenea împrejurări se obişnuieşte să se spună câteva cuvinte despre candidat, aşa că eu am deosebita plăcere, etc, etc…

Edward se ridică în picioare şi Berthei îi îngheţă sângele în vine. Nu îndrăznea să se uite la asistenţă. El înaintă cu mâinile în buzunar; insistase să se îmbrace în redingotă şi în cei mai îngrozitori pantaloni cu picăţele.

— Domnule preşedinte, doamnelor şi domnilor, nefiind obişnuit să vorbesc în public…

Bertha îşi ridică privirile, tresărind. Putea oare un om serios, de la sfârşitul secolului al XIX-lea să înceapă un discurs cu asemenea cuvinte? Dar

Edward nu glumea. Continuă grav, şi aruncându-şi privirile în jur, Bertha nu surprinse nici urmă de zâmbet. Edward nu era deloc emoţionat. Intră curând în miezul discursului: era îngrozitor! Folosi toate expresiile răsuflate pe care le cunoştea, amestecă în mod inadmisibil argoul cu limbajul pompos şi glumele lui idioate, de pe vremea lui tata Noe, îi dădură Berthei fiori de gheaţă. Se minuna cum poate continua cu acelaşi sânge rece. Nu-şi dădea oare seama că a devenit cu totul caraghios? Nu îndrăznea să-şi ridice capul de teamă să nu prindă privirile batjocoritoare ale doamnei Branderton şi ale familiei Hancock: „Se vede cât de colo cine era înainte de a se căsători cu domnişoara Ley. E limpede, omul e cu totul incult. Mă întreb dacă nevasta lui n-o fi încercat să-l împiedice să se dea în spectacol. Vai, draga mea, ce greşeli de gramatică! Şi glumele şi anecdotele!” Bertha îşi încleşta mâinile, furioasă că nu se poate stăpâni să roşească de ruşine. Discursul fu parcă şi mai prost decât se aşteptase. Folosea cuvinte foarte lungi şi apoi, încurcându-se în propria lui vorbărie, era silit să lase fraza neterminată. Începea fraza cu vreo înfloritură pretenţioasă şi apoi continua împleticindu-se zăpăcit şi terminând prin a trânti cea mai crasă platitudine. Era asemenea celui ce porneşte să exploreze munţii Anzi şi apoi, răzgândindu-se, face o plimbare prin Galeriile Burlington. Cât are să mai dureze – se întreba Bertha – până când ascultătorii au să înceapă să râdă şi să fluiere? Le era recunoscătoare pentru răbdarea pe care o dovedeau. Şi ce avea să se întâmple după aceea? Are să-l roage domnul Bacot pe Edward să-şi retragă candidatura? Şi în cazul în care Edward ar refuza ar fi oare necesar să i se spună că este mult prea neghiob? Bertha parcă şi auzea cuvintele de batjocură ale vecinilor ei.

— Vai, ce n-aş da să termine odată! mormăi ea printre dinţi. Nu mai putea suferi chinul, umilinţa prin care trecea.

Dar Edward tot mai vorbea şi nu dădea niciun semn că ar vrea să se oprească. Nenorocită, Bertha se gândi că aşa era el întotdeauna, prolix; poate că dacă s-ar aşeza repede, eşecul n-ar fi chiar ireparabil. Edward făcu un calambur de proastă calitate şi toată lumea ţipă: O! o! Bertha se cutremură şi strânse din dinţi, acum n-avea încotro, trebuia să îndure până la sfârşit. De ce naiba nu vrea să se aşeze odată? Apoi Edward spuse o glumă legată de agricultură şi ascultătorii izbucniră în hohote de râs. Berthei i se strecură în suflet o rază de speranţă; poate că felul lui grosolan de a fi îl va salva până la urmă, dat fiind că cea mai mare parte a celor de faţă erau oameni din topor. Dar ce-or fi zicând oare familiile Branderton şi Molson şi Hancock şi toţi ceilalţi? Îl dispreţuiau probabil total. Dar ce-i mai rău nu trecuse încă. Edward ajunse la peroraţie şi câteva cuvinte despre politica curentă (despre care habar n-avea) îl făcură să vorbească de patrie, de Anglia, de căminul nostru, al fiecăruia şi de frumuseţe. Insistă asupra ideii de patriotism; vorbele îi ţâşneau ca dintr-un şuvoi. Suflă în trompeta-jucărie a purităţii engleze şi în fluxul subţire al Imperiului Britanic, şi bătu toba cea mare a măreţei rase anglo-saxone. Mulţumi Domnului că este englez şi nu cum sunt alţii. Tommy Atkins şi Jack Tar şi Rudyard Kipling dansară o gigă pe motive din *Grenadirii englezi,* iar Joseph Chamberlain execută un *pas seul* pe melodia *Yankee Doodle.* Metaforic vorbind flutură drapelul britanic pe dinaintea lor.

Vorbele sentimentale, grosolane, de prost gust pe care le rosti o revoltară pe Bertha; era îngrozitor să te gândeşti cât de profund ordinară trebuie să fie mintea unui om care-şi poate pângări gura exprimând asemenea sentimente.

Edward se aşeză. O clipă în sală domni tăcerea, ca apoi absolut toţi spectatorii să izbucnească în aplauze furtunoase. Nu o făcură doar de formă. Se

scularã în picioare până la ultimul om, urlând şi răcnind entuziasmaţi.

— Bunul şi bătrânul nostru Teddy, strigă unul dintre ei. Apoi sala fu străbătută de urale: „Pentru că-i un băiat straşnic de vesel şi de bun”.

Doamna Branderton se ridică în picioare pe un scaun şi-şi flutură batista, domnişoara Glover bătu din palme, de parcă n-ar mai fi fost un simplu automat.

— A fost de-a dreptul extraordinar, nu-i aşa? îi şopti ea Berthei.

Toţi cei de pe podium erau în culmea încântării. Domnul Bacot îi strânse, cu căldură, mâna lui Edward. Doamna Mayston Ryle nu mai contenea făcându-şi vânt cu evantaiul. În limbajul jurnaliştilor atmosfera ar fi putut prea bine să fie descrisă ca fiind de un entuziasm copleşitor. Bertha era mută de uimire.

Domnul Bacot se ridică în picioare.

— Trebuie să-l felicit pe domnul Craddock pentru excelentul discurs pe care ni l-a ţinut. Sunt convins că fiecare dintre noi a fost surprins să constate că dumnealui *este un adevărat vorbitor,* dovedindu-se o sursă inepuizabilă de umor şi bun simţ. Şi mai presus de toate, ultimele sale cuvinte ne-au arătat că inima dumnealui – inima dumnealui, domnilor – este o inimă adevărată şi astea înseamnă foarte mult. Adevărul este că nu ştiu ce s-ar putea spune mai mult despre un om decât că are o inimă adevărată. Doamnelor şi domnilor, pe mine mă cunoaşteţi, v-am ţinut multe discursuri, de când am avut cinstea de a candida în alegerile din optzeci şi cinci, dar trebuie să vă mărturisesc că nici eu n-aş fi putut ţine o cuvântare mai frumoasă decât aceea pe care tocmai aţi auzit-o.

— Ba da… ba da! exclamă Edward modest.

— Nu, domnule Craddock. Nu, afirm cu hotărâre şi cu bună ştiinţă că n-aş fi putut vorbi

mai frumos. Aşa că las mantia să-mi cadă de pe umeri şi i-o dau…

Aici domnul Bacot fu întrerupt de vocea de stentor a proprietarului cârciumei „La Porcul cu fluier” (un conservator înveterat).

— De trei ori ura pentru bunul nostru prieten Teddy!

— Aşa, băieţi, strigă domnul Bacot care, de astă dată, nu se mai supără că fusese întrerupt. De trei ori ura pentru bunul nostru prieten Teddy!

Ascultătorii deschiseră iar gura şi răcniră din rărunchi după care izbucniră din nou în: „Căci e un băiat al naibii de bun!” Când furtuna de aplauze se mai potoli, Arthur Branderton se sculă în picioare şi ceru ca publicul să aclame din nou. Obiectul acestui înflăcărat entuziasm şedea calm, cu un aer satisfăcut, primind întreaga manifestare cu obişnuita şi modesta lui mulţumire de sine. În cele din urmă întrunirea luă sfârşit, cu urale, toată lumea intonă imnul naţional şi strigă în cor: „E-un băiat straşnic de bun”. Comitetul şi prietenii personali ai familiei Craddock se retraseră într-o încăpere alăturată, pentru a lua o gustare.

Doamnele se strânseră ciorchine în jurul lui Edward, felicitându-l. Arthur Branderton se apropie de Bertha.

— Straşnic discurs, ce zici? spuse el. Nici prin minte nu-mi trecea că-i poate da cu gura aşa de bine. Pe cinstea mea dacă nu m-a dat gata.

Înainte ca Bertha să-i poată răspunde, doamna Mayston Ryle intră majestuoasă.

— Unde-i persoana? exclamă ea cu vocea-i puternică. Duceţi-mă la el. Dragă domnule Craddock, discursul dumitale a fost perfect. Ţi-o spun eu.

— Şi ce bun gust, zise domnişoara Hancock cu priviri înflăcărate. Cât de mândră trebuie să fii de soţul dumitale, doamnă Craddock!

— Ei, acum radicalii nu mai au nicio şansă, spuse preotul, frecându-şi mâinile.

— Lasă-mă, te rog, domnule Craddock, să mă apropii de dumneata. De douăzeci de minute încerc să ajung la dumneata. I-ai făcut, pur şi simplu, praf pe îngrozitorii ăia de radicali. Nu m-am putut abţine să nu plâng, atât de mult m-ai mişcat.

— Spună lumea ce-o vrea, îi şopti fratelui ei domnişoara Glover, dar nimic nu-i mai frumos ca sentimentul pe pământul ăsta. Am crezut, pur şi simplu, că are să mi se rupă inima.

— Domnule Craddock, adăugă doamna Mayston Ryle, mi-ai plăcut! Unde ţi-e nevasta ca să i-o spun şi ei?

— A fost cel mai bun discurs care s-a ţinut vreodată pe aici, exclamă doamna Branderton.

— Ăsta-i singurul lucru adevărat pe care te-am auzit spunându-l în ultimii douăzeci de ani, replică doamna Mayston Ryle, aruncându-i o privire aspră domnului Atthill Bacot.

XXVI

Când lordul Rosebery ţine vreun discurs, chiar şi ziarele propriului său partid îl reproduc la persoana întâia şi *in extenso;* se spune că aceasta ar fi suprema ambiţie a unui om politic: când ajunge la o asemenea distincţie nu-i mai rămâne nimic alta decât o moarte onorabilă şi funeralii naţionale la Westminster Abbey. Ei bine, această cinste îi fu acordată primei cuvântări a lui Edward de ziarul *Blackstable Times;* fu publicat cu nenumăraţi *Eu* presăraţi vizibil, greşelile de gramatică fură corectate, inserându-se şi pauzele ca în cuvântările celor mai de seamă oratori. Edward cumpără o duzină de exemplare şi-şi citi discursul în fiecare din ele, ca să se convingă că opiniile îi fuseseră redate exact şi că nu existau greşeli de ortografie. I-l dădu şi Berthei şi stătu aplecat deasupra ei până-l parcurse.

— Arată bine, nu? întrebă el.

— Splendid!

— Apropo, adresa mătuşii Polly este Eliot Mansions 27, nu?

— Da. De ce?

Bertha o băgă pe mânecă văzându-l că face sul vreo şase exemplare din ziarul *Blackslable Times* şi că scrie adresa pe plic.

— Sunt sigur că i-ar plăcea să-mi citească discursul şi s-ar putea simţi jignită dac-ar auzi de el fără ca eu să i-l fi trimis.

— Sunt convinsă că-i va face mare plăcere să-l vadă. Dar dac-ai să-i trimiţi şase exemplare, n-ai să mai ai… ce le da altora.

— Fac eu rost de altele. Nu-i nicio problemă. Individul de la editură mi-a spus că-mi poate

procura şi o mie, dacă vreau. Îi trimit şase pentru că-mi închipui că are să dorească să mai dea din ele pe la prietene.

*

Răspunsul domnişoarei Ley sosi aproape cu poşta următoare.

„Dragul meu Edward,

Am citit cu cea mai mare atenţie şi cu deosebit interes cele şase exemplare ale discursului tău şi cred că vei fi de acord cu mine că, dacă am reuşit să le citesc pe toate şase, cu o atenţie neabătută, asta nu este decât o dovadă a meritului său deosebit. Sunt absolut convinsă că nicio cunoştinţă n-ar putea priva peroraţia de deplina ei prospeţime. Este doar atât de adevărat că «fiecare englez are o mamă» (presupunând, fireşte, că nu i-a fost răpită de o moarte prematură). E curios că nu vezi adevărul unor lucruri până ce nu-ţi sunt subliniate, când singura-ţi uimire este că nu ţi-ai dat seama de ele până atunci. Sper că n-am să te jignesc mărturisindu-ţi că unele din punctele de vedere din cuvântare mi s-au părut a-i aparţine Berthei (mai ales cele din pasajul referitor la drapelul britanic). Spui chiar drept că ţi-ai scris discursul singur-singurel? Ei, haide, recunoaşte că te-a ajutat Bertha.

A ta sinceră,
Mary Ley.”

Edward citi scrisoarea şi i-o azvârli râzând Berthei:

— Câtă nerușinare să sugereze că m-ai fi ajutat! Ştii că-mi place!

— Am să-i scriu de îndată ca să-i spun că a fost pe de-a-ntregul opera ta.

*

Bertha tot nu putea crede că admiraţia suscitată de soţul ei era cu adevărat sinceră. Cunoscându-i totala incompetenţă, era uimită văzând că restul lumii îl consideră a fi un bărbat foarte deştept. Ei personal, pretenţiile lui i se păreau absurde; se minuna când Edward îndrăznea să discute, cu dogmatică volubilitate, subiecte despre care habar n-avea; se minuna însă şi mai mult când oamenii păreau impresionaţi de ce spune; avea un deosebit talent de a-şi ascunde ignoranţa.

În cele din urmă sosi şi ziua alegerilor şi Bertha aşteptă cu nerăbdare la Court Leys să afle rezultatul. Într-un târziu îşi făcu radios apariţia şi Edward.

— Ce ţi-am zis? o întrebă el.

— După cum văd ai fost ales.

— Puţin spus ales! Ce-ţi ziceam eu? Fetiţo dragă, i-am băgat, pur şi simplu-n pălărie! Am obţinut de două ori mai multe voturi decât celălalt candidat şi e cel mai mare număr de voturi pe care l-a întrunit vreodată cineva. Nu eşti mândră că soţiorul tău e membru în Consiliul Comunal? Ascultă-mă pe mine, am s-ajung şi deputat, înainte de a-mi da duhul.

— Te felicit din toată inima, zise Bertha, încercând să pară entuziasmată.

Emoţionat cum era, Edward nu-i observă răceala. Se plimba prin odaie în sus şi-n jos, făcându-şi planuri, întrebându-se cât are să mai dureze până când Miles Campbell, reprezentantul local în Parlament, va încerca dilema deputatului fără opoziţie, ale cărui alternative sunt ori împărăţia cerurilor, ori Camera Lorzilor.

Într-un târziu se opri:

— Nu sunt un înfumurat, zise el, dar trebuie să recunosc că nu m-am descurcat prea rău.

*

Un timp Edward fu oarecum copleşit de propria lui grandoare, dar fu salvat de gândul că răsplata era pe potriva meritelor lui; foarte curând începu să-şi ia în serios îndatoririle de membru al Consiliului Comunal. Bertha se aştepta să audă în orice clipă ceva în dezavantajul lui, dar dimpotrivă, totul părea să se desfăşoare foarte mulţumitor şi talentul, spiritul de om de afaceri cu care era înzestrat Edward, dibăcia lui în a încheia un târg, simţul lui practic, ajunseră să fie cunoscute prin partea locului ca demne de toată lauda. Dar de fapt aceste elogii permanente o nelinişteau profund pe Bertha. Se tot întreba, jenată, dacă nu-i face cumva vreo nedreptate. Era oare chiar atât de deştept cum îl credea lumea, era într-adevăr înzestrat cu toate calităţile pe care i le atribuiau oamenii? Poate că ea avea prejudecăţi şi poate că el era mai deştept decât ea. Această din urmă posibilitate o făcu să se înfioare; fusese întotdeauna convinsă de superioritatea minţii ei; cunoştinţele ei erau incomparabil mai vaste; prin minte îi treceau gânduri pe care Edward nici nu le putea concepe. Nu-l preocupau niciodată lucrurile abstracte, iar conversaţia lui era penibilă. Era nemaipomenit cum toată lumea, în afară de ea, îi aprecia, atât de vădit, inteligenţa. Bertha ştia că mintea lui nu face doi bani şi că ignoranţa lui este într-adevăr cumplită. Importanţa pe care şi-o dădea îi dovedea a fi un şarlatan. Într-o zi veni la ea, cu o idee nouă.

— Ia ascultă Bertha. M-am tot gândit şi am ajuns la concluzia că-i de-a dreptul păcat că am renunţat cu totul la numele tău. Şi pare oarecum absurd ca oameni cu numele de Craddock să locuiască la Court Leys.

— Aşa crezi tu? Nu prea văd cum ai putea face să fie altfel, în afară de cazul în care ai să te străduieşti să-ţi găseşti nişte dijmaşi cu un nume mai nimerit.

— Păi, mă gândeam că n-ar fi o idee rea, şi ştiu c-ar fi de mare efect în ţinut, dacă ni l-am relua.

Se uită întrebător la Bertha, care-i aruncă o privire glacială fără să catadicsească a-i da vreun răspuns.

— Am stat de vorbă în privinţa asta cu bătrânul Bacot şi după părerea lui este cel mai cuminte lucru pe care l-am putea face, aşa încât cred că ar fi bine să-l şi punem în practică.

— Presupun că ai să mă consulţi şi pe mine în legătură cu acest subiect.

— Păi tocmai asta şi fac.

— Şi vrei să-ţi zici Ley-Craddock sau Craddock-Ley sau renunţi cu totul la Craddock?

— Să-ţi spun drept, încă nu m-am gândit.

Bertha scoase un chicotit dispreţuitor.

— După mine, ideea e de-a dreptul ridicolă.

— Nu văd de ce; cred că ar suna mult mai bine.

— Zău, Edward, dacă mie nu mi-a fost ruşine să-ţi iau numele, nu văd de ce ţi-ar fi ţie ruşine să-l păstrezi.

— Ce naiba, Bertha, cred c-ai putea fi mai înţelegătoare. Mereu îmi pui beţe-n roate.

— Nici prin gând nu-mi trece. Dacă îţi închipui că numele meu îţi poate fi de vreun folos nu mai sta la îndoială şi însuşeşte-ţi-l. Puţin îmi pasă să-ţi spui şi Tompkins, dac-aşa îţi place!

— Şi tu ce-ai să faci?

— Ei, eu am să-mi zic şi de aici înainte Craddock.

— Pe cuvântul meu că eşti rea. Niciodată nu vrei să mă ajuţi.

— Îmi pare rău că eşti nemulţumit. Dar nu uita că de ani de zile încerci să mă faci să-ţi împărtăşesc idealul. Mi-ai dat întotdeauna de înţeles că idealul tău în ce priveşte sexul feminin, este vaca, vaca de grajd. De foarte multe ori îmi pare rău că nu te-ai însurat cu Fanny Glover. V-aţi fi potrivit de minune. Şi unde mai pui că te-ar fi adorat aşa cum îţi place ţie. Sunt perfect convinsă

că n-ar fi avut nicio obiecţie de făcut, dac-ai fi vrut să-ţi iei numele de Glover.

— Dar n-aş fi vrut să-i iau numele. Nu-i cu nimic mai bun decât Craddock. Singurul lucru bun în legătură cu Ley este că e un vechi nume boieresc şi că l-au purtat strămoşii tăi.

— Tocmai de aia nu vreau să-l porţi tu!

XXVII

Timpul se scurgea încet, anevoie de încet. Bertha se înfăşură în mândria ei ca într-o mantie, dar uneori aceasta îi părea prea grea şi simţea că-i vine să leşine. Adesea constrângerea ce şi-o impusese era de nesuportat; mânia şi ura clocoteau în ea, dar se silea să-şi păstreze faţa zâmbitoare cu care se obişnuiseră cei din jur. Suferea cumplit din pricina izolării spirituale, căci n-avea cui să-şi mărturisească nefericirea; este îngrozitor să nu te poţi exterioriza într-un fel oarecare, să trebuiască să ţii în tine suferinţa ce-ţi roade inima. Scriitorul poate îndura cu uşurinţă: el îşi poate găsi mângâiere în cuvinte, îşi poate mărturisi taina fără să şi-o trădeze. Femeia nu are însă parte decât de tăcere.

Berthei îi era acum silă de Edward, o silă atât de violentă, de fizică, încât nu-i mai putea suporta atingerea. Şi toţi cei pe care-i cunoştea erau prietenii şi admiratorii lui. Cum îi putea spune oare domnişoarei Fanny Glover că Edward este un nătâng, care o plictiseşte de moarte, când Fanny îl socotea cel mai bun şi mai înzestrat dintre oameni? O enerva faptul că Edward o eclipsase atât de categoric în aprecierea generală. Altădată, singura lui importanţă consta în faptul că e soţul ei, acum situaţia se răsturnase. O agasa ideea că străluceşte datorită unei lumini reflectate şi în acelaşi timp se dispreţuia pentru această gelozie ieftină pe care o încerca.

În cele din urmă îi fu imposibil să-i mai îndure tovărăşia. Edward o făcea şi pe ea proastă şi vulgară. Bertha se simţea bolnavă, slăbită şi era

deznădăjduită. Îşi puse în gând să plece din nou, de astă dată pentru totdeauna.

„Dacă mai rămân, mă omor.”

De două zile Edward era tare nenorocit; murise unul dintre câinii lui favoriţi şi aproape că-i venea să plângă. Bertha îl observă batjocoritoare.

— Îţi pare mai rău de moartea unui prăpădit de câine decât ţi-a părut vreodată de vreuna dintre durerile mele.

— Hai, fii fată bună şi nu mă mai necăji acum. Nu pot suporta.

— Tâmpitul! murmură Bertha în şoaptă.

Edward umbla de colo până colo, adus de spate, cu faţa îndurerată, dând tuturor amănunte despre împrejurările în care murise animalul, cu un glas ce tremura de emoţie.

— Bietul băiat, zise domnişoara Glover, are o inimă atât de bună…

Cu greu îşi putu Bertha stăpâni cuvintele de ocară, ce-i stăteau pe limbă. De-ar bănui lumea răceala cu care îi primise el dragostea, indiferenţa pe care o arătase în faţa lacrimilor şi desperării ei… Se dispreţuia când îşi aducea aminte de totala ei înjosire din trecut.

„M-a făcut să sorb cupa umilinţei până la ultima picătură.”

De pe culmea dispreţului ce-l simţea îl văzu pentru a mia oară în adevărata lui lumină. Era cu totul inexplicabil cum se supusese ea unui bărbat cu o minte atât de nedemnă, cu o fire atât de vrednică de dispreţ. Ruşinea o făcea să roşească doar când se gândea cât de slugarnică îi fusese dragostea.

Odată, pe când mintea îi era învolburată de asemenea gânduri, doctorul Ramsay trecu din întâmplare pe la Court Leys, s-o vadă pentru o indispoziţie trecătoare.

— Aşaa… spuse el după ce-şi mai trăsese puţin sufletul: Dar Edward ce face azi?

— Dumnezeule, de unde să ştiu eu? exclamă ea, enervată la culme. Cuvintele îi scăpară fără să-şi dea seama, din pricina îndelungatei sale constrângeri.

— Eei, dar ce-i asta? S-au dondănit totuşi turturelele noastre?

— M-am săturat să vă tot aud lăudându-l pe Edward. M-am săturat să tot fiu tratată ca o anexă a lui.

— Dar ce-i cu tine, Bertha? zise doctorul, izbucnind într-un hohot de râs. După câte ştiam eu nimic nu-ţi plăcea mai mult decât să ne auzi vorbindu-ţi bărbatul de bine.

— Vai, dragă doctore, trebuie să fii orb sau fără minte, îmi închipuiam că toată lumea şi-a dat seama până acum că-mi urăsc bărbatul.

— Cum? răcni doctorul Ramsay; socotind însă că Bertha nu se simte bine, adăugă: „Haide, haide, văd că vrei să iei nişte doctorii. Eşti prost dispusă şi atunci, ca toate femeile, îţi închipui că se apropie sfârşitul lumii”.

Bertha se ridică repede de pe canapea.

— Şi chiar îţi închipui că aş vorbi aşa dacă n-aş avea motive întemeiate? Îţi închipui oare că nu mi-aş tăinui umilinţa dacă aş putea? Destul mi-am ascuns-o până acum; trebuie să-mi descarc sufletul. Ah, Doamne, îmi vine greu să nu urlu de durere, când mă gândesc cât am suferit şi câte am tăinuit. N-am scos o vorbă faţă de nimeni altcineva decât faţă de dumneata, dar acum nu mă mai pot stăpâni. Îţi mărturisesc că mi-e silă, că am oroare de soţul meu, că-l dispreţuiesc până-n adâncul fiinţei mele. Nu mai pot trăi alături de el şi vreau să plec.

Doctorul Ramsay căscă gura şi se lăsă să cadă pe scaun. Se uită la Bertha de parcă s-ar fi aşteptat să-l lovească apoplexia.

— Parcă mi-ai fi dat cu ceva în cap. Pe onoarea mea! Doar nu vorbeşti serios?

Bertha bătu furioasă din picior.

— Cum să nu vorbesc serios? Crezi că sunt şi eu o netoată? De ani de zile suntem nefericiţi şi aşa nu mai poate merge. De-ai şti cât am mai suferit când toată lumea mă felicita şi-mi spunea cât de mult se bucură să mă vadă atât de fericită! Uneori eram nevoită să-mi înfig unghiile-n carne, ca nu cumva să rostesc adevărul.

Bertha măsura camera în lung şi-n lat, dând în sfârşit frâu liber sentimentelor ce-o stăpâneau. Lacrimile îi şiroiau pe obraji, dar ea nu le băgă în seamă. Se lăsă cu totul în voia urii înverşunate ce-o simţea.

— O, am încercat să-l iubesc. Ştii doar cât l-am iubit odată, cât l-am adorat! Bucuroasă mi-aş fi dat şi viaţa pentru el. Aş fi făcut orice m-ar fi rugat: mă străduiam să-i ghicesc cele mai mici dorinţe, ca să i le pot îndeplini, îmi făcea plăcere să mă gândesc că sunt sclava lui umilă. Dar el a distrus şi cea mai mică urmă de iubire, iar acum îl dispreţuiesc, îl dispreţuiesc din adâncul sufletului! Am încercat să-l iubesc, dar e mult prea prost.

Bertha rosti ultimele cuvinte cu atâta violenţă. Încât doctorul Ramsay tresări.

— Draga mea Bertha!

— Da, da, ştiu că toţi îl socotiţi un om minunat. Ani de-a rândul v-am tot auzit lăudându-l. Dar pe om nu-l cunoşti cu adevărat, până când nu trăieşti alături de el, până când nu-i cunoşti toate toanele şi nu-l vezi în tot felul de împrejurări. Îl cunosc pe toate feţele, e un neghiob. Nici nu-ţi poţi închipui cât este de zevzec, cât de puţină minte are. Mă plictiseşte de moarte.

— Haide, haide, Bertha, nici tu nu crezi ce spui. Exagerezi, ca de obicei. E şi firesc ca din când în când să vă mai certaţi; mie mi-au trebuit douăzeci de ani s-ajung să mă obişnuiesc cu nevastă-mea, zău aşa.

— Nu mai fi sentenţios, pentru numele lui Dumnezeu, îl întrerupse Bertha furioasă. M-am săturat de câtă morală am înghiţit în ultimii cinci

ani. Poate că l-aş fi iubit mai mult pe Edward, dacă n-ar fi fost atât de moral. S-a tot lăudat cu virtuţile lui, încât acum mi-e greaţă de ele. Atât a tot încercat să facă să mi se pară urât tot ce-i frumos, încât am ajuns să tânjesc după rău, pentru puţină variaţie. O, nici nu-ţi închipui cât de nemaipomenit de plictisitor e un bărbat cu adevărat virtuos. Vreau să fiu liberă, îţi spun cinstit că nu mai pot suporta.

Din nou Bertha măsură, agitată, odaia în lung şi-n lat.

— Pe cuvântul meu dacă mai înţeleg ceva din toate astea, exclamă doctorul Ramsay.

— Nici nu mă aşteptam să înţelegi ceva. Ştiam eu că singurul lucru cu care am să mă aleg are să fie o predică bună.

— Cum te-aş putea ajuta? Să stau de vorbă cu Edward?

— A, nu! Am stat de vorbă cu el de nenumărate ori. N-are niciun rost. Îţi închipui cumva că dac-ai să stai de vorbă cu el ai să-l faci să mă iubească? E incapabil de aşa ceva; nu-mi poate da decât respect şi afecţiune. Sfinte Dumnezeule, la ce-oi fi având nevoie de respect! Trebuie să ai un dram de inteligenţă ca să poţi iubi. Îţi spun eu, e prost ca noaptea! Ah, când mă gândesc că sunt legată de el până la sfârşitul zilelor mele, îmi vine să mă omor.

— Haide, haide, nu-i chiar atât de prost. După părerea tuturor e un foarte bun om de afaceri. Şi, personal, nu pot să nu mărturisesc că întotdeauna m-am gândit că ai făcut foarte bine insistând să te măriţi cu el.

— Sigur, n-a fost decât vina dumitale, exclamă Bertha. Dacă nu te împotriveai, poate că nu mă pripeam să mă mărit. Ah, nu ştii cât am regretat ce-am făcut. Tare mi-ar plăcea să-l văd mort la picioarele mele.

Doctorul Ramsay fluieră a mirare. Mintea nu-i mergea prea repede şi se cam zăpăcise, atât pentru că-şi vedea dintr-o dată răsturnate toate părerile la

care ţinea, cât şi din pricina violenţei cu care era condusă operaţia.

— Nu ştiam că aşa stau lucrurile.

— Ei sigur, cum puteai dumneata să-ţi închipui una ca asta! îi spuse Bertha cu dispreţ. Ai crezut că din moment ce zâmbesc şi-mi ascund durerea sunt fericită. Când stau şi mă gândesc prin ce clipe de cumplită suferinţă am trecut, mă întreb cum de-am putut suporta.

— Dar nu-mi vine să cred că e adevărat ce-mi spui. Mâine n-ai să mai recunoşti nici tu ce-ai zis şi ai să te miri cum de ţi-au putut trece prin cap asemenea prostii. Să nu i-o iei în nume de rău unui bătrân ca mine dacă-ţi spune că eşti tare încăpăţânată şi impulsivă. La urma urmei Edward e băiat bun şi nu-mi pot imagina că vrea cu bună ştiinţă să te facă să suferi.

— Pentru numele lui Dumnezeu, nu-l mai ridica în slăvi pe Edward!

— Mă întreb dacă nu cumva eşti puţin invidioasă pentru că s-a descurcat atât de bine, zise doctorul aruncându-i o privire pătrunzătoare.

Berthei i se urcă sângele în obraji, pentru că şi ei îi trecuse această idee prin minte. Era nevoie de mult dispreţ pentru ca să fie combătută.

— Eu, invidioasă? Vai, doctore, dar nu-ţi dai seama ce spui! Nu înţelegi că nu e vorba de un capriciu trecător? Din păcate, vorbesc foarte serios. Prea m-am chinuit mult ca să mai pot îndura! Trebuie să m-ajuţi să scap de aici. Dacă mai ţii încă la mine fă tot ce-ţi stă în putinţă. Trebuie să plec de aici; dar nu vreau să mă mai cert cu Edward; vreau să plec de la el fără scandal. Este inutil să-l fac să înţeleagă că nu ne potrivim deloc. După părerea lui eu trebuie să fiu fericită pentru simplul fapt că sunt nevasta lui. El este de fier, iar eu sunt îngrozitor de slabă. Pe vremuri, mă consideram o femeie tare.

— Adică vrei să mă faci să cred că vorbeşti serios? Vrei să mergi până acolo încât să te

desparţi de soţul tău?

— Nu e prima dată când recurg la o asemenea măsură. Data trecută am făcut mult caz când am plecat, dar de data asta vreau să dispar pe nesimţite. Pe atunci îl mai iubeam încă, dar acum nici măcar nu-l mai urăsc. O, ştiu c-am fost o proastă să mă întorc, dar n-am putut altfel. M-a rugat să vin înapoi şi l-am ascultat.

— Nu prea ştiu cum te-aş putea ajuta. Mă tot gândesc că lucrurile au să se îndrepte, dacă nu te pripeşti.

— Nu mai pot aştepta. Am aşteptat prea mult. Îmi irosesc toată viaţa.

— Ce-ar fi să pleci pentru câteva luni? Ai să te hotărăşti pe urmă ce e mai bine să faci. Domnişoara Ley pleacă în Italia peste iarnă ca de obicei, nu? Pe cinstea mea, cred că ţi-ar face bine să te duci şi tu.

— N-am nimic împotrivă, din moment ce pot scăpa de aici. Prea sufăr mult.

— Te-ai gândit că Edward are să-ţi ducă dorul? întrebă grav doctorul Ramsay.

— Nu, nici vorbă de aşa ceva. Doar am ajuns să-l cunosc până acum, ce Dumnezeu! Îl cunosc pe toate feţele. E dur, egoist şi nătâng. Te rog, ajută-mă doctore!

— Domnişoara Ley ştie? întrebă doctorul, aducându-şi aminte de ceea ce-i mărturisise aceasta când fusese în vizită la Court Leys.

— Nu, sunt convinsă că nu ştie. Ea îşi închipuie că ne adorăm. Şi nici nu vreau să afle. Am ajuns să fiu atât de laşă… Acum câţiva ani nici nu-mi păsa ce gândesc ceilalţi despre mine, dar acum nu mai am curaj. Ah, doctore, ajută-mă, te rog, ajută-mă să scap de aici!

Izbucni în lacrimi, plângând cum nu mai făcuse de mult; era istovită de exteriorizarea a ceea ce ţinuse ascuns în ea atâţia ani.

— Sunt încă atât de tânără şi totuşi mă simt aproape o babă. Câteodată îmi vine să mă întind şi

să mor ca să se termine cu toate.

*

O lună mai târziu Bertha se afla la Roma. La început îşi dădu prea puţin seama de schimbarea ce survenise în viaţa ei, căci se obişnuise atât de mult cu viaţa de iad ce-o dusese la Court Leys încât nu se putea deprinde cu ideea că luase sfârşit. Era asemenea unui prizonier care, trăind întemniţat ani îndelungaţi, este atât de năucit când devine liber încât îşi tot caută lanţurile, neputându-şi da seama că este în sfârşit descătuşat.

Închiriaseră un apartament pe Via Gregoriană şi într-o dimineaţă, trezindu-se, Bertha nu-şi dăduse seama unde se află. Uşurarea pe care o simţi fu atât de deplină, încât nu-i veni a crede că-i adevărat; trăia cu teama că visul se va termina, că se va trezi din nou între zidurile închisorii de la Court Leys. Era o adevărată încântare să hoinăreşti prin locuri însorite, unde aerul era parfumat de miros de violete şi de trandafiri. Oamenii păreau ireali, ca şi fetele ce serveau drept model pictorilor şi care trândăveau pe treptele din Piazza di Spagna, ca şi ştrengarii zdrenţăroşi, ciudat costumaţi şi gălăgioşi, ca şi cuvintele argintii ce mângâiau aerul. Cum să crezi că era vorba de viaţă adevărată când îţi oferea un cer albastru şi un soare strălucitor, încât inima îţi tresaltă de bucurie, de linişte, de pace şi de minunata îngăduinţă de a-ţi pierde vremea fără a face nimic? Viaţa adevărată era sumbră şi obositoare, iar decorul în care se desfăşura – un conac de pe vremea regelui George, înconjurat de câmpii pustii, bătute de vânturi. În viaţa adevărată toţi oamenii erau foarte virtuoşi şi foarte mărginiţi; cele zece porunci te strângeau din toate părţile ameninţându-te cu flăcările iadului şi cu osânda veşnică. Temniţă cu atât mai îngrozitoare cu cât nu are ziduri, nici lacăte şi nici zăvoare. Dar dincolo de pietrele sumbre, pe care

stătea scris: „Să nu…” se întindea un tărâm de miresme şi de lumini, unde razele soarelui îţi făceau sângele să urce năvalnic în vine, unde florile parfumau aerul nestingherite de nimeni, ca semn că bogăţiile trebuie cheltuite şi virtutea risipită; unde fluturii îşi scuturau aripile ici şi colo, în bătaia vânturilor de primăvară, neştiind şi nesinchisindu-se încotro se duceau. Tărâmul acesta ce se întindea dincolo de cele zece porunci era un pământ pe care creşteau măslini cu umbră plăcută şi unde marea îşi săruta tandru ţărmurile, învăţându-i pe flăcăi cum să le sărute pe fecioare; acolo buzele nu erau supuse unor eforturi groteşti, ci erau arcuri ale lui Cupidon; acolo ochi negri aruncau priviri scânteietoare, spunându-i călătorului că n-avea de ce se teme, pentru că Dragostea n-aşteaptă să fie chemată de două ori. Sângele era fierbinte şi mâinile zăboveau unele într-altele cu o dulce apăsare şi buzele roşii te rugau să le dai sărutări. Acolo trupul şi sufletul mergeau unul lângă celălalt şi fiecare era mulţumit de prezenţa celuilalt. O, dă-mi soarele acestui tărâm binecuvântat şi o grădină cu trandafiri şi murmurul minunat al unui pârâiaş; dă-mi un mal umbrit, şi vin, şi cărţi şi buzele de coral ale lui Amaryllis şi voi trăi în deplină fericire cel puţin zece zile…

Viaţa la Roma i se păru Berthei un joc. Domnişoara Ley îi lăsa multă libertate, iar Bertha hoinărea prin locuri necunoscute. Adesea se ducea în piaţă şi-şi petrecea dimineaţa printre tarabe uitându-se la o mie de lucruri pe care n-avea de gând să le cumpere; atingea cu degetele mătăsuri bogate şi obiecte antice de argint, zâmbind la auzul complimentelor ce i le făcea vreun negustor amabil. Oamenii forfoteau în jurul ei, discutând volubil, grozav de vii şi totuşi, cum ea nu putea crede că ceea ce vede e adevărat, ciudat de ireali. Se duse la galeriile de artă, vizită Capela Sixtină şi stampele lui Rafael; nefiind grăbită, cum sunt

turiştii, şi lipsită de sentimentul datoriei, îşi petrecea uneori câte o dimineaţă întreagă în faţa vreunui tablou sau admirând un colţ al vreunei vechi biserici, ţesând din tot ceea ce vedea fanteziile imaginaţiei ei.

Şi când simţea nevoia să fie în preajma semenilor se ducea la Pincio şi se amesteca în mulţimea care asculta orchestra. Călugărul franciscan, în rasa lui cafenie, stând puţin mai la o parte părea o figură dintr-o piesă romantică, iar soldaţii în uniforme vesele, bersaglierii, cu pene de cocoş la pălărie, păreau un cor dintr-o operă comică. Şi mai erau acolo preoţi îmbrăcaţi în straie negre, unii bătrâni şi graşi, bucurându-se de lumina plăcută a soarelui şi trăgând din ţigară, împăcaţi cu ei înşişi şi cu lumea; alţii, tineri şi neliniştiţi, cu pofte încă nepotolite ce răzbăteau din ochii lor negri. Şi cu toţii păreau fericiţi cum sunt copiii care zburdă şi se hârjonesc scoţând ţipete de veselie.

Dar încet, încet umbrele trecutului se risipiră şi Bertha deveni mai conştientă de frumuseţea şi de viaţa ce-o înconjurau. Ştiind cât este de trecătoare, se apucă să se bucure de ea. E greu să înjugi la acelaşi car grija şi tinereţea, iar timpul îndurător învăluie în uitare până şi cele mai cumplite suferinţe. Bertha îşi întinse braţele pentru a putea cuprinde în ele minunile lumii vii şi alungă gândul cel groaznic că în curând toate urmau să ia sfârşit. Când veni primăvara, petrecu ore în şir în grădinile ce împrejmuiau oraşul; rămăşiţele Romei străvechi se îmbinau cu o abundenţă vegetală aproape tropicală, stârnindu-i noi şi rafinate emoţii. Florile creşteau din sarcofage cu o exuberanţă sălbatică, făcându-şi parcă de cap, ca o ironie faţă de mormântul din care răsăreau. Moartea e hidoasă, dar viaţa e mereu triumfătoare. Trandafirul şi floarea de nu-mă-uita se înalţă din putregaiuri omeneşti şi descompunerea omului vesteşte întotdeauna o alta naştere; lumea merge mai

departe, frumoasă şi de-a pururi nouă, savurându-şi din plin vigoarea.

Bertha se duse la Villa Medici şi se aşeză în aşa fel încât să poată observa lumina strălucind pe faţada vechiului palat şi pe Syrius privind pe furiş printre trestii. Studenţii o zăriră şi întrebară cine e frumoasa care zăboveşte atât de îndelung fără să-i pese de privirile ce-o pironesc. Se duse să viziteze Villa Doria-Pamphili, majestuoasă şi fastuoasă reşedinţă de vară pe potriva unor prinţi în veşminte bogate, a unor episcopi şi cardinali. Iar ruinele Palatinului, cu chiparoşii şi aleile lui bine întreţinute îi mânară gândurile tot mai departe, în trecut, şi o făcură să-şi închipuie timpurile de glorie ale unei împărăţii străvechi.

Dar grădina lui Mattei, cea mai sălbatică dintre toate, îi plăcea cel mai mult. Era mai rodnică şi mai bogată decât celelalte; din cauză că era departe şi deci greu de ajuns acolo, puţini o vizitau şi Bertha putea rătăci prin ea ca şi cum ar fi fost a ei. Se gândi că nu mai încercase nicicând momente atât de alese ca cele pe care i le ofereau tăcerea şi singurătatea ei. Uneori câte un grup de seminarişti venea să se plimbe pe aleile năpădite de iarbă, o vie pată de culoare proiectată pe verdeaţa lăsată în paragină.

Apoi se întorcea acasă ostenită şi fericită; şedea în faţa ferestrei deschise şi urmărea apusul. Soarele se ascundea în spatele catedralei Sfântul Petru şi majestuoasa clădire se transfigura într-un templu de foc şi de aur; Domul radia, nu mai era clădit din piatră ci din lumină şi raze de soare; era coroana unui palat al lui Hyperion. Apoi, odată cu căderea nopţii, catedrala se reliefa prin întuneric, un profil măreţ pe splendoarea boltei cereşti.

XXVIII

După paşti, domnişoara Ley propuse să se întoarcă încet, pe îndelete, spre Anglia. Bertha se gândise cu groază că mătuşa ei ar putea face această propunere – nu numai pentru că-i părea rău să părăsească Roma, ci mai ales pentru că în acest caz s-ar fi cuvenit să dea nişte explicaţii. Iarna trecuse destul de confortabil cu scuza unei sănătăţi precare, acum avea nevoie de alt motiv care să explice în continuare lipsa ei de lângă bărbat. Bertha îşi chinui imaginaţia, fără să poată găsi vreun pretext. Oricum, era hotărâtă să nu rămână în niciun caz la Court Leys; după cele şase luni de fericită libertate o nouă închistare a trupului şi sufletului ar fi fost de două ori mai greu de suportat.

Edward se mulţumise cu scuza invocată şi o lăsase pe Bertha să plece fără să protesteze deloc. După cum spunea chiar el, nu era omul care să-şi împiedice nevasta să plece când sănătatea îi cerea acest lucru şi că, într-un fel sau altul, se va descurca el. Îşi scriseseră destul de des, dar cu un permanent efort din partea Berthei. Mereu îşi spunea că singura cale înţeleaptă este să-i declare ritos lui Edward intenţiile ei definitive, după care să rupă orice comunicare cu el; dar groaza ce-o simţea gândindu-se la toată bătaia de cap, la toate obiecţiile ce avea să i le ridice şi la nesfârşitele explicaţii ce urma să le dea, o ţineau în frâu. Ajunse la un compromis, scriind cât mai rar posibil şi recurgând la simple banalităţi. Rămăsese surprinsă când, o dată sau de două ori, întârziind să-i răspundă la scrisori, primise de la el o a doua

scrisoare, întrebând-o oarecum neliniştit, de ce nu-i scrie.

Domnişoara Ley nu pomenise niciodată numele lui Edward şi Bertha bănuia că-şi dă, în bună măsură seama, cum stăteau cu adevărat lucrurile. Nu-şi exprima însă niciodată vreo părere. Binecuvântaţi fie aceia ce-şi văd de treaba lor şi-şi ţin gura. Într-adevăr, domnişoara Ley era convinsă că se produsese o catastrofă, dar consecventă în a-i lăsa pe oameni să-şi rezolve singuri problemele de viaţă, fără să se amestece, fu foarte atentă să dea impresia că nu bagă de seamă ceea ce era de fapt foarte nobil din partea ei, căci nu se mândrea cu nimic mai mult decât cu spiritul ei de observaţie.

— Cel mai dificil lucru pentru o femeie deşteaptă este să se prefacă proastă.

Ghicea situaţia grea prin care trecea Bertha şi considera că se putea trece uşor peste ea.

— Ce n-aş da să vii cu mine la Londra în loc să te întorci la Court Leys, zise ea. N-ai fost niciodată la Londra în timpul sezonului, nu-i aşa? Cred că în general este amuzant; spectacolele de operă sunt foarte reuşite şi uneori poţi vedea chiar şi lume foarte bine îmbrăcată.

Bertha nu răspunse, dar mătuşă-sa, dându-şi seama că nepoată-sa ar dori să accepte invitaţia şi observându-i, pe de altă parte, şi ezitarea, propuse ca Bertha să rămână doar câteva săptămâni, ştiind prea bine că vizita unei femei se poate lungi la nesfârşit.

— Îmi pare rău că n-am loc şi pentru Edward, zise domnişoara Ley zâmbind subţire, dar după cum bine ştii, apartamentul meu este foarte mic.

Ironia este darul zeilor, cea mai subtilă dintre toate modalităţile de vorbire. Este o armură şi o armă; e o filosofie şi un permanent prilej de amuzament; e hrană pentru cei avizi de vorbe de duh şi o băutură pentru cei însetaţi de râs. Infinit mai elegant este să-ţi nimiceşti adversarul cu trandafirii ironiei, decât să-l masacrezi cu securea

sarcasmului sau să-l ciomăgeşti cu bâta invectivei. Iar adeptul ironiei se bucură folosind-o doar când el singur îşi dă seama de semnificaţia ei şi râde pe înfundate când îi vede pe toţi fără excepţie – limitaţi de neputinţa lor de a pricepe – luându-l în serios. E singura garanţie pe care o are obraznicul într-o lume aprigă. Pentru omul de litere e un proiectil pe oare-l poate arunca în faţa cititorului ca să dovedească netemeinicia fatalei erezii potrivit căreia omul scrie cărţi mai degrabă pentru abonaţii librăriei Mudie, decât pentru el. Nu te lăsa înşelat, iubite cititor, niciun scriitor care se respectă nu dă doi bani pe părerea ta.

*

Nici nu trecuseră câteva zile de când se instalaseră în apartamentul din Eliot Mansions, când, într-o dimineaţă, coborând să ia micul dejun, Bertha o găsi pe domnişoara Ley încercând cu greu să-şi stăpânească râsul. Vibra ca un arc desfăcut şi ciugulea ca o păsărică pâinea prăjită şi oul, ceea ce după câte ştia Bertha însemna că cineva se făcuse ridicol, spre amuzamentul mătuşii sale. Bertha începu să râdă.

— Doamne, Dumnezeule, exclamă ea, ce s-a întâmplat?

— O adevărată catastrofă, draga mea. Domnişoara Ley îşi stăpâni un zâmbet, dar ochii strălucitori îi jucau în cap, de parcă ar fi fost o femeie tânără. Dacă nu mă înşel, pe Gerald Vaudrey nu-l cunoşti? În orice caz ai auzit de el.

— Cred că mi-e văr.

Tatăl Berthei, care avea obiceiul să se certe cu toate rudele lui, constatase că generalul Vaudrey, cumnatul lui, este la fel de irascibil ca şi el, aşa încât cele două familii nu-şi vorbeau.

— Tocmai am primit o scrisoare de la mama lui prin care mă anunţă că băiatul a flirtat cam prea vizibil cu femeia ei de serviciu şi că sunt cu toţii

desperaţi. Servitoarea a fost concediată şi a făcut o criză de isterie, mama şi surorile lui sunt plânse, iar generalul e furios foc şi declară că nu vrea să-l mai vadă pe băiat în casă nici măcar o zi. Şi când te gândeşti că prăpăditul n-are decât nouăsprezece ani. E o adevărată ruşine, ce zici?

— O ruşine, încuviinţă Bertha zâmbind. Mă întreb ce-o fi având servitoarele astea franţuzoaice de se dau toţi băieţandrii în vânt după ele.

— Vai, draga mea, de-ai vedea-o pe servitoarea surorii mele. Trebuie să aibă patruzeci de ani bătuţi pe muche şi are tenul ca un pergament groaznic de ros şi de boţit. Dar partea cea mai proastă este că mătuşa ta Betty mă imploră să am grijă de băiat, care pleacă peste o lună în Florida şi între timp urmează să stea la Londra. Ei, şi acum mă întreb cum am să reuşesc eu să-l determin pe micuţul desfrânat să nu mai facă vreo poznă? Îşi poate cineva închipui că sunt eu în stare de una ea asta?

Domnişoara Ley îşi flutură braţele într-un gest de desperare comică.

— Dar are să fie grozav de amuzant. O să-l aducem împreună pe calea cea bună. O să-l facem noi să nu mai întâlnească servante franţuzoaice la fiecare pas sau colţ de stradă.

— Draga mea, nu ştii cu cine ai de-a face. E o puşlama fără pereche. A fost dat afară de la colegiul Rugby. A avut o groază de meditatori, pentru că au vrut să-l dea la Sandhurst, dar a refuzat să înveţe şi a fost trântit la toate examenele la care s-a prezentat… chiar şi la cel de admitere la Şcoala de ofiţeri. Aşa că acum taică-su i-a dat cinci sute de lire şi i-a zis să se ducă la dracu.

— Vai, ce barbarie! Dar de ce să se ducă bietul băiat tocmai în Florida?

— Asta a fost propunerea mea. Cunosc eu o familie care are acolo o plantaţie de portocali. Şi presupun că dacă va avea prilejul să vadă kilometri întregi de portocali înfloriţi asta îi va sugera primejdiile legăturii nelegitime.

— Cred că are să-mi placă, zise Bertha.

— Nu mă îndoiesc că are să-ţi placă; e un mare ştrengar şi destul de frumuşel.

A doua zi, în timp ce Bertha citea în salon, se anunţă Gerald Vaudrey. Bertha se ridică, pentru ca nu cumva băiatul să se intimideze şi-i întinse, prietenoasă, mâna; se gândea că probabil are să se simtă oarecum încurcat dând peste o străină în loc s-o întâlnească pe domnişoara Ley şi că probabil era şi întristat de căderea lui în dizgraţie.

— Îmi închipui că nu ştii cine sunt, zise ea.

— Cum să nu, răspunse el cu un zâmbet agreabil. Mi-a spus slujnicuţa că mătuşa Polly e în oraş, dar că eşti dumneata acasă.

— Îmi pare. Bine că n-ai fugit.

— Ştii, speram să nu te sperii prea tare.

Bertha făcu ochii mari. Nici vorbă nu era să fie timid, deşi părea chiar mai tânăr decât cei nouăsprezece ani pe care-i avea. Era un băieţaş subţirel şi mai puţin înalt ca Bertha, cu o feţişoară de fetiţă. Avea nasul mic, dar foarte drept, iar tenul lui uşor pistruiat, era încântător. Părul îi era negru, cârlionţat; îşi lăsase plete, vizibil conştient că e o podoabă de efect, iar ochii lui frumoşi aveau o expresie fermecătoare. Gura-i senzuală zâmbea tot timpul.

„Ce băiat drăguţ! se gândi Bertha. Sunt sigură că are să-mi placă.”

Gerald începu să vorbească, de parcă ar fi cunoscut-o de când lumea şi Bertha fu izbită de contrastul dintre înfăţişarea lui nevinovată şi trecutul lui deocheat. Se uita prin cameră cu o dezinvoltură copilărească şi se trânti degajat într-un fotoliu confortabil.

— Hei, asta-i ceva nou, nu era aici când am fost ultima dată la mătuşa Polly, zise el arătând către un obiect de bronz, adus din Italia.

— Ai fost de multe ori pe aici?

— Destul de des. Veneam aici ori de câte ori îmi făceau zile fripte acasă. N-are rost să te iei la harţă

cu babacu', pentru că el are gologani. Este cât se poate de nedrept din partea unui tată să profite de situaţie, dar toţi fac la fel. Aşa că atunci când bătrânului îi sărea ţandăra îi spuneam: „N-am de gând să mă cert cu tine. Dacă nu te poţi purta eu mine ca un domn, am să dispar o săptămână". Şi veneam aici. Mătuşa Polly îmi dădea întotdeauna cinci lire şi-mi zicea: „Să nu-mi spui cum le cheltuieşti, pentru că n-am să fiu de acord, dar dac-ai să mai ai nevoie, vino şi spune-mi". E o femeie straşnică, ce zici?

— Îmi pare rău că nu-i acasă.

— Ba mie-mi pare bine, pentru că până se întoarce pot sta pe îndelete de vorbă cu dumneata. E prima dată că te văd, aşa că am o groază de lucruri să-ţi spun.

— Zău? întrebă Bertha râzând. Nu prea e ceva obişnuit la un tânăr.

Părea atât de absurd de tânăr, încât Bertha îl tratătă ca pe un şcolar; o amuza faptul că e atât de vorbăreţ. Ar fi vrut să-i povestească despre toate escapadele lui, dar se temea să-l întrebe.

— Eşti tare flămând? îi veni în minte că băieţii au întotdeauna poftă de mâncare. — N-ai vrea nişte ceai?

— Sunt mort de foame.

Îi turnă o ceaşcă, iar el, luându-şi ceaiul şi trei felii de pâine cu gem, se aşeză pe un scăunel la picioarele ei. Se simţea ca la el acasă.

— Nu le-ai văzut niciodată pe verişoarele mele Vaudrey, nu? întrebă el cu gura plină. Sunt nişte ţoape îmbrăcate ca nişte ţaţe şi mă calcă groaznic pe nervi. Am să le spun de dumneata şi au să crape de ciudă.

Bertha îşi arcui sprâncenele:

— Şi ai ceva împotriva ţaţelor?

— Mi-e pur şi simplu silă de ele. Nevasta ultimului meditator la care am stat era cea mai jalnică făptură din câte mi-a fost dat să văd. Aşa că

i-am scris maică-mi că mi-e tare teamă că morala mea este în primejdie.

— Şi te-a luat de acolo?

— Păi nu ştiu cum s-a întâmplat, dar printr-o ciudată coincidenţă bătrânul i-a scris chiar în ziua aia babacului că dacă nu vine să mă ia de acolo, îmi dă papucii. Aşa că mi-am înaintat demisia; i-am spus că trabucurile pe care le fumează sunt otrăvitoare şi am întins-o.

— Nu crezi c-ai face mai bine să şezi pe un scaun? zise Bertha. Trebuie să fie foarte incomod de stat pe taburetul ăla.

— O, nu, nu, deloc. După ce păşeşti pe covoare persane şi mănânci la masa din sufragerie, nu e nimic, mai simpatic decât un taburet. Scaunele mă fac să mă simt onorabil şi stupid.

Bertha se gândi că Gerald e un nume frumos.

— Şi cât stai la Londra?

— Ei, din păcate numai o lună. După aia trebuie să mă duc în Statele Unite să mă îmbogăţesc şi să mă îndrept.

— Sper că ai să reuşeşti.

— Ce anume? Ştii, nu le poţi face pe amândouă dintr-o dată. Întâi faci parale şi după aia, dacă mai ai timp, încerci să te îndrepţi. Dar orice s-ar întâmpla tot are să fie de o mie de ori mai bine decât să te treacă toate năduşelile stând mereu cu un pisălog de belfer. Dacă există pe lumea asta vreun om pe care să nu-l pot suferi, apoi ăla e profesorul care te pregăteşte pentru militărie.

— Văd că ai mare experienţă în privinţa asta.

— Tare mi-ar plăcea să nu-mi cunoşti trecutul. Îmi răpeşti plăcerea de a ţi-l dezvălui.

— Mă tem că nu ar avea un efect prea moral.

— Ba cum să nu. Ţi-ar arăta cum virtutea este călcată în picioare (ăsta sunt eu) şi cum viciul iese triumfător. N-am pic de baftă; oamenii parcă s-ar uni împotriva mea, ca să demonstreze că nu fac nimic bun. Sunt urmărit de ghinion. Întâi m-au dat afară de la colegiul Rugby. Ei, asta n-a fost din

vina mea. N-aveam nimic împotrivă să rămân acolo, şi să fiu al naibii dacă am fost mai rău decât ceilalţi. Babacu m-a luat la trei păzeşte vreo şase săptămâni şi mi-a spus că, după ce i-am scos peri albi producându-i atâtea supărări, vreau să-l bag şi în mormânt. Dar ştii, bătrânu' e groaznic de chel, aşa că până la urmă nu m-am putut împiedica să-l întreb ce peri albi i-am scos şi să adaug că nu prea pare a avea de gând să se îndrepte spre groapă. Aşa că după asta m-a trimis la un belfer care învârtea foiţele, ei bine şi ăla m-a stors la pocher şi de ultimul gologan pe care-l mai aveam şi pe urmă i-a scris babacului că sunt un derbedeu vicios care-i corupe familia.

— N-am putea vorbi despre altceva?

— Vai, dar trebuie să afli şi ce-a mai urmat. Am fost apoi trimis undeva unde absolut nimeni n-are habar de pocher şi mi-am închipuit că asta trebuie să fie vreo intervenţie binevoitoare a providenţei care vrea să mă ajute să-mi refac punga. Le-am spus că n-are rost să adune bogăţii pe lumea asta şi i-am curăţat de treizeci de lire în patru zile; atunci bătrânul ăla (…cum naiba-i zice, că nu mai ştiu, dar era popă) cică i-am transformat casa într-un tripou infernal şi că nu vrea să mă mai ţină aici măcar o zi. Aşa că m-am cărat de acolo şi am stat şase luni acasă. Asta m-a cocoşat de-a binelea, crede-mă.

Conversaţia fu întreruptă de sosirea domnişoarei Ley.

— După cum vezi, ne-am împrietenit, zise Bertha.

— Gerald se împrieteneşte întotdeauna cu toată lumea. E o persoană cât se poate de sociabilă. Ce mai faci, Lothario?

— Înfloresc, Belinda, răspunse el cuprinzând-o pe domnişoara Ley pe după gât, spre marea ei încântare, măcar că se prefăcu indignată.

— Eşti incorigibil, zise ea. Mă aşteptam să-ţi fi pus cenuşă-n cap, să te văd tăcut şi pocăit.

— Dragă mătuşă Polly, cere-mi orice, dar nu să mă căiesc şi să-mi ţin gura.

— După cum cred că ştii, mama ta m-a rugat să am grijă de tine.

— Ador să aibă lumea grijă de mine. Şi are să te ajute şi Bertha?

— M-am tot gândit, zise domnişoara Ley, şi am ajuns la concluzia că singurul mod de a te împiedica să mai faci pozne ar fi să te ţin aici să-ţi petreci serile cu mine. Aşa că du-te acasă să te schimbi. Ştiu că nimic nu-ţi face mai multă plăcere decât să-ţi schimbi toaleta.

Între timp Bertha observă cu uimire că Gerald o mănâncă din ochi. Era imposibil să nu-ţi dai seama de evidenta lui admiraţie.

„Băiatul trebuie să fie nebun”, se gândi ea, dar nu se putu împiedica să nu se simtă măgulită.

— Mi-a povestit tot felul de lucruri îngrozitoare, îi zise ea domnişoarei Ley după plecarea lui Gerald. Sper că nu-s adevărate.

— Ei, nu trebuie să crezi tot ce spune Gerald. Face întotdeauna din ţânţar armăsar şi-n afară de asta tuturor băieţilor le place să semene cu Byron; ele fapt asta nu le displace nici bărbaţilor – celor mai mulţi dintre ei, vreau să spun.

— Pare atât de tânăr, parcă nu-mi vine să cred că-i într-adevăr stricat.

— Crede-mă, draga mea, povestea cu servanta mamei sale e mai mult decât adevărată. Dovezile sunt cum nu se poate mai convingătoare. Ştiu c-ar trebui să fiu foarte supărată pe el, dar în ziua de azi toată lumea e atât de virtuoasă, încât o schimbare parcă te mai înviorează puţin. Şi pe urmă e încă atât de tânăr, se mai poate îndrepta. Englezii încep prin a galopa spre infern dar, pe măsură ce îmbătrânesc, aproape întotdeauna îşi schimbă caii şi pe urmă se îndreaptă în pas agale spre un trai onorabil, o nevastă şi şaptesprezece copii.

— Îmi place contrastul dintre ochii lui verzi şi părul negru.

— Trebuie să recunoaştem, draga mea, că e făcut să cucerească inimile femeilor. În ceea ce mă priveşte, nu încerc niciodată să-i rezist. Nu e niciodată atât de convingător ca atunci când îţi spune o minciună sfruntată.

Bertha se duse în camera ei, se uită în oglindă, iar după aceea se îmbrăcă pentru cină cu rochia care-i stătea cel mai bine.

— Sfinte Dumnezeule, îi zise domnişoara Ley, doar nu ţi-ai pus rochia asta pentru Gerald? Ai să-l scoţi din minţi pe băiat, căci se lasă tare uşor impresionat.

— E prima peste care am dat, răspunse cu nevinovăţie Bertha.

XXIX

Câteva zile mai târziu domnişoara Ley îi spuse Berthei:

— L-ai scos cu totul din minţi pe Gerald. Mi s-a confesat că după părerea lui eşti extraordinară.

— E un băiat foarte drăguţ, răspunse Bertha râzând.

Admiraţia neţărmurită a tânărului o făcu, fireşte, să-l placă şi mai mult; era amuzată când îi simţea ochii verzi pironiţi asupra ei. Cu acel al şaselea simţ pe care-l au femeile, îi intuia privirile chiar şi când era întoarsă cu spatele la el. O urmăreau, îi zăboveau pe păr şi pe mâinile ei frumoase; când purta o rochie decoltată îi ardeau gâtul şi pieptul; le simţea plimbându-se de-a lungul braţelor şi îmbrăţişând-o. Avea ochi zâmbitori, ochi care mângâiau, ochi ale căror adâncuri de smarald trădau un anume mister. Ori de câte ori o privea Gerald, Bertha avea grijă să se pună într-o lumină avantajoasă; când se uita la mâinile ei fireşte că nu şi le putea retrage, ca şi când i-ar fi fost ruşine de ele. Puţini sunt englezii care, atunci cinci privesc o femeie, îi mai văd şi altceva decât faţa, şi rareori le trece prin minte că mâinile ei au cele mai delicate contururi; că sunt pline de graţie şi de tandreţe, cu degete lungi şi unghii trandafirii; nu se uită niciodată la sutele şi miile de lucruri pe care le au de spus mâinile.

— Tu nu ştii că e foarte nepoliticos să te zgâieşti la cineva în felul ăsta? zise Bertha cu un zâmbet, întorcându-se deodată cu faţa.

— Te rog să mă ierţi, nu ştiam că te uiţi la mine.

— Nu mă uitam, dar cu toate astea, te-am văzut.

Bertha îi surâse cum nu se poate mai fermecător; lui Gerald i se aprinse în priviri o flacără. Era un băiat drăguţ dar nu era decât un copil.

O femeie măritată se simte întotdeauna încântată când cucereşte inima nestatornică a unui băiat; e o dovadă a farmecelor ei şi are pe deasupra şi avantajul de a fi cu totul neprimejdioasă. Îşi spune că pentru un tânăr nu există o instrucţie mai bună decât aceea de a se îndrăgosti de o femeie cu adevărat drăguţă, mult mai în vârstă decât el. Îl învaţă cum să se poarte şi-l ajută să nu intre în încurcături. Cât de des auzi vorbindu-se de tineri cu caş la gură care-şi distrug viaţa deoarece cad în ghearele vreunei aventuriere cu păr galben şi cu obrajii vopsiţi! Şi cum e destul de bătrână ca să-i poată fi chiar mamă, o femeie cu adevărat drăguţă se gândeşte că nu poate face niciun rău cochetând cu un biet băiat mai ales dacă asta pare să-i facă plăcere; aşa că-l ţine la cheremul ei şi-i ia ochii şi în general îl scoate din minţi, până când nestatornicia lui tinerească îi vine într-ajutor şi el sfârşeşte prin a se îndrăgosti la nebunie de o chelneriţă. Atunci, fireşte, femeia în vârstă îl consideră pe băiat un nemernic nerecunoscător şi un ticălos, regretă că s-a înşelat în privinţa caracterului său şi-i spune să nu îndrăznească să se mai apropie vreodată de ea.

Gerald avea darul fascinant de a stabili relaţii intime cu oamenii într-un timp foarte scurt şi o verişoară este o rubedenie foarte agreabilă (mai ales când e drăguţă), cu care te poţi înţelege de minune. Legătura nu este atât de apropiată încât să genereze neplăceri cronice, dar îndeajuns de apropiată ca să permită aluziile personale, care constituie cea mai amuzantă parte a unei conversaţii.

Nici nu trecuse o săptămână că Gerald îşi şi petrecea ziua întreagă cu Bertha şi ea ajunse să considere sezonul ca fiind mult mai distractiv

decât se aşteptase. Se gândi cu silă la ultimele ei două vizite la Londra; una dintre ele, luna ei de miere, iar cea de-a doua făcută eu ocazia primei despărţiri de soţ. Era ciudat că, privindu-le retrospectiv, amândouă păreau să fie la fel de jalnice. Aproape că nici nu se mai gândea la Edward şi se bucura ca un ocnaş ce scăpase din lanţuri. Singurul lucru care o necăjea era dorinţa lui Edward, pe care şi-o exprima adesea, de a o vedea. De ce oare n-o lăsa şi el în pace, aşa cum îl lăsa ea? O întreba mereu când are de gând să se întoarcă la Court Leys, iar ea trebuia să inventeze scuze ca să-l împiedice să vină la Londra. Simpla idee de a-l revedea îi făcea silă.

Dar când Gerald îşi făcea apariţia, îşi lăsa la o parte gândurile neplăcute. Nici nu e de mirare că Anglia e atât de dens populată, când stai să te gândeşti cât de multe locuri sunt oferite de generozitatea autorităţilor numai şi numai pentru a facilita flirturile. Ce loc poate fi măi încântător, pe o zi fierbinte, decât Muzeul Britanic, tăcut, răcoros şi spaţios, plin de statui inofensive, care nu pot vorbi şi care oferă subiect de conversaţie când simţi nevoia să întrerupi o pauză penibilă? Parcurile sunt şi ele foarte potrivite pentru cei a căror imaginaţie se îndreaptă către dragoste platonică. Hyde Park este decorul potrivit pentru o idilă în care Corydon poartă ghete de lac şi joben lucios, iar Phyllis o rochiţă fermecătoare. Pajiştile bine întreţinute, bazinele şi potecile îngrijite oferă un aer fals rustic, foarte amuzant pentru cei care nu doresc să ia lucrurile în serios. Aici, în dimineţile de vară, îşi petreceau mai tot timpul Gerald şi Bertha. Ei îi făcea plăcere să-l asculte pălăvrăgind şi să-i privească ochii verzi; era un băiat tare drăguţ şi părea să fie foarte ataşat de ea. Şi-n afară de asta n-avea să rămână la Londra mai mult de o lună, aşa că-şi putea îngădui să-l lase să se îndrăgostească puţin de ea.

— Îţi pare rău că ai să pleci atât de repede? întrebă ea.

— Voi fi nenorocit când va trebui să te părăsesc.

— E drăguţ din partea ta să spui aşa, răspunse ea zâmbind.

Reuşi până la urmă să-l facă să-i destăinuie ruşinoasa lui istorie. Bertha era stăpânită de curiozitatea de a afla amănunte, pe care i le smulse cu multă abilitate, făcându-l să-i mărturisească nelegiuirile ce le săvârşise, pentru a se putea preface supărată. Gândul că e un tânăr atât de depravat o făcea să fie străbătută de un fior, în parte de admiraţie, şi-l privea cu un fel de uimire amuzată. Era foarte deosebit de virtuosul Edward. În ochii lui frumoşi strălucea o candoare copilărească şi cu toate acestea şi gustase din licoarea multor emoţii. Bertha simţi o oarecare invidie pe sexul care dădea prilejul – şi pe îndrăzneala care dădea puterea – de a prinde viaţa în braţe şi de a-i stoarce tot ce are ea de oferit.

— Ar trebui să refuz să mai stau de vorbă cu tine, îi spuse ea. Ar trebui să-mi fie ruşine de tine.

— Dar nu-ţi este. Tocmai de aia eşti aşa de grozavă…

Cum putea fi oare mânioasă pe un băiat care o adora? O fi fost el tare stricat – şi de fapt şi era – dar imoralitatea lui o fascina. Era un bărbat care n-ar fi ezitat o clipă să se ducă şi în iad pentru o femeie şi Berthei îi plăcu complimentul ce i se aducea.

Într-o seară, cum domnişoara Ley cina în oraş, Gerald o pofti pe Bertha să ia masa cu el, apoi să meargă la operă. Ea îl refuză, gândindu-se la cât are să cheltuiască, dar Gerald insistă atât de mult, iar Bertha era şi ea atât de doritoare să meargă, încât până la urmă consimţi.

„Bietul băiat, nu mai e mult până când are să plece; poate c-ar fi bine să fiu drăguţă cu el.”

Gerald sosi bine dispus. Hainele de seară îi veneau foarte bine, dar părea şi mai tânăr decât

era.

— Pe cuvântul meu că mi-e teamă să ies cu tine, zise Bertha. Lumea are să creadă că eşti fiul meu.

— Vax! Se uită la rochia ei de seară.

Ca orice femeie frumoasă, Bertha avea grijă să se îmbrace cât mai bine.

— Phii, dar eşti fantastică!

— Dragă băiete, sunt destul de bătrână ca să-ţi fiu mamă.

Merseră cu trăsura la un restaurant pe care, ca un copil, Gerald îl alesese numai pentru că era considerat a fi cel mai scump din Londra. Pe Bertha o amuză forfota, strălucirea femeilor încărcate de diamante, lumina orbitoare a becurilor electrice, iar ochii ei se opriră, plini de apreciere, pe flăcăul chipeş din faţa ei. Nu-i putu înfrâna nesocotinţa cu care insista să comande cele mai scumpe mâncăruri şi când ajunseră la operă constată ca reţinuse o lojă.

— Vai, nefericitule, exclamă ea, îmi închipui că te-ai ruinat cu totul.

— Ei, doar am cinci sute de lire, replică el, râzând. Trebuie să paradesc o parte din ele.

— Dar de ce naiba ai luat o lojă?

— Mi-am adus aminte că alte locuri din teatru nu-ţi plac.

— Dar mi-ai promis că ai să cumperi bilele ieftine.

— Am vrut să fiu singur cu tine.

Era un linguşitor înnăscut, şi puţine femei puteau rezista privirilor ademenitoare din ochii lui şi zâmbetului său fermecător.

„Probabil că ţine foarte mult la mine”, se gândi Bertha în timp ce trăsura îi aducea acasă; îşi vârâse braţul pe sub al lui, pentru a-şi exprima mulţumirile şi aprecierea.

— E foarte drăguţ din partea ta că ai fost atât de bun cu mine. Am ştiut eu întotdeauna că eşti un băiat simpatic.

— Aş face şi mai multe pentru tine.

Ar fi dat şi ce-i mai rămăsese din cele cinci sute de lire pentru o sărutare. Bertha simţi asta şi-i făcu plăcere s-o ştie, dar nu-l încurajă în niciun fel; de data asta Gerald fu cuprins de sfială. Se despărţiră la uşa apartamentului ei, strângându-şi discret mâinile.

— A fost tare drăguţ din partea ta că ai venit. Părea că-i este nespus de recunoscător.

Acum o mustra conştiinţa că-l lăsase să cheltuiască atâţia bani; dar îl plăcea şi mai mult pentru asta. Uneori femeia preferă un mănunchi de buruieni ce costă o avere, decât un coşuleţ cu trandafiri care costă un şiling.

*

Luna pe care Gerald şi-o petrecea la Londra se apropia de sfârşit şi Bertha fu uimită când îşi dădu seama că se gândeşte întruna la el. Nu ştia că s-a ataşat atâta de băiat; nici nu-i trecuse prin minte că i-ar putea lipsi.

„Tare mi-ar plăcea să nu plece”, îşi spuse ea, apoi îşi zise repede: „Dar fireşte că e mai bine să plece.”

În clipa aceea îşi făcu apariţia băiatul.

— De azi într-o săptămână ai să fii pe ocean, Gerald, zise ea. Şi atunci are să-ţi pară rău de toate nelegiuirile.

— Nu, răspunse el, şezând în poziţia care-i plăcea cel mai mult, adică la picioarele Berthei.

— Nu… ce?

— N-are să-mi pară rău, replică el zâmbind, şi n-am să mai plec.

— Ce-vrei să zici?

— Mi-am schimbat planurile. Omul care mă aşteaptă spunea că pot începe la sfârşitul lunii ăsteia sau la sfârşitul lunii viitoare. Şi am să încep la sfârşitul celei viitoare.

— Dar de ce?

Era o întrebare stupidă, pentru că de fapt ştia.

— Până acum n-aveam de ce să rămân, acum am. Asta-i.

Bertha îşi ridică privirile spre el şi-i văzu ochii strălucitori, pironiţi stăruitor asupra ei. Îşi luă un aer grav.

— Te-ai supărat? întrebă el, schimbând tonul. Credeam că n-o să te deranjeze. Nu vreau să te părăsesc.

O privi cu toată seriozitatea şi ochii i se umplură de lacrimi. Bertha nu putu să nu fie înduioşată.

— Îmi pare bine dacă mai stai, dragul meu. Nici eu nu voiam să pleci atât de repede. Ne-am înţeles atât de bine…

Îşi trecu degetele prin părul lui cârlionţat şi peste urechi, dar Gerald tresări şi se înfioră.

— Să nu mai faci asta, zise el, dându-i mâna la o parte.

— De ce nu? exclamă ea râzând. Ţi-e frică de mine?

Şi-l mângâie din nou, trecându-şi mâna peste urechile lui.

— Vai, nu ştii cât rău îmi face asta.

Sări dintr-o dată în picioare şi, spre uimirea ei, Bertha îşi dădu seama că e palid şi că tremură.

— Am impresia că înnebunesc când mă atingi.

Deodată deveni conştientă de patima arzătoare care-i strălucea în priviri: dragostea îl făcea să tremure. Bertha scoase un strigăt şi o senzaţie ciudată îi strânse inima. Apoi, pe neaşteptate, băiatul căzu în genunchi în faţa ei şi apucându-i amândouă mâinile începu să i le sărute. Răsuflarea lui fierbinte o făcu şi pe Bertha să tremure, iar sărutările lui îi ardeau carnea. Îşi smulse mâinile dintr-ale lui.

— De când voiam să fac eu asta, murmură el.

Bertha era mult prea emoţionată ca să-i poată răspunde şi continuă să se uite la el.

— Eşti nebun, Gerald!

— Bertha!

Stăteau foarte aproape unul de celălalt. Se pregătea s-o îmbrăţişeze, şi pe Bertha o cuprinse o clipă dorinţa nebună de a-l lăsa să facă ce vrea, de a-l lăsa să-i sărute buzele, cum îi sărutase şi mâinile; voia să-i sărute gura şi părul cârlionţat şi obrazul catifelat ca de fată. Dar se stăpâni.

— Vai, dar e o nebunie! Nu fi prost, Gerald.

Gerald nu era în stare să vorbească şi o privea cu ochii lui verzi ce străluceau de dorinţă.

— Te iubesc, murmură el.

— Dragul meu băiat, vrei cumva să iau locul servitoarei voastre?

— Oh! gemu şi obrajii i se împurpurară.

— Îmi pare bine că mai rămâi. Ai să-l poţi întâlni pe Edward, care o să vină la Londra săptămâna viitoare. Nu l-ai cunoscut încă pe soţul meu, nu-i aşa?

Gerald îşi strâmbă buzele. Păru că face un efort să se liniştească. Apoi se trânti pe un scaun şi-şi îngropă obrajii în palme. Părea atât de mic, atât de tânăr… şi o iubea. O clipă Bertha se uită la el şi ochii i se umplură de lacrimi. Îi puse mâna pe umăr.

— Gerald! El nu ridică ochii. — Gerald, n-am vrut să te fac să suferi. Îmi pare rău pentru cele ce ţi-am spus.

Se aplecă şi-i luă mâinile de pe obraz.

— Eşti supărată pe mine? întrebă el, gata să izbucnească în lacrimi.

— Nu, îi răspunse ea cu glas mângâietor. Dar nu trebuie să te porţi ca un prost, scumpul meu! Ştii doar că aş putea să-ţi fiu mamă…

Nu prea părea consolat şi Bertha iarăşi simţi că se purtase îngrozitor. Îi luă faţa în mâini şi-l sărută pe buze. Şi ca şi cum ar fi fost un băieţel îi şterse cu sărutări lacrimile ce-i străluceau în ochi.

XXX

Bertha mai simţea încă pe mâini sărutările pătimaşe ale lui Gerald. Le simţea ca nişte puncte de foc. Iar pe buze îi mai stăruia încă atingerea gurii lui de copil. Ce fluid magic trecuse oare de la el spre ea, de simţea fericirea aceea neaşteptată? Era o adevărată încântare să ştie că Gerald o iubeşte. Îşi aduse aminte cum îi străluciseră ochii, cum îi răguşise vocea, aşa încât abia mai putuse rosti cuvintele; o, acestea erau semnele dragostei adevărate, ale dragostei atotputernice şi triumfătoare. Bertha îşi duse mâinile la inimă. Şi scoase un râs cristalin, de bucurie adevărată… căci era iubită. Sărutările primite îi mai furnicau încă în degetele pe care şi le privi cu mirare: i se păru chiar că observă urma unei arsuri. Îi era foarte recunoscătoare lui Gerald, ar fi vrut să-i ia capul în mâini şi să-i sărute părul şi ochii de băieţel şi buzele moi. Îşi spuse că are să fie ca o mamă pentru el.

A doua zi veni la ea aproape cu sfială, fiindu-i teamă să nu fie cumva supărată şi atitudinea lui timidă, atât de deosebită de îndrăzneala jovială pe care o vădea de obicei, o incintă. Se simţea foarte măgulită să ştie că Gerald este sclavul ei umil, să vadă cu câtă plăcere face tot ce-l roagă. Dar îi venea greu să creadă c-o iubeşte şi voia să se asigure că-i adevărat. Simţea un fior ciudat, când îl vedea pălind dacă-l ţinea de mână sau tremurând, dacă se rezema de braţul lui. Îi mângâie părul şi fu încântată observându-i suferinţa din ochi.

— Să nu mai faci asta, exclamă el. Te rog. Nu ştii cât de rău îmi face…

— Dar aproape că nici nu te-am atins, răspunse Bertha râzând.

Îi văzu mărgăritarele strălucitoare din ochi: erau lacrimi pătimaşe şi cu greu îşi putu reţine un strigăt de triumf. În sfârşit cineva o iubea cum dorise ea întotdeauna. Îşi savura puterea: iată că până la urmă găsise un bărbat care n-ar fi şovăit să-şi piardă şi sufletul de dragul ei. Era recunoscătoare. Dar inima i se oprea în piept când se gândea că era prea târziu, că nu mai avea niciun rost; Gerald era doar un adolescent, iar ea, femeie măritată, şi destul de matură.

Dar chiar şi aşa, de ce să-l oprească? Dacă era într-adevăr dragostea la care visa ea, nimic n-o putea destrăma. Şi ce rău era în ce făceau ei? Gerald nu-i spunea nicio vorbă pe care n-ar fi avut voie s-o asculte şi-n afară de asta el era cu mult mai tânăr ca ea; va pleca în mai puţin de o lună şi totul va lua sfârşit. De ce să nu se bucure oare de firimiturile modeste pe care zeii le lăsau să cadă de la ospăţul lor? Era atât de puţin, zău aşa! Prost mai e acela care nu se încălzeşte la soarele unei toamne târzii, numai pentru că, întocmai ca şi vântul de răsărit, prevesteşte sosirea iernii!

Petrecură toată ziua împreună, spre distracţia domnişoarei Ley, căreia nu-i fură, de astă dată, de prea mult folos, ochii ei ageri.

— Îţi rămân îndatorată, Bertha, că ai grijă de băiat. Mama lui trebuie să-ţi fie etern recunoscătoare că nu-l laşi să mai intre în vreo încurcătură.

— Am să fiu bucuroasă dac-am să reuşesc, zise Bertha. E un băiat tare simpatic şi ţin grozav la el. Mi-ar părea foarte rău să dea de bucluc. Sunt cam îngrijorată de ce i se va întâmpla, după ce va pleca…

— Să nu-ţi faci griji, draga mea, pentru că e absolut sigur că va da de belea; aşa-i stă lui în fire; dar tot în fire îi stă şi s-o scoată cumva la capăt. Le va jura dragoste eternă la o groază de demoazele,

şi pe urmă le va părăsi, cu inima uşoară, lăsându-le să verse lacrimi amare una la pieptul celeilalte. Aşa sunt făcuţi unii bărbaţi, să frângă inimile femeilor.

— Cred că e doar puţin cam nebunatic, dar n-are intenţii rele.

— Oamenii de felul lui n-au niciodată asemenea intenţii, tocmai de aceea le sunt atât de fatale păcatele.

— Şi e atât de afectuos!

— Dragă Bertha, ai să mă faci să cred că eşti îndrăgostită de el.

— Dar sunt, replică Bertha, sunt tare îndrăgostită.

Adevărul gol-goluţ este de cele mai multe ori calea cea mai sigură de a păcăli oamenii; mai ales când îl spui fără să-ţi dai seama. Femeile de cincizeci de ani, au obiceiul agasant de a considera contemporane toate persoanele de acelaşi sex, trecute de douăzeci şi cinci de ani şi domnişoara Ley nici nu se gândea că Bertha l-ar putea considera pe Gerald altfel decât un copil.

Pe Edward nu-l mai putea ţine la ţară. Bertha era uimită că el doreşte s-o vadă şi puţin cam enervată pentru că în momentul acela, mai mult ca oricând, prezenţa lui ar fi fost cam supărătoare. Nu dorea să-i fie tulburat visul; căci ştia că nu-i decât un vis: o zi fericită de primăvară în lunga iarnă a vieţii.

Acum se uita la Gerald cu inima grea şi nu mai putea îndura să se gândească la viitor. Cât de goală îi va fi existenţa fără zâmbetul lui vesel şi mai ales fără flacăra pasiunii lui! Iubirea lui pentru ea era minunată, o învăluia ca un foc şi o înălţa, aşa încât avea impresia că merge plutind. Dar lucrurile se întâmplă întotdeauna prea târziu sau numai pe jumătate. De ce-şi risipise dragostea şi şi-o aruncase în vânt, pentru ca acum, când un tânăr frumos îi oferea inima lui feciorelnică, să nu-i poată da nimic în schimb?

Era cam neliniştită la gândul întâlnirii dintre el şi Edward; se întreba ce părere o să-şi facă unul despre celălalt şi-l urmărea atentă pe Gerald. Edward intră ca un vânt aspru, de o vigoare zgomotoasă, voios, solid şi cam chel. Domnişoara Ley tremura de teamă ca nu cumva să-i spargă vreunul dintre porţelanuri, în timp ce se tot învârtea prin odaie. O sărută pe un obraz, iar pe Bertha o sărută pe celălalt.

— Şi ce mai faceţi voi? A, ăsta-i tânărul meu verişor? Bună! Încântat de cunoştinţă.

Strânse tare mâna lui Gerald, uitându-se de sus la el şi zâmbindu-i binevoitor; apoi se aşeză pe un scaun care, mult prea mic pentru el, scârţâi. Şi mârâi sub greutatea lui. Puţine sunt senzaţiile care s-o amuze mai mult pe o femeie decât cea pe care o încearcă atunci când îşi dă seama că bărbatul pe care l-a adorat odată îi este atât de puţin necesar; dar, pe de altă parte, asta face extrem de dificilă conversaţia.

Curând domnişoara Ley îl luă pe Gerald cu ea, gândindu-se că soţul şi soţia trebuie să aibă parte de momentele de singurătate la care i-a osândit implacabil căsătoria. Bertha se gândise cu multă neplăcere la această grea încercare, de care nu putea scăpa. N-avea ce să-i spună lui Edward şi-i era tare teamă ca nu cumva s-o facă pe sentimentalul.

— Unde locuieşti? îl întrebă ea.

— Am tras ca de obicei la *„Inn's of Court”*.

— M-am gândit că ţi-ar plăcea să mergi la teatru deseară, aşa că am făcut rost de o lojă, ca să vină şi mătuşa Polly cu Gerald.

— Sunt gata să fac tot ce vrei.

— Ai fost întotdeauna bărbatul cel mai potolit, zise Bertha surâzând blajin.

— Şi cu toate astea nu pari să te omori după tovărăşia mea.

Bertha ridică repede ochii spre el.

— Ce te face să crezi una ca asta?

— Păi, după cum văd, îţi trebuie cam mult să te hotărăşti să te întorci la Court Leys, replică Edward râzând.

Bertha încercă un sentiment de uşurare, căci era evident că nu ia lucrurile în serios. N-avea curajul să-i spună că are de gând să nu se mai întoarcă niciodată; i-ar fi venit greu să suporte explicaţiile nesfârşite, uimirea lui Edward, imposibilitatea de a-l face să înţeleagă.

— Şi când ai să te întorci? Toată lumea îţi duce dorul.

— Zău? zise ea. Nu prea ştiu. Am să văd eu după ce trece sezonul.

— Cum? Ai de gând să mai lipseşti alte câteva luni?

— Am impresia că Blackstable nu-mi prieşte. Întotdeauna mă simt prost când sunt acolo.

— Fleacuri. Aerul de acolo-i minunat. Cel mai bun din toată Anglia. Mortalitatea este practic nulă.

— Spune-mi, Edward, crezi că am fost fericiţi împreună?

Îl privi nerăbdătoare, să vadă cum are să primească observaţia ei făcută în treacăt: dar el nu fu decât puţin mirat.

— Fericiţi? Sigur, cum să nu. Fireşte că ne-am mai dondănit şi noi din când în când. Ca toată lumea. Dar asta mai ales la început; drumul a fost puţin cam bolovănos dar încolo… Nu, n-am de ce să mă plâng.

— Asta, bineînţeles, e lucrul principal, zise Bertha.

— Dar acum pari sănătoasă tun, nu văd de ce nu te-ai întoarce.

— Ei, o să vedem noi. Mai avem destul timp să vorbim despre asta.

Îi era teamă ca nu cumva să rostească vorbele ce-i stăteau pe limbă; era mai uşor să i le spună într-o scrisoare.

— Mi-ar plăcea să-mi dai o dată fixă, ca să pot face pregătirile necesare şi să le spun şi eu oamenilor.

— Depinde de mătuşa Polly; nu-ţi pot de o dată certă. Am să-ţi scriu eu.

Tăcură o clipă, apoi Bertha avu o idee.

— Ce-ai zice să ne ducem să vizităm Muzeul de Istorie Naturală? Îţi aminteşti, am fost acolo în luna noastră de miere.

— Ţie ţi-ar plăcea să mergi? întrebă Edward.

— Sunt sigură că are să te amuze, replică ea.

A doua zi, în timp ce Bertha era plecată după cumpărături cu soţul ei, Gerald şi domnişoara Ley rămaseră singuri.

— Eşti foarte nefericit fără Bertha? întrebă ea.

— Groaznic!

— E o mare nepoliteţe faţă de mine, băiete.

— Regret, dar nu pot fi niciodată politicos cu mai mult de o persoană deodată: şi mi-am consumat toate bunele maniere cu domnul Craddock.

— Îmi pare bine că-l placi, răspunse domnişoara Ley zâmbind.

— Dar nu-mi place!

— E un bărbat foarte vrednic.

— Dacă eu n-aş fi văzut-o pe Bertha de şase luni n-aş fi dus-o numaidecât să se uite la gângănii.

— Poate că a fost propunerea Berthei.

— Cred că domnul Craddock trebuie să-i pară îngrozitor de plictisitor, dacă preferă gândacii negri şi cangurii împăiaţi!

— N-ar trebui să tragi concluzii atât de pripite, dragul meu.

— Crezi că ea ţine la el?

— Ce întrebare, dragă Gerald! Oare nu este de datoria ei să-l iubească, să-l cinstească şi să i se supună?

— Dacă eu aş fi femeie n-aş putea cinsti niciodată un bărbat chel.

— Părul i s-a cam rărit, dar este înzestrat cu un puternic simţ al datoriei.

— Musteşte din el ori de câte ori se încălzeşte, ca şi cleiul de copac.

— E consilier municipal, ţine discursuri despre pavilionul britanic şi este un bărbat virtuos.

— Ştiu asta. Duhneşte de la o poştă a cele zece porunci; răsar peste tot din el, ca migdalele dintr-o budincă cu rom.

— Dragul meu Gerald, Edward este un bărbat model. Este imaginea tipică a englezului, aşa cum înfloreşte el la ţară, drept şi cinstit, sănătos, dogmatic, moral şi cam prostuţ. Îl preţuiesc enorm şi s-ar cuveni să-mi placă de el mult mai mult decât de tine, care eşti o puşlama fără pereche.

— Mă întreb de ce nu-ţi place.

— Pentru că sunt o bătrână păcătoasă, şi am învăţat, dintr-o îndelungată experienţă, că în general oamenii îşi ascund viciile, dar insistă să-ţi scoată ochii cu virtuţile. Şi dacă se întâmplă cumva ca tu să n-ai aşa ceva ieşi cam prost din această confruntare.

— Vezi, de asta eşti tu atât de reconfortantă, mătuşă Polly, pentru că nu faci caz de bunătatea ta. Eşti milostenia întruchipată.

— Dragul meu Gerald, zise domnişoara Ley înălţându-şi arătătorul a dojană, femeile sunt, prin însăşi natura lor, ţâfnoase şi intolerante; când ai să dai de una care e îngăduitoare asta înseamnă că ea însăşi are mare nevoie de caritate.

Domnişoara Ley era bucuroasă că Edward nu poate rămâne mai mult de două zile, căci îi era întotdeauna teamă să nu-l uluiască într-un fel sau altul. Nimic nu e mai plictisitor decât să stai de vorbă cu persoane ce-ţi socotesc cele mai inofensive observaţii drept paradoxuri senzaţionale, iar Edward mai avea şi pasiunea argumentaţiei, adică exact ceea ce înlocuieşte conversaţia la cel ce nu ştie să vorbească. Persoanele care nu ştiu să discute sunt întotdeauna

mândre de dialectica lor, ţin să-ţi denatureze cele mai clare afirmaţii şi când nu faci altceva decât să constaţi că vremea e frumoasă, ei insistă să te convingă prin argumente că n-ai dreptate. După părerea domnişoarei Ley, nu merită să stai de vorbă cu nicio femeie mai tânără de patruzeci de ani, iar cu un bărbat numai dacă e un ascultător atent. În prezenţa bărbatului ei, Bertha încercase o stingherealã bizară. Trebuia să se stăpânească într-o asemenea măsură, încât îi venea greu să stea de vorbă cu el şi era nevoită să-şi frământe creierii pentru a găsi subiecte de conversaţie. Aşa că se întoarse cu inima uşoară de la gara Victoria, după ce-şi luase rămas bun de la el; când ajunse acasă se înfioră de plăcere auzindu-l pe Gerald care alergă s-o întâmpine cu ochi strălucitori.

— Vai, ce bine-mi pare. N-am prea avut ocazia să-ţi vorbesc în ultimele două zile.

— Avem întreaga după-amiază la dispoziţie.

— Să mergem să ţie plimbăm, vrei?

Bertha consimţi şi o porniră ca doi colegi de şcoală hoinărind pe malul apei prin soare şi căldură: malurile Tamisei, prin cartierul Chelsea au o înfăţişare cochetă, o atmosferă frivolă foarte plăcută după ce te saturi de aerul cuminte, aşezat, al celorlalte părţi din Londrei. În ciuda faptului că sunt noi, taluzurile Tamisei îţi aduc aminte de vremurile când uriaşul oraş nu era decât un sat mare, cu case răzleţe, când lectica era unicul mijloc de locomoţie şi când doamnele purtau văluri şi crinoline, când era la modă epigrama, dar nu şi ţinuta aristocratică.

Deodată, în timp ce priveau valurile scânteietoare, un vaporaş de agrement ce tocmai se apropia de debarcaderul lângă care se aflau, îi dădu Berthei o idee.

— Ţi-ar plăcea să mă duci până la Greenwich? întrebă ea. Mătuşa Polly ia masa în oraş; putem mânca la „Ship” şi pe urmă ne întoarcem cu trenul.

— Are să fie straşnic, zău aşa!

O zbughiră în josul pasarelei şi luară bilete. Vaporul porni şi Bertha se lăsă pe un scaun, cleabia răsuflând. Îşi dădea seama că e puţin nesocotită, dar era mulţumită de ea şi amuzată de nemărginitei încântare a lui Gerald.

— Mă simt ca şi cum am fugi împreună, zise ea râzând. Sunt convinsă că mătuşa Polly are să fie scandalizată.

Vaporaşul se oprea din când în când să ia noi pasageri. Ajunseră la cheiul cam şubred de la Millbank, şi apoi la poalele turnurilor bisericii St. John, la cele opt clădiri roşii ale spitalului St. Thomas şi la Parlament. Trecură de podul Westminster şi de noul şi masivul local al Scotland Yardului, trecură de hotelurile, blocurile şi edificiile publice care străjuiesc cheiul Albert, apoi de parcul Temple; dincolo de aceste clădiri grandioase, pe partea comitatului Surrey, se înşirau magaziile murdare şi fabricile din Lambeth. Când ajunseră la podul Londrei, Bertha privi cu o curiozitate fără precedent decorul divers; stătea la provă, cu Gerald alături, fără să vorbească; erau fericiţi să fie aproape unul de altul. Circulaţia deveni mai intensă şi vaporaşul mai aglomerat, cu meseriaşi, funcţionari, fete gălăgioase, care mergeau spre est, la Rotherhithe sau Deptford. Mari nave comerciale aşteptau pe mal sau alunecau încet în josul fluviului pe sub podul Turnului, iar aici apele largi erau înţesate de tot felul de ambarcaţiuni, de şlepuri leneşe, dar la fel de pitoreşti, cu pânzele lor roşii, ca şi vasele pescăreşti din Veneţia, de mici remorchere ce suflau şi pufăiau, de cargoboturi ce străbăteau oceanele şi de mari transatlantice. Pe măsură ce vaporaşul înainta, prin faţa ochilor li se perindau fel de fel de imagini: grupuri de băieţi goi, bălăcindu-se în noroiul Tamisei sau aruncându-se în apă de pe puntea vreunul şlep de cărbuni, ancorat.

Apoi fură învăluiţi într-o altă atmosferă. Antrepozitele cenuşii care străjuiau râul şi fabricile îţi vorbeau despre comerţul unei naţiuni puternice şi spiritul lui Charles Dickens dădea un farmec proaspăt scenelor pe lângă care treceau. Cum puteau fi oare prozaice când fuseseră zugrăvite de marele scriitor? Un necunoscut binevoitor dădea câte un nume diverselor privelişti.

— Priviţi, acolo sunt vechile scări Wapping.

Vorbele lui o înfiorară pe Bertha ca o poezie.

Trecură pe lângă nenumărate cheiuri şi docuri, pe lângă docul Londrei, pe lângă cheiul lui John Cooper şi cel al lui William Gibbs (cine-or fi John Cooper şi William Gibbs?) pe lângă bazinul Limehouse şi pe lângă docul West India. Apoi, odată cu o cotitură mare pe care o făcea râul, intrară în Limehouse Reach şi curând le apărură în faţa ochilor contururile nobile ale Spitalului şi nemuritorului monument al lui Inigo Jones; în cele din urmă acostară la debarcaderul de la Greenwich.

XXXI

Un timp stătură pe o terasă lângă una dintre aripile spitalului. Chiar sub ei se scălda o ceată de băieţi însufleţiţi şi zgomotoşi. Se fugăreau şi se cufundau unul pe altul în apă, alergând încoace şi încolo, ţipând şi bălăcindu-se în noroi, o imagine izbutită a tinereţii în mişcare.

Tamisa se întindea dinaintea lor în toată lărgimea. Soarele se juca pe vălurelele galbene, aşa încât străluceau ca aurul. Un remorcher trecu duruind pe lângă ei, trăgând după el un şir lung de şlepuri, iar un vas mare comercial, cu destinaţia Indiilor de Est, alunecă fără zgomot. În după-amiaza aceea târzie, întregul decor dobândi un aer străvechi de lărgime şi tihnă. Şuvoiul majestuos îţi ducea cu el gândurile, aşa că spectatorul îl urmărea în minte şi cobora odată cu el, pe măsură ce se lăţea şi se aglomera cu tot felul de nave; şi deodată un miros de apă de mare îţi umplea nările şi fluviul majestuos se vărsa în mare; vasele o porneau spre est, şi spre vest, şi spre sud, ducând mărfurile până în cele mai îndepărtate colţuri ale lumii, până în ţările însorite din sud, cu palmieri şi popoare cu pielea întunecată, purtând numele şi avuţiile Angliei, Tamisa devenea o emblemă a forţei unui imperiu puternic şi cei ce o contemplau se simţeau puternici prin puterea lui şi mândri de numele lor şi de gloria deplină a rasei din care făceau parte.

Dar Gerald privea cu ochi trişti.

— Foarte curând or să mă ia de lângă tine, Bertha.

— Dar gândeşte-te la libertatea de care ai să te bucuri, gândeşte-te la întinderile nemărginite.

Uneori, în Anglia, te simţi sufocat de lipsa de spaţiu, abia de mai poţi respira.

— Dar mă gândesc că am să te părăsesc.

Bertha îi puse mângâietor mâna pe braţ, apoi, pentru ca să-l scoată din tristeţea lui, propuse să se plimbe puţin primprejur.

Greenwich este pe jumătate Londra, pe jumătate un oraş provincial şi această neaşteptată îmbinare îi dă un farmec specific. Dacă cheiurile şi docurile Londrei încă mai păstrează în ele spiritul lui Charles Dickens, aici imaginaţia îţi zboară numaidecât spre căpitanul Marryat. Poveştile acelea despre o viaţă mai liberă şi despre brizele mării revin pe străzile cenuşii, care mai sunt încă populate de personajele vii din *Birtul Jack.* În parc, alături de muncitorii ce dorm în iarbă, de lucrătorii de la docurile din apropiere şi de băieţii care joacă un crichet rudimentar, poţi întâlni figuri fantastice de bătrâni care ar fi încântat pana grotescă a romancierului marinar.

Bertha şi Edward şezură sub copacii din parc, privind oamenii, până ce se întunecă; apoi se întoarseră înapoi până la „Ship", să ia masa. Le făcu o imensă plăcere să se aşeze în bătrâna cafenea şi să fie serviţi de un chelner negru care, foarte caraghios, le vorbi la superlativ despre toate mâncărurile.

— Astă-seară n-o să facem economie, exclamă Bertha. Simt că sunt cu totul necugetată. Dar parcă nu mai are niciun haz dacă începi să socoteşti cât are să coste.

— Hai să fim odată nebuni şi să nu ne gândim la ziua de mâine.

Aşa că băură şampanie, ceea ce pentru femei şi pentru băieţi reprezintă culmea luxului şi a dezmăţului. Curând ochii verzi ai lui Gerald străluciră şi mai luminos, iar Bertha roşi din pricina privirilor lui arzătoare.

— N-am să uit niciodată ziua de astăzi, Bertha, zise Gerald. Cât am să trăiesc am să mă gândesc la

ea cu părere de rău.

— Hai, nu te mai gândi că totul trebuie să se termine pentru că altfel ne întristăm amândoi.

— Eşti cea mai frumoasă femeie pe care am văzut-o vreodată.

Bertha râse, arătându-şi dinţii perfecţi şi se bucură că era şi ea conştientă că arată într-adevăr foarte bine.

— Vino înapoi pe terasă ca să fumezi. O să admirăm apusul soarelui.

Şezură acolo singuri, în timp ce soarele începea să asfinţească. Spre vest, norii grei erau de un roşu bogat şi viu, iar cărămizile şi mortarul de dincolo de râu se profilau ca nişte mase negre ca cerneala. Era un asfinţit ce se potrivea ciudat de bine cu acel decor, combinând culori îndrăzneţe cu forţa râului. Undele întunecate dansau ca nişte flăcări mici de foc.

Bertha şi Gerald stăteau tăcuţi, foarte fericiţi, dar cu inimile roase de regret că bucuria lor nu va mai vedea ziua de mâine.

Se lăsă noaptea şi stelele răsăriră una câte una. Fluviul curgea liniştit, paşnic şi luminile oraşelor de pe malurile lui scânteiau în jurul lor. Nu vorbeau, dar Bertha ştia că băiatul se gândeşte la ea şi ar fi vrut să-l audă spunându-i-o.

— La ce te gândeşti, Gerald?

— La ce alta m-aş putea gândi decât la tine şi la faptul că trebuie să te părăsesc?

Bertha nu putu să nu se bucure auzindu-i cuvintele: era o desfătare să te simţi iubită cu adevărat şi ea ştia că dragostea lui e sinceră. Îi întoarse pe jumătate faţa pentru ca el să-i poată vedea ochii negri, mai negri decât noaptea.

— Tare-aş vrea să nu mă fi făcut de râs mai zilele trecute, şopti el. Îmi dau seama că m-am purtat îngrozitor; m-ai făcut să-mi fie ruşine de mine.

— Vai. Gerald, sper că nu te mai gândeşti la cele întâmplate. N-am vrut să te jignesc. De atunci

regret mereu ce ţi-am spus.

— Ce n-aş da să mă iubeşti! O, Bertha, lasă-mă să vorbesc. Ţin dragostea închisă în mine de atâta vreme şi nu mai pot. Nu vreau să plec fără să-ţi spun.

— Nu, dragă Gerald, nu, zise Bertha şi vocea aproape că i se tăie. N-are niciun rost şi amândoi o să fim groaznic de nefericiţi. Dragul meu, tu nu ştii cu câţi ani sunt mai bătrână decât tine. Chiar dacă n-aş fi măritată, şi tot ar fi imposibil să ne iubim.

— Dar te iubesc din toată inima. Mi-ar plăcea să-ţi pot spune ce simt.

Îi apucă mâinile şi i le strânse într-ale lui; Bertha nu făcu niciun efort să-i reziste.

— Nu mă iubeşti deloc? întrebă el.

Bertha nu răspunse şi el se apropie şi mai mult să i se uite în ochi. Apoi, dându-i drumul la mâini, o cuprinse în braţe şi o strânse la piept.

— Bertha, Bertha!

O sărută cu patimă.

— Bertha, spune-mi că mă iubeşti. Aş fi atât de fericit dacă mi-ai spune-o…

— Scumpul meu, şopti ea.

Luându-i capul în palme îl sărută. Dar sărutarea pe care o primise îi încinsese sângele şi acum nu se mai putu opri să nu facă ceea ce-o îndemna inima. Îi sărută buzele, ochii şi părul buclat. Şi totuşi, se smulse de lângă el şi sări în picioare.

— Vai, ce fără minte suntem! Să mergem la gară, Gerald, se face târziu…

— Bertha, te rog, nu pleca încă, o imploră el.

— Trebuie. Nu îndrăznesc, să mai stau.

El încercă s-o ia din nou în braţe, rugând-o din suflet să mai rămână.

— Te rog, Gerald, te rog nu mai insista, zise ea. Mă faci să mă simt tare nefericită. Nu-ţi dai seama că n-are niciun rost? La ce bun să ne iubim? Tu pleci peste o săptămână şi n-o să ne mai vedem niciodată. Şi chiar dacă ai rămâne eu sunt măritată şi am douăzeci şi şase de ani, iar tu n-ai decât

nouăsprezece. Iubitule, o să reuşim doar să ne facem de râs.

— Dar nu pot pleca. Ce-mi pasă dacă eşti mai în vârstă decât mine? Şi ce importanţă are că eşti măritată? Nu ţii la bărbatul tău şi lui nu-i pasă de tine nici cât negru sub unghie.

— De unde ştii?

— Dar ce, n-am văzut? Mă durea inima pentru tine.

— Băiatul meu drag! murmură Bertha, aproape plângând. Am fost îngrozitor de nefericită. E adevărat că Edward nu m-a iubit niciodată şi nu s-a purtat prea bine cu mine. Nici nu pot înţelege cum am ţinut vreodată la el.

— Îmi pare bine.

— N-am să-mi mai îngădui niciodată să mă îndrăgostesc. Am suferit prea mult. Mă mir cum de nu m-am omorât.

— Dar eu te iubesc din tot sufletul. Nu-ţi dai seama că te iubesc? Ce simt acum nu se poate compara cu ce-a fost; e ceva cu totul nou şi deosebit. Bertha, nu pot trăi fără tine. Lasă-mă să rămân, te rog.

— Dar nu se poate! Hai să mergem, dragul meu, am stat prea mult aici.

— Mai sărută-mă o dată.

Jumătate zâmbind, jumătate plângând, Bertha îşi petrecu braţul în jurul gâtului lui şi-i sărută buzele catifelate de copil.

— Eşti bună cu mine, murmură el.

Apoi tăcuţi merseră pe jos până la gară; şi până la urmă ajunseră în Chelsea. Când sosiră la uşa apartamentului, Bertha îi întinse mână şi Gerald o privi cu o tristeţe sfâşietoare; apoi abia îi atinse degetele şi se îndepărtă.

Dar odată rămasă singură în odaia ei, Bertha se trânti pe pat şi izbucni în lacrimi. Pentru că acum ştia că-l iubeşte. Sărutările lui Gerald îi mai ardeau încă buzele, şi atingerea mâinilor lui îi mai înfiora braţele. Îşi dădu deodată seama că încercase

zadarnic să-şi fure singură căciula; sentimentul ce-i strângea inima ca o menghină nu era prietenie şi nici afecţiune, ci dragoste: era o dragoste lacomă şi pătimaşă.

O clipă se simţi foarte fericită, dar îşi aduse repede aminte că e măritată, că e mai în vârstă decât el: unui băiat de nouăsprezece ani, o femeie de douăzeci şi şase trebuie să i se pară între două vârste. Puse mâna pe o oglinjoară şi se privi, se duse cu ea la lumină ca să-şi poată cerceta mai bine faţa. Şi-o privi îndelung, încercând să descopere riduri pe obraji şi la ochi, semnele tinereţii ce-şi ia zborul.

— E absurd, îşi zise, mă fac cu totul de râs.

Gerald era nestatornic, peste o săptămână se va îndrăgosti de vreo fată pe care o va întâlni pe vapor. Şi ce conta asta? În momentul acela o iubea din toată inima şi din tot sufletul; tremura de dorinţă când îl atingea şi suferea din pricina patimii ce-o simţea, se făcea alb ca varul din cauza ei. Privirile lacome de dragoste din ochii lui erau pentru ea dovezi de netăgăduit. Ah, asta era iubirea pe care şi-o dorise întotdeauna, iubirea care ucide şi iubirea ce naşte iubire. Se ridică în picioare, îşi întinse triumfătoare braţele şi-n odaia goală, buzele ei rostiră cuvintele:

— Vino, dragul meu, vino, căci te iubesc.

Dar dimineaţa aduse cu ea o insuportabilă tristeţe. Bertha îşi dădu seama de zădărnicia dragostei ei. Era sortită pieirii datorită căsătoriei ei, plecării lui; deosebirea de vârstă dintre ei o făcea să pară absurdă. Dar Bertha nu-şi putu alina durerea ce-o simţea, nu putu să nu verse lacrimi amare.

Gerald sosi cam pe la prânz şi o găsi singură. Se apropie cu oarecare sfială.

— Ai plâns, Bertha.

— Am fost foarte nefericită, zise ea. Te rog, Gerald, să uiţi nebunia de aseară. Nu-mi spune lucruri care să nu-mi fie îngăduit să le ascult.

— Nu pot să nu te iubesc.

— Dar nu-ţi dai seama că-i nebunie curată?

— Nu pot pleca de lângă tine, Bertha. Dă-mi voie să rămân.

— Dar nu se poate, trebuie să pleci, acum mai mult ca oricând.

Fură întrerupţi de sosirea domnişoarei Ley. Începu să vorbească, dar spre surprinderea ei nici Bertha şi nici Gerald nu se dovediră prea vorbăreţi.

— Dar ce-aţi păţit amândoi? întrebă ea. Sunteţi neobişnuit de atenţi la ce vă spun.

— Sunt obosită, zise Bertha, şi mă doare capul.

Domnişoara Ley se uită cu mai multă atenţie la Bertha şi avu impresia că a plâns; cât despre Gerald părea şi el foarte nefericit. Sigur că… dar deodată îşi dădu seama de întregul adevăr şi abia îşi putu ascunde uimirea.

„Doamne, Dumnezeule! se gândi ea. Trebuie să fi fost oarbă, zău aşa. Noroc că pleacă peste o săptămână!”

Domnişoara Ley îşi aduse aminte de zeci de amănunte cărora nu le dăduse importanţă. Era uluită.

„Zău dacă te poţi încumeta să laşi cinci minute o femeie de şaptezeci de ani cu un băiat de paisprezece fără să se întâmple vreo boroboaţă”, se gândi ea.

Berthei şi lui Gerald li se păru că săptămâna se scurge ca o zi. Nu avură nicio clipă prilejul să fie singuri, pentru că domnişoara Ley, pretextând că îi dă importanţă nepotului ei, aranja tot felul de mici petreceri, ca să fie mereu toţi trei împreună.

— Trebuie să te răsfăţăm puţin înainte de-a pleca şi dacă asta o să te strice, ai să-ţi revii tu când are să te legene vaporul.

Bertha suferea cumplit. Ştia că dragostea ei e fără ieşire, dar mai ştia că nu şi-o poate stăpâni. Se strădui, prin argumente, să se smulgă din ghearele patimii nebune; dar fără niciun folos. Nu şi-l putea scoate pe Gerald din cap şi-l iubea din adâncul

sufletului ei. Se simţi ispitită să-l roage să rămână. Dacă n-ar fi plecat din Anglia, ar fi putut să-şi dea amândoi frâu liber iubirii lor pătimaşe lăsând-o să se epuizeze şi să se stingă de la sine. Dar nu îndrăznea să i-o ceară. Iar suferinţa lui era mai mult decât putea ea îndura; i se uita în ochi şi i se părea că vede în ei o durere ce-i rupe inima. Gândul că o iubeşte şi că ea trebuie să-l facă neîncetat să sufere o chinuia cumplit. Pe urmă, o ispită şi mai îngrozitoare puse stăpânire pe ea. Există o singură cale prin care o femeie poate să lege pentru totdeauna un bărbat de ea, o singură legătură ce nu poate fi desfăcută. Ţipa însăşi carnea de pe ea şi o prindea ameţeala la gândul că i-ar putea oferi lui Gerald darul de nepreţuit al trupului ei. După aceea putea să plece, dar între ei s-ar fi stabilit o legătură de nedesfăcut; n-aveau decât să fie despărţiţi de mii de mile, legătura rămânea. Trupul Berthei ardea de dorinţă, chemându-l pe al lui şi dorinţa era irezistibilă. Cum altfel i-ar putea oare dovedi dragostea ei minunată? Cum altfel i-ar putea arăta neţărmurita ei recunoştinţă? Ispita era foarte puternică şi o încerca neîncetat, iar ea era atât de slabă… O asalta cu toată forţa imaginaţiei sale febrile. Mereu o alunga mânioasă; o ura din toată inima, dar nu-şi putea înăbuşi înfricoşătoarea speranţă că nu va putea să se împotrivească tentaţiei.

XXXII

Nu mai rămăsese decât o zi până la plecarea lui Gerald. Bertha şi domnişoara Ley fuseseră de mult invitate undeva, aşa încât trebuiră să-şi ia rămas bun încă de după-masă, căci Gerald urma să părăsească Londra la şapte dimineaţa.

— Îmi pare teribil de rău că nu ne putem petrece împreună seara, ultima în care mai eşti în oraş, zise domnişoara Ley. Dar familia Trevor-Jones n-are să ne-o ierte niciodată dac-o să lipsim de la petrecerea lor.

— Vina a fost a mea. Trebuia să aflu mai din vreme când pleacă vaporul.

— Vai, bietul de tine, şi ce-ai să faci tu în seara asta?

— Am să fac o ultimă petrecere nelegiuită.

— Tare mă tem că-ţi pare foarte bine că scapi şi tu o seară de dădăceala noastră.

Nu peste multă vreme, uitându-se la ceas, domnişoara Ley îi atrase atenţia Berthei că e timpul să se îmbrace. Gerald se sculă şi sărutând-o pe domnişoara Ley îi mulţumi pentru tot ce făcuse pentru el.

— Dragă băiete, te rog nu fii prea siropos. Doar nu pleci pentru totdeauna. Sunt sigură că ai să intri şi pe acolo în vreo încurcătură şi ai să te întorci repede. Cei din familia Ley revin întotdeauna.

Apoi Gerald se întoarse spre Bertha şi-i întinse mâna.

— Ai fost grozav de drăguţă cu mine, îi spuse el zâmbind – dar îşi pironise privirea asupra ei, de parc-ar fi vrut s-o facă să înţeleagă ceva. Ne-am distrat de minune împreună.

— Sper că n-ai să mă dai chiar de tot uitării. Ţine minte c-am reuşit să te facem să nu intri în niciun bucluc.

Domnişoara Ley îi observa, admirându-le calmul. După părerea ei făceau faţă foarte onorabil despărţirii.

„Presupun că au flirtat şi ei puţin, dar n-a fost nimic serios la mijloc. Bertha e mult mai mare ca el şi e atât de înţeleaptă, încât e prea puţin probabil să se fi făcut de râs."

Dar trebuia să aducă darurile ce le pregătise pentru Gerald.

— Aşteaptă o clipă, Gerald, zise ea. Vreau să-ţi aduc ceva.

Ieşi din cameră şi băiatul se aplecă repede spre Bertha.

— Nu te duce la petrecere astă-seară, Bertha. Trebuie să te revăd.

Înainte ca Bertha să-i poată da un răspuns, domnişoara Ley îl strigă din hol.

— La revedere, spuse Gerald cu glas tare.

— La revedere. Sper să ai parte de o călătorie plăcută.

— Uite un mic dar pentru tine, Gerald, spuse domnişoara Ley când băiatul ajunse în hol. Eşti groaznic de cheltuitor şi cum asta ţi-e singura virtute, se cuvine cred să ţi-o încurajez. Şi dacă ai cumva vreodată nevoie de bani, să ştii că pot oricând încropi vreo zece lire.

Îi întinse două bancnote de cincizeci de lire, iar apoi, ca şi cum i-ar fi fost ruşine de gestul pe care l-a făcut, îl împinse afară pe uşă. Se duse în camera ei şi cum se privase destul de serios în ultimele şase luni pentru ceva cu totul nevrednic de laudă, începu să se simtă grozav de mulţumită.

Peste o oră domnişoara Ley se întoarse în salon s-o aştepte pe Bertha, care intră şi ea numaidecât, gata îmbrăcată, dar albă ca varul.

— Vai, mătuşă Polly, mi-e absolut imposibil să ies astă-seară. Am o migrenă îngrozitoare şi

aproape că nu pot ţine ochii deschişi. Spune-le, te rog, că-mi pare rău, dar nu mă simt deloc bine.

Se lăsă să cadă pe un scaun şi-şi duse mâinile la frunte. Domnişoara Ley ridică din sprâncene. Era limpede că povestea era mai gravă de cum şi-o închipuise. Dar oricum, primejdia trecuse acum; poate că dacă rămâne acasă şi plânge pentru a-şi descărca inima, Bertha se va simţi mai uşurată. Consideră că nepoata ei dăduse şi aşa dovadă de destul curaj, îmbrăcându-se.

— N-ai să ai ce mânca, spuse ea. Nu e nimic în casă.

— Dar nici nu-mi trebuie.

Domnişoara Ley îşi exprimă părerea de rău, apoi plecă, promiţând să prezinte scuzele de rigoare. Când auzi uşa închizându-se, Bertha sări în picioare şi se duse la fereastră. Se uită de jur-împrejur, temându-se ca nu cumva Gerald să fi şi sosit: era nerăbdător şi imprudent. Dacă l-ar vedea domnişoara Ley, ar fi fatal. Trăsura o luă din loc şi Bertha răsuflă uşurată. N-avusese încotro, şi ea simţea că trebuie să-l revadă. Dacă trebuiau să se despartă, apoi n-o puteau face sub privirile reci ale domnişoarei Ley.

Îl aşteptă la fereastră, dar el nu venea. De ce întârzia? Pierdea minute preţioase. Era trecut de ora opt. Se plimbă în sus şi-n jos prin odaie, apoi privi din nou pe fereastră, dar Gerald tot nu se vedea. Îşi închipui că n-are să vină, dacă ea pândeşte, şi se strădui să citească ceva, dar cum putea oare fi atentă? Se uită din nou pe fereastră; de astă dată Gerald era acolo. Stătea în porticul casei de vizavi, privind în sus şi de îndată ce o văzu traversă. Se duse la uşă şi o deschise uşurel.

Se strecură înăuntru şi în vârful picioarelor intrară în salon.

— Vai, eşti atât de bună cu mine, spuse el. Nu mă puteam despărţi de tine chiar aşa. Ştiam c-ai să mă aştepţi.

— Dar de ce-ai întârziat aşa de mult? Mi se părea că n-ai să mai vii niciodată.

— N-am îndrăznit să risc să vin mai devreme. Mi-era teamă c-ar putea interveni ceva care s-o împiedice pe mătuşa Polly să plece.

— I-am spus că mă doare capul. Şi m-am îmbrăcat, ca să nu bănuiască nimic.

Se înnoptase şi stăteau amândoi pe întuneric. Gerald îi luă mâinile şi i le sărută.

— Săptămâna asta a fost îngrozitoare. N-am avut nicio şansă să schimb o vorbă cu tine. Mi se rupea inima.

— Scumpul meu…

— Mă întrebam dacă-ţi pare rău că plec.

Se uită la el şi încercă să zâmbească; n-avea curaj să vorbească.

— În fiecare zi mă tot gândesc c-ai să-mi spui să nu mai plec şi acum e prea târziu. Ah, Bertha, dacă m-ai iubi, mi-ai spune să rămân.

— Cred că te iubesc chiar prea mult. Nu-ţi dai seama că e mai bine să ne despărţim?

— Nici nu-mi vine să mă gândesc la ziua de mâine.

— Eşti aşa de tânăr; în scurt timp ai să te îndrăgosteşti de altcineva.

— Pe tine te iubesc. O, aş vrea să te fac să mă crezi. Bertha, Bertha, nu te pot părăsi. Te iubesc prea mult.

— Pentru Dumnezeu, nu mai vorbi astfel. Şi-aşa mi-e destul de greu să suport. Nu-mi mai spori chinul.

Se lăsase noaptea şi prin fereastra deschisă intră briza acelei zile de vară şi aerul era moale ca o sărutare. Şedeau alături în tăcere, băiatul ţinând-o pe Bertha de mână. Nu-şi puteau vorbi, căci nu găseau cuvinte să exprime ce era în inimile lor. Dar curând fură năpădiţi de o ameţeală ciudată şi misterul pasiunii îi învălui invizibil. Bertha simţi fiorul din mâna lui Gerald, care trecu şi într-a ei. Se cutremură şi încercă să se tragă mai la o parte,

dar el n-o lăsă. Deodată tăcerea deveni de nesuportat. Bertha încercă să vorbească, dar gâtlejul îi era uscat şi nu putu rosti niciun cuvânt.

Simţi o slăbiciune în toate membrele şi inima îi bătea, gata să-i spargă pieptul. Ochii ei îi întâlniră pe ai lui Gerald şi amândoi se uitară într-o parte, de parcă ar fi săvârşit o crimă. Bertha începu să respire mai iute. Dorinţa intensă a lui Gerald o ardea până în suflet; nu îndrăznea să se mişte. Încercă să ceară îndurare Domnului, dar nu putu. Ispita ce-o chinuise toată săptămâna puse iar stăpânire pe ea, cu şi mai multă forţă. Îi era frică de această ispită, dar un dor năvalnic n-o lăsa să i se împotrivească.

Se întrebă dacă această împotrivire mai are vreo importanţă. Dorinţa de a rezista se micşora din ce în ce. Gerald nu trebuia să spună decât un cuvânt. Acum ar fi vrut chiar ca el să-l rostească. O iubea şi la fel şi ea. Se lăsă în voia patimii, trupul unuia îl chema pe al celuilalt şi nu exista pe lume nicio forţă mai puternică, întreaga ei fiinţă vibra de această patimă. Îşi întoarse faţa spre Gerald, se aplecă spre ei cu buzele întredeschise.

— Bertha! şopti el şi aproape că şi căzuseră unul în braţele celuilalt.

Dar un sunet uşor le ajunse la urechi. Tresăriră, ascultând. Auziră cheia în broasca uşii din faţă şi pe cineva deschizând uşa.

— Ai grijă, şopti Bertha.

— E mătuşa Polly.

Bertha. Făcu un semn spre comutator şi, înţelegând, Gerald aprinse lumina. Privi instinctiv în jur, încercând să vadă pe unde ar putea fugi, dar Bertha, cu inventivitatea femeilor, se duse repede la uşă şi deschise.

— Tu eşti, mătuşă Polly? întrebă ea. Ce bine că te-ai întors! A venit şi Gerald să-şi ia definitiv rămas bun.

— Îşi tot ia la rămasuri bune ca o primadonă, zise domnişoara Ley.

Intră în odaie, gâfâind, cu două pete roşii în obraji.

— Mi-am închipuit că n-ai să te superi, dac-am să vin să te aştept până te întorci, zise Gerald. Şi-am găsit-o pe Bertha.

— Ce ciudat că am avut amândoi acelaşi gând. Mi-a fulgerat prin minte că s-ar putea să mai treci pe la noi, aşa că m-am grăbit să mă întorc.

— Abia-ţi tragi sufletul, remarcă Bertha.

Domnişoara Ley se aşează extenuată pe un scaun. În timp ce mânca peştele şi stătea de vorbă cu invitatul de lângă ea, avusese o străfulgerare: indispoziţia Berthei era simulată.

„O, ce proastă mai sunt! M-au dus de nas ca pe un copil. Vai, Doamne, ce-or fi făcând acum?”

I se păruse că masa durează un veac, dar imediat ce se termină, îşi luă rămas bun de la gazda uimită şi-i porunci vizitiului să mâne cât poate de repede. Ajunsese, tunând şi fulgerând în sinea ei, împotriva falsităţii rasei umane.

— Şi cu durerea de cap cum mai stai, Bertha?

— Mulţumesc, mult mai bine. Gerald a reuşit să mi-o alunge.

De astă dată domnişoara Ley îşi luă rămas bun cu răceală de la tânărul precoce; mulţumea cu evlavie cerului că vaporul pleca a doua zi.

— Am să te conduc până la uşă, Gerald, zise Bertha. Nu te mai deranja, mătuşă Polly, îmi închipui că eşti groaznic de obosită.

Ieşiră în vestibul şi Gerald îşi puse haina: întinse mâinile spre Bertha, fără să vorbească: dar ea, aruncând o privire înspre uşa salonului îi făcu semn lui Gerald să o urmeze şi se strecură pe uşa din faţă. Pe scări nu era nimeni. Îl cuprinse cu braţele pe după gât şi-şi lipi buzele de ale lui. Acum nu mai încerca să-şi ascundă patima, îi strânse la piept şi sufletele li se înălţară în vârful buzelor şi se contopiră. Sărutul îi aduse pe culmile încântării şi ale nebuniei; extazul lor nu se poate descrie prin cuvinte, era un abandon total.

Desfătarea era mai presus de simţuri. Bertha avea impresia că o să-şi dea duhul. Copleşită de o fericire fără margini şi de o cumplită suferinţă, avu un moment de slăbiciune şi se clătină pe picioare. Gerald o strânse şi mai tare la piept.

Dar cineva tocmai urca scara. Bertha se smulse din îmbrăţişarea lui.

— Adio pentru totdeauna, şopti ea şi, strecurându-se în casă, închise uşa în urma ei.

Căzu pe un scaun, pe jumătate leşinată, dar de spaimă se strădui să se ridice în picioare şi se târî până în odaia ei. Acum era prea târziu să mai fie prudentă. Ce-i păsa că e măritată? Ce-i păsa că e mai tânăr ca ea? Îl iubea, îl iubea ca o nebună; prezentul îi oferea bucurii nespuse, iar dacă viitorul îi va aduce nefericiri, acestea meritau să fie îndurate. Nu-l putea lăsa să plece; era al ei. Întinse mâinile să-l îmbrăţişeze. Are să renunţe la orice; are să-l roage să rămână; are să-l urmeze până la capătul pământului. Acum era prea târziu: nu se mai putea supune glasului raţiunii.

Se plimbă în sus şi-n jos prin odaie, agitată la culme, îşi îndreptă privirea spre uşă. Simţea dorinţa nebună să se ducă la el chiar în clipa aceea, să renunţe la tot, de dragul lui. Onoarea, fericirea, rangul ei, nimic din toate astea nu mai aveau vreo importanţă, decât că le putea sacrifica pentru el. Era viaţa şi dragostea ei, era trupul şi sufletul ei. Ascultă la uşă. Probabil că domnişoara Ley o pândea, aşa că nu îndrăzni să plece. Domnişoara Ley ştia sau bănuia ceva.

„Am să aştept”, îşi zise Bertha.

Încercă să doarmă, dar nu putu. Gândul la Gerald o înnebunea. Aţipi, şi prezenţa lui îi deveni şi mai palpabilă. Se făcea că e în camera ei şi ea îi spunea: „În sfârşit, iubitule, în sfârşit!”

Se deşteptă şi întinse braţele după el. Nu putea să-şi dea seama că visase.

Se iviră şi zorile, întunecate şi cenuşii la început, dar luminate de dimineaţa strălucitoare de

vară. Soarele bătea în ferestre şi razele lui dansau prin odaie. Acum clipele erau numărate, trebuia să se hotărască repede. Soarele puternic promitea viaţă şi fericire şi lumina necunoscutului. O, ce nebună fusese să-şi irosească viaţa, să renunţe la prilejul de a fi fericită! Cât de slabă era că nu profita de dragostea ce i se ivise în cale! Îl văzu parcă pe Gerald făcându-şi bagajele, ieşind din casă, îi văzu trenul trecând prin ţinuturi însorite. Dragostea ei era irezistibilă. Sări în picioare, făcu baie şi se îmbrăcă. Îşi puse bijuteriile şi vreo câteva mărunţişuri într-un sac de voiaj. Era trecut de şase; ieşi tiptil din cameră şi o apucă pe scări în jos. Strada era goală, cum e goală şi noaptea, dar cerul era albastru, iar aerul proaspăt şi înmiresmat. Respiră adânc şi se simţi grozav de veselă. Merse pe jos până când găsi o trăsură şi-i spuse birjarului s-o ducă repede la gara Euston. Trăsura abia mergea şi Bertha era chinuită de nerăbdare. Dacă ajungea cumva prea târziu? Îi spuse omului să se grăbească.

Trenul de Liverpool era ticsit. Bertha o apucă pe peronul aglomerat şi-l zări numaidecât pe Gerald. Ţâşni în întâmpinarea ei.

— Ai venit, Bertha. Eram aproape sigur că n-ai să mă laşi să plec fără să te văd.

Îi luă mâinile şi o privi cu ochii plini de dragoste.

— Îmi pare atât de bine c-ai venit; o să-ţi pot spune tot ce am de spus. Aveam de gând să-ţi scriu. Am să-ţi fiu întotdeauna recunoscător. Voiam să-ţi spun cât îmi pare de rău că te-am adus la nefericire. Aproape că ţi-am ruinat viaţa. Am fost egoist şi brutal, am uitat cât aveai de pierdut. Acum îmi dau, fireşte, seama că-i mult mai bine să plec. Mă ierţi?

Bertha îşi ridică privirile spre el. Voia să-i spună că-l adoră şi că are să-l însoţească până la capătul pământului, dar i se puse un nod în gât şi nu mai

putu spune nimic. Un controlor veni să se uite la bilete.

— Doamna pleacă? întrebă el.

— Nu, zise Gerald.

Apoi, după ce omul se îndepărtă:

— N-ai să mă uiţi, Bertha, aşa-i că nu? N-ai să fii mânioasă, când ai să te gândeşti la mine?

Inima Berthei bătea gata să-i spargă pieptul. N-avea decât s-o mai roage o dată să plece cu el şi ar face-o. Dar el îşi închipuia că refuzul ei din noaptea trecută e categoric şi în nefericirea lui vedea obstacolele pe care dragostea ei pătimaşă i le ascundea.

— Gerald, murmură ea.

Nu era nevoie decât s-o roage. Nu îndrăznea să vorbească. O mai voia? Sau se şi căia? Începuse oare să n-o mai iubească? O, de ce nu-i mai spunea că o adoră, de ce nu-i spunea din nou că nu poate trăi fără ea? Bertha încercă să vorbească. Dar nu putu.

— Poftiţi în vagoane, vă rog! Poftiţi în vagoane. Un conductor alerga de-a lungul peronului.

— Urcaţi, domnule!

— Imediat!

— La revedere, zise Gerald.

O sărută repede şi sări în vagon.

— Gata!

Conductorul suflă din fluier, flutură un steguleţ şi trenul se puse încet în mişcare.

XXXIII

Domnişoara Ley se alarmă când se sculă şi-şi dădu seama că Bertha a plecat.

— Zău dacă Providenţa nu se poartă din cale-afară de scandalos. Nu sunt eu o femeie între două vârste care-şi vede de treburile ei? Ce-oi fi făcut ca să fiu astfel pusă la încercare?

Bănuia că nepoata ei se dusese la gară; dar trenul plecase la şapte şi acum era zece. Tresări gândindu-se că Bertha ar fi putut fugi cu Gerald şi deodată – ca un roi de mici drăcuşori – o invadară gândurile. Chibzui la toate prin câte ar fi trecut într-un asemenea caz – ar fi trebuit să-l anunţe pe Edward, consternarea lui, mângâierile pe care ar fi fost silită să i le aducă, furia tatălui lui Gerald şi istericalele maică-si.

— Nu se poate să fi făcut o asemenea nebunie! exclamă ea ieşită din minţi. Dar când femeile vor să se facă de râs, nu pierd niciodată prilejul.

Domnişoara Ley se simţi nemaipomenit de uşurată când o auzi în sfârşit pe Bertha intrând şi îndreptându-se spre camera ei.

Bertha rămăsese multă vreme ca o stană de piatră, pe peron, privind în gol. Era buimăcită. Emoţia din ultimele ore fu urmată de un gol imens. Gerald se îndrepta iute înspre Liverpool, iar ea rămăsese la Londra. Ieşi din gară şi o apucă spre Chelsea. Străzile erau nesfârşit de lungi şi Bertha obosise, dar se târa mai departe. Nu cunoştea drumul, şi rătăcea în neştire, fără să ştie prea bine ce face. În Hyde Park se aşeză pe o bancă să se odihnească puţin, simţindu-se complet epuizată; dar osteneala trupului îi uşura suferinţa inimii. După un timp o porni din nou… Nu-i trecu nicio

clipă prin minte că ar putea lua o trăsură… Într-un târziu ajunse la Eliot Mansions. Acum soarele ardea ca focul şi-i încinsese creierul.

Bertha se târî până sus, în camera ei, şi trântindu-se pe pat izbucni în lacrimi de amarnică suferinţă. Plânse deznădăjduită.

— Mă tem că a fost la fel de nevrednic ca şi celălalt, exclamă ea în cele din urmă.

Domnişoara Ley trimise s-o întrebe dacă nu vrea să mănânce ceva, dar acum pe Bertha o durea într-adevăr capul şi nu se atinse de nimic. Toată ziua se chinui; nu mai putea gândi, era desperată. Uneori îşi făcea reproşuri. Pentru că nu-l lăsase pe Gerald să rămână, când el o rugase, pentru că dăduse de bunăvoie cu piciorul fericirii ce i se oferise. Dar apoi, schimbându-şi cu totul părerea, îşi repetă că Gerald e un nemernic şi-i mulţumea Domnului că reuşise să scape de primejdie. Orele se scurseră jalnic, unele după altele; când veni noaptea, Bertha abia dacă mai avu puterea să se dezbrace şi până în zori nu-şi găsi odihna. Poşta de dimineaţă îi aduse o scrisoare de la Edward, care-şi manifesta din nou dorinţa ca ea să se întoarcă la Court Leys. O citi cu indiferenţă.

— Poate că ăsta ar fi cel mai bun lucru de făcut, gemu ea.

Acum detesta Londra şi apartamentul în care stătea; camerele vor fi îngrozitor de goale fără prezenţa voioasă a lui Gerald. Se părea că singurul lucru ce-i rămânea de făcut era să se întoarcă la Court Leys, şi cel puţin acolo va avea parte de linişte şi de singurătate. Se gândi aproape cu dor la ţărmurile pustii, la mlaştini şi la marea posomorâtă; avea nevoie de odihnă şi de linişte. Dar dacă tot urma să se ducă, era mai bine să plece de îndată; dacă mai rămânea la Londra, nu făcea decât să-şi prelungească amărăciunea.

Bertha se sculă, se îmbrăcă şi intră în camera domnişoarei Ley. Era palidă ca moartea, iar ochii îi

erau roşii şi umflaţi de atâta plâns. Nu încercă în niciun fel să-şi ascundă amărăciunea.

— Plec chiar astăzi la Court Leys, mătuşă Polly. Cred că-i cel mai bun lucru pe care-l pot face.

— Edward are să fie încântat să te vadă.

— Aşa cred.

Domnişoara Ley şovăi o clipă privindu-şi nepoata.

— Ştii, Bertha, zise ea după o pauză, e foarte greu să ştii ce-i de făcut în unele situaţii. Omul se străduieşte să deosebească binele de rău, dar de cele mai multe ori sunt atât de asemănătoare! Întotdeauna îi consider foarte fericiţi pe cei care, fără să se întrebe prea mult, se mulţumesc să se supună celor zece porunci, ştiind precis cum trebuie să se poarte, susţinuţi pe de o parte de speranţa că vor păşi în rai, iar pe de alta de teama diavolului cu copite şi cleşti. Dar noi cei ce răspundem cu *„de ce”* acelui primitiv *„să nu”*... suntem ca nişte marinari fără busolă pe o mare furtunoasă: instinctul şi raţiunea ne spun una, convenţiile sociale cu totul alta; mai rău decât orice este faptul că, din păcate, conştiinţa noastră a fost educată potrivit decalogului şi hrănită cu focul iadului; doar conştiinţa noastră e cea care-şi spune ultimul cuvânt. Deşi, după părerea mea, e o laşitate, e fără doar şi poate prudent să ţii seama de ce-ţi spune; este exact ca salata de homari: nu e imoral s-o mănânci, dar e foarte probabil să-ţi pricinuiască o indigestie. Trebuie să fii foarte sigur pe tine ca să poţi acţiona în pofida părerilor de-acum stabilite; şi dacă nu eşti, atunci poate că e mai bine să nu te expui la riscuri, ci să mergi mai departe pe acelaşi drum fără primejdii pe care merge turma oamenilor de rând. Nu e deloc un lucru vesel, ba dimpotrivă, e cât se poate de plictisitor; dar nu comportă absolut niciun risc. Bertha suspină, fără să răspundă.

— Cred c-ar fi bine s-o rogi pe Jane să-ţi facă bagajele, zise domnişoara Ley. Vrei să-i telegrafiez

lui Edward?

După ce Bertha plecă, domnişoara Ley începu să se gândească.

— Mă întreb dac-am procedat cum trebuie, murmură ea, şovăitoare ca întotdeauna. Şedea pe taburetul din faţa pianului şi-n timp ce medita, atinse într-o doară clapele cu degetul. Curând urechile îi desluşiră începutul unei melodii binecunoscute şi aproape fără să se gândească începu să cânte aria din Rigoletto. *La Donna è mobile,* sunau cuvintele, *Qual piuma al vento.* Domnişoara Ley zâmbi: „Adevărul este că puţine femei se pot mulţumi cu un singur bărbat. Cred că unica soluţie în problema căsătoriei ar fi legalizarea poliandriei".

*

Odată în tren, în gara Victoria, Bertha îşi aminti cu uşurare că în ziua aceea se ţine târgul de vite de la Tercanbury şi că Edward n-avea să se întoarcă acasă până seara târziu; se va putea instala la Court Leys, fără să fie deranjată sau să se facă prea mult caz. Frământată de gândurile ei amare, călătoria i se păru scurtă. Se miră că a şi ajuns la Blackstable. Coborî din tren, întrebându-se dacă Edward i-o fi trimis trăsurica s-o întâmpine, dar care nu-i fu mirarea când pe peron îl văzu pe Edward în persoană, care veni alergând spre ea şi ajutând-o să coboare din vagon.

— Iată-te în sfârşit! exclamă el.

— Nu mă aşteptam să te văd aici, îi zise Bertha; credeam că eşti la Tercanbury.

— Am primit telegrama ta tocmai când porneam într-acolo, aşa că nu m-am mai dus.

— Îmi pare rău că te-am încurcat.

— Dar de ce? Îmi pare foarte bine. Doar nu te gândeai c-am să mă duc la târgul de vite, când mi se întoarce cucoana?

Bertha îl privi uimită. Faţa lui sinceră şi roşie strălucea de bucuria pe care o simţea la vederea ei.

— Mă bucur grozav, pe cinstea mea! Îţi spun drept că m-am plictisit să fiu văduv de paie.

Ajunseră la dealul Corstal şi Edward lăsă calul să meargă la pas.

— Ia uită-te puţin în spate, îi spuse în şoaptă. Nu observi nimic?

— Ce anume?

— Uită-te la pălăria lui Parker.

Parker era servitorul. Bertha se mai uită o dată şi observă o cocardă.

— Ei, ce părere ai de asta? Edward de-abia se putea abţine să nu izbucnească în râs. Ieri am fost ales preşedinte al Consiliului urban al districtului; asta înseamnă că sunt din oficiu judecător de pace. Aşa că, de îndată ce-am aflat că soseşti, m-am repezit şi mi-am făcut rost de o cocardă.

Când ajunseră la Court Leys o ajută foarte tandru să coboare. Rămase mută de uimire când constată că ceaiul e gata, că în salon sunt flori şi că făcuseră tot posibilul ca ea să se simtă cât mai bine.

— Eşti obosită? o întrebă Edward. Întinde-te pe canapea şi-am să-ţi aduc ceaiul.

O servi, insistă să mănânce şi nu ştia ce să mai facă pentru a-şi dovedi atenţia.

— Sfinte Hristoase, tare-mi mai pare bine să te văd iarăşi acasă!

Bucuria lui era evidentă şi Bertha fu mişcată.

— Te simţi prea obosită ca să faci câţiva paşi prin grădină? Vreau să-ţi arăt ce-am făcut pentru tine. În sezonul ăsta grădina arată cel mai bine.

Îi puse un şal pe umeri, ca nu cumva răcoarea nopţii să-i facă rău şi insistă s-o ia de braţ.

— Ei, acum uită-te aici; am pus câteva boschete de trandafir în dreptul ferestrei din faţa salonului; m-am gândit că-ţi va plăcea să le priveşti când vei citi în colţişorul tău preferat.

O duse mai departe într-un alt loc al grădinii de unde se vedea bine marea.

— Aici, între cei doi pomi de colo, am pus o bancă pe care să poţi sta când vrei să admiri priveliştea.

— E foarte drăguţ din partea ta să te gândeşti atât de mult la mine. Nu vrei să ne aşezăm puţin pe ea?

— Nu cred că e bine să te aşezi. E plină de rouă şi n-aş vrea să răceşti.

Edward dăduse porunci ca la cină să se servească felurile preferate ale Berthei şi râse vesel când Bertha îşi manifestă bucuria.

Mai târziu, când se întinse pe canapea, îi aranjă pernele. Nimeni n-ar fi putut fi mai drăguţ sau mai prevenitor:

„Ei, dragul meu, îşi spuse ea, să fi fost măcar pe jumătate atât de atent acum trei ani, poate că te-aş mai iubi încă."

Se întrebă dacă motivul afecţiunii ce i-o arăta se datora lipsei sale îndelungate sau poate faptului că ea, Bertha, se schimbase. Ştia despre ea că e tot atât de nestatornică precum apa şi tot de schimbătoare ca vânturile de vară. Fusese oare întotdeauna la fel de drăguţ şi de atent? Iar ea, cerându-i o dragoste ce nu-i stătea în fire, fusese oarbă la profunda lui duioşie? Acum, când nu mai aştepta nimic de la el, era uimită că are atât de multe să-i ofere. Dar se temea ca nu cumva s-o iubească, fiindcă nu i-ar fi putut da în schimb decât o totală indiferenţă; fu chiar mirată când îşi dădu seama cât de împietrită e.

Când veni vremea să se culce îi spuse noapte bună şi-l sărută pe obraz.

— Am pus să mi se pregătească dormitorul pentru oaspeţi, zise ea.

— A, nu ştiam, răspunse el; apoi, după ce-i aruncă o privire: — Nu vreau să fac nimic care să te supere.

*

Nimic nu se schimbase la Blackstable. Prietenii Berthei erau cu toţii în viaţă, căci mortalitatea scăzută a acestui colţişor de ţară era prilej de mândrie pentru ei. Arthur Branderton se însurase cu o fată drăguţă cu păr înfoiat, binecrescută şi insignifiantă, aşa cum se şi cuvenea de altfel să fie, cu singurul rezultat că astfel îi oferise mamei sale un nou subiect de conversaţie. Reluându-şi vechile obiceiuri, Berthei îi veni greu să-şi închipuie că a fost plecată vreodată. Se hotărî să-l uite pe Gerald şi se bucură când îşi dădu seama că amintirea lui nu e prea apăsătoare. Un sentimental, devenit cinic, remarcase că o femeie rămâne pătimaş credincioasă doar primului ei iubit şi că după aceea se înamorează numai de dragostea în sine şi că rănile produse de un al doilea ataşament şi de cele ce urmează se vindecă uşor. Bertha îi era sincer recunoscătoare domnişoarei Ley pentru că se întorsese la momentul potrivit în seara dinaintea plecării lui Gerald; se cutremură gândindu-se la ce-ar fi putut să se întâmple şi îi era grozav de ruşine de accesul de nebunie care o făcuse să se ducă la Euston, gata să acţioneze fără să mai gândească. Nu prea putea să i-o ierte lui Gerald că, din pricina lui, aproape că se făcuse de râs; îşi dădea seama că este un tânăr capricios, gata să se îndrăgostească de toate femeile pe care le întâlneşte şi-şi zise dispreţuitoare că niciodată nu ţinuse cu adevărat la el.

Dar peste două săptămâni Bertha primi o scrisoare din America, transmisă de domnişoara Ley. Păli când recunoscu scrisul de pe plic; emoţiile pe care le încercase nu demult se învolburară din nou în inima ei. Îşi aduse aminte de ochii verzi ai lui Gerald şi de buzele lui catifelate şi se simţi chinuită de dragoste. Se uită la adresă şi la timbru şi apoi lăsă scrisoarea din mână.

— I-am spus doar să nu-mi scrie, murmură ea.

Fu cuprinsă de mânie la gândul că scrisoarea lui Gerald o poate face să sufere atât de mult. Acum aproape că-l ura; şi cu toate acestea ar fi vrut din toată inima să sărute hârtia şi fiecare cuvânt scris pe ea. Dar violenţa emoţiei ce-o resimţea o făcu să strângă din dinţi, spunându-şi că nu trebuie să cedeze.

— N-am s-o citesc, îşi zise ea.

Voia să-şi dovedească sieşi că e tare şi că e hotărâtă să reziste cel puţin acestei ispite. Aprinse o lumânare şi ridică scrisoarea de pe masă, gata să-i dea foc, dar renunţă. Gestul acesta ar rezolva prea iute lucrurile, şi prefera să prelungească încercarea la care era supusă, ca să se asigure că nu e slabă. Încercând o plăcere ciudată, gândindu-se la chinurile pe care singură şi le pregăteşte, Bertha aşează scrisoarea pe poliţa căminului din dormitorul ei, o aşează la vedere, aşa ca să dea neapărat cu ochii de ea ori de câte ori intra sau ieşea din odaie. Dorind să se pedepsească, intenţiona să transforme ispita într-un adevărat chin.

O lună întreagă se uită la plicul nedesfăcut şi uneori dorinţa arzătoare de a-l deschide devenea aproape de nesuportat; uneori se trezea în miez de noapte şi se gândea la Gerald şi-şi zicea că trebuie să afle ce-i spune. O, cât de bine ştia ce-i scrie! Îi jura c-o iubeşte şi-i vorbea despre sărutarea pe care i-o dăduse în ultima zi şi-i mărturisea cât de greu îi vine să trăiască departe de ea… Bertha se uita la scrisoare, strângea din dinţi, ca să nu pună mâna pe ea şi s-o desfacă; îi trebuia multă stăpânire de sine, ca să n-o acopere de sărutări. Dar până la urmă reuşi să-şi înfrângă dorinţa şi să privească scrisul de pe ea cu nepăsare; îşi scrută inima şi nu mai descoperi nici urmă de emoţie în ea. Încercarea fusese dusă la bun sfârşit.

— Acum poate să piară, zise ea.

Şi din nou aprinse lumânarea şi ţinu scrisoarea sub flacăra ei, până ce arse cu totul; strânse cenuşa, şi-o puse în palmă şi o suflă afară pe

fereastră. Era sigură că acum terminase cu întreaga poveste. Şi că Gerald ieşise cu totul din viaţa ei.

*

Dar sufletul chinuit al Berthei nu-şi găsi linişte. La început, viaţa pe care o ducea i se păru destul de suportabilă; dar acum nu mai avea niciun fel de emoţii şi zilele se scurgeau absolut identice. Trecură săptămâni şi luni, veni şi iarna, mai sumbră şi mai rece decât o ştiuse ea vreodată. Totul în jur îmbrăca o haină insuportabil de mohorâtă. Zilele erau reci şi cenuşii şi norii atârnau atât de jos, încât aproape că-i putea atinge. Lanurile întinse, care altădată o emoţionaseră atât de profund, i se păreau acum anoste, iar peisajul rural o impresiona prin jalnica lui monotonie. Zi de zi, lună de lună nu vedea decât aceleaşi şi aceleaşi lucruri. Se plictisise de moarte.

Uneori Bertha hoinărea până la ţărmul mării şi contempla întinderea pustie de apă. Ce n-ar fi dat să călătorească aşa precum călătorea cu ochii şi cu gândul, departe, spre sud, spre cerul albastru, spre ţările frumuseţii, unde soarele domnea atotstăpânitor, dincolo de cenuşiul mohorât. Din fericire nu-şi dădea seama că de fapt privea spre nord şi că dacă s-ar fi dus drept înainte n-ar fi ajuns în ţările fericite din sud, ci la Polul Nord.

Se plimba pe ţărm, printre maldărele de scoici; nemulţumită de frământarea momentului prezent, se chinuia, anticipând viitorul. Socotea că-i va aduce un plictis şi mai îngrozitor, şi începea s-o doară capul gândindu-se la sumbra monotonie a vieţii ce-o aştepta. Se întorcea acasă şi-i era silă să intre, gândindu-se la seara plictisitoare căreia trebuia să-i facă faţă.

În scurt timp începu să fie cuprinsă de neastâmpăr. Se plimba înfrigurată în susul şi-n josul odăii, încercând aproape o suferinţă fizică. Se aşeza la pian, dar după câteva măsuri înceta să mai

cânte; muzica i se părea la fel de inutilă ca şi alte lucruri. Încerca să citească, dar cu greu se putea hotărî să înceapă o carte nouă; simpla vedere a paginii tipărite îi făcea silă. Cărţile de informaţie îi spuneau lucruri despre care nu voia să afle, romanele relatau acţiuni ale unor personaje care n-o interesau deloc. Citea câteva pagini şi arunca dezgustată cartea. Pe urmă ieşea din nou afară… Era de preferat orice faţă de ceea ce făcea. Umbla iute, dar mişcarea, locurile, atmosfera din jurul ei, erau obositoare aşa că se întorcea aproape numaidecât acasă.

Bertha era nevoită să bată zi de zi aceleaşi cărări şi drumurile pustii, copacii, gardurile vii, câmpiile i se întipăriseră în minte cu o insistenţă deprimantă. Ieşea numai pentru că trebuia să facă mişcare şi mergea câţiva kilometri, încercând să-i parcurgă cât mai repede. Vânturile de la începutul anului suflară mai persistent ca oricând, n-o lăsau să înainteze, şi o pătrundeau până la oase.

Uneori Bertha făcea vizite şi faptul că în asemenea momente trebuia să se stăpânească îi aducea o oarecare uşurare, dar de îndată ce uşa se închidea în urma ei, era şi mai desperată, şi mai năucită de plictiseală.

Tânjind brusc după societate trimitea invitaţii pentru vreo petrecere, apoi, pe măsură ce se apropia ziua respectivă, găsea că este mult prea supărător să facă pregătiri şi-i era silă şi groază de musafirii pe care trebuia să-i primească. Multă vreme nu vru să vadă pe nimeni, invocând sănătatea ei şubredă; dar uneori, în singurătatea ei, simţea că are să înnebunească. Recurse la rugăciune ca la singurul refugiu al celor ce nu pot acţiona, dar nu credea decât pe jumătate, aşa că nu găsea în credinţă niciun pic de mângâiere. O însoţea pe domnişoara Glover în vizitele pe care aceasta le făcea prin împrejurimi, dar Berthei nu-i plăceau săracii şi detesta vorbăria lor fără rost.

O durea capul şi-şi ducea mâinile la tâmple, apăsându-le puternic. Se trântea pe pat şi se plângea, chinuită de atâta plictiseală. Odată, Edward o surprinse într-o asemenea stare şi o întrebă ce s-a întâmplat.

— Vai, mă doare capul de-mi vine să mă omor.

Edward trimise după doctorul Ramsay, dar Bertha ştia că leacurile doctorului sunt inutile. Îşi închipuia că boala ei nu poate fi tămăduită nici măcar de trecerea timpului ci doar de moarte. Cunoştea îngrozitoarea suferinţă de a se deştepta dimineaţa cu gândul că trebuie să mai îndure încă o zi, cunoştea uşurarea momentului când se ducea la culcare, la gândul că va petrece câteva ceasuri de uitare. O frământa ideea înfiorătoarei monotonii ce i-o rezerva viitorul: noaptea va fi urmată de zi şi ziua de noapte, lunile se vor scurge una câte una şi anii vor trece, încet-încet, şi ei. Oamenii zic că viaţa-i scurtă; poate că este, pentru cei ce privesc înapoi, dar pentru aceia care privesc înainte e lungă, oribil, nesfârşit de lungă. Uneori Bertha simţea că îi e imposibil să îndure. Se ruga să poată adormi noaptea şi să nu se mai trezească niciodată. Cât de fericită trebuie să fie viaţa acelor oameni care ar vrea să trăiască mereu! Berthei i se părea înspăimântătoare ideea de a trăi la nesfârşit; nu dorea altceva decât o odihnă prelungă, odihna unui somn fără de sfârşit, dezintegrarea în nimicnicie.

Odată, abătută cum era, se gândi să se sinucidă, dar îi fu frică. Oamenii pretind că n-ai nevoie de curaj ca să-ţi iei viaţa. Prostii! Nu-ţi poţi închipui cât de îngrozitoare sunt preparativele, cât de acut anticipezi durerea, cât de înspăimântată eşti, gândindu-te că ai putea regreta când de acum e prea târziu, când viaţa se scurge din tine. Şi-n afară de asta mai este şi teama de necunoscut şi mai ales groaza cumplită de flăcările iadului. Este ceva absurd şi revoltător, dar atât de înrădăcinat în fiinţa noastră, încât niciun efort nu e suficient ca s-o anihileze cu totul. În ciuda raţiunii şi a

argumentelor, persistă totuşi teama că s-ar putea ca totul să fie adevărat, teama de un Dumnezeu invidios, care o să te osândească la chinuri veşnice.

XXXIV

Dar dacă sufletul sau inima sau mintea omenească – spuneţi-i cum vreţi – este un instrument la care poţi cânta nenumărate melodii, el nu este totuşi în stare să reacţioneze la niciuna vreme prea îndelungată. Timpul estompează cele mai puternice emoţii şi îndulceşte cea mai sfâşietoare durere. Se spune că un filosof a încercat să aline suferinţa unei femei vorbindu-i de un şir de nenorociri asemănătoare cu ale ei, iar când lui îi muri unicul fiu, femeia îi trimise o listă de regi care suferiseră pierderi asemănătoare. Filosoful o citi, recunoscu că are dreptate, dar nu se putu stăpâni să nu plângă. Trei luni mai târziu şi filosoful şi doamna în chestiune fură uimiţi să constate că amândoi sunt veseli, aşa că ridicară o statuie frumoasă închinată Timpului, cu inscripţia: *A celui qui console*[5].

Pe când Bertha jura că viaţa şi-a pierdut orice farmec, că plictisul ei nu poate avea sfârşit, exagera ca de obicei; aproape că se mânie când îşi dădu seama că existenţa poate fi mai suportabilă decât îşi închipuise.

Omul se deprinde cu orice. Numai mizantropii înrăiţi pretind că nu se pot obişnui cu prostia semenilor lor; după un timp te călești şi ajungi să suporţi şi cele mai plictisitoare specimene ale rasei umane şi până şi monotonia încetează de a mai fi cu totul monotonă. Adaptându-se la împrejurări, Bertha constată că viaţa e mai puţin anostă: era un râu cu ape liniştite şi curând ajunse la concluzia că el curge mai uşor fără cascadele şi căderile de ape, fără vârtejurile, bulboanele şi stâncile care-i tulburaseră cursul. Omul care mai poate să se

păcălească pe sine însuşi are în faţă un viitor ce nu e lipsit de strălucire.

Vara aduse cu ea o anume varietate şi Bertha găsi prilej de amuzament în lucruri ce n-o interesaseră niciodată până atunci. Căuta locurile ferite să vadă dacă n-au început încă să înflorească florile sălbatice la care ţinea atâta; dragostea ei de libertate o făcea să prefere măcieşii florilor pretenţioase ce smălţuiau grădina; îi plăceau brânduşele şi margaretele de câmp mai mult decât calceolariile şi muşcatele fercheşe. Timpul trecea şi ea constată cu mirare că anul se scursese pe nesimţite.

Începu să citească cu nesaţ şi, aşezată pe canapeaua de lângă fereastră, locul ei favorit, petrecea ore întregi, găsind plăcere în această îndeletnicire. Citea la întâmplare, cum îi venea, fără vreun plan anume, pentru că voia să citească şi nu pentru că trebuia s-o facă. Îi plăcea să parcurgă cărţi scrise de autori cu totul deosebiţi, emoţionându-se când de gravitatea unuia, când de frivolitatea altuia. Trecea de la cel mai recent roman la *Orlando Furioso,* de la *Euphues* al lui John Lyly (o carte foarte distractivă, plină de ciudăţenii) la poezia de o gingaşă melancolie a lui Verlaine. Având viaţa întreagă dinainte, nu se lăsa speriată de lungimea cutărei sau cutărei opere şi cu toată îndrăzneala se apucă să citească cele opt volume din *Declin şi decădere*[6], sau nenumăratele tomuri ale lui Saint Simon; şi nu şovăia niciodată să le pună deoparte după ce citea câte o sută de pagini.

Bertha considera realitatea suportabilă când nu era decât un simplu decor, un termen de comparaţie cu întâmplările fantastice din cărţile de demult; se uita la copacii înfrunziţi; şi cântecul păsărelelor se armoniza plăcut cu gândurile ei, încă preocupate de tristul cavaler de La Mancha, de Manon Lescaut sau de şleahta veselă ce străbate *Decameronul.* Îmbogăţindu-şi cunoştinţele,

curiozitatea îi deveni şi ea mai avidă şi părăsind căile bătute ale literaturii, o apuca pe potecile muntoase, mai lăturalnice, ale vreunui poet obscur, pe urmele vreunui *picaro* spaniol. Găsea o neaşteptată mulţumire citind capodoperele, pe jumătate uitate, ale trecutului, opera unor poeţi nu de-a dreptul divini şi care nu mai erau la modă, a unor dramaturgi, romancieri şi eseişti rămaşi vii doar în amintire. Uneori simţi o adevărată uşurare să-ţi abaţi privirea de la soarele strălucitor al realizărilor perfecte şi, prin contrast, scriitorii care s-au adresat epocii lor şi nu posterităţii, au un farmec subtil. Nemaifiind orbit de splendoarea lor, poţi mai uşor să le desluşeşti individualitatea şi spiritul vremii în care au trăit; au calităţi încântătoare pe care nu le găseşti întotdeauna în opera celor ce le sunt superiori şi succesul de care s-au bucurat doar pe jumătate le conferă un anume patos.

Şi în muzică Bertha ajunse să manifeste o predilecţie pentru operele prea puţin cunoscute, pe jumătate arhaice. În salonul în stil georgian, cu tablourile vechi şi mobilierul Chippendale îmbrăcat în creton înflorat răsunau plăcut melodiile simple ale lui Couperin şi Rameau, rondourile, gavotele şi sonatinele de salon care îi încântau pe eleganţii lorzi şi nobilele doamne rococo dintr-un secol trecut.

Trăind departe de prezent, într-un paradis artificial, Bertha se simţea fericită. Găsea că indiferenţa faţă de lumea întreagă constituie o armură pe care te puteai bizui. Viaţa i se părea uşoară fără dragoste şi ură, fără speranţă şi desperare, ambiţie, dorinţa de schimbare sau patima tumultuoasă. La fel se deschid şi florile; inconştient şi nepăsător bobocul se desface din frunza care-l înveleşte şi se deschide către soare, răspândindu-şi parfumul în adierea vântului, fără ca cineva să-i vadă frumuseţea, după care piere.

Bertha nu putea să nu se gândească, amuzată, la viaţa ei trecută. Acum i se părea aproape ridicol că putuse să-l iubească atât de pătimaş pe Edward cel simplu; putea chiar să zâmbească gândindu-se la contrastul dintre speranţele ei pline de splendoare şi realitatea searbădă. Gerald constituia o amintire sentimentală plăcută; nu mai dorea să-l vadă, dar se gândea adesea la el, idealizându-l, până ce devenea un simplu personaj al uneia din cărţile ei preferate. Iarna pe care o petrecuse în Italia constituia şi ea subiectul unor încântătoare aduceri aminte şi se hotărî să nu mai facă altă călătorie acolo, ca nu cumva să-şi strice impresiile. Îşi îmbogăţea mult cunoştinţele despre viaţă, ştia că bucuria vine pe neaşteptate, că fericirea este un duh ce se pogoară când nici nu ştii şi arareori atunci când o cauţi cu tot dinadinsul.

Edward ducea o viaţă atât de activă, încât era ocupat de dimineaţă până seara. Transformase mult moşia Ley şi, potrivit credinţei omului inferior – că trebuie să le faci tu însuţi pe toate, dacă vrei să iasă bine totul – îşi supraveghea singur fermele. Era membru de vază al tuturor organelor locale: făcea parte din comisia şcolară, din sfatul epitropilor, din consiliul comunal, era preşedintele Consiliului urbanistic districtual, preşedintele clubului local de cricket şi al celui de fotbal, patronul regatelor de canotaj din Blackstable, membru în Comitetul expoziţiei de câini din Tercanbury şi suporter entuziast al Expoziţiei agricole a comitatului Kent. Era un adevărat stâlp al asociaţiei conservatorilor din Blackstable, judecător de pace şi efor al bisericii.

Dar munca nu-l deranja.

— Slavă Domnului, zicea el, îmi place grozav să muncesc. N-o să puteţi niciodată să mă obosiţi cu prea multă muncă. Dacă aveţi ceva de făcut, veniţi şi-mi spuneţi şi am să vă ajut şi am să vă mulţumesc că mi-aţi dat prilejul s-o fac.

Edward fusese toată viaţa lui un om blajin, dar acum devenise de un calm îngeresc. Ajunsese proverbial. Succesele îi erau pe potriva meritelor şi dacă se preocupa de o anumită problemă apoi asta era cea mai bună chezăşie. Era întotdeauna vesel şi jovial, mulţumit de el şi de întreaga lume. Era un model de boier, de moşier, de fermier, de membru al partidului conservator, un model de om şi de englez. Făcea totul temeinic, aşa cum trebuie, şi avea o asemenea vitalitate încât îşi făcea un punct de onoare din a munci de două ori mai cu zel pentru înfăptuirea unui lucru decât era de fapt nevoie. Era ocupat cât e ziulica de lungă (de regulă absolut inutil) şi-şi făcea o mândrie dintr-asta.

— Trebuie să fiu o femeie extraordinară ca să pot suporta atâtea virtuţi fără să-mi pierd firea, îi zise Bertha domnişoarei Glover.

— Draga mea, îmi închipui că eşti deosebit de fericită şi de mândră. Edward e un exemplu pentru întregul comitat. Dacă mi-ar fi soţ, i-aş fi recunoscătoare bunului Dumnezeu.

— Pot fi recunoscătoare pentru multe lucruri, murmură Bertha.

Cum Edward o lăsa să-şi ducă viaţa ei şi cum Bertha era foarte încântată ca el să-şi vadă de-ale lui nu exista de fapt niciun motiv de neînţelegere între ei şi ca un înţelept ce era, Edward ajunse la concluzia că-şi îmblânzise cu adevărat nevasta. Se gândea, cu dispreţ bonom, că avusese perfectă dreptate când comparase femeile cu găinile; ca să fie fericite nu le trebuie decât un loc bine îngrădit, unde să poată scurma după pofta inimii.

— Hrăneşte-le la timp şi lasă-le să cotcodăcească, asta-i tot ce ai de făcut!

Încerci întotdeauna o mare satisfacţie când experienţa demonstrează că ipotezele pe care le-ai emis în tinereţe sunt juste.

Într-un an, aducându-şi cu totul întâmplător aminte de ziua nunţii lor, Edward îi oferi în dar

soţiei lui o brăţară; şi întrucât se simţea mărinimos, căci mâncase bine, o bătu uşurel pe mână şi-i zise:

— Ce repede trece timpul!

— Am auzit multă lume spunând astfel, replică ea zâmbind.

— Ei, cine şi-ar putea închipui că suntem căsătoriţi de atâta vreme; mie-mi pare că n-au trecut nici optsprezece luni. Şi ne-am împăcat foarte bine, nu?

— Dragul meu Edward, eşti un soţ model. Uneori mă simt de-a dreptul stânjenită.

— Ei, asta-i bună! Dar în orice caz pot să-ţi spun că încerc să-mi fac datoria. Sigur că la început ne-am dondănit şi noi din când în când, ce vrei, oamenii trebuie să se obişnuiască unii cu alţii şi nu se poate ca totul să meargă strună chiar de la început. Dar eu socot că de ani de zile… mai precis, de când te-ai întors din Italia, cred… suntem cu adevărat fericiţi, nu-i aşa?

— Da, dragul meu.

— Când stau şi mă gândesc cum ne certam câteodată, mă tot întreb ce motive vom fi avut.

— Şi eu la fel, zise Bertha, vorbind de astă dată cu toată sinceritatea.

— Socot că n-a fost de vină decât vremea.

— Aşa cred şi eu.

— Ei, e bine tot ce se termină cu bine.

— Dragă Edward, eşti un filosof.

— Nu ştiu dacă sunt filosof, dar ştiu că sunt om politic; şi asta îmi aduce aminte că n-am citit încă în ziarul de astăzi despre noile vase de război. De ani de zile mă tot agit şi spun că avem nevoie de mai multe nave şi de mai multe tunuri. Sunt bucuros să constat că, în sfârşit, guvernul a ţinut seama de sfaturile mele.

— E într-adevăr o satisfacţie, nu? Are să te încurajeze să fii mai perseverent. Şi oricum, e plăcut să ştii că membrii guvernului îţi citesc discursurile din ziarul *Blackstable Times.*

— Cred că ar fi mult mai bine pentru patrie dacă cei ce sunt la putere ar pune mai mult preţ pe părerile celor din provincie. Oamenii ca mine cunosc pulsul naţiunii. Ai putea să-mi aduci ziarul? E în sufragerie.

Lui Edward i se părea cât se poate de firesc ca Bertha să-l servească: aşa se şi cuvenea să se poarte o nevastă. Bertha îi dădu ziarul *Standard* şi el începu să citească. Căscă o dată sau de două ori.

— Vai, Doamne, cât mi-e de somn.

Curând nu-şi mai putu ţine ochii deschişi, ziarul îi scăpă din mâini şi Edward se cufundă în fotoliu cu picioarele întinse, lăsându-şi mâinile să i se odihnească foarte comod pe stomac; capul îi alunecă într-o parte şi fălcile i se încleştară; începu să sforăie. Bertha citea. După un timp Edward se deşteptă tresărind.

— Dumnezeule mare, mă tem c-am adormit, exclamă el. Ei, sunt frânt de oboseală. Cred c-am să mă duc să mă culc. Încă nu vii sus, nu?

— Nu chiar acum.

— Ei, fii fată bună şi nu sta prea târziu; nu-ţi face bine; şi nu uita să stingi luminile când urci.

Bertha îşi întoarse obrazul spre el şi Edward i-l sărută, înăbuşindu-şi un căscat, apoi o porni legănându-se în sus pe scări.

— Edward prezintă, fără doar şi poate, un avantaj cert, murmură Bertha. Nimeni nu-l poate acuza că e tandru cu nevasta.

Mariage à la mode.[71]

*

Bertha se plimba de una singură până la ţărmul mării. Între Blackstable şi gura Tamisei litoralul era foarte sălbatic. Din loc în loc se puteau vedea clădirile joase ale grănicerilor de coastă; aleea îngrijită, acoperită cu prundiş, grilajul simplu te surprindeau dând, pe de altă parte, peisajului pustiu un aer şi mai trist. Puteai umbla kilometri în

şir fără să întâlneşti ţipenie de om, iar uscatul se întindea dinspre mare, neted şi mocirlos. Plaja era plină de nenumărate scoici, ce ţi se sfărâmau sub picioare, iar pe alocuri dădeai peste întinderi întregi de ierburi de mare şi de bucăţele de lemn şi frânghii, aruncate acolo de fluxul ce se revărsa ritmic pe coasta golaşă. Undeva, la o oarecare distanţă în larg, se ridicau din apa puţin adâncă rămăşiţele unei epave de demult, ale cărei coaste de lemn se profilau straniu aidoma scheletului unui uriaş monstru marin. De jur-împrejur se întindea marea cenuşie, pe care nu vedeai niciodată vreun vapor, nici măcar vreo barcă pescărească. Iarna, se părea că spiritul singurătăţii se pogorâse ca un giulgiu mistic pe ţărm şi pe apele pustii.

Pentru Bertha, locurile acelea triste, mohorâte aveau o amarnică fascinaţie. Cerul nu era decât un nor ce se târa aproape de pământ, vântul gonea de-a lungul coastei, şuierând, ţipând şi urlând; marea învolburată, galbenă şi tulbure, te speria; valurile săltau în sus venind unul pe urmele celuilalt şi se izbeau de plajă cu un vuiet puternic. Totul era pustiu, cum nu se poate mai pustiu; marea părea a fi atât de necruţătoare încât te înfiorai numai uitându-te la ea: o forţă mânioasă, ce se năpustea spre ţărm. Se rostogolea înainte, mugind îndurerată când lanţurile în care era încătuşată o târau îndărăt; după fiecare efort desperat se retrăgea furioasă. Iar pescăruşii se legănau pe deasupra valurilor, în zbor trist, neconsolat, urcând şi coborând odată cu vântul.

Berthei îi plăcea pacea iernii când negura de pe mare şi cea de pe cer erau una, când apele grele tăceau şi când pescăruşii, singuratici, zburau deasupra întinderilor cenuşii scoţând ţipete ascuţite. Îi plăcea pacea verii când cerul este infinit, fără pic de nor. Îşi petrecea atunci ore întregi la marginea apei încântată de singurătatea şi de tihna din sufletul ei. Marea, liniştită ca un lac, fără cea mai uşoară încreţitură pe ea, era o oglindă

ce răsfrângea splendoarea cerului şi care se preschimba în foc de îndată ce soarele scăpata la asfinţit; era o mare de aramă lichidă, strălucitoare, ce-ţi lua ochii. O oaste de pescăruşi dormea pe apele ei: sute şi sute, tăcuţi şi nemişcaţi. Câte unul se înălţa din când în când, zburând un răstimp cu aripi grele şi coborând pe urmă de unde se ridicase, şi totul redevenea tăcut şi nemişcat.

Odată, răcoarea i se păru Berthei atât de ispititoare, încât nu-i putu rezista. Îşi lepădă repede hainele, ruşinată, şi privind de jur-împrejur, ca să se asigure că nu-i nimeni pe acolo, păşi în apele ei; undele ce-i mângâiară picioarele o făcură să se înfioare uşor, apoi bălăcindu-se şi întinzând braţele mai mult căzu decât se aruncă în apă. Ce desfătare! Era bucuroasă că se poate mişca în voie. Ce plăcere neştiută să poţi înota nestânjenită de costumul de baie! Încercă un minunat sentiment de libertate şi apa sărată ce clipocea în jurul ei era atât de plină de viaţă încât simţi cum prinde noi puteri. Era atât de bucuroasă încât îi venea să cânte în gura mare. Scufundându-se în apă, ieşi iar la suprafaţă şi scuturându-şi capul, scoase un strigăt de plăcere; părul i se desfăcuse căzându-i pe umeri şi acum plutea în inele pe suprafaţa apei.

Se avântă în larg; era o înotătoare neînfricată, şi înconjurată cum era de apa adâncă, de liniştea profundă a mării în miez de vară, se simţi dintr-o dată puternică. Se întoarse şi pluti pe spate, încercând să se uite drept în soare: marea scânteia sub razele lui şi cerul era de o strălucire orbitoare. La întoarcere, Bertha făcu din nou pluta, chiar lângă ţărm. Îi făcea plăcere să stea întinsă pe spate, legănată de unde şi să-şi afunde urechile în apă ca să poată auzi prundişul mângâiat de mişcarea ritmică a valurilor. Îşi scutură părul lung care o înveşmânta ca o mantie.

Se bucura de tinereţea ei… de tinereţe? Berthei i se părea că n-are decât optsprezece ani şi totuşi împlinise treizeci. Se înfioră la acest gând; nu-şi

dăduse niciodată seama de trecerea anilor, nu se gândise niciodată că tinereţea i se ofileşte. Oare oamenii o şi considerau bătrână? Fu cuprinsă de un oribil sentiment de teamă gândindu-se că seamănă cu domnişoara Hancock care încerca cu şiretenie, simulând frivolitatea, să-i convingă pe cei din jur că e tânără. Bertha se întrebă dacă nu era cumva caraghioasă când se lăsa în voia valurilor, ca o fată tânără. Nu poţi s-o faci pe sirena când ai riduri la ochi şi în jurul gurii. Se îmbrăcă speriată şi se întoarse într-o fugă acasă, oprindu-se dinaintea oglinzii. Îşi scrută faţa, cum nu mai făcuse până atunci, căutând, speriată, să descopere semnele pe care îi era frică să le găsească; îşi privi gâtul şi ochii: pielea îi era la fel de netedă cum fusese întotdeauna, dinţii fără reproş. Scoase un oftat de uşurare.

— Nu văd nicio deosebire.

Apoi, ca să fie şi mai sigură că nu se înşală, îi veni în minte o idee fantastică: avea să se îmbrace ca şi când ar fi trebuit să se ducă la un bal. Voia să se vadă într-o lumină favorabilă. Alese cea mai frumoasă rochie de seară pe care o avea şi-şi scoase bijuteriile. Familia Ley vânduse toate rămăşiţele grandorii ei de altădată, în afară de diamante, de care, cu încăpăţânarea caracteristică, refuzase întotdeauna să se despartă. Nefolosite an de an stăteau puse bine deoparte, aşa că pietrele montate cu multă vreme în urmă se acoperiseră de praf, pierzându-şi strălucirea. Din pricină că părul îi era încă umed, Bertha îndrăzni să-şi facă o coafură fantezistă şi-şi puse diadema pe care bunica ei o purtase în timpul regenţei. Pe umeri îşi puse două podoabe splendide montate în aur, şterpelite în timpul războiului iberic de un frate al bunicului ei de pe statuia unui sfânt dintr-o biserică spaniolă. Îşi petrecu în jurul gâtului un şirag de perle, pe braţe îşi puse brăţări, iar pe piept îşi aşeză un şir scânteietor de steluţe. Ştiind că are

mâini frumoase, Bertha refuza să poarte inele, dar de astă dată îşi acoperi degetele cu diamante.

În cele din urmă veni în faţa oglinzii şi râse satisfăcută. Nu era încă bătrână.

Dar când îşi făcu majestuos intrarea în salon, Edward sări în picioare uimit.

— Doamne, Dumnezeule! exclamă el. Ce s-a întâmplat? Avem cumva invitaţi la cină?

— Dragul meu, dac-am fi avut musafiri, nu m-aş fi îmbrăcat aşa.

— Te-ai îmbrăcat de parcă ar veni la noi prinţul moştenitor. Şi eu care sunt îmbrăcat în pantaloni scurţi. E cumva aniversarea căsătoriei noastre?

— Nu.

— Atunci aş vrea să ştiu de ce te-ai îmbrăcat aşa?

— M-am gândit că are să-ţi facă plăcere, zise ea zâmbind.

— Mi-ar fi plăcut să-mi fi spus şi mie, m-aş fi îmbrăcat şi eu. Eşti sigură că nu vine nimeni?

— Foarte sigură.

— Cred că ar trebui să mă îmbrac şi eu elegant. Dacă s-ar întâmpla să treacă cineva pe la noi, ar putea crede că suntem într-o ureche.

— Îţi promit că dacă vine cineva, fug.

Se aşezară la masă; Edward nu se simţea deloc la îndemână, mereu ciulea urechea să audă dacă nu sună cineva. Mâncară supa, apoi ce mai rămăsese dintr-o friptură rece de oaie şi nişte piure de cartofi. Faţa Berthei părea lipsită de expresie, dar apoi, sprijinindu-se de speteaza scaunului, izbucni în hohote de râs.

— Sfinte Doamne, dar ce s-a mai întâmplat? întrebă Edward.

Nimic nu e mai supărător decât să vezi că cei din jur râd copios de o glumă a cărei poantă n-o prinzi. Bertha râdea, ţinându-se cu mâinile de burtă şi încercând să vorbească.

— Tocmai mi-am adus aminte că le-am dat liber servitorilor astă-seară, pentru că a venit un circ la

Blackstable. Le-am spus c-o să mâncăm ce-o să găsim.

— Dar nu văd nimic comic într-asta.

Edward avea dreptate, dar Bertha se puse din nou pe râs, fără să se poată stăpâni.

— Cred că trebuie să mai fie nişte murături, zise Edward.

Bertha îşi înăbuşi veselia şi începu să mănânce.

„La asta se rezumă întreaga mea viaţă, murmură ea în şoaptă, să mănânc friptură rece de oaie şi cartofi piure, în rochie de bal şi împodobită cu toate diamantele ce le am.”

XXXV

Dar chiar în iarna aceea, la vânătoare, Edward suferi un accident. De ani de zile îşi făcuse un obicei din a călări cai nărăvaşi şi niciodată nu se întâmplase să audă de un asemenea cal, fără să dorească să-l încerce. Ştia că e un călăreţ de mâna întâi şi cum îi plăcea să se laude cu dibăcia lui şi nu se dădea niciodată în lături să-i ia peste picior pe cei mai puţin îndemânatici sau curajoşi, prefera animalele greu de stăpânit. Era încântat când îi auzea pe cei din jur arătându-l şi spunând: „Uite, ăsta-i un călăreţ straşnic"; ori de câte ori vedea pe cineva călare pe un cal care zvârlea din picioare sau refuza să pornească, glumea pe seama lui strigând: „Se pare că nu prea te-ai împrietenit cu gloaba dumitale; n-ai vrea s-o încerci pe-a mea?" Şi pe urmă, atingând cu pintenii coapsele calului, îl făcea să se ridice pe picioarele dindărăt. N-avea pic de milă faţă de vânătorii prudenţi, care încercau să sară peste partea mai puţin înaltă a gardurilor vii sau să intre pe o poartă, în loc să sară peste ea. Şi dacă se întâmpla ca cineva să spună că o anume săritură e primejdioasă, Edward numaidecât sărea râzând peste obstacol, strigând în acelaşi timp:

— De-aş fi în locul dumitale, n-aş încerca. S-ar putea să cazi.

Tocmai cumpărase un cal murg pe un preţ de nimic, pentru că nu prea sărea bine şi avea obiceiul de a-şi legăna piciorul din faţă când îl ridica. Edward se folosi de prima ocazie să-l încalece şi calul sări uşor peste un şanţ şi peste primele două garduri vii. Şi de astă dată Edward îşi închipui că luase aproape pe gratis un cal de vânătoare care n-

avea nevoie decât să fie călărit cum trebuie ca să se poarte ca un mieluşel. Merseră mai departe, până ce ajunseră la un gard din stâlpi şi bare.

— E, şi-acu, frumosule, ai să vezi tu cine-mi eşti de fapt.

Porni în galop mărunt, apăsându-i coapsele cu picioarele; dar calul nu se ridică, ci se răsuci brusc în loc.

— Nu, n-ai să mai faci aşa, zise Edward, ducându-l înapoi.

Îşi înfipse pintenii în el şi calul o porni în galop, dar iarăşi refuză să sară. De astă dată Edward se mânie. Arthur Branderton se apropia zburând ca vântul şi cum avea să-i plătească lui Edward multe poliţe, râse tare.

— De ce nu descaleci, să treci gardul pe jos, zise el, în timp ce trecea pe lângă Craddock, după care sări peste gard.

— Sau îl sar sau îmi rup gâtul, zise Edward strângând din dinţi.

Dar nu făcu niciuna, nici alta. Îşi pregăti murgul pentru a treia săritură, lovindu-l în cap cu cravaşa. Animalul se ridică, şi apoi, potrivit vechiului obicei, îşi bălăbăni piciorul din faţă, apoi se prăvăli la pământ, Edward căzu rău şi o clipă îşi pierdu cunoştinţa; când îşi reveni cineva îi turna coniac pe gât.

— A păţit ceva calul? întrebă el, fără să se gândească dacă nu i s-a întâmplat ceva chiar lui.

— Nu, n-are nimic. Dar dumneata cum te simţi?

Un doctor tânăr se afla de faţă şi veni călare spre el.

— Ce s-a întâmplat? A păţit cineva ceva?

— Nu, zise Edward, încercând să se ridice în picioare, supărat că se dă în spectacol. S-ar zice că niciunul dintre voi n-a mai văzut până acum un om căzând de pe cal. Eu v-am văzut căzând pe cei mai mulţi dintre voi şi nu numai o dată.

Se apropie de cal şi-şi puse piciorul în scară.

— Ai face mai bine să te duci acasă, Craddock, zise doctorul. Trebuie să fii puţin cam zdruncinat.

— Pe naiba, acasă! Ei, fir-ar să fie! Încercând să urce în şa, simţise o durere în coşul pieptului. Mă tem că mi-am rupt ceva.

Doctorul se apropie şi-l ajută să-şi scoată haina. Îi răsuci braţul.

— Doare?

— Puţin.

— Ţi-ai rupt clavicula, spuse doctorul, după ce-l examină câteva clipe. Ai să ai nevoie de un corset special, prietene.

— Mă gândeam eu că mi-am frânt ceva. Şi cât are să dureze până ce mă fac bine?

— Doar trei săptămâni. Nu-i cazul să te alarmezi.

— Nu mă alarmez, dar îmi închipui c-o să trebuiască să renunţ la vânătoare pentru vreo lună.

Edward fu dus la doctorul Ramsay, care-l bandajă şi pe urmă se întoarse la Court Leys. Bertha fu uimită să-l vadă venind în trăsurică. Între timp îşi revenise la obişnuita lui bună dispoziţie şi-i explică, râzând, cele întâmplate.

— Nu-i ceva serios, de care să trebuiască să facem caz. Atâta doar că m-au bandajat până sus, aşa că mă simt ca o mumie şi nu prea văd cum am să pot face baie. Asta mă îngrijorează.

A doua zi Arthur Branderton veni să-i facă o vizită.

— Ţi-ai găsit, în sfârşit, naşul, Craddock.

— Eu? Nu prea! Într-o lună am să fiu iar pe picioare şi pe urmă vedem noi.

— Dac-aş fi în locul tău nu m-aş mai urca pe calul ăsta. Cu obiceiul pe care-l are să-şi bălăbănească piciorul din faţă, ai să-ţi rupi gâtul.

— Asta-i acum! răspunse Edward cu dispreţ. Încă nu s-a născut calul pe care să nu-l pot cu călări.

— Te-ai cam îngrăşat în ultima vreme şi nu mai ai oasele la fel de suple ca la douăzeci de ani. Dacă

are să te mai trântească o dată, să ştii c-ai să cazi rău de tot.

— Prostii, băiete! După cum vorbeşti, s-ar crede că am vreo optzeci de ani. Pân-acum nu mi-a fost niciodată frică de-un cal şi n-am de gând să mă sperii de vreunul nici de-aici înainte.

Branderton dădu din umeri şi nu mai zise nimic, dar ceva mai târziu vorbi cu Bertha între patru ochi.

— Ştii, dac-aş fi în locul tău aş încerca să-l conving pe Edward să se descotorosească de calul ăsta. După mine, n-ar trebui să-l mai încalece. E foarte riscant. Oricât de bine ar călări el, asta n-are să-l ajute, dacă animalul are năravul pe care-l are.

În această privinţă Bertha avea mare încredere în iscusinţa soţului ei. N-o fi ştiut el prea multe, dar nu încăpea nici o îndoială că era unul dintre cei mai buni călăreţi din partea locului. Cu toate acestea stătu de vorbă cu el.

— Vai, toate astea-s fleacuri! zise el. Ascultă-mă pe mine, luna viitoare, pe ziua de 11, o să vânăm cam tot pe-acolo şi am să ies şi eu, şi jur, pe cinstea mea, c-are să sară peste stâlpii şi gardul de zăbrele de la Coulter’s Field.

— Eşti foarte imprudent.

— Nu, nu sunt. Ştiu exact ce poate face un cal. Şi ştiu că, dacă vrea, poate sări. Şi jur pe toţi sfinţii c-am să-l fac eu să treacă peste gard. Păi dacă m-aş speria acum, n-aş mai putea călări niciodată. Când un bărbat se apropie de patruzeci de ani şi cade o dată rău de tot, apoi singurul lucru ce-i rămâne de făcut este să încalece iarăşi, numaidecât, sau altfel îşi pierde tăria şi n-are să mai fie în stare să se urce în viaţa lui pe cal. Mi s-a întâmplat să văd asta de nenumărate ori.

Mai târziu, după ce doctorul îi scoase lui Edward bandajul şi Craddock se simţi destul de bine, domnişoara Glover o imploră pe Bertha să-şi folosească toată influenţa ce-o avea asupra soţului ei.

— Am auzit că e un cal foarte periculos, Bertha. Cred că ar fi o nebunie ca Edward să-l călărească.

— L-am rugat să-l vândă, dar în loc să mă asculte, mă ia peste picior, zise Bertha. E groaznic de încăpăţânat; iar eu nu prea am putere asupra lui.

— Şi nu ţi-e frică?

Bertha râse.

— Nu, drept să-ţi spun nu mi-e frică. Ştii, toată viaţa lui a călărit pe cai periculoşi şi niciodată n-a păţit nimic. La început, când abia ne căsătoriserăm, sufeream cumplit, ori de câte ori se ducea la vânătoare. Mă tot gândeam că au să mi-l aducă acasă mort, pe targă. Dar nu s-a întâmplat niciodată aşa ceva şi încetul cu încetul am început să mă deprind.

— Mă întreb cum de-ai putut.

— Draga mea, nimeni nu poate trăi cu frica-n sân zece ani în şir. Oamenii care locuiesc pe vulcani, uită şi ei şi dacă n-ai mai avea fotoliu, te-ai obişnui repede să stai pe butoaie cu praf de puşcă.

— Niciodată! zise cu convingere domnişoara Glover, care se şi vedea foarte clar în această postură.

Domnişoara Glover era neschimbată. Timpul trecea peste ea neputincios. Tot mai puteai să-i dai orice vârstă între douăzeci şi cinci şi patruzeci de ani, părul nu-i era mai spălăcit ca înainte, silueta, în armura de pânză neagră, la fel de tânără. Era întocmai ca regina din *Alice în ţara minunilor* care alerga cât putea de repede, rămânând totuşi în acelaşi loc. Numai că în ceea ce o privea pe domnişoara Glover procesul era invers: lumea mergea înainte, părea să se mişte tot mai repede pe măsură ce secolul se apropia de sfârşit, dar ea rămânea neclintită, întruchiparea deceniului al nouălea al secolului XIX.

Sosi şi ajunul zilei de 11. Câinii hăitaşi urmau să fie adunaţi la „Plugul şi Brăzdarul”, ca şi atunci când Edward fusese trântit la pământ. El îl chemă

pe doctorul Ramsay, ca acesta s-o asigure pe Bertha că e perfect sănătos şi după ce doctorul îl consultă, îl pofti în salon.

— Doctorul spune că clavicula mi-e mai rezistentă ca oricând.

— Da, dar cu toate astea nu sunt de părere să încalece pe murg. Bertha, nu-l poţi convinge pe Edward să renunţe?

Bertha privi zâmbind de la doctor la Edward.

— Mi-am dat toată silinţa, zise ea.

— Bertha e destul de înţeleaptă ca să nu-şi facă griji inutile, spuse Edward. Nu prea pune ea mult preţ pe mine ca efor al bisericii, dar când e vorba de cai, are încredere în iscusinţa mea, nu-i aşa, scumpo?

— Am, într-adevăr.

— Ce ţi-am spus eu? reluă Edward satisfăcut. Asta zic şi eu nevastă pe cinste.

A doua zi i se aduse calul şi Bertha îi umplu lui Edward sticla.

— Ai să mă înmormântezi frumos, dac-am să-mi rup gâtul, nu? exclamă el râzând. Ai să-mi comanzi o piatră funerară de toată frumuseţea…

— Dragul meu, n-o să fie nevoie. Sunt sigură că ai să mori de moarte bună, când ai să împlineşti o sută doi ani, înconjurat de o mulţime de nepoţi care să te jelească. Asta-i genul tău.

— Nu prea văd de unde au să apară nepoţii, râse el.

— Am eu o presimţire, că sunt sortită să-i las locul lui Fanny Glover. Sunt sigură că aşa ne stă scris. De ani de zile am certitudinea că până la urmă ai să te însori cu ea; e groaznic din partea mea că v-am lăsat să aşteptaţi atât de mult, mai cu seamă când o văd cum tânjeşte după tine, biata de ea.

Edward râse din nou.

— Ei, la revedere!

— La revedere. Nu uita să-i transmiţi complimente din partea mea lui Arthur

Branderton.

Rămase în picioare la fereastră să-l vadă încălecând şi-i făcu semn cu mâna, când el îşi înălţă cravaşa spre ea.

*

Ziua aceea de iarnă era pe sfârşite şi Bertha, absorbită de romanul pe care-l citea, fu mirată să audă pendula bătând ora cinci. Se întreba de ce nu se întorsese încă Edward şi după ce sună cerând să i se aducă ceaiul şi să se aprindă lămpile, porunci să se tragă perdelele. Acum nu mai putea să întârzie prea mult.

„Mă întreb dacă nu cumva o fi căzut iar, îşi zise, zâmbind. Ar trebui de fapt să renunţe la vânătoare, pentru că prea s-a îngrăşat."

Se hotărî să nu mai aştepte, îşi turnă ceai în ceaşcă şi se aranjă în aşa fel încât să poată ajunge cu uşurinţă la farfuria cu biscuiţi şi în acelaşi timp să poată citi comod. Apoi auzi o trăsură apropiindu-se. Cine să fie oare?

„Ce pacoste şi cu oamenii ăştia care vin în vizită la asemenea ore!"

Când auzi soneria, Bertha puse cartea deoparte, ca să-l poată primi pe musafir. Dar servitoarea nu introduse pe nimeni. Afară se auzea un zgomot confuz de glasuri. I s-o fi întâmplat totuşi ceva lui Edward? Sări în picioare şi se duse spre uşă. Auzi în hol un glas necunoscut.

— Unde să-l ducem?

„Să-l ducem? Ce să ducă? Să-l ducă pe Edward? Poate cadavrul lui?" Bertha simţi un fior rece străbătându-i trupul; se sprijini de un scaun ca să nu cadă în caz că şi-ar pierde cunoştinţa. Uşa fu deschisă încetişor de Arthur Branderton, care o închise fără zgomot.

— Îmi pare nespus de rău, dar s-a întâmplat un accident şi Edward a fost rănit.

Bertha se uită la el şi păli; nu putu scoate nicio vorbă.

— Trebuie să-ţi ţii firea, Bertha! Tare mi-e teamă că Edward e în stare gravă. Mai bine stai jos.

El ezită şi ea se întoarse spre el, cuprinsă de o mânie bruscă.

— Dac-a murit de ce nu-mi spui?

— Îmi pare nespus de rău. Am făcut tot ce-am putut. A căzut exact în faţa aceluiaşi gard din stâlpi şi bare ca şi data trecută. Cred că trebuie să-şi fi pierdut siguranţa. Eram foarte aproape de el. L-am văzut cum se repede orbeşte spre gard, pe urmă a strâns frâul tocmai când calul se ridica. S-au prăvălit amândoi.

— A murit?

— Cred că a murit pe loc.

Bertha nu leşină. Se simţi puţin îngrozită de limpezimea cu care era în stare să înţeleagă ce-i spune Arthur Branderton. Avea impresia că nu simte nimic. Tânărul o privea, aşteptându-se parcă să izbucnească în plâns sau să leşine.

— Vrei s-o trimit pe nevastă-mea la tine?

— Nu, mulţumesc.

Bertha înţelegea foarte bine că bărbatul ei e mort, dar această veste nu păru să facă vreo impresie asupra ei. O primi fără să simtă vreo durere, ca şi cum ar fi fost vorba de un străin. Se surprinse punându-şi întrebarea ce-o fi gândind tânărul Branderton de nepăsarea ei.

— Nu vrei să stai jos? spuse el, luând-o de braţ şi ducând-o până la un scaun. Să-ţi aduc puţin coniac?

— Mulţumesc! N-am nimic. Nu-i cazul să-ţi faci griji din pricina mea. Unde se află acum?

— Le-am spus să-l aducă sus. Să ţi-l trimit pe asistentul doctorului Ramsay? E aici.

— Nu, zise ea cu glas stins. N-am nevoie de nimic. L-au şi adus sus?

— Da, dar nu cred că e cazul să te duci la el acum. Are să te impresioneze din cale-afară.

— Am să mă duc în camera mea. Nu te superi dacă te părăsesc, nu? Aş prefera să rămân singură.

Branderton deschise uşa şi Bertha ieşi, foarte palidă, fără să trădeze însă nici cea mai mică urmă de emoţie. Branderton se duse la casa parohială din Leanham ca s-o trimită pe domnişoara Glover la Court Leys, apoi se duse acasă şi-i spuse soţiei lui că nefericita văduvă pare cu totul buimăcită de lovitură.

Bertha se încuie în odaia ei. Auzi zumzetul de voci din casă. Doctorul Ramsay veni până la uşa ei, dar Bertha refuză să-i deschidă. Apoi se lăsă o linişte deplină.

Era înspăimântată de împietrirea totală a inimii sale; calmul ei era inuman şi se întrebă dacă nu cumva are să înnebunească; nu simţea absolut nicio emoţie. Îşi tot spunea că Edward a fost omorât; zăcea mort, nu departe de ea şi gândul acesta nu-i producea nicio suferinţă. Îşi aduse aminte de chinurile prin care trecuse cu ani în urmă, când se gândea numai că ar putea muri, iar acum, că se prăpădise cu adevărat, nu leşină, nu plânse şi nu se simţi tulburată. Bertha se ascunsese nu ca să n-o vadă lumea plângând, ci dimpotrivă, ca să n-o vadă că nu putea plânge. După ce subita bănuială îi fusese confirmată, nu mai simţise nimic, nicio emoţie; era îngrozită la gândul că moartea tragică a lui Edward o afecta atât de puţin. Se duse până la fereastră şi se uită afară, încercând să-şi adune, minţile, să-i pese cât de cât. Dar era aproape indiferentă.

— Pesemne că sunt groaznic de crudă, murmură ea.

Apoi se gândi la ce vor spune prietenii când o vor vedea calmă şi stăpână pe ea. Încercă să plângă, dar nu reuşi să verse nicio lacrimă.

Cineva bătu la uşă şi auzi glasul domnişoarei Glover.

— Bertha, Bertha, te rog să mă laşi să intru. Sunt eu, Fanny…

Bertha sări în picioare, dar nu răspunse. Domnişoara Glover o chemă din nou; vocea îi era întreruptă de suspine. De ce putea Fanny Glover, care era o străină, să plângă moartea lui Edward, în timp ce ea, Bertha, se dovedea a fi cu totul insensibilă?

— Bertha!

— Da.

— Deschide uşa. Vai, îmi pare atât de rău pentru tine! Te rog, lasă-mă să intru!

Bertha se uită înnebunită spre uşă; nu îndrăznea să o lase pe domnişoara Glover să intre.

— Nu pot primi pe nimeni acum, exclamă ea cu glas răguşit. Nu mă mai ruga.

— Cred că ţi-aş putea aduce puţină mângâiere.

— Vreau să fiu singură.

O clipă domnişoara Glover tăcu, plângând destul de tare ca să poată fi auzită.

— Să aştept jos? Poţi suna, dacă ai nevoie de mine. Poate că ai să vrei să mă vezi mai târziu.

Bertha ar fi vrut să-i spună să plece, dar nu avea curajul.

— Fă cum vrei, zise ea.

În afară de vocea domnişoarei Glover se mai auzi un glas şi Bertha îşi dădu seama că probabil discuta cu cineva în şoaptă. Pe urmă răsună o altă bătaie în uşă.

— Bertha, ce-ai vrea să se facă?

— Ce se poate face?

— Vai, de ce nu deschizi uşa? Nu înţelegi? În glasul domnişoarei Glover se strecură un tremur. Să nu trimitem după o femeie să grijească mortul?

Buzele Berthei deveniră livide.

— Faceţi ce vreţi.

Se lăsă din nou linişte, o linişte nepământeană, mai chinuitoare decât o larmă cumplită. Era o linişte ce-ţi ţine nervii încordaţi la maximum,

sensibilizându-i până la limita extremă: nici nu îndrăzneai să respiri de teamă să n-o rupi.

În mintea Berthei stăruia un gând asaltând-o ca un diavol ce voia s-o chinuie. Ţipă înspăimântată. Era mai îngrozitor ca orice. Era de nesuportat. Se azvârli pe pat şi-şi îngropă faţa în pernă, ca să scape de el. De ruşine îşi duse mâinile la urechi ca să nu-l mai audă pe duşmanul invizibil care-i şopteau la ureche…

Era liberă.

„Să fi ajuns oare chiar atât de departe?" murmură ea.

Atunci îşi aduse aminte de începutul dragostei lor. Îşi aminti de patima ce-o împinsese orbeşte în braţele lui Edward; cumplita umilinţă ce-o încercase, când îşi dăduse seama că el nu e în stare să-i răspundă pe potriva pasiunii ei; dragostea ei fusese întocmai ca o flacără ce arsese irosindu-se degeaba pe o stâncă de bazalt. În minte îi reveni ura ce urmase deziluziei, şi în cele din urmă indiferenţa simţită. Era aceeaşi indiferenţă care-i împietrise acum inima. I se păru că întreaga ei viaţă se irosise zadarnic când se gândi cât de mult jinduise după fericire şi de câtă suferinţă avusese parte. Nenumăratele speranţe ale Berthei prindeau contur, luau forma unor fantasme şi ea le privea deznădăjduită. Se aşteptase la atât de mult şi primise atât de puţin… O durere cumplită puse stăpânire pe inima ei când îşi aduse aminte prin câte trecuse; se simţi deodată slabă şi copleşită de o profundă milă faţă de propria ei persoană, căzu în genunchi şi izbucni în lacrimi.

— O, Doamne, strigă ea, ce-am făcut oare ca să sufăr atât?

Plângea cu suspine, fără să-şi poată stăpâni durerea.

Domnişoara Glover, ca un suflet bun ce era, plângea în tăcere aşteptând de cealaltă parte a uşii, ca Bertha s-o cheme, dacă s-ar fi întâmplat să aibă

nevoie de ea. Când auzi suspinele dinăuntru, bătu din nou.

— O, Bertha, lasă-mă să intru. Te chinui prea mult, tocmai pentru că nu vrei să vezi pe nimeni.

Bertha se ridică cu greu în picioare şi descuie uşa. Domnişoara Glover intră şi renunţând la orice rezervă o strânse pe Bertha la piept, revărsându-şi întreaga compasiune asupra ei.

— Vai, draga mea, draga mea, e îngrozitor. Îmi pare atât de rău pentru tine! Nu ştiu ce să mai spun. Nu pot decât să mă rog.

Bertha plângea cu sughiţuri fără să se mai poată opri, dar nu din cauză că Edward murise.

— Tot ce ţi-a mai rămas acum e bunul Dumnezeu, zise domnişoara Glover.

În cele din urmă Bertha se smulse de lângă ea şi-şi şterse lacrimile.

— Nu încerca să fii prea vitează, Bertha. Plânsul are să-ţi facă bine. A fost un bărbat atât de bun, de blând şi te-a iubit aşa de mult…

„Pesemne că sunt îngrozitor de crudă”, se gândi ea.

— Te superi dacă stau cu tine în noaptea asta, dragă? întrebă domnişoara Glover. I-am trimis vorbă lui Charles.

— Vai, nu, te rog să nu rămâi. Dacă ţii la mine Fanny, lasă-mă singură. Nu vreau să te supăr, dar nu pot suporta să văd pe nimeni.

Domnişoara Glover păru foarte necăjită.

— Nu vreau să te deranjez. Dacă vrei într-adevăr să plec, am să mă duc…

— Am impresia că dacă n-am să fiu singură, am să înnebunesc.

— Ai vrea să stai de vorbă cu Charles?

— Nu, draga mea. Nu te supăra. Nu vreau să crezi că sunt rea sau nerecunoscătoare, dar singurul lucru de care am cu adevărat, nevoie este să fiu lăsată singură.

XXXVI

Odată rămasă singura în odaia ei, Bertha fu copleşită de amintiri. Nu se mai gândi la ultimii ani şi-i veniră în minte, cu multă precizie, zilele în care se îndrăgostise, vizita pe care i-o făcuse lui Edward la fermă şi noaptea când el o ceruse în căsătorie, la poarta domeniului Court Leys. Îşi aduse aminte de extazul cu care se aruncase în braţele lui. Uitându-l pe Edward, cel ce tocmai murise, în minte îi veni tânărul înalt şi voinic, ce-o făcuse să se prăpădească de dragoste şi pasiunea de altădată o copleşi din nou. Pe poliţa căminului era o fotografie de-a lui Edward, aşa cum fusese el atunci. Stătuse acolo, sub ochii ei, ani de zile, fără ca ea să observe. O luă, o strânse la piept şi o sărută. Îi trecură prin minte zeci şi zeci de amănunte şi-l văzu iarăşi în faţa ei aşa cum era, bărbătos şi puternic, încât simţea că dragostea lui o apără de toată lumea.

Dar la ce bun acum?

„Ar însemna c-am înnebunit ca să mă îndrăgostesc iarăşi de el, acum când e prea târziu."

Bertha se simţi înspăimântată de regretul ce-l simţea crescând în ea, ca un diavol ce-i ţinea inima într-o strânsoare de fier. Vai, nu putea risca să se lase copleşită de durere, îndurase prea multe şi trebuia neapărat să ucidă în sinea ei toate sursele de suferinţă. Nu îndrăznea să lase să mai sălăşluiască în ea ceva care, în viitor, să se poată transforma într-o nouă idolatrie. Singura ei şansă era să distrugă tot ceea ce i-ar fi putut aduce aminte de el.

Luă fotografia şi, fără să îndrăznească să se mai uite la ea, o scoase din ramă şi o rupse în bucăţele.

Se uită de jur-împrejur prin odaie.

— Nu trebuie să las nicio urmă, murmură ea.

Pe o masă zări un album, în care erau fotografii de-ale lui Edward la diferite vârste; Edward copil, cu bucle lungi, Edward ştrengar, în pantalonaşi scurţi, Edward elev, Edward, iubitul inimii ei. În timpul şederilor la Londra, în luna de miere, îl convinsese să se fotografieze şi era pozat acolo în nenumărate poziţii. Distrugându-le una câte una, Bertha simţea cum i se rupe inima şi trebui să recurgă la toată puterea ei de stăpânire ca să nu le acopere cu sărutări pătimaşe. O dureau degetele de efortul ce-l făcuse rupându-le, dar nu se lăsă până nu le aruncă pe toate în cămin. Apoi puse peste ele scrisorile pe care i le trimisese Edward şi le dădu foc cu chibritul. Le privi cum se răsucesc, se încreţesc, apoi ard; curând nu mai fură decât un morman de scrum.

Se prăbuşi într-un fotoliu, extenuată de efortul ce-l făcuse, dar se smulse repede din toropeală. Bău puţină apă, îmbărbătându-se pentru şi mai groaznica încercare prin care avea să treacă; ştia că tihna viitorului ei depindea de următoarele câteva ore.

Se făcuse târziu. Noaptea prevestea furtună: vântul urla printre pomii desfrunziţi. Bertha tresări când vântul izbi o fereastra cu un şuierat ascuţit ce aducea cu ţipătul unui om. O cuprinse teama când se gândi la ce avea de gând să săvârşească, dar era mânată din urmă de o forţă căreia nu i se putea împotrivi. Luă o lumânare şi deschizând uşa, ascultă. Nu era nici ţipenie de om; vântul urlă cu glasu-i prelung, monoton şi ramurile unui copac ce se loveau de o fereastră ele pe coridor pocneau sinistru, de parcă nu departe ar fi sălăşluit spirite nevăzute.

Cei ce trăiesc în preajma morţilor au senzaţia că aerul din jur e plin de ceva nou şi oribil. O sensibilitate profundă percepe un simţământ inexplicabil a ceva prezent sau a ceva îngrozitor.

Se îndreptă spre camera soţului ei, dar odată ajunsă acolo nu îndrăzni să intre. În cele din urmă deschise uşa; aprinse lumânările de pe poliţa căminului şi de pe măsuţa de toaletă, apoi se apropie de pat. Edward zăcea pe spate, cu o batistă în jurul fălcii ca să-i ţină gura închisă, şi cu mâinile încrucişate pe piept.

Bertha rămase în faţa corpului neînsufleţit şi-l privi. Imaginea tânărului pe care încă o mai avea în minte dispăru şi-l văzu aşa cum era de fapt – corpolent şi roşu la faţă; vinişoarele de pe obraji se vedeau foarte clar, ca o reţea purpurie; fălcile îi erau umflate, pielea plină de riduri şi aspră; în creştet, deasupra frunţii, părul i se rărise şi printre firele puţine i se vedea craniul lucios şi alb. Mâinile, care altădată o încântaseră prin vigoarea lor, şi pe care le comparase cu mâinile de porfir ale unei statui neterminate, erau respingător de grosolane. Atingerea lor îi producea de multă vreme o senzaţie de scârbă. Aceasta era imaginea pe care voia Bertha să şi-o întipărească în minte. În cele din urmă, răsucindu-se pe călcâie, ieşi şi se întoarse în camera ei.

*

Înmormântarea avu loc peste trei zile. Toată dimineaţa sosiră de pretutindeni coroane şi ghirlande de flori frumoase, iar acum, pe aleea din faţa conacului de la Court Leys, se adunase o mulţime de lume. Asociaţia unionistă din Blackstable trimisese o sută de membri ai partidului conservator. Veneau apoi membrii Consiliului Districtual Local, al cărui preşedinte fusese Edward, iar după aceştia trăsurile micii nobilimi. Doamna Mayston Ryle trimisese un landou cu doi cai, iar familiile Branderton, Molson şi celelalte aduseseră cupeuri cu două locuri. Era nevoie de o tactică de zile mari ca să se manevreze aceste forţe, şi Arthur Branderton îşi pierdu

cumpătul văzând cum conservatorii voiau să pornească înainte de momentul stabilit.

— Ei, zise A. W. Rogers (patronul hanului „Porcul şi Fluierul”) se simte lipsa lui Craddock aici. A fost cel mai bun organizator pe care l-am cunoscut vreodată; ar fi pornit procesiunea şi înmormântarea încă de acum o jumătate de oră.

Când dispăru şi ultima trăsură, Bertha, în sfârşit singură, se întinse pe canapea, lângă fereastră. Era profund recunoscătoare vechiului obicei potrivit căruia văduva defunctului nu are voie să asiste la înmormântare.

Privi cu ochi osteniţi şi indiferenţi aleea cu ulmi desfrunziţi. Cerul era plumburiu şi norii grei atârnau foarte jos. Bertha era acum o femeie palidă, trecută de treizeci de ani, încă frumoasă, cu păr bogat, cârlionţat, dar ochii ei negri aveau cearcăne şi mai negre, iar focul ce-i mocnea în priviri se potolise; între sprâncene îi apăruse o dungă verticală, iar buzele îşi pierduseră voioşia tinereţii; colţurile gurii i se lăsau trist în jos. Faţa îi era trasă. Părea istovită. Ochii ei apatici dovedeau că iubise, că dragostea îi fusese refuzată, că fusese mamă şi copilul îi murise, că acum nu mai doreşte nimic altceva decât să fie lăsată în pace.

Într-adevăr, Bertha era obosită, trupul şi mintea îi erau obosite, obosite de iubire şi de ură, obosite de prietenie şi de cunoaştere, obosite de trecerea anilor. Gândurile îi rătăceau spre viitor şi se hotărî să plece de la Blackstable; avea să închirieze conacul Court Leys, aşa încât să nu fie ispitită să se mai întoarcă în vreun moment de slăbiciune. La început intenţiona să călătorească; voia să uite mai uşor trecutul, să trăiască în locuri unde n-o cunoştea nimeni. Berthei îi veni în minte Italia, ţara celor ce suferă din pricina dorinţelor neîmplinite, ţara florilor; se va duce acolo, poate chiar şi mai departe, mereu spre soare-răsare. Nimic n-o mai lega acum de lumea aceasta şi în sfârşit, în sfârşit era liberă.

Ziua mohorâtă se apropia de sfârşit şi norii cei grei ce atârnau pe cer se întunecară, odată cu apropierea nopţii. Bertha îşi aduse aminte cât de doritoare fusese în copilărie să se dăruiască semenilor ei. Simţindu-se puternic atrasă de oamenii din jur dorea să li se arunce în braţe închipuindu-şi că ei aveau să şi le întindă pe ale lor ca s-o primească. Era ca şi când îşi revărsa întreaga fiinţă în viaţa celorlalţi, făcându-se una cu a lor, întocmai cum apa râurilor devine una cu cea a mării. Dar foarte curând dorinţa de a se manifesta astfel se destramă; îşi dădu seama că între ea şi ceilalţi există o barieră şi-i simţi străini. Fără să înţeleagă că năzuinţele ei sunt cu neputinţă de realizat într-o lume ca a ei, îşi investise întreaga dragoste, întreaga rapacitate de dăruire într-o singură persoană, în Edward, făcând o ultimă sforţare de a sfărâma această barieră a egoismului şi de a-şi contopi sufletul cu al lui. Îl atrăsese spre ea cu toată forţa de care era în stare, pe Edward-bărbatul, încercând să-l cunoască până în adâncurile sufletului lui, tânjind să se contopească pe deplin cu el. Dar până la urmă îşi dădu seama că aspirase către ceva ce nu putea obţine. În lumea ei, soţul şi soţia nu ştiu nimic unul despre altul. Oricât de pătimaş s-ar iubi, oricât de intimă ar fi legătura dintre ei, nu vor fi niciodată unul; vor fi unul pentru altul, ceva mai mult decât nişte străini…

Descoperind acest lucru, Bertha se retrăsese în ea, se însingurase, îşi crease o lume a ei, în care totul i se părea inutil şi plictisitor. Egoismul şi indiferenţa celor din jur îi ucisese pentru totdeauna dragostea.

Toate aceste lucruri îi trecură Berthei, confuz, prin minte, după care gândurile i se întoarseră la Edward.

— Dacă aş fi ţinut un jurnal intim în care să-mi notez emoţiile, l-aş încheia astăzi adăugând cuvintele: „Soţul meu şi-a frânt gâtul”.

Dar îi păru rău de propriul ei cinism.

— Bietul băiat, murmură ea. Era bun, cinstit şi răbdător. A făcut şi el ce-a putut şi a încercat întotdeauna să se poarte ca un gentleman. A fost o fiinţă utilă pe lumea asta şi în felul lui ţinea la mine. Singurul lui păcat a fost că l-am iubit… că, pe urmă, am încetat să-l mai iubesc.

Lângă ea se afla cartea din care citise aşteptând ca Edward să se întoarcă. Bertha o lăsase cu faţa în jos, când se ridicase de pe canapea să-şi ia ceaiul. Rămăsese aşa cum o pusese. Obosită de atâtea gânduri, luă cartea şi începu să citească liniştită.

{1} *Castelele din Scoţia* şi *Dumnezeu s-o apere pe regină.* Două cântece foarte populare în Anglia, dintre care ultimul reprezintă şi imnul naţional englez (n.tr.).

{2} Între doi amanţi este întotdeauna unul care iubeşte, şi altul care se lasă iubit (n. tr.).

{3} Cel care iubeşte e întotdeauna vinovat (n. tr.).

{4} Citatul exact:

„Iubirea pentru tine n-ar fi atât de mare
De-ar fi mai ieftin preţul ce-l pun eu pe onoare”

este din poezia *Lucastei, în ajunul plecării la război* a poetului curtean englez Richard Lovelace (1618—1658) (n. tr.).

{5} Celui care consolează (fr.) (n. tr.).

{6} E vorba de *Declinul* şi *decăderea imperiului roman* a istoricului englez *Edward Gibbon* (1737 – 1794) (n. tr.).

{7} Căsătorie la modă (fr.) (n. tr.).

Table of Contents

PREFAŢĂ	4
ÎNCHINARE	8
I	10
II	18
III	26
IV	39
V	47
VI	62
VII	72
VIII	83
IX	94
X	104
XI	112
XII	122
XIII	133
XIV	143
XV	153
XVI	163
XVII	173
XVIII	180
XIX	191
XX	202
XXI	212
XXII	221
XXIII	232
XXIV	241
XXV	250

XXVI 260
XXVII 266
XXVIII 277
XXIX 287
XXX 295
XXXI 305
XXXII 313
XXXIII 322
XXXIV 334
XXXV 346
XXXVI 358